Eesti

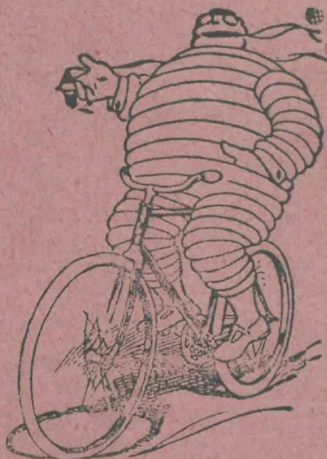
Aadress-kalender

1928

Kuues aastakäik.

Ploompuu kirjastus Tallinnas.

Kalender

1928

Sel aastal on 366 päewa.

Kahekümneesimene aastakäik.

Pühad ja puhkepäewad

mil ametikohtis tööd ei tehta:

1) Uus-aasta (1. jaanuaril), 2) Kolmekuninga päew (6. jaanuaril), 3) Iseseiswuse püha (24. weebr.), 4) Palwepäew (29. weebr.), 5) Suur Neljapäew (5. apr.) 6) Suur Reede (6. aprillil), 7) Ülestõusmise pühad (8, 9. ja 10. aprillil), 8) 1. mai püha, 9) Taewaminemise püha (17. mail), 10) Nelipühid (27., 28. ja 29. juunil), 11) Jaanipäew (24. juunil), 12) Jõulupühad (25., 26. ja 27. detsembril).

Töö lõpetatakse kell 12 päewal:

1) Suurel laupäewal, 2) Nelipühi laupäewal, 3) Jõulu laupäewal, 4) Wana-aasta lõpupäewal (31. dets.).

Ploompuu kirjastus, Tallinnas.
A.-S. „Ühiselu" trükk. — Pikk uul. 42, Tallinn.

Märkide seletused.

● noorkuu; ☽ esimene weerand; ○ täiskuu; ☾ wiimne weerand; P. pühapäew; p. päew ja pärast; h. hommikul; e. l. enne lõunat; p. l. pärast lõunat; õ. õhtul; ö. öösel; k. kell.

Aja wahe.

Tunni-ajad selles kalendris on arwatud Eesti seadusliku kella-aja järele, mis kutsutakse Ida-Euroopa ajaks ja mis on kaks tundi Greenwichi keskpäikese ajast ja 21 minutit Tallinna kohalisest ajast ees. Kes selles kalendris ülesantud päikese tõusu ja loode järgi kodumaal tahab kella seada, see pidagu meeles, et ülesantud kellaaeg käib Tallinna kohta. Päike tõuseb ja weereb keskmiselt idapool warem: Narwas 14 min., Rakweres 6, Tartus 8, Wiljandis 4 min. ja läänepool hiljem: Baltiskis 3 min., Pärnus 1 m. ja Kuresaares 10 min. Peale selle on tähele panna, et kesktalwe päew ja südatalwe öö Eesti lõunapiiril kuni 20 min. lühemad on kui Põhja Eestis (keskmiselt 10 min. hommikul ja 10 min. õhtul).

Päikese tõusu ja weeru aeg tähendab siin kalendris seda aega, mil päikese keskkoht weepiiril on. Mõnel pool loetakse päikese tõusu ajaks esimese kiire ilmumist ja loodeks wiimase kiire kadumist.

Aasta-ajad.

Kewad algab 20. märtsil. | Sügise algab 23. septembril.
Suwi algab 21. juunil. | Talw algab 22. detsembril.

Sel aastal on 366 päewa.

Warjutused.

Sel aastal on 3 päikese ja 2 kuuwarjutust, millest üks osaline päikesewarjutus on Eestis näha.

1) Täieline päikesewarjutus 19. mail on nähtaw Lõuna-A[illegible]kas ja Atlandis.

2) Päikesewarjutus 17. juunil on osaline ja nähtaw Põhj[illegible] Wenemaal.

3) Osaline päikesewarjutus 12. nowembril on nähtaw Euroopa[illegible] Põhja-Ida Afrikas ja Lääne Aasias. Eestis algab warjutus kella [illegible] järel, on kõige suurem (ligi 1/2 päikese pinnast kaetud) kell 11 e. [illegible] ja lõpeb warsti peale kella 12.

4) Täielik kuuwarjutus 3. juunil on nähtaw Lääne Ameeri[illegible] Austraalias, Waikses ookeanis ja Idas.

5) Täielik kuuwarjutus 27. nowembril on nähtaw Põhja-Eu[illegible] läänepoolsetes osades, Atlandi ookeanis, Ameerikas ja Waiksel [illegible]

Jaanuar — Näärikuu

	Uus kalender		Wana kalender	Tähendused
	N. p. Luuk. 2, 21.			
*1	Algu päew	19		
2	Esmaspäew	20		
3	Teisipäew	21	Tooma päew	
4	Kesknädal	22		
5	Neljapäew	23		
*6	3 Kuninga p.	24	[k. 8 h.	
7	Laupäew	25	1. Jõulu p.	
	1. p. p. Kolm. Kun. p. Luuk. 2, 21.			
8	Pühapäew	26	2. Jõulu p.	
9	Esmaspäew	27		
10	Paawli p.	28	Süüta l. p.	
11	Kesknädal	29		
12	Neljapäew	30	[k. 11,14 õ.	
13	Reede	31	Lõpu päew	
14	Korjuse p.	1	Jaan. 1928.	
	2. p. p. Kolm. Kun. p. Joan. 2, 1—11.			
15	Pühapäew	2		
16	Esmaspäew	3		
17	Tõnise p.	4		
18	Kesknädal	5		
19	Neljapäew	6	3. Kun. p.	
20	Reede	7		
21	Laupäew	8		
	3. p. p. Kolm. Kun. p. Matt. 8, 1—13.			
22	Pühapäew	9	k. 10,19 õ.	
23	Esmaspäew	10	Paawli p.	
24	Teisipäew	11		
25	Kesknädal	12		
26	Neljapäew	13		
27	Reede	14	Korjuse p.	
28	Laupäew	15		
	4. p. p. Kolm. Kun. p. Matt. 8, 23—27.			
29	Pühapäew	16	k. 9,26 õ.	
30	Esmaspäew	17	Tõnise p.	
31	Teisipäew	18		

1. tõuseb päike kell 9,19 m.; läheb looja kell 3 27 m.
11. " " " 9,12 " " " " 3,44 "
21. " " " 8,57 " " " " 4,06 "

Uus kalender		Wana kalender		Tähendused
1	Kesknädal	19		
*2	**Küünla päew**	20		
3	Reede	21		
4	Laupäew	22		
	9. p. enne Ülest. p. Matt. 20, 1—13.			
5	Pühapäew 🌕	23	k. 10,11 õ.	
6	Esmaspäew	24		
7	Teisipäew	25		
8	Kesknädal	26		
9	Luuwalu p.	27		
10	Reede	28		
11	Laupäew	29		
	8. p. enne Ülest. p. Luuk. 8, 4—15.			
12	Pühapäew	30		
13	Esmaspäew ☾	31	k. 9,5 õ.	
14	Teisipäew	1	**Weebruar**	
15	Kesknädal	2	Küünla p.	
16	Neljapäew	3		
17	Reede } Wõi n.	4		
18	Laup. } Wõi n.	5		
	7. p. enne Ülest. p. Luuk. 18, 31—43.			
19	Pühapäew	6		
20	Esmaspäew	7		
21	Wastla päew. 🌑	8	k. 11,41 p.	
22	Tuha päew	9	Luuwalu p.	
23	Neljapäew	10		
**24	**E. r. as. päew**	11	Wõi nädal	
25	Laupäew	12	Wõi nädal	
	1. p. paastus Matt. 4, 1—11.			
26	Pühapäew	13		
27	Esmaspäew	14	[k. 5,21 h.	
28	Teisipäew ☽	15	Wastla p.	
29	**Palwe päew**	16		

1. tõuseb päike kell 8,35 m.; läheb looja kell 4,33 m.
11. " " " 8,11 " " " " 4,59 "
21. " " " 7,45 " " " " 5,24 "

Uus kalender			Wana kalender		Tähendused
1	Neljapäew		17		
2	Reede		18		
3	Laupäew		19		
	2. p. paastus Matt. 15, 21—28.				
4	Pühapäew		20		
5	Esmaspäew		21	[k. 1,27 p.	
6	Teisipäew	○	22	Peetri p.	
7	Kesknädal		23	Palwe p.	
8	Neljapäew		24	Madise p.	
9	Reede		25		
10	Laupäew		26		
	3. p. paastus Luuk. 11, 14—28.				
11	Pühapäew		27		
12	Taliharja p.		28		
13	Teisipäew		29		
14	Kesknädal	☾	1	**Märts** k. 5,20 õ.	
15	Neljapäew		2		
16	Reede		3		
17	Laupäew		4		
	4. p. paastus Joan. 6, 1—15.				
18	Pühapäew		5		
19	Esmaspäew		6		
20	Teisipäew		7	[k. 10,29 õ.	
21	Kesknädal	●	8	Pööri p.	
22	Neljapäew		9		
23	Reede		10		
24	Laupäew		11		
	5. p. paastus Joan. 8, 46—59.				
*25	**Maarja päew**		12	Taliharja p.	
26	Esmaspäew		13		
27	Teisipäew		14		
28	Kesknädal	☽	15	k. 1,54 p.	
29	Neljapäew		16		
30	Reede		17		
31	Laupäew		18		

1. tõuseb päike kell 7,20 m.; läheb looja kell 5,47 m.
11. " " " 6,51 " " " " 6,11 "
21. " " " 6,22 " " " " 6,35 "

Aprill — Jürikuu

Uus kalender		Wana kalender		Tähe[illegible]
	Palmide Püha. Matt. 21, 1—19.			
1	Palm. p.	19		
2	Karjalaskm. p.	20		
3	Teisipäew	21		
4	Kesknädal	22		
**5	S. Neljapäew 🌑	23	k. 5,38 h.	
**6	S. Reede	24		
7	Walmist. päew	25	Maria p.	
	Ülest. p. Mark. 16, 1—8.			
**8	1. Ülest. p.	26	Palm. p.	
**9	2. Ülest. p.	27	[Eestl. pr. p.	
*10	3. Ülest. p.	28		
11	Kesknädal	29		
12	Neljapäew	30	S. Neljap.	
13	Reede ☾	31	S. Reede k. 10,9 h.	
14	Laupäew	1	Aprill	
	1. p. p. Ülest. p. Joan. 20, 19—31.			
15	Pühapäew	2	1. Ülest. p.	
16	Esmaspäew	3	2. Ülest. p.	
17	Teisipäew	4		
18	Kesknädal	5		
19	Neljapäew	6		
20	Reede 🌕	7		
21	Laupäew	8		
	2. p. p. Ülest. p. Joan. 10, 11—16.			
22	Pühapäew	9		
23	Jüripäew	10		
24	Teisipäew	11		
25	Kesknädal	12		
26	Neljapäew ☾	13	k. 11,42 õ.	
27	Reede	14	Küüni p.	
28	Laupäew	15		
	3. p. p. Ülest. p. Joan. 16, 16—23.			
29	Pühapäew	16		10.
30	Esmaspäew	17		

1. tõuseb päike kell 5,49 m.; läheb looja kell 7,01 m.
11. " " " 5,20 " " " " 7,24 "
21. " " " 4,52 " " " " 7,48 "

Uus kalender			Wana kalender			Tähendused
**1	**Mai püha**		18		küll nädal	
2	Kesknädal		19			
3	Neljapäew		20			
4	Reede	🌕	21	k. 10,12 õ.		
5	Laupäew		22			
	4. p. p. Ulest. p. Joan. 16, 5—15.					
6	Pühapäew		23	Jüri p.	9. küll nädal	
7	Esmaspäew		24			
8	Teisipäew		25			
9	Nigula p.		26			
10	Neljapäew		27	Linnu r. p.		
11	Reede		28			
12	Laupäew	☾	29	k. 10,50 õ.		
	5. p. p. Ülest. p. Joan. 16, 23—31.					
13	Pühapäew		30		8. küll nädal	
14	Esmaspäew		1	**Mai Wolbri p.**		
15	Teisipäew		2			
16	Kesknädal		3	† leidm. p.		
*17	**Taewam. p.**		4			
18	Reede [Lehe risti p.		5			
19	Laupäew	🌑	6	k. 3,14 p. l.		
	6. p. p. Ulest. p. Joan. 15, 26—27, 16, 1—4.					
20	Pühapäew		7		7. küll nädal	
21	Esmaspäew		8			
22	Teisipäew		9	Nigula p.		
23	Kesknädalal		10			
24	Neljapäew		11			
25	Reede		12			
26	Laupäew	☽	13	k. 11,12 p.		
	Nelipühi. Joan. 14, 23—31.					
**27	**1. Nelip.**		14		6. küll	
**28	**2. Nelip.**		15			
*29	**3. Nelip.**		16			
30	Kesknädal		17			
31	Neljapäew		18			

1. tõuseb päike kell 4,25 m.; läheb looja kell 8,12 m.
11. " " " 3,59 " " " " 8,35 "
21. " " " 3,37 " " " " 8,57 "

Uus kalender			Wana kalender			Tähendused
1	Reede		19		nädal	
2	Laupäew		20			
	Kolmainu Jumala p. Joan. 3, 1—15.					
3	Pühapäew	🌕	21	1. Suw. p.	5. tiili nädal	
4	Esmaspäew		22	2. Suw. p.		
5	Wiidi p.		23			
6	Kesknädal		24			
7	Neljapäew		25			
8	Reede		26			
9	Laupäew		27			
	1. p. p. K. J. Luuk. 16, 19—21.					
10	Pühapäew		28		4. tiili nädal	
11	Esmaspäew	☾	29	k. 7,51 h.		
12	Teisipäew		30			
13	Kesknädal		31			
14	Neljapäew		1	**Juuni**		
15	Reede		2			
16	Laupäew		3			
	2. p. p. K. J. Luuk. 14, 16—24.					
17	Pühapäew	●	4	k. 10,42 õ.	3. tiili nädal	
18	Esmaspäew		5			
19	Teisipäew		6			
20	Kesknädal		7			
21	Neljapäew		8			
22	Reede		9	Pööri p.		
23	Laupäew		10			
	3. p. p. K. J. Luuk. 15, 1—10.					
*24	Jaani päew		11		2. tiili nädal	
25	Esmaspäew	☽	12	k. 0,47 õ.		
26	Teisipäew		13			
27	7 mag. p.		14			
28	Neljapäew		15	Wiidi p.		
29	Peetri ja Paul. p.		16			
30	Laupäew		17			

1. tõuseb päike kell 3,19 m.; läheb looja kell 9,18 m.
11. „ „ „ 3,00 „ „ „ „ 9,31 „
21. „ „ „ 3,07 „ „ „ „ 9,37 „

Uus kalender			Wana kalender		Tähendused
	4. p. p. K. J. Luuk. 6, 36—42.				
1	Pühapäew		18		
2	Heina M. p.	🌕	19	4,48 h.	
3	Teisipäew		20		
4	Kesknädal		21		
5	Neljapäew		22		
6	Reede		23		
7	Laupäew		24	Jaani p.	
	5. p. p. K. J. Luuk. 5, 1—11.				
8	Pühapäew		25		
9	Esmaspäew		26		
10	7 wenna p.	☾	27	7 mag. p.	
11	Kesknädal		28	[k. 2,16 l.	
12	Neljapäew		29	P. Paawli p.	
13	Marete p.		30		
14	Laupäew		1	Juuli	
	6. p. p. K. J. Matt. 5, 20—26.				
15	Pühapäew		2		
16	Esmaspäew		3		
17	Teisipäew	🌑	4	k. 6,35 h.	
18	Kesknädal		5		
19	Neljapäew		6		
20	Reede		7		
21	Laupäew		8		
	7. p. p. K. J. Mark. 8, 1—9.				
22	M. Magd. p.		9		
23	Esmaspäew		10	7 wenna p.	
24	Teisipäew	☾	11	k. 4,38 p. l.	
25	Jakobi p.		12		
26	Neljapäew		13	Marete p.	
27	Reede		14		
28	Laupäew		15		
	8. p. p. K. J. Matt. 7, 15—23.				
29	Olewi päew		16		
30	Esmaspäew		17		
31	Teisipäew		18		

1\. tillı nädal (1.—7.)

1\. tõuseb päike kell 3,12 m.; läheb looja kell 9,35 m.
11\. " " " 3,24 " " " " 9,25 "
21\. " " " 3,43 " " " " 9,08 "

Uus kalender		Wana kalender		Tähendused
1	Kesknädal	19	k. 5,30 õ.	
2	Neljapäew	20		
3	Reede	21		
4	Laupäew	22	Maar. Magdal. p.	
	9. p. p. K. J. Luuk. 16, 1—9.			
5	Pühapäew	23		
6	Krist. sel. p.	24		
7	Teisipäew	25	Jakobi p.	
8	Kesknädal	26	k. 7,24 õ.	
9	Neljapäew	27		
10	Lauritsa päew	28		
11	Laupäew	29	Olewi p.	
	10. p. p. K. J. Luuk. 19, 41—48.			
12	Pühapäew	30		
13	Esmaspäew	31		
14	Teisipäew	1	August	
15	Rukki Maarja p.	2	k. 3,49 p.	
16	Neljapäew	3		
17	Reede	4		
18	Laupäew	5		
	11. p. p. K. J. Luuk. 18, 9—14.			
19	Pühapäew	6	Krist. sel. p.	
20	Esmaspäew	7		
21	Teisipäew	8		
22	Kesknädal	9	k. 10,21 e. l.	Päike lõuna-
23	Neljapäew	10	Lauritsa p.	korstna kohta
24	Pärtli päew	11		kottuse arja
25	Laupäew	12		taha looja
	12. p. p. K. J. Mark. 7, 31—37.			
26	Pühapäew	13		
27	Esmaspäew	14		
28	Teisipäew	15	Rukki M. päew	
29	Joh. surma päew	16		
30	Neljapäew	17		
31	Reede	18	k. 4,34 h.	

1. tõuseb päike kell 4,07 m.; läheb looja kell 8,44 m.
11. " " " 4,29 " " " " 8,19 "
21. " " " 4,52 " " " " 7,52 "

Uus kalender		Wana kalender		Tähendused
1	Laupäew	19		
	13. p. p. K. J. Luuk. 10, 22—37.			
2	Pühapäew	20		
3	Esmaspäew	21		
4	Teisipäew	22		
5	Kesknädal	23		
6	Neljapäew	24	Pärtle p.	
7	Reede	25	k. 0,35 ö.	
8	Maria sünd. p.	26		
	14. p. p. K. J. Luuk. 7, 11—19.			
9	Pühapäew	27		
10	Esmaspäew	28		
11	Teisipäew	29	Joh. surma p.	
12	Kesknädal	30		
13	Neljapäew	31		
14	† ülend. päew	1	**September**	
15	Laupäew	2	[k. 3,21 h.	
	15. p. p. K. J. Matt. 6, 24—34.			
16	Pühapäew	3		
17	Esmaspäew	4		
18	Teisipäew	5		
19	Kesknädal	6		
20	Neljapäew	7	Maria s. p.	
21	Matt. p.	8		
22	Laupäew	9	k. 4,58 h.	
	16. p. p. K. J. Luuk. 7, 11—17.			
23	Pühapäew	10	Pööri p.	
24	Esmaspäew	11		
25	Teisipäew	12		
26	Ap. Joh. p.	13		
27	Neljapäew	14	† ülend. p.	
28	Reede	15		
29	**Mihkli päew**	16	k. 2,42 p.	
	17. p. p. K. J. Luuk. 14, 1—11.			
30	Lõikuse p.	17		

1. tõuseb päike kell 5,18 m.; läheb looja kell 7,21 m.
11. " " " 5,40 " " " " 6,52 "
21. " " " 6,03 " " " " 6,22 "

Uus kalender			Wana kalender		Tähendused
1	Maria k. p.		18		
2	Teisipäew		19		
3	Kesknädalal		20		
4	Neljapäew		21	Matteuse p.	
5	Reede		22		
6	Laupäew	☾	23	k. 7,6 h.	
	18. p. p. J. K. Matt. 22, 24—46.				
7	Pühapäew		24		
8	Esmaspäew		25		
9	Teisipäew		26	Ap. Joan. p.	
10	Kesknädal		27		
11	Neljapäew		28		
12	Reede		29	Mihkli p.	
13	Laupäew	●	30	k. 5,56 õ.	
	19. p. p. J. K. Matt. 9, 1—8.				
14	Kollet. p.		1	**Oktoober**	
15	Esmaspäew		2	[Maria k. p.	
16	Teisipäew		3	[Lõikuse p.	
17	Kesknädal		4		
18	Neljapäew		5		
19	Reede		6		
20	Laupäew		7		
	20. p. p. K. J. Matt. 22, 1—14.				
21	Pühapäew	☽	8	k. 11,6 õ.	
22	Kaasani M. p.		9		
23	Teisipäew		10		
24	Kesknädal		11		
25	Neljapäew		12		
26	Reede		13		
27	Laupäew		14	Kolletam. p.	
	21. p. p. K. J. Joan. 4, 47—54.				
28	Siimon ja Jud.		15		
29	Esmaspäew	○	16	k. 0,43 õ.	
30	Teisipäew		17		
31	Usupuh. p.		18		

1. tõuseb päike kell 6,26 m.; läheb looja kell 5,53 „
11. „ „ „ 6,49 „ „ „ „ 5,24 „
12. „ „ „ 7,13 „ „ „ „ 4,56 „

Nowember — Talwekuu

Uus kalender			Wana kalender		Tähendused
1	Pühade p.		19		
2	Hingede p.		20		
3	Laupäew		21		
	22. p. p. K. J. Matt. 18, 23—35				
4	Pühapäew	☾	22	Kaasani M. p. [k. 4,6 õ.	
5	Esmaspäew		23		
6	Teisipäew		24		
7	Kesknädal		25		
8	Neljapäew		26		
9	Reede		27		
10	**Mardi päew**		28		
	23. p. p. K. J. Matt. 22, 15—22.				
11	Pühapäew		29		
12	Esmaspäew	●	30	k. 11,35 l.	
13	Teisipäew		31		
14	Kesknädal		1	**Nowember**	
15	Neljapäew		2	Hingede p.	
16	Reede		3		
17	Laupäew		4		
	24. p. p. K. J. Matt. 9, 18—26.				
18	Pühapäew		5		
19	Esmaspäew		6		
20	Teisipäew	☾	7	k. 3,36 p. l.	
21	Maria ohw. p.		8		
22	Neljapäew		9		
23	Reede		10	Mardi p.	
24	Laupäew		11		
	Surnute püha. Matt. 9. 18—26.				
25	Surnute püha		12		
26	[**Kadri päew**		13		
27	Teisipäew	○	14	k. 11,5 e. l.	
28	Kesknädal		15		
29	Neljapäew		16		
30	Andrese p.		17		

1. tõuseb päike kell 7,40 m.; läheb looja kell 4,26 m.
11. " " " 8,05 " " " " 4,02 "
21. " " " 8,30 " " " " 3,42 "

	Uus kalender		Wana kalender		Tähendused
1	Laupäew		18		
	1. Krist. tul. p. Matt. 21, 1—9.				
2	Pühapäew		19		
3	Esmaspäew		20		
4	Teisipäew	☾	21	Maria oh. p.	
5	Kesknädal		22	[k. 4,31 h.	
6	Nigula p.		23		
7	Reede		24		
8	Nig. Maarja p.		25	Kadri p.	
	2. Krist. tul. p. Luuk. 21, 25—36.				
9	Pühapäew		26		
10	Esmaspäew		27		
11	Teisipäew		28		
12	Kesknädal	●	29	k. 7,6 h.	
13	Luutsina p.		30	Andrese p.	
14	Reede		1	**Detsember**	
15	Laupäew		2		
	3. Krist. tul. p. Matt. 11, 2—11.				
16	Pühapäew		3		
17	Esmaspäew		4		
18	Teisipäew		5		
19	Kesknädal		6	Nigula p.	
20	Neljapäew	☽	7	k. 5,43 h.	
21	Tooma p.		8	Nig. Maarja p.	
22	Laupäew		9	Pööri p.	
	4. Krist. tul. p. Joan. 1, 19—28.				
23	Pühapäew		10		
24	Esmaspäew		11		
**25	**1. Jõulu p.**		12		
**26	**2. Jõulu p.**	○	13	k. 9,55 õ.	
*27	**3. Jõulu p.**		14		
28	Süüta l. p.		15		
29	Laupäew		16		
	Pühap. pärast Jõulu. Luuk. 2, 33—40.				
30	Pühapäew		17		
31	**Lõpu päew**		18		

1. tõuseb päike kell 8,52 m.; läheb looja kell 3,26 m.
11. „ „ „ 9,08 „ „ „ „ 3,18 „
21. „ „ „ 9.17 „ „ „ „ 3,19 „

Ploompuu kirjastus Tallinnas.

Nunnewärawas, nr. 11. Telefon 23-59.

1928. aasta hinnakiri.

1. Kasulikud raamatud majapidamises.

[sisa]ldawad kõige tarwilisemaid teadmisi, odawalt ja hästi

[Te]gelik kanakaswatus. Kõige tarwilisemad juhatused ja kõige [u]uemad teadmised kanapidamise alal: Kuidas hästimunewat kana ära tunda? Kuidas on wõimalik wähem kukkesid ja rohkem kanu wälja haududa? Kui palju on praegu wõimalik tunda, missugusest munast kukk ja missugusest kana tuleb? Kuidas hästi munewaid kanu kaswatada? Kuidas kanu kõige otstarbekohasemalt sööta? Kuidas mune kaua wärsked hoida? Kuidas kanu haudumisest wõõrutada ja munemisele äratada ja palju muid tarwilikke juhatusi kanapidamises. Hind 40 marka.

Karjapidamise õpetus. Kirj. Dr. Raamot. Hind 5 marka. See on karjakaswatuse wiis peatükki, mis igal loomapidajal peas olgu.

Majapidamise käsiraamat II ja III **koos.** Elumaja korraldamisest. Söödikute häwitamisest. Juurwilja harimisest. Piima wigadest. Wasikakaswatusest jne. Hind 25 marka.

Majapidamise käsiraamat IV. Kartulisiirupi walmistamisest. Kodujäneste ja kanade pidamisest. Kuidas õunu ületalwe hoida. Kartuli kaswatusest. Ehituspuude raiumisest j. m. Hind 20 marka.

Majapidamise käsiraamat V. Hind 20 marka.

Majapidamise käsiraamat VI. Majapidamise kalender. Aiamulla walmistamine. Hapendatud heinategemine. Wankri rattaid wastupidawaks teha. Põletishaawade parandamine j. m. Hind 20 marka.

Majapidamise käsiraamat VII. Liha soolamine ja alalhoidmine. Piimalehma äratundmine. Kiwilõhkumine püssirohu ja kaaliga. Loomade rawitsemisest ja toitmisest. Hiirte ja söödikute häwitamisest ja palju muud. Hind 30 marka.

Harilikumad põllu kahjulikud mardikad ja nende häwitamine. Soome keelest J. Kipper. Hind 25 marka.

Lähemat juhatust sooharimise kohta: J. Ploompuu **„Tegelik sooharimine"**, mis kõigest 10 mrk. maksab ja kus mitmeaasta katsete ja proowide tagajärjed ja tulud selgesti on üles antud.

Põllupidamisele üleüldse tarwilik raamat on tegeliku põllumehe J. Brandti kirjutatud „Põllurammu õpetus", hind 20 mrk. See raamat ei ole kirjutuslaua taga mõeldud, waid põllul saadud tagajärgede põhjal kogutud teadmised.

Kunstwäetisained ja nende tarwitamine põllutöös ja katsepõldudel. Tegelik põllumees Joh. Ploompuu. Hind 20 marka.

Wäike aiatöö õperaamat I. Aiawiljad. Hind 30 marka.

Wäike aiatöö õperaamat II. Puuwiljad ja marjapõõsad. H. 30 m.

Meetrimõõdustik. Suuremad tabelid ja kawad meie mõõtude ümberarwamiseks uute mõõtude peale. Hind 50 mraka.

Praktiline juhatus põllumehe raamatupidamises. Kirjutanud mõisawalitseja Joh. Kunimägi. Hind 100 mrk.

Majapidamise ja keedukool. Toimetanud keedukursuste õpetajad Soome- ja Eestimaal; on kõige täielikum kokaraamat Eesti keeles, kõige suurem kogu köögis ja majas tarwilisi teadmisi. Sisu: Söökide walmistamise üldised seadused. Peale selle üksikute söökide walmistamiseks kuueteistkümnes osas mitu sada õpetust. Hind 300 mrk.

Inimese wäljaheidete tähtsus majapidamises. Joh. Ploompuu. Hind 20 marka.

Plekkide wäljawõtmine riiete ja pesu seest. Hind 15 marka. Juhatused, kuidas wanast riidest puhastamise teel uut riiet saada.

Konserwide walmistamise õpetus. Kirj. Marie Redelin. H. 30 m.

Kõige kasulikumad kanatõud. Jul. Aamisepp. Hind 25 marka.

Kunstlik haudumine ja kanade kaswatamine. Kirj. L. J. Lorenzson. Hind 20 marka.

Hobuste lärnatõbe wastu. Kirj. loomaarst M. Treumann. Hind 10 marka.

Metallitreiali käsiraamat. Hind 100 marka.

Katekismus haritud toatüdrukule. Majapidamise õpetused palgatud majapidajale. Kes siin õpetatud juhatust täidab, saab alati paremaid kohte ja kõrgemat palka. Hind 35 marka.

Kuidas loomadega ümber käia. Hind 10 marka.

2. Arstimine, terwis, sport jne.

Dr. A. Eberhardt. **Esimene abi õnnetusjuhtumiste korral.** Lihtsad, marukoera ja ussi haawad. Luumurded ja nikastused. Põletishaawad. Kunstlik hingamine. Uppumine. Külmetus. Lämmatus. Minestus. Langetõbi. Krambid. Poodud. Piksest löödud. Mürgitus. Päiksepiste jne. Kodune apteek. Kuidas terwe olla. Raamat on wäärt 100 marka, kuid müügihind ainult 30 marka.

Ämmamoori raamat. Kirjutanud professor B. S. Schultze. Hind 250 marka.

Täielik soonetasumise (ihutriikimise, masseerimise) õpetus. Hind 60 marka.

Laste hoidmise ja rawitsemise õpetus. Kirj. dr. Lüüs. H. 100 m.

Terwishoiu sõnaraamat. Hind ainult 15 marka, on tarwilik raamatukene, kus iga haiguse ja terwiserikke kohta lühike ja selge

juhatus antakse, mis teha ja kuidas rawitseda.

Inimese lendamine. Praeguse aja õhulaewandus ja lennumasinad. Kirj. ins. R. Krupp. Hind 10 marka.

„Arge suitsetage" on wäike raamatukene, kus tubakasuitsetamise head ja halwad küljed läbi harutatakse. Hind 10 marka.

Kunstlik noorendamine ja kunstlik sugumuutmine. Prof. Steinachi uurimised. Hind 30 marka.

3. Waimulikud raamatud.

Uuendatud Meie laulud. Ew.-Lut. koguduse kodudele ja lastele. Hind 50 marka.

Õlipuulehed, ehk 31 rahusõna. R. E. Kallas, Rõuge õpetaja. Hind 120 marka.

Suur Piltidega Piibel. Hind 1000 marka.

Piiblipildid. 240 piibli pilti. Hind 200 marka.

Ristirahwa kodu raamat. Kirjutanud M. Lipp, Nõo õpetaja. 1. jagu: Kodu· altar. Nädali ja suurte pühade palwed. Waimulikud kõned ja palwed suurtel pühadel, rõõmu ja mure tundidel. Waimulikud kõned ristimiste ja matuste korral. Hind 100 marka. 2. jagu: Kodu kannel. Laulud 1. jao kõnede ja palwete juure. Hind 100 mk. Mõlemad jaod koos on käsiraamat waimuliste kõnede ja talituste jaoks. Hind 200 marka.

Adwentistid ja nende eksiõpetused. Kirj. H. Tutar. Hind 30 m.

Koolilaste waimulik lauluraamat. Aug. Rigol. Hind 20 mrk.

200 palwet koolis ja kodus. Aug. Rigol. Hind 150 marka.

Juubelijutlused. Priiuse mälestuspühal pidanud J. Hurt, J. Bergmann, M. Jürmann ja prof. Hörschelmann. Hind 20 marka.

Uus palwekoda. Nädala ja suurte pühade kõned, laulud ja palwed; kõned ja palwed õnnes ja rõõmus, leinas ja mures; ristimine ja matmine. O. Grossschmidt. Hind köidetult 200 marka.

Tarwilik ristirahwa palweraamat. Nädala, suurte pühade ja teised palwed. Hind 100 marka.

Elupuu õiekesed. Usklikn südame kinnitamiseks. Hind 80 mrk.

Uus waikne palwekoda. Hind 60 marka.

Waiksed tunnid Jesuse jalge ees. Waimulikud laulud. Kirjut. koolm. W. Kentmann. Hind 100 marka.

Pühapäewa ja laupäewaõhtused lugemised terwe aasta jaoks. Kirja pannud K. Ehrenwert. Hind 120 marka.

Pühapäewa raamat. Kõige uuem ja täielikum jutluseraamat 100 jutlusega. Kokku seadnud M. J. Eisen. 800 lehekülge paks ja maksab köidetult 300 marka.

Wiisteistkümmend weotäit häid õpetusi. G. A. Hind 25 marka.

Ristirahwa laulukannel. Kuulsa wennastekoguduse M. Meinwaldi waimulikud laulud. Meinwaldi pildiga. Hind 200 marka.

Meie ajajärgu lähenew ots. Hind 100 marka. Selles raamatus püüab uurija piibli, ajaloo ja täheteaduslise uurimise waral näidata, et meie maailm suure muutmise juures seisab.

Püha Johannese ewangeelium. Hind 20 marka.

Järelmõtlemine iseenese üle. Hind 10 marka.

Tagasipööramine. Hind 10 marka.

Eedeni paradiisi lillekesed. Hind 10 marka.

Suurte pühade laulud. Hind 10 marka.

Ülestõusmise kiired. Hind 5 marka.

Kuldne taewa roos. Hind 15 marka.

Surnute ülestõusmine. Hind 30 marka.

3-a. Spiritismus.

Inimene ja waimuilm. Inglise mõtleja Arthur Chambers'i seletused hauataguse elu, hingede asukoha, eluwiisiide, kuju ja ka tungide üle. Tõendused hinge olemise kohta. Hind 150 marka.

4. Wäikeste laste kirjandus.

Wäikestele pildiraamatuid ei ole enam waja osta Saksamaalt ja Saksamaa mustrite järele tehtuid, kuna on nüüd saadawal wäga ilusad K. A. Hindrey toimetatud wärwipiltidega Eesti lasteraamatud:

Kalewipoeg (14 pildiga). Hind 60 marka.

Kawal Ants ja Wanapagan (14 pildiga). Hind 60 marka.

Suur Tõll (14 pildiga). Hind 60 marka.

Wõõrastütar ja peretütar (14 pildiga). Hind 60 marka.

Ilusad ja odawad pildiraamatud on:

Jänese ja siili wõidujooks. Piltidega. Hind 20 marka.

Regina. 13-nes kuninga tütar. Muinasjutt piltidega. Hind 20 marka.

Tola Wanka. Wenerahwa muinasjutt. Piltidega. Hind 20 m.

Manni ja Miku ja teised lugemised. Piltidega. Hind 20 marka.

Kurjad õed ja teised jutustused. Piltidega. Hind 20 marka.

Möldri tütar. Seitse rätseppa. Wilhelm Buschi naljad piltidega. Hind 20 marka.

Ole hoolas. Wärwiline laste pildiraamat. Hind 30 marka.

Wäike meister. Wärwiline laste pildiraamat. Hind 30 marka.

Rõõmsal meelel. Wärwiline laste pildiraamat. Hind 30 marka.

Kaswa teaduses ja headuses. Wärwipildi raamat. Hind 30 mrk.

Ratsamees aga kõige ees. Wärwipildi lasteraamat. Hind 30 m.

Lõbus lapsepõli. Wärwiline laste pildiraamat. Hind 30 marka.

Hoolika lapsele. Wärwiline laste pildiraamat. Hind 30 marka.
Jahimehe juhtumised. Wärwiline laste pildiraamat. Hind 30 m.
Pisikeste pidu. Wärwipiltidega. Hind 50 marka.
Wäikeste laste lõbu. Wärwipiltidega. Hind 50 marka.
Mudilaste mõnu. Wärwipiltidega. Hind 50 marka.
Kolm notsut. Wärwipiltidega. Hind 50 marka.
Laste kodumaa. Paksu lehtedega pildir. Wärwitrükk. H. 50 m.
Kirju kari. Wärwipiltidega. Hind 50 marka.
Jõulu laulud. Hind 15 marka.
Aabits — loen-kirjutan. W. Waher. Hind 40 marka.
Aabits ehk lugemise õpetus. J. Ploompuu. See aabits läheb kõigist teistest selle poolest lahku, et selles üksikuid mõtteta sõnu ei ole, waid kohe otsast peale jutustawa lugemisega algab; esiteks on walitud lookesed kergete, lühikeste sõnadega, pärast raskemad. Selle läbi on laps õppimisega lõbustatud. Hind 50 marka.
Wallatud lapsed. Piltidega. Hind 20 marka.
Uus kuke aabits. Hind 20 marka, on ka uuema õpewiisi järele
Aabits. Kirjut. H. Uusna. Hind 10 marka.
Minu raamat. Rich. Kiwiti laulud ja pildid lastele. Wärwitrükis. Hind 125 marka.
Lookesed lastele. O. Grossschmidt. Hind 10 marka.
Parun Münchhauseni reisijuhtumised. Hind 20 marka.
Gulliwer härjapõlwelaste juures. Hind 20 marka.
Wägimehe wiperused. Hind 20 marka.
Seitse kaarnat. Wildiraamat. Hind 20 marka.
Kass ja hiir. Pildiraamat. Sophie Wardi. Hind 30 marka.
Taewasse. Kaks juttu. Hind 10 marka.
Isesõitja saanike. Muinasjutt lastele. P. Grünfeldt. Hind 20 marka.
Metsarajalt — muinasajalt. P. Grünfeldt. Hind 20 marka.

5. Kooli õperaamatud.

Tegelik Inglisekeele õpetus. L. Ploompuu. Hind 120 marka.
Saksa keel iseõppimiseks. Dr. Richard Rosenthali järele kokkuseatud. Ameerika õpewiis wõõraste keelte õppimiseks. Hind 100 m.
Tarwilik Saksa-Eesti sõnaraamat. Toimetanud Kann ja Ploompuu, keeleteadlase G. Suitsu toimetusel uuesti trükitud, suurendatult ja täiendatult. Hind 600 marka, kõwas köites 700 marka.
Saksa-Eesti sõnaraamat. M. Ploompuu lühendatud ja uuendatud wäljaanne. Hind 300 marka, köites 350 marka.
Kõnelemised Eesti, Saksa ja Soome keeles. Tarwitusekohane ja kerge abinõu ilma õpetajata ja ettewalmistamata neid keeli kõnelema

õppida. Kõige kohasem reisu käsiraamat neile, kes keelt ei oska. Hind 80 marka.

Saksa keele kiirõpetaja. Suur ja hästi walitud kogu igapäewases kõnes ettetulewaid sõnu ja lauseid. Hind 60 marka.

Rootsi keele õpetus. Tarwilik raamat laewameestele, kaupmeestele, reisijatele ja keele-arkadele. Hind 100 marka.

Õppige Saksa keelt! Kõige kiirem õppimisewiis. Hind 25 mrk.

Katekismuse kool. Usuõpetajatele ja ülema järgu õppijatele. M. Lipp. 1. kooliaasta. H. 25 m. 2. ja 3. kooliaasta. H. á 40 mrk.

Aabits ehk lugemise õpetus. J. Ploompuu. Hind 50 mrk.

Uus kuke aabits. Hind 20 marka.

Eesti keele õpetus koolidele. H. Einer. Hind 100 marka.

Eesti keele õpetus algkoolidele. Hind 60 marka.

Esteetika. W. Ridala. Noor-Eesti kirjastus. Hind 50 marka.

Ilulugemine (õperaamat). Kirj. Elise Kewend. Hind 150 mrk.

C. R. Jakobsoni kooli lugemise raamat I. jagu. Hind 100 mrk.

Wäike rehkendusraamat. Kõige kergemad algusarwamised kodu õpetamiseks ja alguskoolidele. Kirj. M. Wäli. Hind 40 marka.

Saksa-Eesti sõnaraamat. M. Neumann. Hind 300 marka.

Eesti-Soome sõnaraamat. Kirj. prof. L. Kettunen. H. 300 mrk.

Soome-Eesti sõnaraamat. M. Neumann. Hind 250 marka.

Eesti-Saksa sõnaraamat. M. Neumann. Hind 300 marka.

Eesti-Inglise sõnaraamat. M. Neumann. Hind 200 marka.

Inglise-Eesti sõnaraamat. M. Neumann. Hind 300 marka.

Eesti-Wene sõnaraamat. M. Neumann. Hind 300 marka.

Ülesannete kogu. R. Kallas. 1., 2. ja 3. jagu. Iga jao hind 50 marka.

6. Juhatajad, käsiraamatud.

Практическій руководитель по винокуренію. Kirj. W. Linkgreim, tegelik wiinapõletaja. Hind 300 marka.

Saksa-Eesti- ja Eesti-Saksakeelsed kohanimed Eestis. H. 20 m.

Eesti asundused Wenemaal. A. Nigol. Hind 100 marka.

Wäljarändamine Urali mägede taha. Juhatused Eesti asunduste lisaga ja Wene-Aasia kaardiga. Hind 80 marka.

Aurukatla hoidmisest. Masinistide juhatused ahjukütjatele. Rootsi tehnoloogia ühisuse toimetatud. Hind 30 marka.

7. Ajalugu.

Tallinna linna majapidamine 1905—1915. Linnaameti wäljaanne. Hind 100 marka.

Linda 1879—1895. Eesti kaubalaewa seltsi ajalugu. Kirj. M. Krupp. Hind 50 marka.

Rootsiaegne mõisate tagasiwõtmine. Ajal. cand. J. Sitska. Hind 50 marka.

Martin Lutheri elu ja õpetus. Aug. Nigoli kõne. Hind 30 mrk.

Suur ristikoguduse ajalugu. Fr. Oehningeri suurteos hulga piltidega ilustatud. Eesti keelde toimetanud M. Lipp ja H. Põld. Kuusas kalingori köites, kuld ilustustega maksab 800 m., brosh. 600 marka. Sündsam kingitus.

Teekond Soome laulupidule, 1884. aastal. J. M. Sommer. Hind 15 marka.

Merelahing Tshemulpo juures. Hind 5 marka.

Wene-Jaapani sõjaküsimus 1903. Hind 5 marka.

Sõjasõnumid 1904. a. Hind 5 marka.

8. Loodusteadusest.

Doktor Bernsteini Täheteaduse põhjusõpetus. Ilmakehade liikumise kord ja eluwõimaluse nende peal. Hind 100 marka.

Mineraloogia käsiraamat. Kiwiriigi tundmaõppimiseks. T. Kallas. 2. täiendatud trükk. Hind 100 marka.

9. Ühiselu, rahwamajandus, poliitika jne.

Jakob Ploompuu:

— Eesti rahahäda I. Selgituseks küsimuse peale: kuhu Eesti kuld on jaanud. Hind 10 marka.

— Eesti riigi tulewik I. Kas ja kuidas on Eesti riigil tulewiku lootusi. Hind 10 marka.

— Algteadmisi rahwamajandusest. Hind 15 mrk.

— Ülekohtu ja rumaluse teod Eesti metsades. Hind 10 marka.

— Eesti poliitilised parteid ja nende pärispüüded. Hind 10 mrk.

— Juhatused wäljarändajatele Põhja- ja Lõuna-Ameerikasse ja mujale. Hind 10 marka.

— Wäikeettewõtete wõitlused suurte maksude ja muude takistuste ja tagakiusamiste wastu. Hind 10 marka.

— Millal hakkab maailmas maksma sotsialism. Hind 10 marka.

— Kas kuues käsk wõi moodne teadus. Sugueluline harutus. Hind 10 marka.

Popside ja taluteenijate seisukorrast. Kirjutanud Aug. Wallner. Hind 10 marka.

Kogupõllumeeste tegudest ja wäikepõllumehe õigest poliitikast. Kirj. D. Toim. Hind 10 marka.

Ametniku raamat. Kirjut. Kiwilombi Ints. Troostiks kõigile, kes ametniku all kannatawad. Hind 40 marka.

Abielu ja armastus. Kuulsa Rootsi naiskirjaniku Ellen Key tähtsam kirjatöö. Hind 300 marka.

Asutaw kogu. H. Pikk. Hind 20 marka.
Karskuse töös. Maudi Granfeldt. Hind 30 marka.
Prostitutsioon (Pordwelu). Ajalooline arenemine ja praegune seisukord. Hind 100 marka.
Raamat neile, kes oma lapsi armastawad. Hind 25 marka.
Krahw Leo Tolstoi mõtted elust. Hind 30 marka.
Millest inimesed elawad. Leo Tolstoi. Hind 10 marka.
Kohtupidamine 1. riigiwolikogu saadikute üle. Hind 50 marka.
Eesti tütarde haridus. Natalie Johanson=Pärna kõne Eesti Kirjameeste Seltsis 1882. aastal. Hind 15 marka.
Näitelawa ja prostitutsioon. Teaduslik harutus näitelawa ja pordwelu wahekorrast Hind 50 marka.
Mis on asutaw kogu. Hind 10 marka.
Küllalt juba sellest häwitustööst ja ülekohtust! Awalikud kirjad Wabariigi walitsusele ja Riigikontrollile. Aug. Busch. Hind 50 mrk.
Mis otsiwad mässajad meie kirikus. Andreews Needra kiri kiriku rahutuste puhul 1905. a. Hind 5 marka.

10. Mõtteteadus ja arwustus.

Keelest ja luulest. Anton Hansen. Hind 25 marka.
Arwustuslised kirjatööd. Anton Jürgenstein. Hind 30 marka.
Kas teadus wõi usk. Kirjutanud Dr. Daibler. Hind 20 marka.
Leo Tolstoi. **Usk ja kõlblus.** Hind 20 marka.
Meie seltside lõbu asjust. J. Järw. Hind 20 marka.

11. Ilukirjandus, juturaamatud.

Sõjawingus. R. Kullerkupu sõjaaja romaan. Hind 150 marka.
Tules ja waenus. Luise Westkirchi uudisjutt. Hind 40 marka.
Mahatõugatud jumalad. R. Kullerkupu uudisjutt. Hind 60 mk.
Ülirõõmsad papuad. R. Kullerkupu naljajutt. Hind 50 marka.
Muiked wingus. Kirjutanud Gori Tõnisson. Hind 30 marka.
Kriimustused. Kirj. Gori Tõnisson. Hind 30 marka.
Maru. Richard Kullerkupp. Uus naljajuttude kogu, mille wäärilist Eestis juba kaua aega pole ilmunud. Hind 50 marka.
Kodumaa jutud. Jakob Mändmetsa esimene walik. Suurem juttude kogu kodumaa nurmedelt ja wainudelt. Hind 250 marka.
Juhisaare kiriku kellamees. Jakob Mändmets. Hind 20 marka.
Koera süü. Wana püss. J. Mändmets Hind 20 marka.
Kiir kaugusest. J. Mändmets. Hind 20 marka.
Wägiwallamaal. G. Luiga uudisjutt. Hind 100 marka.
Põua wälgud. Ed. Schönberg. 11 uut juttu. Hind 80 marka.
Punasilt päewilt. Ernst Peterson ja teised. Hind 10 marka.
B. Seits. **Kiired.** 3. jagu. Hind 100 marka.

Armastajad. Kirj. J. Rumba. Hind 10 marka.
Maria Raatsaretist. Hind 100 marka.
Rahwalehed. Toimetanud J. Ploompuu. 12 annet, mis aastate jooksul pühadeks ilmunud. Kõik korraga ostes 100 marka. Postiga saates 150 marka.
Tondid. F. J. Pajeken. Hind 20 marka.
Ilm ja elu. Kir. J. Järw. 2. jagu. Hind 50 marka.
Widewikul. Kirjutanud E. Feldmann. Hind 30 marka.
Prantsuse Antoloogia. A. Saaberk. Hind 100 marka.
Endised jõumehed. Lood Kalewipojast, Suurest Tõllist ja Leigerist. M. J. Eisen. Hind 30 marka.
Rooste. A. Ertel. Hind 40 marka.
Surm waikib. Arthur Schnitzleri nowellid. Hind 20 marka.
Mesinädalate saladused. Hind 40 marka. Kirjanik harutab selles naljawütlewas jutukeses koledaid suguelu saladusi.
Sabatähe aastal. H. G. Wells'i fantastiline romaan. Eesti keelde Anton-Tammsaare. Hind 200 marka.
Waikiwad seinad. Hohenoferi kriminaal-romaan. Hind 100 m.
Saatana kingitus. A. E .Sarini jutt. Hind 20 marka.
Häda, häda. R. Oliger. Jutustus 1905. aasta mässust Wenemaal. Hind 30 marka.
Landru. 283 naise mees ja 10 naise tapja. Mitte romaan, waid tõelugu käesolewast ajast. Hind 60 marka.

Suured romaanid.

Werine kättemaksja Antonio Porro. Põnew romaan keewawereliste itaallaste elust. Hind 200 marka.
Mülgas. A. J. Kuprini jutustus awalikkude naisterahwaste elust ja kombetest awalikkudes majades. Hind 200 mrk.
Roswolsky armuke. Georg Fröscheli romaan miljonääride ja suurwürstide elust ilmalinnades. Hind 100 mrk.
Tallinna mängupõrgu. Uueaegse prassimise ja mängukire romaan. Äramoonutanud R. Kullerkupp. Hind 100 mrk.
Saatana lapsed. St. Przybyszewsky romaan neljas jaos. Hind 100 marka.
Sabatähe aastal. H. G. Wells'i unistuste romaan. Hind 200 m.
Waikiwad seinad. Kriminaalromaan. Hind 100 mrk.

12. Näitekirjandus.

Kinnineeditud Prometheus. Kreeka keelest J. Jõgewer. Hind 20 marka.
Heino Anto. **Kahe ilma wahel.** Neljajärguline näidend wiies pildis. 13 tegelast. 5 naister., 8 meester. Hind 100 mrk.

Kiwilombi Ints. **Pärg ära!** Kahewaatuslin näidend. 4 nai- terahwast, 7 meesterahwast. Hind 30 mrk.

Nurjaläinud äpardus. Jant ühes waatuses. 4 tegelast, 1 nai- terahwas, 3 meesterahwast. Hind 30 mrk.

Arkady Awertschenko. **Noore neiu süda.** Nali ühes waatuse 2 naisterahwast, 2 meester. Tõlkinud Kiwilombi Ints. Hind 30 mr

P. Orgusaar. **Inimese hind ja wäimehe wäärtus.** H. 50 mrk.

— **Hullu Antsu abiga.** Naljamäng ühes järgus. Hind 50 mr

Merepojad. Heino Anto näitemäng wiies pildis. Eesti mere rahwa elust. Hind 100 mrk. 4 naisterahwast, 4 meester.

Põhja wajunud kell. Gerh. Hauptmanni muinasjutuline näite mäng. Eesti keelde Dr. K. Rosenthal. Hind 100 mrk. Kohane suure matele jõududele: kolm raskemat, 10 kergemat osa.

Orleani neitsi. Fr. v. Schilleri romantiline draama. H. 60 m

Mets. A. N. Ostrowski wiiewaatusline lõbumäng. Hind ühe mängimise õigusega 100 mrk. 3 naister., 9 meester.

Meie metsanurgas. Martti Wuori kolmewaatusline naljamäng Hind ühes mäng. õigusega 100 mrk. 6 naister., 4 meester.

Leeni ehk waeselapse Jaani-öö. Eesti muinasluulelik ilunäitu kümnes pildis, muusika, laulu ja tantsuga. Luuletanud J. Põhjalane Hind mängimise õigusega 100 mrk. 5 naister., 10 meester.

Sassis lõng. Lõbumäng ühes waatuses. Hind 30 mrk. Ainul kaks näitlejat. 1 naister., 1 meesterahwas.

Saladuse laps. Ühejärguline lauludega naljamäng. H. 30 mrk

Sooharimine ja südameharidus. Pildike elust, wiies waatuses A. Weizenberg. Hind 80 mrk.

Kangur. A. v. Kozebue näitemäng. Hind 40 mrk.

Suwitajad. M. Gorki näitemäng. Hind 100 mrk.

Murdwargus. Neljajärguline mäng. Minna Canthi järele. Hind mängimise õigusega 100 mrk. 6 naister., 11 meester.

Komistuskiwi. Laste näitem. Soome k. E. Kutsar. Hind 20 m.

Kui ma suureks saan. Laste ettekanne. Soome keelest E. Kutsar. Hind 20 marka.

Sinine pael. Laste näitemäng. Soome k. E. Kutsar. H. 30 mrk

Roinila talus. Minna Canthi 3-waatusline näitemäng. Hind 100 marka. 4 meester., 5 naister. Kolm waatust ühe lawastusega.

Feofan. Wiies waatuses. Kirj. A. Pert. Hind 80 mrk.

Ühistegewus. Naljamäng kahes waatuses. W. Kataja järele Soome keelest. Hind 30 mrk. Üksainus näitelawa ehitus.

Simson. Nali ühes waatuses. Hind 80 mrk.

Tasuja. Kurbmäng kuues pildis. E. Bornhöhe jutustuse järele näitelawale seadnud A. Trilljärw. Hind 100 mrk.

13. Laulud nootidega.

Laulud nais= ehk lastekooridele. M. Hermann. Hind 50 mrk.
Pühade laulud segakooridele. Miina Hermann. Hind 40 mrk.
Eesti rahwalaulud segakooridele. Dr. K. A. Hermann. 2. anne. Hind 40 marka.
Rahwa laulukoorid. Wihu hind 35 marka.
Hällist hauani. Waimulikud koorilaulud. Hind 100 marka.
Wäljatõmme Kalewala kontserdi laulubest. Hind 40 marka.
Kentsakas laul **„Nõmmele".** K. Hamann. Hind 10 marka.
Kalewala kontserdilaulud. 1. K. M. Wares. H. 250 mrk.
Peajumalateenistuse seadus ja kord. Hind 10 marka.
Uus lauluraamatu wiisiraamat. Hind 50 marka.
Aino Tamme Eesti laulude eeskawa. Soololaulud klawerikaasmänguga. Küla mul ütleb. Hind 30 mrk. Sõduri lahkumine. Hind 40 mrk. Tule mulle. Hind 60 mrk. Meie elu. Hind 60 mrk.

14. Luuletused, laulikud.

Eesti luulet ilulugemiseks. 1. ja 2. jagu, ilukõites. (400 lehekülge.) Hind 500 marka.
Ei unusta. Mälestusraamat. Kõigi aastapäewade ja kuude jaoks walitud mälestussalmid. Piltidega. Ilukõites. 400 lehekülge. Hind 300 marka.
M. ja Otto Peterson. **Ilulugemised.** Hind 150 mrk. Hästi korraldatud wihk luules ja proosas.
Sõja laul. Hella Wuolijoki Eesti rahwal. ainetel. H. 30 mrk.
Uued laulud. G. E. Luiga. Hind 30 marka.
Lihtsad lilled. Kokku kogunud M. Lipp. Hind 40 mrk.
Kibuwitsa õied. Kolmas jagu. Elise Aun. Hind 25 mrk.
Ärganud hääled. Jakob Tamm. 2. jagu. Hind 20 mrk.
J. Kunderi algupäralised luuletused. Hind 20 marka.
Rewolutsiooni laulud. Kirjutanud Anton Suurkask. H. 10 m.
Rewolutsiooniaegsed kõrwenõgesed. Kirjutanud Anton Suurkask. Hind 10 marka.
Kuues Eesti laululooja. Kogunud M. Sohberg. Hind 20 mrk.
Uus reisi laulik. Reisi= ja meremehe laulik. Hind 10 marka.
Laulik. Kirjut. M. Nooli Aleksander. Hind 20 marka.

15. Nalja, lõbu ja ajawiite raamatud.

Naljaettekanded. Heino Sõmer ja Karl Triipus. Hind 75 mrk.
Wiisakad kombed. Kirj. Elise Aun. Hind 50 mrk. Sisukas kombeõpetuse raamat, mida on kirjutanud kirjanik ja luuletaja.
Seltskondliste mängude raamat. 30 mitmesugust mängu. Hind 10 marka.
Wanapoisi õnnelinn ja Wanapiiga paradiis. Hind 10 mrk.

Meesterahwastega ümberkäimine. Mehele saamise õpetus. Hind 80 marka.

Suur pilke ja nalja kogu. Hind 50 marka.

„Meie Matsi“ nalja- ja pilkejutud. Hind 30 mrk.

„Meie Matsi“ kogu album. Hind 100 marka. Sisaldab mitmed, ka rewolutsiooniaegsed „Wanad Meie Matsid“. Seal on lugeda huwitawad täideläinud ettekuulutused Willemist ja tema sabarakkudest, nurjaläinud Eestimaa kosimine. Wene rewolutsiooni lõbud, enamlaste paradiist pildid ja wäga palju muud.

„Meie Matsi“ wabadussõja album. „Wana Meie Matsi“ wabadussõja 1919. aastakäik. Hind 100 mrk.

„Meie Matsi“ rahu album. „Wana Meie Matsi“ 1920. aastakäik. Hind 100 marka.

„Meie Matsi uus album“, 1921. aastakäik. Hind 100 marka.

„Meie Matsi kõige uuem album“, kokkuköide pärast 1921. aastat ilmunud „Meie Matsidest“. Hind 100 marka.

Kawala Hansu naljajutu album. Hind 80 marka.

16. Kalendrid.

Eesti aadresskalender, milles on ametkohtade, tööstuse ja äride aadressid kogu Eestis. Hind 30 marka.

Maja kalender. Toob oma lisas ainult õpetlikku lugemist, tarwilikke juhatusi, mis elus kasulik teada on. Hind 30 marka.

Õige kalender. Hind 5 marka. Ei maksa palju, sellepärast peab ta majas teiste kalendrite kõrwal käepärast olema.

Tõnissoni tähtraamat. Kirj. M. Tõnisson. Hind 5 marka.

„Meie Matsi“ kalender on nende jaoks, kes omale lõbusat naljakalendrit soowiwad, rohke, terawa pilke-naljalisaga. Hind 30 marka

17. Kaardid.

Eesti kaart. Täielik. Hind kaantega, nimekirjaga 50 marka.

Wenemaa raudteekaart. Hind 20 marka.

Peetri linna plaan, praegu Leningrad. Hind 40 marka.

Eestimaa waatekaardid. Hind 5 marka tükk:

Pilke- ja naljakaartid. Ükshiku hind 5 marka.

Haruldased raamatud,

mis Tallinnas, Ploompuu raamatukauplusses, Nunnewärawas, weel saada on:

Aado Reinwaldi laulud, täieline kogu ilusköites, hind 500 mrk.

Dr. K. O. Lindequist — **üldine ajalugu I ja II jagu.** Kokku 1364 lehekülge. Hind 1000 marka.

Ellen Key — **Abielu ja armastus.** Kuulsa Rootsi naiskirjaniku suurem ja tähtsam töö. Hind 300 marka.

W. Reimann, **Eesti kultuura II.** Hind 240 mrk.

— — **III.** Hind 300 marka.

— — **IV.** Hind 200 marka.

S. M. Gardenhire. **Risti walgus.** Romaan apostli Pauluse ja keiser Nero ajast. Hind 400 marka.

M. J. Eisen. **Wahepalukesed.** Hind 150 marka.

Anatole France **Jutud II.** Hind 20 marka.

Friedebert Tuglas — **Kaks juttu.** Hind 40 marka.

Marie Under — **Walik Saksa uuemast lüürikast.** Hind 100 mrk.

K. Päts — **Kogukondlise omawalitsuse ülesanded.** Hind 100 m.

J. Sitska — **Rootsiaegne mõisate tagasiwõtmine.** Hind 50 mrk.

Dr. Bernstein — **Täheteaduse põhjusõpetused.** Hind 100 mrk.

J. Mändmets — **Kodumaa jutud.** Hind 250 mrk.

H. G. Wells'i fantastiline romaan **Sabatähe aastal.** A. H. Tammsaare tõlkes. Hind 200 marka.

Joh. Kunder — **Ema armastus Eesti rahwaluules.** Hind 40 m.

Leo Tolstoi (noorem) — **Shopäni prälудium.** Hind 30 marka.

A. Kitzberg — **Laurits.** Hind 150 marka.

Conan Doyle — **Professor von Baumgarteni imelik katse.** Hind 20 marka.

Fr. Oehninger — **Ristikoguduse ajalugu.** Piltidega. Hind 600 marka. Köites 800 marka.

Kümme aastat. Mõttemõlgutusi ilmasõja algusest ja eelkäiwast ajast Eesti elus, kunstis ja kirjanduses. Noor-Eesti kirjastus. Hind 75 marka.

Noor-Eesti IV. ja V. album. Hind á 400 marka.

Oma maa II. „Postimehe" kirjakogu. Hind 150 marka.

Oma maa III. „Postimehe" kirjakogu. Hind 150 marka.

Setukeste elukohad ja arw. J. Hurt. Kaardiga. Hind 25 marka

Pühajärw. Alide Ertel. Hind 100 marka.

Lawiin. F. W. Mikkelsaar. 4 waatust, 6 pilti. Hind 50 marka

Roima meisterteos. Naljandid. Keelelise uuenduse kirjastik Hind 30 marka.

Enne wiimset päewa. Marie Heiberg. Hind 120 marka.

Õnneotsijad. W. H. Osborne. Am. kriminaalromaan. Hind 80 m.

Külajutud II. A. Kitzberg. Hind 75 marka.

Eesti wanem ilukirjandus. M. Kampmann. Hind 80 marka.

Raudne wäärjumal. Jakob Schaffner. Hind 15 marka.

Kahewõitlus. A. P. Tshehow. Hind 60 marka.

Judith. Friedrich Hebbel. Hind 60 marka.

Robinson Crusoe. Daniel Defoe. Hind 90 marka.

Laadad.

Tähendus: Laupäewal, pühapäewal ja pühadel laata ei peeta, waid järgnewal äripäewal. Petseris on iga kuu 1-sel ja 15-mal laat. Laura alewis iga kuu 10-mal ja 25-mal. Irboska jaama juures iga kuu 20-mal ja Wana-Irboska alewis iga kuu 4-mal ja 21-sel. Rootowo wallas iga kuu 5-mal. Wärskas, Järwesuu wallas, iga kuu 10-mal. Tallinnas hobustelaat 2 korda kuus, pühapäewal peale 1. ja 15. p.

Nääri kuus: 7. Wõrus, Orgital. 9. Pikeweres, Tartus, Suure-Jaanis. 12. Antslas, Koerus. 14. Põltsamaal. 15. Wõlupes, Jõgewal, Laekweres 2 p. 17. Koloweres. 20. Missol, Kuresaares. 22. Imaweres, Türil. 23. Rasinal, Haapsalus, Walgas. 24. Paides, Jõelehtmes. 25. Wööbsul. 28. Keilas, Lullikatkul. 30. Nissis.

Küünla kuus: Kuu esimesel kesknädalal ja neljapäewal Pärnus. 1. Massul, Wiru-Roelas 2 p., Kallastel 2 p. 2. Kilingi-Nõmmel, Raplas, Pornusel. 3. Liigalasmal, Keblastes, Jõgewal. 4. Wõrus. 5. Tõrwas 2 p., Halliku-Oisus. 6. Oro-Linnamäel, Narwas 2 p. 8. Elwas. 9. Saare wallas. 10.—11. Rakweres. 10. Raasikul, Keinas, Soonistes, Antslas, Räpinas. 11. Põltsamaal. 12. Tapal. 14. Tamsalus. 15. Baltiskis, Lähtrus. 16. Wiljandis 8 p. 17. Tartus, Haibal. 19. Paides. 20. Warbolas, Missol, Kuressaares, Rawila Kosel. 21. Muhus, Walgas. 22 Mustwees. 25. Wõrus 8 p., Lihulas. 26. Wööbsus. 28. Ninakülas, Tagaweres, Wiljandis 2 p., Audrus, reedel enne Wastlapäewa.

Paastu kuu: 1. Jõgewal, Kärdlas, Ristil, Keawal. 2. Nabalas. 3. Jõhwis 2 p. 4. Kiwiloos, Wõhma alewis. 5. Kirblas, Petseris, Leisi-Meiskülas, Simuna-Sallas. 8. Antslas. 8—9 Tumalas, Iisakus 2 p. 9. Wiru-Jakobis 2 p., Hageris, Emmastes 10. Haapsalus, Watlas, Laewal, Koos, Wändra Suure-Jõel, Puhjas. 12. Wõrus, Weneweres, Hellamaal, Amblas, Ardus, Põltsamaal, reedel enne 15. märtsi. 14. Mustjalas, Käsukonnal, Waimastweres, Kodijärwel, Mõisakülas 15. Raplas, Illukal. 16. Maasi-Rannakülas, Rannus. 18. Keilas, Sadalas, Kastnas, Wiru-Nigulas, Sangastes, Järwa-Jaanis 2 p. 18.—19. Kallastel. 20. Kuresaares, Missol, Märjamaal, Pindi-Leewil, Awinurmes, Türil, Jüril. 21. Wäike-Ullilas. 22. Petseris, Albus. 23. Leisil, Wastnarwas, Walgjärwel, Walgas, Warnjas 24. Laekweres 2 p., Mõras. 25. Woldis. 26 Sulbil, Wana-Pranglis, Puunal, Rutikweres, Wahastus. 28. Paides, Kellamäel 2 p., Walgutal, Kasepere. 31. Mustwees 2 päewa.

Jüri kuus: 1. Juurus. 2. Alajõel, Antslas, Põlgastes. 5. Harkus, Wäike-Kolkjas. 6. Taeblas. 8. Waiwaras 2 p., Roopakas, Suitsul, Tamsalus. 9. Petseris, Elwas. 10. Sauel, Põltsamaal, Kihlepas, Loona wallas, Ellamaal. 11. Nurmeotsal. 12. Pikeweres, Kolowere-Jõgewal, Wõrus. 13. Torgus, Kärlas. 14. Hummulis, Kooreweres. 15. Kuusalus, Kihelkonnal, Sarus. 16. Paliweres, Keremal. 17. Tapal, Karulas. 18. Mustlas, Wigalas, Koerus, Kogulas. 19. Kilingi-Nõmmes, Palmse-Wiitnal, Lügamusel, Luutsnikul. 20. Kuresaares, Alaweres, Lihulas, Missol. Reedel pärast lihawõtte pühi Wäike-Maarjas. 23. Keilas, Saugal, Wõrus, Kuimetsal, Wasulas, Petseris, Orajõe-Kablis. 24. Wastseliinas, Amblas, Esnas. 25. Warblas Narwas 2 päewa, Märjamaal, Kõigustel 2 p., Kanepil, Peri-Partsil, Koongas, Kabalas. 26. Kohilas, Tsirgulinnas, Lutikul, Moisekatsis, Jõgewal, Suure-Jaanis. 27. Leebikul, Saare wallas. 28. Rakweres 2 p., Abja-Paluojal, Kärus, Pihtlas, Krüüdneris. 29. Lullikatkul, Ahjas, Stolbowos, Walgas, Kolga-Liiwal, Wiljandis ja Tartus Lihawõtte neljapäewal. 30. Haanjas, Wastsenõos 2 p., Nissis, Käraus, Palamusel.

Lehe kuus: Kuu esimesel kesknädal[a]l ja neljapäewal Pärnus. Ristipäewa nädala teisipäewal, algades [L]eisis riietelaat 7 p. 2. Alamustil, [K]õnistes, Päril, Tõrwas 2 p., Roe[la]-Tormal, Wändras, Räpinas. 3. [K]elles, Tumalas, Oro-Linnamäel, Kra[bi]l, Anijal, Kaarepere, Kawastus. [3.]—4. Otepääl. 4. Tahewal. 5. Kodawere-Palal, Sallal, Haapsalus, Saa[ma]jel, Welisel. 6. Järwakandis, Ta[pa]l. 7. Mõisakülas, Põlwas. 7.—8. [..]husuus. 8. Walgejõel, Tsoorus. [9.] Häädemeestel, Haibas, Uue-Antslas. 10. Uduweres, Priipalus, Põltsamaal, Kuiwajõel, Rõngus, Petseris, [W]ana-Roosas. 11. Missos, Wana-[K]uuste Reolas. 12. Patastel, Sipal, [An]tslas, Wõrus, Oisus. 14. Holstres, [K]arilatsis, Pukal. 15. K.-Jaanis, [K]uresaares. 16. Paides. 18. Sangas[tes]. 19. Mehikoormal. 20. Selis, Missos. 22. Wõõbsus. 23. Walgas, [W]ätjal. 24. Koerus, Petseris.

Jaani kuus: 1 Rasinal, Maarit[..], Sulbil. 2. Türil. 5. Wiljandis [..]päewa. 8. Raplas. 9. Antslas. [..] Missos, Hageris. 12. Paides. [13.] Keremal. 14. Wastse-Kuustes. [15.] Märjamaal. 16. Tapal. 18. Kei[la]s. 18. ja 19. Kilingi-Nõmmes. 20. [Mõis]akülas, Nissis, Põltsamaal, Järwa-[J]aanis, Missos, Mustwees 2 p., Kaar[m]a-Suuremõisas riietelaat 10 p. 21. [W]õrus. 26. Wihulas, Ristil, Wiljan[di]s 2 p., Urisaares, Tamsalus, Rak[we]res 2 p. 29. Tahkurannas.

Heina kuus: Kuu esimesel kesknädalal ja neljapäewal Pärnus. 1. [H]aapsalus, Wana-Karistel, Walgas. [2.] Paides. 3.—4 Palmse-Wiitnal. 4. [T]artus. 8. Taageperas. 9. Petseris. [10.] Tarwastus 12. Mõisakülas. 15. [K]arksis. 18. Tõrwas 2 p. 20. Missos. 23. Kuresaares 10 p. 24. Wõrus.

Lõikuse kuus. 1. Paides. 2—22. [P]ärnus. 3. Elwas. 6. Türil. 7. Holstres. 10. Kuresaares 12. Wana-Wõidus. 15. Koerus, Tuhalaanes. 17. [P]õltsamaal, Martnas. 18. Loodis. [..] Missos. Walgutal. 21. Laiksaares. [21.]—22. Kallastel. 22. Pati Nurme[..]al. 23. Walgas. 24. Tapal. 25. Wõrus. 25. ja 26. Narwa-Jõesuus. 26. Mõisakülas, Paides. 28. Petseris. 28.—29. Rakweres, Tõrwas 2 p. 30. Antslas. 31. Häädemeestel, Helmes, Uue-Wändra Suurjõel.

Mihkli kuus: 1. Suure-Kõpus, Sipal, Kaarmal. 2. Suure-Jaanis, Kaarlis. 3. Selis 5. Wiljandis 2 p., Saugas. 6. Wastsemõisas, Wastsenõos. 7. Hummulis, Wana-Karistes, Wõlla-Kihlepas, Tamsalus. 8. Olustweres, Kihelkonnal, Halliste-Pornusel. 9. Puiatus. 10. Kilingi-Nõmmes, Krabil, Rutikweres, Kärstnas, Hellamaal, Puhjas. 11. Lelles. 12. Türil, Laewal, Tagaweres. 13. Kolga-Jaanis, Walgas. 13.—14. Jisakus. 14. Oisus, Kuresaares, Wiitinal. 15. Tammistes, Abja-Paluojal, Kohilas, Warblas, Jõgewal. 16. Tapal, Rõngus. 17. Uduweres, Räpinas 2 p., Uusnal. 18. Alaweres, Sangastes, Pikkjärwel. 19. Kallikülas, Mustwees, Kergus. 20. Jõgewestes, Põltsamaal, Missos, Kärgula-Sulbil, Wigalas 21. Wahastus, Wõlupes, Rõuges, Orajõel, Tahewal. 22. Kastnas. 23. Holdres, Keinas, Tartus, Sürgaweres, Järwakandis, Paides. 24. Wõrus, Kirblas, Kuikatsi-Priipalus. 25. Wana-Suislepal, Loona wallas, Watlas, Maasi - Liigalasmal, Antslas, Kose alewis. 26. Tallinnas, Taeblas, Pööraweres. 27. Kuusalus, Põlwas. 28. Toril, Kuresaares, Wana-Põltsamaal. 29 Amblas, Kirepis, Karksi-Nuias, Wiru-Roelas 2 p., Haapsalus, Matjamaal, Warbolas, Kuimetsal. 30. Haanjal, Leisi-Metskülas.

Wiina kuus: Kuu esim. kesknädalal ja neljapäewal Pärnus. 1. Liiwal, Rasinal, Audrus, Linnamäel, Tudulinnas 2 p.. Päri mõisas, Keawal, Mehamäel 2 p. 2. Märjamaal, Nabalas, Roela-Tormal, Mõisakülas. 3. Tõrwas 2 p., W.-Wändras, Pihtlas, Kawastus, Narwas 2 p. 4. Palmse-Wiitnal 2 p., Sännal, Reolas. Baltiskis, Lutikul, Kuiwajõel. 5. Kabalas, Lihulas 6. Wana-Laitsnas, Jõhwis 2 p., Kudina-Patastel, Kaarmal. 7. Hageris, Wiljandis 2 p. 8. Pukas, Tapal, Wäike-Kolkial. Waimastweres.

Welisel, Mustjalas 2 p. 9. Pikeweres. 10. Walgas, Heltermaal, Lüganusel, Walgejõel, Weneweres, Imaweres. 10.—11. Lohusuus 2 p. 11. Torgus, Riidajal. 12. Keilas, Keblastes, Tartus, Wastseliinas, Illukal 2 p., Leisis 3 p. 13. Wõrus, Sallas, Kolga-Jaanis, Kärla w. 14. Albus, Wirtsus, Wana-Tänassilma w., Kilingi-Nõmmes, Kanepis, Skarjätinas. 15. Rakweres 3 p., Raplas, Petseris, Palamusel, Rannu Kullil, Awinurmes, Sarus. 16. Muhus, Wastse-Kuustes, Leebikus, Karulas. 17. Otepääl 2 p., Rakkes, Anijal, Koloweres 2 p., Koongas. 18. Kuresaares, Emmastes, Wäike-Maarjas, Suure-Jaanis, Wõõbsus, Antsla alewis. 19. Rogosis, Jõelehtmes, Mustlas, Puskarul. 20. Missos, Uulus, Wana-Roosal, Põltsamaal, Uue-Antslas, Kõlleste-Tillel. 21. Saalusel, Koerus, Haapsalus, Wihterpalus, Kastre-Wõnnus. 22. Kärgulas 23. Moisekatsis, Kõos, Wasulas, Kloostre wallas. 24. Laatres. 25. Maasi-Rannakülas, Esnas, Soonistes, Roosikul. 26. Wõrus. 27. Laekweres 2 p., Saarewallas. 28. Taageperas, Lindoras, Missos, Järwa-Jaanis, Pikknurmes, Krüüdneri-Pusul, Woltweti-Keremal. 29. Kärsal, Stolbowas, Lullikatkul. 31. Mõnistes, Sindis.

Talwe kuus: 1. Wiru-Jakobis 2 p., Harkus, Pärjamaa w. 2. Paides, Kodaweres, Wändra-Suurejõel, Mõras. 4. Nissis. 5. Antslas, Rannitsa-Wissil. 6. Rõuges, Kassinurmes. 7. Krootusel, Walgas, Elwas. 8. Paliweres. 10. Sauel, Jõgewal. 11. Wõrus, Stolbowas, Wiljandis 2 p. 12. Karilatsil, Kuresaares, Triigi-Ardus, Lähtrus. 14. Tartus, Kärus. 15. Tumalas, Põltsamaal. 17. Haibas. 20. Missos, Leewil, Kuusalus, Ristil. 21. ja 22. Tamsalus. 23. Paides, Mustwees 2 p. 25. Raasikul, Türil. 26. Walgjärwes, Pati-Nurmeotsal, Wõõbsul. 27. Amblas. 27.—28. Wiru-Nigulas. 28. Hallikukiwil, Keilas. 29. Rootowos, Tamsalus, Wõrus. 30. Wigalas.

Jõulu kuus: Hiiekõnnus esmaspäewal pärast 2. Kr. tulem. püha. 1. Abja-Paluojal, Räpinas. 2. Saare wall., Juurus. 3. Walgas, Tapal, Alajõel. 4. Rakweres 2 p. 5. Amblas. 6. Wihulas. 7.—8. Kallastel. 8. Wiljandis 2 p. 10. Jüris, Sadalas, Mõisakülas, Kilingi-Nõmmes, Narwas 2 p. 12. Wändras, Järwa-Jaanis, Koerus, Martnas. 13. Pati-Nurmeotsal. 14. Antslas, Wasknarwas, Ninakülas. Reedel enne 16. dets. Põltsamaal. 15. Jõgewal, Kärdlas, Wõrus, Kohilas. 16. Türil. 17. Moisekatsis, Raplas. Kuu kolmanda nädala kesknädalal ja neljapäewal Pärnus. 18. Pööraweres, Sooniste-Ellamaal, Paides. 19. Jõhwis 2 p. 20. Wõõbsus, Tõrwas, Missos, Haapsalus, Märjamaal. 21. Kuresaares, Koerus. 22. Mustwees 2 p. 23. Sulaojal. 28. Walgas, Warnjal.

Ilmade ettekuulutused 1928. aastaks.

Aasta tuleb meie ettekuulutaja arwamise järele külma- ja kuiwawõitu.

Talw tuleb alguses wäheste sademetega, weebruarist algades aga sajune talwe lõpuni.

Kewade algab äkilise soojaga, aprill on alguses päikesepaisteline, lõpul külm. Mai alguses on weel palju kõledaid, külmi päiwi.

Suwel sajab wihma kaunis rohkesti.

Ka sügise algul sajab palju, alles oktoobri teskel algab kuiw, mis kestab nowembri kuu läbi.

Järgnew tali algab suure lume ja külmaga. Saksa saja-aastane kalender kuulutab 1928. aastaks:

Jaanuar alguses pehme ja päikesepaisteline, 6.—18. marune, külm ja lumine; 19.—22. on mahedam talweilm, siis kuu lõpuni waiksed külmad ilmad, wahel pisut lund

Weebruar algab pahade ilmadega, mis kestawad wäikse waheldusega 9-ni, kus algab kange külm, mis kestab kolm päewa. 12. läheb soojemaks, paiguti suur sula, kuu lõpul tuleb weel lund kange tuulega.

Märtsi kuul kõwad külmad 22-ni. Siis soojeneb, aga lõpul on weel külma.

Aprilli esimene pool annab kuiwa külma, siis läheb soojaks ja müristab.

Mai algunädal soe, teine jahedam. Kuu keskel soojeneb, aga lõpupoole on jällegi wilu.

Juuni alguses soe, teisel nädalal wilum. Kuu keskpaigal läheb soojemaks, on lõpuni soe pikſewihmaga

Juuli algab kange kuumaga. 5-st algab sadu, mis kestab 21-ni. Siis kuu lõpuni ilusad soojad ilmad.

Augusti algul palawad ilmad 6-ni. Siis algab sadu, mis kestab ligi kaks nädalit. Selle järele wähe ilusamat ilma, aga kuu lõpul segane.

Septembri alguses sooja wihma 9-ni. Selle peale müristab, mille järele lähewad ilmad ilusaks 20-ni. Sealt peale kuu lõpuni jälle sadu.

Oktoobris kestab sadu edasi 13-ni. Siit peale waheldūwad ilusad ilmad, 24. paigul sadu, siis jälle ilus ilm. 29-ast peale udune ja wilu.

November algab ilusa ilmaga. 5.—6. kange tuul, selle peale 2 päewa wihma. Siis jälle ilus ilm 16-ni, siis segast kõledat ilma 28-ni, kus sadu algab.

Detsembri 1-el ilus ilm, siis segane 15-ni. 16.—20. külm, siis lumesadu. Kuu lõpul paar üsna külma päewa.

Kuu järgi ettekuulutajad määrawad 1928. aastaks:

Jaanuar: ○ kõwa külm; ☾ külm lumega; ● lumesajud; ☽ selge ja külm. Weebr.: ○ kang. külm; ☾ segane, pehme; ● sula; ☽ lume ehk wihma sadu. Märts: ○ muutl.; ☾ soojus tõuseb; ● selge ja soe; ☽ sajusegane. Aprill: ○ ilus ilm; ☾ muutlik; ● sajune; ☽ wiln ja tuulne. Mai: ○ sajune; ☾ sajune; ● ilm muut. paremaks; ☽ soe ja mõnus. Juuni: ○ kuiw ja soe; ☽ palaw, pikſega; ● sajune; ☽ segane. Juuli: ○ sajusegane; ☾ wilu ja niiske; ● pilw., soe; ☽ ilus ilm. August: ○ pala, pikſega; ☾ ilus ilm; ● muutl.; soe; ☽ selge; ○ sajune. Sept.: ☾ jahe, sadu; ● selgineb; ☽ ilus, soe; ○ mõned ilusad päewad. Oktoober: ☾ ilus sügisilm; ● öökülm.; ☽ wilu, udune; ○ wihma sadu. November: ☾ wihm ehk lumi; ● kõle ja külm; ☽ pehme; ○ muutl. Detsember: ☾ lumesadu; ● külmem; ☽ suur lumesadu; ○ selge ja külm.

Ilmawaatluste tabelitele,

lehekülg 32, 33, 34, 48 ja 49 tähendame selgituseks, et temperatuuri arwud tähend. Celsiuse kraadisi. Näit. + 5,7 tähendab soojust 5 ja 7/10 kraadi üle nulli, kuna — 5,7 tähendab külma 5 ja 7/10 kraadi alla nulli Tabel lehekülg 32 näitab keskmist õhu temperatuuri. Tabel lhk. 33 näitab keskmist sademete hulka millimeetrites (kui palju kusagil keskmiselt sadusid maha langeb). Lhk. 34 näitab kui palju wiimase 42 aasta jooksul Tartu ja Tallinnas on sadanud. Tallinna andmetest puuduwad rewolutsiooniaegsed arwud. kuna Tartus ka 1917.—1919. aastatel korralikult on ilmasuhted ära märgitud. Selle lehekülje pealt näeme aasta sadude kõikumisi wõrreldes üksikute kuudega ja aastatega.

Tabelid lhk. 48 ja 49 näitawad õhu temperat. kõikumisi sama aja jooksul.

P. tähendab kuupäewa, C° Celsiuse kraadisid. Näiteks: esimeses püstreas aastaarwude järele on kõige soojem jaanuarikuu päew, järgmise rea nummer tähendab, kui kõrgele õhu temperatuur sel päewal on tõusnud. Kolmandas püstreas on kõige külmem jaanuarikuu päew ja neljanda rea number tähendab kui madalale Celsiuse kraadides õhu temperatuur sel päewal langes. Wiiendas püstreas on kuu keskmine temperatuur antud. Nõnda on tabelis iga kuu jaoks 5 püstrida ja iga aasta jaoks üks põikrida. 42 aasta ilmu wõrreldes leiame mõndagi huwitawat: 1900. a. 18. weebruaril on õhu temperatuur Tartus 32 kraadi nullist alla langenud ja 2. augustil 1896. a. 35 kraadi warjus üle nulli tõusnud. Neid tabelisi wõib tarwitada ka ilmade ettemääramiseks: Kui meie wõrreldes näeme, missugused ilma muutused enamasti endistel aegadel üksteisele on järgnenud, siis wõime oletada, et enamasti samasugused ka nüüd järgnewad. Tähele panna on aga, et ilmades kõige rohkem erandisi ette tuleb ja mõnikord hoopis ootamata muutused juhtuwad.

Keskmine õhu temperatuur tähtsamates waatluspunktides iga kuu 1. ja 15. päewal.

	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.		IX.		X.		XI.		XII.		Läbist. aastas
	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	1.	15.	
Tallinn . .	-4,3	-5,5	-6,0	-5,9	-4,6	-3,2	-0,5	2,2	5,4	8,5	11,2	13,9	15,4	16,9	17,2	15,6	13,5	11,4	8,6	5,9	3,2	0,5	-1,3	-3,1	4,8
Lüganuse .	-5,7	-7,0	-8,0	-8,0	-6,0	-4,0	-1,1	1,8	4,8	7,8	10,8	13,8	15,2	16,6	16,8	14,6	12,3	10,1	7,5	4,9	1,8	-1,2	-2,8	-4,3	3,8
Rõuge . .	-6,6	-7,0	-8,5	-8,4	-6,6	-4,8	-1,3	2,2	6,2	10,2	12,5	14,8	15,8	16,8	16,8	14,5	12,1	9,7	7,4	5,2	1,0	-3,3	-4,7	-6,1	3,6
Haapsalu .	-4,8	-5,4	-6,0	-6,5	-4,6	-2,7	-0,4	1,9	4,8	7,8	10,8	13,9	15,7	17,4	16,8	16,2	13,8	11,5	8,8	6,1	3,1	0,1	-2,1	-4,2	4,7
Wiljandi .	-4,7	-4,7	-5,5	-6,0	-4,[illegible]	-3,2	0,1	3,3	6,7	10,1	12,5	14,8	15,9	17,0	16,2	15,3	12,8	10,3	7,9	5,2	2,7	0,1	-2,3	-4,6	4,8
Tartu. . .	-5,7	-6,6	-6,8	-6,7	-5,0	-3,2	0,2	3,5	6,8	10,0	12,4	14,8	15,9	17,0	17,0	15,1	12,8	10,6	7,7	4,9	2,2	-0,5	-2,7	-4,8	4,5
Wõru . .	-5,7	-6,8	-6,9	-6,2	-4,5	-2,9	0,6	4,1	7,3	10,6	12,9	15,2	16,0	16,8	16,9	15,4	13,2	11,1	8,2	5,4	2,5	-0,4	-2,9	-4,6	5,1
Petseri . .	-5,9	-6,8	-7,1	-7,0	-5,1	-3,3	0,5	4,2	7,9	11,6	13,5	15,3	16,4	17,4	17,5	15,5	13,2	10,8	8,0	5,2	2,4	-0,4	-2,7	-4,9	4,8
Räpina . .	-6,0	-6,8	-7,6	-7,7	-5,6	-3,6	0,3	4,2	7,9	11,6	13,8	16,0	17,1	18,2	18,2	16,1	13,3	10,6	7,8	5,0	2,0	-0,9	-3,0	-5,2	4,8
Pärnu . .	-4,0	-5,0	-5,1	-5,1	-4,0	-3,0	0,3	3,6	7,1	10,8	13,4	15,9	17,1	18,3	17,3	16,3	13,9	11,5	8,6	5,8	3,4	0,9	-1,1	-3,1	5,2
Baldiski .	-4,0	-5,0	-5,4	-5,5	-4,3	-3,2	0,8	1,6	4,5	7,3	10,3	13,3	14,8	16,4	16,5	15,5	13,6	11,6	8,8	5,9	3,3	0,7	-1,6	-3,0	4,6
Filsandi .	-1,5	-2,4	-3,2	-4,0	-2,7	-1,4	0,7	2,8	5,3	7,8	10,3	12,8	14,6	16,4	16,6	15,9	14,1	12,3	9,9	7,5	5,2	2,9	1,2	-0,6	5,9
Sõrwe . .	-1,0	-2,2	-2,7	+3,2	-2,4	-1,5	0,6	2,7	5,3	7,9	10,7	13,5	15,2	16,8	17,0	16,2	14,5	12,9	10,6	8,3	5,9	3,5	1,8	0,2	6,2
Ristna . .	-2,3	-3,0	-3,5	-4,0	-3,0	-2,0	0,2	2,6	5,1	7,7	10,4	13,0	14,7	16,4	15,8	15,3	13,4	11,4	9,1	6,8	4,6	2,3	0,4	-1,6	5,4
Narwa . .	-5,8	-6,7	-6,9	-6,8	-5,4	-4,0	-0,4	3,2	6,6	9,9	12,3	14,7	16,2	17,6	17,0	16,3	13,8	11,3	8,4	5,5	3,1	0,6	-2,1	-4,8	4,7
Suursaare	-4,2	-5,2	-6,0	-6,6	-5,3	-4,0	-1,5	1,0	3,6	6,1	9,3	12,5	14,4	16,2	16,0	15,7	13.8	11,9	9,4	6,8	4,2	1,6	-0,8	-3,1	4,4
Archangel	-12,6	-13,2	-13,2	-12,6	-10,0	-7,5	-4,4	-1,3	1,8	4,9	8,5	12,0	13,9	15,8	14,8	13,8	11,0	8,2	4,8	1,4	-2,2	-5,8	-8,6	-11,4	0,3
Helsingi .	-4,5	-5,4	-6,2	-6,9	-5,5	-4,0	-1,0	2,0	5,4	8,8	11,5	14,2	15,4	16,6	16,6	15,1	12,8	10,5	8,0	5,4	3,0	0,6	-1,5	-3,5	4,4
Stockholm	-2,5	-3,0	-3,3	-3,5	-2,6	-1,7	0,8	3,2	5,8	8,5	11,3	14,1	15,4	16,7	16,7	15,3	13,4	11,5	8,8	6,1	3,8	1,6	-0,2	-2,0	5,6
Oslo . . .	-4,0	-4,4	-4,6	-4,5	-3,0	-1,4	1,5	4,4	7,5	10,5	13,[illegible]	15,5	16,3	17,0	16,8	15,9	13,7	11,5	8,5	5,5	2,8	0,1	-1,8	-3,6	5,5
Paris. . .	2,7	2,5	3,2	8,9	5,0	6-2	8,2	10,3	11,8	13,4	15,2	16,9	17,8	18,6	18,4	18,0	16,5	15,0	12,6	10,3	8,2	6,0	4,5	2,9	[1]0,3
Nizza . . .	8,2	8,0	8,3	8,6	9,5	10,4	12,0	13,6	15,2	16,8	18,7	20,6	21,9	23,2	23,4	22,9	21,5	20,1	18,1	16,1	13,8	11,5	10,0	8,5	[1]5,0
Rooma . .	7,2	6,7	7,4	8,1	9,3	10,4	12,1	13,8	15,8	17,8	19,8	21,8	23,3	24,8	24,8	24,3	22,8	21,2	18,8	16,5	13,9	11,3	9,5	7,7	[1]5,4
Warssaw	-3,0	-3,4	-3,1	-2,8	-1,2	0,5	3,8	7,1	10,0	12,8	15,0	17,3	18,0	18,8	18,2	17,6	15,5	13,4	10,6	7,8	4,7	1,6	0,5	-2,6	7,3
Riia . . .	-4,2	-5,1	-4,9	-4,7	-3,2	-1,6	1,6	4,7	7,7	10,7	13,2	15,7	16,8	17,9	18,0	17,2	15,0	12,8	9,7	6,6	3,8	1,0	-1,1	-3,2	6,0
Moskwa. .	-9,6	-11,0	-10,3	-9,6	-7,2	-4,8	-0,6	3,5	7,6	11,7	14,0	16,4	17,7	18,9	18,[illegible]	17,1	14,2	11,2	7,7	4,3	1,0	-2,4	-5,3	-8,2	3,9
Suhum. .	6,0	4,4	5,2	6,0	7,3	8,5	10,4	12,2	14,6	17,0	18,8	20,5	22,0	23,5	23,8	24,0	22,0	20,0	18,3	16,6	14,2	11,8	10,0	8,1	[1]4,2
Pihkwa. .	-6,0	-7,1	-7,3	-7,2	-5,5	-3,8	0,0	3,8	7,6	11,4	13,4	15,4	16,4	17,3	16,4	15,4	13,2	10,7	8,0	5,2	2,4	-0,4	-2,7	-4,3	4,7
Leningrad	-7,1	-7,9	-7,9	-8,2	-6,3	-4,5	-1,2	2,2	5,5	8,7	11,7	14,7	16,0	17,3	16,4	15,5	13,0	10,5	7,7	4,9	1,8	-1,3	-3,8	-6,3	3,8

Keskmine sademete hulk Eestis ja mujal tähtsamates waatlus-punktides igal kuul millimeetrites.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Aast.
Tallinn . .	31	27	26	28	39	51	50	65	56	47	45	38	504
Tartu . .	35	29	26	30	46	65	81	79	57	49	45	45	585
Rakwere . .	36	32	29	33	47	62	83	89	60	56	45	39	611
Narwa . .	35	30	23	33	37	47	66	85	57	53	41	42	554
Wõru . .	37	25	47	29	32	74	60	56	(87)	47	61	40	604
Räpina . .	25	19	20	27	40	64	79	77	56	38	33	31	509
Haapsalu .	35	31	29	32	33	42	64	70	61	48	43	43	536
Vilsandi . .	27	24	31	26	30	36	52	63	47	54	48	42	475
Sõrwe . .	31	33	31	31	32	44	53	75	57	47	43	46	538
Kuiwaste .	11	10	11	19	19	39	46	65	41	31	23	21	336
Saide . .	39	32	29	36	44	51	72	88	57	60	51	42	601
Pärnu . .	23	19	23	33	38	58	66	80	53	46	40	37	511
Haanja . .	24	16	18	34	46	66	87	90	59	47	37	32	557
Mustwee. .	28	25	23	25	36	58	63	76	51	40	36	32	493
Orawa . .	22	17	19	28	41	66	71	75	51	36	35	28	489
Kutruse . .	24	18	19	26	46	64	83	90	70	51	37	32	560
Kuresaare .	36	27	31	36	40	48	63	92	60	62	59	51	605
Kihelkonna .	28	19	22	28	31	46	59	73	63	59	43	43	510
Wiljandi. .	36	27	29	32	48	59	74	93	51	52	44	44	589
Põltsamaa .	31	27	28	28	38	50	81	73	40	44	40	37	510
Ristna . .	35	27	29	26	30	35	45	64	51	58	46	44	490
Ruhnu . .	37	31	32	36	36	56	65	83	50	50	53	44	574
Heinaste. .	38	30	31	39	35	61	71	86	56	54	54	48	603
Karksi . .	30	25	22	32	49	50	84	92	53	47	42	38	563
Sangaste .	35	23	26	38	42	77	85	82	46	48	40	40	577
Archangel .	26	19	24	17	25	39	50	55	47	39	32	24	397
Helsingi . .	55	48	48	39	47	48	63	71	71	69	65	65	689
Stockholm .	20	18	20	23	35	42	58	62	46	50	35	28	437
Oslo . .	31	24	27	23	45	52	85	73	76	65	48	32	583
London . .	51	41	43	42	49	57	61	61	61	69	58	54	647
Bergen . .	176	141	110	96	104	111	150	175	210	223	171	189	1856
Rooma . .	79	62	68	65	56	39	17	27	73	115	111	91	803
Nizza . .	70	56	66	89	81	45	10	26	66	160	113	72	857
Berlin . .	39	37	47	35	44	63	68	57	42	51	47	49	580
Hamburg .	48	43	50	44	55	80	86	76	67	65	58	61	733
Pariis . .	36	33	38	43	45	54	52	54	50	61	45	46	557
Ateena . .	56	38	37	22	21	11	8	11	14	45	76	63	402
Warshaw .	30	28	35	37	48	69	76	78	49	44	37	36	566
Leningrad .	22	21	23	24	43	46	68	69	51	43	36	30	476
Riia . . .	30	20	26	28	43	53	59	63	56	50	48	32	508
Odessa . .	25	23	31	27	35	59	44	29	30	35	34	34	407
Moskwa .	29	23	30	37	49	52	70	74	55	36	40	39	534
Suhum . .	87	57	96	87	84	128	108	104	152	98	77	92	1170
Malta . .	84	51	40	22	12	2	2	4	8	86	83	110	553
Madeira .	106	81	73	54	23	13	1	2	17	60	134	119	683

Sademete hulk millimeetrites wiimase 42 aasta jooksul.

Aastal	Tartus I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Kokku aastas	Tallinnas I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Kokku aastas
1927	17	90	29	63	128	96	48	92	85					18	20	29	60	68	38	46	74	77				
1926	19	44	29	51	56	49	28	58	37	60	57	27	515	21	26	16	21	90	58	19	70	44	69	18	21	473
1925	52	39	41	59	32	91	70	148	112	54	41	50	790	71	25	37	75	21	97	50	129	102	53	51	35	747
1924	20	50	30	41	49	70	62	86	80	31	25	44	588	43	95	51	26	50	71	30	106	77	44	39	55	687
1923	15	7	10	27	68	85	59	117	79	94	120	42	723	30	13	2	26	54	68	73	138	66	80	153	91	794
1922	22	33	32	29	40	111	55	125	25	37	33	32	574	15	22	47	33	52	86	67	75	36	37	30	27	527
1921	49	8	25	32	44	106	68	55	76	47	36	46	592	75	15	28	24	29	45	44	52	40	60	21	30	463
1920	18	20	18	44	53	83	28	54	48	14	18	19	417	16	9	13	55	44	20	51	104	38	24	24	14	412
1919	14	26	33	17	7	73	52	74	45	30	16	36	423	—	—	—	—	—	34	41	76	40	46	31	27	—
1918	36	18	3	9	2	63	113	36	101	64	17	50	512	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1917	33	19	26	36	53	56	55	100	65	69	44	27	583	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1916	37	34	23	13	46	142	59	138	34	56	44	39	665	38	18	24	11	93	92	135	97	24	108	47	22	709
1915	50	48	35	25	41	72	109	49	80	38	46	59	652	15	21	16	29	64	35	105	89	140	24	36	17	571
1914	40	26	33	31	60	37	35	36	90	9	24	78	499	37	23	40	20	11	25	16	23	78	26	34	62	425
1913	35	38	33	22	16	36	46	60	44	38	65	55	488	11	29	60	18	9	63	26	50	25	33	55	60	439
1912	11	6	46	30	67	62	44	75	87	54	55	48	595	20	17	21	17	29	47	9	54	80	63	62	65	484
1911	30	23	11	27	44	70	104	91	51	70	86	33	640	42	39	6	17	28	27	28	62	52	53	65	25	444
1910	38	16	26	18	59	83	44	129	25	32	37	75	582	42	42	18	20	26	23	48	25	36	10	55	63	408
1909	10	17	35	62	17	80	158	86	31	43	49	60	598	19	10	18	21	24	24	110	46	30	46	90	40	465
1908	46	42	19	34	42	82	85	117	44	32	49	11	603	31	31	23	29	32	72	81	80	—	43	26	9	—
1907	46	15	21	49	34	63	79	117	29	18	18	10	497	41	16	13	34	51	68	54	79	59	32	20	8	474
1906	44	43	34	31	16	96	69	149	60	19	81	44	685	—	—	—	57	61	47	67	61	21	20	62	49	—
1905	64	17	24	41	31	29	119	130	35	82	46	28	646	19	14	28	29	30	14	38	95	37	77	37	16	434
1904	20	61	12	23	53	94	64	110	11	46	55	74	623	9	28	12	53	26	67	20	115	23	30	20	48	451
1903	28	26	16	34	47	108	51	175	15	45	48	10	608	28	45	21	47	36	114	40	105	46	67	50	6	614
1902	32	29	40	13	101	99	94	98	62	67	34	39	708	7	7	17	2	79	34	101	116	54	59	31	34	580
1901	22	40	16	35	6	35	10	39	34	27	49	46	359	20	19	10	17	8	57	9	32	14	21	39	22	263
1900	34	74	17	19	18	54	69	47	56	76	23	48	529	26	50	8	35	43	17	55	72	79	100	25	45	556
1899	80	51	37	75	29	100	34	55	66	62	42	38	669	60	45	34	22	33	83	36	29	113	47	26	25	553
1898	50	29	34	28	66	55	125	52	58	36	31	99	663	23	15	10	29	43	100	36	25	26	24	59	68	457
1897	28	40	29	31	59	73	77	84	58	48	38	41	606	18	27	31	41	58	18	35	58	75	52	31	31	475
1896	20	19	44	30	15	38	54	66	102	31	43	27	489	7	4	37	23	12	36	60	61	62	66	15	39	428
1895	40	17	23	28	10	97	137	32	41	60	49	21	555	36	20	22	19	15	28	103	57	56	93	46	38	533
1894	22	40	26	4	67	31	124	96	57	22	37	31	557	37	45	35	8	43	51	55	134	39	55	76	29	608
1893	21	24	21	10	32	45	54	69	85	49	40	26	476	7	37	23	18	29	21	39	46	79	60	28	21	409
1892	40	20	20	38	40	122	120	111	22	57	24	55	669	47	14	7	38	51	73	82	62	47	51	26	6	502
1891	45	19	47	11	67	37	94	97	78	31	46	58	680	21	7	29	14	38	28	41	73	58	45	10	26	386
1890	45	7	57	53	39	65	89	30	29	6[illegible]	21	6	50[illegible]	23	5	46	30	38	29	30	94	24	67	26	6	418
1889	50	35	34	22	41	14	88	58	49	16	37	18	462	14	4	20	12	16	26	64	74	69	10	39	21	368
1888	23	23	37	31	40	60	24	50	45	65	62	33	463	9	14	14	52	18	20	44	87	25	46	43	12	383
1887	25	22	8	45	65	84	39	54	100	73	42	52	609	9	11	4	8	37	33	22	26	55	56	30	21	310
1886	50	18	12	26	46	13	108	56	40	15	46	69	49[illegible]	57	8	3	17	34	12	77	76	70	18	32	30	433
1885	26	52	27	52	60	33	128	66	90	96	27	44	701	26	46	28	29	65	11	37	23	68	68	25	47	470

Tempelmaksust.

Tempelmaksu alla käiwad:

Arwed 10—100 margani 20 penni; arwed üle 100 marga 2/10% arwe summast.

Ellepingud — 1/5 lõpuliku lepingu tempelmaksust.

Ehituslepingud — 2/3% maksust.

Enampakkumise protokollid, liikuwa waranduse müügi üle 1% üleüldisest müügil saadud summast, kulud maha arwatud; wähemalt aga 6 marka.

Kokkulepped — 1% kokkuleppe teel lahendatud nõudmiste ülemmäärast; kõige wähemalt 6 mk.; ei ole kokkuleppe objekti wäärtus hinnataw — 6 marka. Kokkulepped kohtu ees on tempelmaksust wabad.

Lepingud rahaga hinnatawate asjade ja tegewuste kohta (töö, teenistuse, päranduse j. m.), kui tariifis erimäärusi nende kohta ei ole, — 1% asja ehk tegewuse wäärtusest; wähemalt 6 marka.

Ostulepingud: a) liikuwa waranduse üle — 1% ostuhinnast; b) liikumata waranduste üle — 2% ostuhinnast; c) kauba üle — 2/10% ostuhinnast.

Palwekirjad eraisikutelt ametiasutustele ehk ametnikkudele eraasjus (kirjalikult ehk suusõnaliselt, wiimased protokolli wõetud, niisama wastused nende palwekirjade peale ametiasutustelt ehk ametnikkudelt, wäljaarwatud kohtuasutused ja ametnikud, kellele antawad palwed tulewad tempelmaksta 30 mk. poogna pealt rahu kohtutes ja 60 mk. poogna pealt kõrgemates kohtutes) — 10 marka iga palwekirja ja iga wastuse pealt.

Ärakirjad maksualustest dokumentidest — 10 marka.

Tõestamised (wäljaarwatud allkirjade tunnistamine postisaadetuste wastuwõtmise asjus kutsekirjadel): a) allkirjad — ametiasutustes ja ametnikkude poolt — 6 mk.; b) ärakirjad — 10 marka, kusjuures ärakirja tempelmaks algkirja tempelmaksust kõrgem olla ei wõi.

Tunnistused eraasjades ametiasutustest ja ametnikkudelt wäljaantawad, kui tariifis teist määrust ettenähtud pole — 10 marka.

Wekslid ja weksliprotestid — 2 mk. iga tuhande marga pealt, poolikut tuhat täieks tuhandeks lugedes.

Wolitused üheks ainsaks toimetuseks: a) kui asja wäärtus üle 3000 marga ei ulata — 8 mk.; b) kui asja wäärtus üle 3000 marga on ehk kui ta hinnataw ei ole — 10 mk.

Wolitused asjaajamiseks rahukohtutes ja rahukogudes 2. astme kohtutena — 10 mk.

Üldwolitused — 40 mk.

Igasugused muud wolitused — 20 marka.

Wõlakohustused — 2/10% wõlasummast.

Wõlakohustuste tähtaja pikendused — 1/10%.

Testamendid:

Kui waranduse wäärtus on kuni 1000 mk. — 6 mk.; kuni 5000 mk. — 10 mk.; kuni 10.000 mk. — 20 mk.; kuni 20.000 mk. — 40 mk.; kuni 50.000 mk. — 80 mk.; kuni 100.000 mk. — 120 mk.; kuni 300.000 mk. — 160 marka; üle 300.000 mk. — 200 mk.; kui korraldused hinnatud ei ole — 6 mk.

Üüri- ja rendilepingud:

Liikumata waranduste üle, niisama ka nende lepingute pikendused, käiwad tempelmaksu alla, kui aastane rent ehk üür:

üle	5.000	kuni	20.000 mk.	4/10%
„	20.000	„	40.000 „	6/10%
„	40.000	„	80.000 „	8/10%
„	80.000	„	160.000 „	12/10%
„	160.000	„	240.000 „	16/10%
„	240.000	m.	. . . .	2%

üüri wõi rendi hinnast; lepingus tähendatud lisatingimuste wäärtused juure arwatud.

Lepingute pealt ,mis määramata aja peale tehtud, arwatakse tempelmaksu 12½ % aasta üüri wõi rendi summast.

Määramata aja peale tehtawate üürilepingute juures, mille järele üüri päewade, nädalate wõi kuude wiisi arwatakse, wõetakse tempelmaksu aasta üüri pealt ja tasutakse kolme nädala jooksul iga lepinguaasta algul.

Üürilepingutega ühesarnaseks loetakse üüriraamatud, milles üüritingimused on tähendatud, missugused sel korral on wabad, kui tempelmaksetud üürileping olemas.

Üüri- ja rendilepingud liikuwa waranduse üle: 100 kuni 2000-margal. aasta üüri ehk rendi juures 4/10, kõrgema üüri ehk rendi juures 1%.

Kwiitungid üle 10 marga — 50 penni iga kwiitungi pealt.

Ühisuste ja seltside liikmekaartide, liikmeraha wastuwõtmise kwiitungide, osatähtede ja osamaksu kwiitungide pealt wõetakse tempelmaksu 1 m. iga liikmekaardi, liikmeraha wastuwõtmise kwiitungi, osatähe ja osamaksu kwiitungi pealt.

Wabastatud on:

Wolitused pensioni- ehk haigekassadest hoiusummade kättesaamiseks.

Wolitused asjaasamiseks hoolekande- (waestelaste) kohtutes.

Wolitused riigi- ehk omawalitsuse asutustelt oma ametnikudele.

Wolitused heategewate asutuste poolt oma teenijatele.

Posti- ja telegraafikwiitungid.

Kwiitungid, mis sunniteel wõõrandamise kohta wälja antakse.

Arwed, mis teenijad koduseks majapidamiseks tehtud kulude üle annawad; riigi- ja omawalitsusasutuste ametnikkude arwed ametkohustuste täitmisel tehtud kulude üle.

Kohtulikud kokkulepped.

Palwekirjad waeste eest hoolekandmise, kiriklikkudes ja koolide asjus; palwekirjad, mis sisse antud seaduses ettekirjutatud kohuste täitmiseks wõi ametiasutuste nõudel, niisama ka wastused nende palwekirjade peale; palwekirjad wäeteenistuse kohustuse asjas; kaebused ja palwekirjad rahwawäelaste perekondade toetamise asjus; rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni küsimusse puutuw kirjawahetus ja tunnistused; kirjawahetus rekwireerimise asjus ja wabadussõja läbi tekkinud kahjude hindamise asjus; awaldused ja tähendused walla- ja alewi tuluhindamise kommisjonide kokkuseatud maksjate nimekirjade puuduste kohta.

Elukombe tunnistused, koolitunnistused, tunnistused waesuse asjus, surma- ja matmisetunnistused, ristimise ja sündimise tunnistused, kui wälja antakse koolidesse sisseastumiseks ja alaealiste wabrikutesse tööle astumiseks; tunnistused, mille eest teiste määruste põhjal riigi heaks erimaksu (näit. sõiduload, elamisload, passid jne.).

Wolitused postisaadetuste wastuwõtmiseks.

Riigi- ja omawalitsuste maksude wastuwõtmise kwiitungid.

Kwiitungid ühe ja sama asutuse sisemiseks asjaajamiseks.

Kwiitungid teenitud palga kättesaamise üle, sunduslikud palgaraamatud ja teenistuse lepingud, kui palk ei ulata üle 60.000 mk. aastas.

Kwiitungid tempelmaksetud dokumentide kohta, mille põhjal maksmist toimetatakse.

Heategewate ja haridusseltside liikmekaardid ja kwiitungid.

Kohtuasjust.

Hoolekande asutused.

1) Walla waestelaste kohtud walla piirides; 2) linna waestelaste kohtud linnades.

Waestelaste kohtute ülesandeks on:

1) nimetada pärandusetombule hooldaja ja waestelastele eestkostjad; 2) hooldajate ja eestkostjate tegewuse järelwalwe: nõuda neilt waranduse walitsemise üle aruandeid; 3) hooldajaid ja eestkostjaid wiibimata ametist tagandada, kui nende tegewus on päranduse warale wõi waestelastele kahjulik.

Eestkostjad määratakse ka hullumeelsetele, raiskajatele ja teadmata äraolejate waranduse kaitseks, kuid wastawa rahukogu otsuse põhjal.

Pärandusasjad alluwad rahukohtunikule.

Isikud, kes endid kohtule pärijatena teatawad, peawad esitama: 1) pärandusejätja surmatunnistuse, ametlikult matjalt wälja antud; 2) tunnistuse, mis pärandusejätja ja pärijate suguwaste wahekorda tõendaks; 3) testamendi ehk mõne teise pärandusejätja määruse surma puhuks, kui niisugune olemas; 4) päranduse wara seaduslikud hindamised (teated linna- wõi wallawalitsusest, maksuinspektorilt jne.); 5) päranduse seletuskirjad kahes eksemplaaris, s. o. pärijatelt kokkuseatud asjade nimekiri ühes päranduse hindamistega, mis pärijad peawad alla kirjutama; 6) kui kinniswara pärandatakse, siis wastawa krepostijaoskonna tunnistuse selle üle, et see warandus pärandusejätja nimel kinnistusraamatus seisab; 7) kuulutuse awaldamiseks „Riigi Teatajas" 200 marka, kui ilma testamendita päritakse, siis 100 mk. — Ettepannes testamenti, paluwad pärijad kohut testamenti awada ja kui see awatud, siis „Riigi Teatajas" üleskutsuda isikuid kuulutustega kuue kuu jooksul testamendi ehtsuse wastu waidlema, wõi oma nõudmisi päranduse tombu wastu awaldama, hoiatusega, et ülesandmata õigused ja wastuwaidelused pärast selle tähtaja möödumist tähelepanemata jääwad. Niisama paluwad seaduse järele pärijad kohut, kuulutust „Riigi Teatajas" awaldada, kus ka 6 kuu jooksul kõiki isikuid üleskutsutakse kohtule endid teatama, kes endid surnud isiku pärijaks loewad wõi kel on päranduse wastu nõudmisi. On kuulutuse ilmumisest 6 kuud mööda, siis paluwad pärijad jälle kohut, et see neid pärijate õigustesse kinnitaks. Pärijate kinnitamise otsusega määrab kohus ka kindlaks pärandusemaksu ja hoiukorra maksu, mis päranduse pealt riigi kasuks tuleb maksta.

On kohtuotsus seadusejõusse astunud, saawad pärijad sellest kinnitatud ärakirja, mille põhjal neil õigus on warandust oma nimele saada. Ka testament antakse kohtust määrusega kinnituse üle wälja.

Nõudmiste asjust.

1. Alluwad:

a) Rahukohtunikule: 1) nõuded, mille wäärtus mitte üle 100 tuhande marga (nõudja hindamise järele); 2) rikutud pidamise jaluleseadmine, kui pidamise rikkumise algusest ei ole mitte rohkem kui 1 aasta mööda; 3) rikutud serwituudi jaluleseadmine kinniswara kohta, kui sellest rikkumisest ei ole möödunud üle ühe aasta; 4) tulewaste nõuete eelkindlustus, waatamata selle peale, kui suur nõude summa; 5) sunnitäitmised aktide järele kuni 100.000 margani; 6) alimentide nõudmised summa peale waatamata.

b) Rahukogule, kui 1. astme kohtule, alluwad: 1) kõik nõudmised, kui nõude summa hinnatud üle 100 tuhande marga; 2) kõik nõuded ja waielused liikumata wara kohta, ükskõik, kui suur nõude summa.

2. Edasikaebtused.

1) Rahukohtuniku otsuse peale wõib appellatsiooni korras rahukogule sisse anda 1 kuu jooksul. Rahukogu otsuse peale wõib weel riigikohtule 2 kuu jooksul kassatsiooni kaebtuse anda.

2) Rahukogu otsuse peale (1. astmes) wõib appellatsiooni kaebtuse kohtupalatile anda 1 kuu jooksul, ar-

wates otsuse lõpuwõimus kuulutamise päewast. Kohtupalati otsuse peale wõib 2 kuu jooksul kassatsiooni korras riigikohtule kaewata.

Otsuse kuulutamisel kuulutab kohus ka edasikaebamise korra ja tähtaja.

Edasikaebtuse palwed antakse sellele kohtule sisse, kelle otsuse peale kaewatakse, kuid kirjutatakse kohtu nimele, kus edasikaebtus arutusele peab tulema.

3. **Nõudmise awaldamise koht.**

a) Nõudmine awaldatakse sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas elab kostja.

b) Rikutud pidamise, niisama serwituudi jalulesseadmise, kui ka kõik liikumata wara kohta tekkiwad nõudmised antakse alluwuse järele sellele kohtule, kelle piirkonnas waieluse all olew wara asub.

c) Ühisuste, seltside ja muude juriidiliste isikute wastu antakse nõudmised sinna kohtusse, kelle piirkonnas asub nende juhatus.

d) Nõuded, mis tõusnud lepingute täitmise pärast, awaldatakse sellele kohtule, kelle piirkonnas leping pidi täidetama, ehk kostja asukoha järgi.

e) Pärandusse õigustesse puutuwad asjad awaldatakse sellele kohtule, kelle piirides pärandus awanes.

4. **Tõendused.**

Nõude tõendusteks kohtus wõiwad olla: a) tunnistajad; b) dokumendid; c) kostja nõude õigekswõtmised.

Tunnistuse andmisest tagandab kohus hullumeelsed, lapsed wanemate wastu. Lapsed 7—14 a. kuulatakse wandeta üle. **Wastaspoole nõudel** tagandatakse tunnistuse andmisest: 1) **sugulased**, ühes joones, (wanaisa, poeg, pojapoeg jne.) alati; kõrwaljoones — esimese **kolme** astme sugulased ja **kahe** esimese astme hõimlased, niisama ka abikaasa; 2) eestkostjad; 3) wõõras-wanemad; 4) kes poolega kohut käiwad, wõi asja otsustamisest kasu loodawad.

Tunnistajad, kes wabandamata põhjuseta kohtusse ei ilmu, langewad karistuse alla kuni 2500 margani. Trahwist wabastamist paluda wõib tunnistaja 2 nädala jooksul, arwates sest päewast, millal talle trahwimäärus kuulutatud, ehk järgmisel kohtuistangul. Tõendused peab nõudja kohtule ettepanema, kas nõude-palwes ehk esimesel kohtuistangul. Kostja peab omad wastuwaidlused awaldama, niisama ka tagandused tegema, esimesel kohtuistangul. Tunnistajate ettekutsumiseks ja ülekuulamisel wõib ta paluda asja edasi lükata, kui ta tunnistajate nimed, elukohad, niisama ka asjaolud üles annab, mis tunnistajad wõiwad kindlaks teha. **Wastunõudmine** awaldatakse kirjalikult esimesel kohtuistangul ehk esimeses kohtule antud wastulauses. Kohus wõib arukordadel wastunõudmise kirja panemiseks kostjale 3—7-päewalise tähtaja anda. Wastunõudmine peab kindlas ühenduses olema alusnõudega. — Wõtab rahukohtunik wastunõude wastu, mis ta toimetusele ei allu, siis lõpetab ta asja harutamise oma juures ja saadab terwe toimetuse wastawale rahukogule. Jätab kohus wastunõudmise wastuwõtmata, siis wõib 7 päewa jooksul erakaebtusega sellele kohtule esineda, kus appelatsiooni kaebtus antakse.

Palwe kolmandat isikut asja juure tõmmata awaldatakse kas esimeses kohtule antud palwes ehk esimesel kohtuistangul. Kolmas isik wõib omal soowil igal ajal asja juure astuda, awaldades wastawa palwe kohtule.

5. **Tagaselja otsused.**

Kui nõudja tahab, et asi ilma ta etteilmumiseta otsustatakse, siis peab ta seda nõude-palwes paluma, muidu lõpetab kohtunik nõudja ilmumata jäämisel asja läbiwaatamise ära. Ei ilmu kostja, siis teeb kohus nõudja palwel tagaselja otsuse, millest kostjale ärakiri saadetakse. Kostjal on õigus **2 nädala jooksul**, tagaselja otsuse ärakirja

täitesaamisest arwates, rahukohtunikule kaja sisse anda ja uuesti asja läbiwaatamist paluda.

Kohtumaksud.

Kohtulõiwu wõetakse: 1) kui nõudehind ei ulata üle 100.000 marga — 3% nõudehinnast; 2) kui nõudehind on üle 100.000 marga, kuid mitte üle 1.000.000 marga — esimese 100.000 marga pealt 3000 marka ning ülejääwa summa pealt 2½%; 3) kui nõudehind on üle 1.000.000 m. — esimese 1.000.000 marga pealt 25.500 mk. ning ülejääwa summa pealt 2%.

2. Hoiukorra asjus wõtab kohus poshliini järgmiselt: a) kui kohtutoimetust nõudwa wara ehk õiguse wäärtust rahas saab hinnata, wõetakse poshliiniks ½ protf. sellest wäärtusest, kuid mitte alla 100 marga ja mitte üle 10.000 marga; b) kui ülewalnimetatud wäärtust hinnata ei saa, wõtab kohus poshliini oma nägemise järele 100—10.000 margani.

3. Nõude- ja hoiukorra asjades tuleb iga kohtule antawa paberile 30 marka lehe pealt rahukohtutes ja 60 marka kõrgemates kohtutes tempelmaksu maksta.

4. Iga ärakirja pealt nõutakse kirjutusraha (kantselei poshliini) 25 marka lehekülje pealt.

5. Kassatsiooni kautsjoniks tuleb maksta: a) tsiwiilasjus: kohtuposhliini kõrguses selles kohtus, mille otsuse peale kaebtus antakse; b) kriminaalasjus: rahukohtuniku otsuse peale antud kassatsiooni kaebtusele — 200 mk.; rahukogu otsuse peale — 1000 mk. ning kohtupalati otsuse peale 2500 mk.

Kui kohtukäial waranduft ei ole kohtumaksude tasumiseks, siis wõib kohus talle waesuse õiguse anda.

Kõik süüteo asjus kohtule antawad paberid on tempelmaksust wabad.

Pärandus- ja krepostimaks on riigimaksud, mida wõetakse wara ülemineku eest ühe omandusest teise omandusse.

Pärandusmaksu wõetakse ühtewiisi liikumata wara, kui liikuwa wara ülemineku eest, kui pärandus üle 8000 marga suur on. Ühes päranduse suurenemisega ja suguluse langenemisega suureneb ka maks.

Süüteo asjad.

1) Rahukohtunikule alluwad lihtsad wargused, sõimamine, laimamine, omawoli, kergete haawade löömine, peksmine, metsawargus, politseiliste korralduste, igasugu sundmääruste wastu eksimised jne., muud lihtsamad kuriteod, kusjuures kuriteost sündinud kahjusumma mitte üle 100.000 marga ei ulata.

Edasikaebus kirjutatakse rahukogu nimele, antakse aga rahukohtunikule. Asjus, kus rahukohtunik karistuseks määranud aresti mitte üle 3 päewa ja rahatrahwi mitte üle1500 marga, wõib rahukogule ainult kassatsiooni kaebuse anda; muil kordadel — appellatsiooni kaebus. Kes ka rahukogu otsusega rahul ei ole, sel on wõimalus riigikohtule kassatsiooni kaebust anda.

2) Rahukogule, kui esimese astme kohtule, alluwad kõik raskemad süüteoasjad, nagu murdwargus, tapmine, röövimine, hobusewargus jne., ehk kui kuriteost sündinud kahju on üle 100.000 marga. Edasikaebus appellatsiooni korras kohtupalatile. Kohtupalati otsuse peale wõib riigikohtule kassatsiooni kaebust anda.

Edasikaebuste tähtajad.

1. Rahukohtuniku otsuse peale kriminaalasjus wõib kassatsiooni niisama ka appellatsiooni kaebust kahe nädala jooksul anda. Rahukogu, kui 2. astme kohtu otsuse peale, wõib niisama kahe nädala jooksul riigikohtule kassatsiooni kaebust anda, otsuse kuulutamise päewast arwates.

2. Rahukogu, kui 1. astme kohtuotsuse peale wõib otsuse lõpu-

woornis kuulutamise päewast arwates kahe nädala jooksul kohtupalatile appellatsiooni korras kaewata. Kohtupalati otsuse peale wõib kahe nädala jooksul riigikohtule kassatsiooni korras kaewata.

Käskotsuse peale peab süüalune 7 päewa jooksul, otsuse ärakirja kättesaamisest arwatud, rahukohtunikule kaja andma kui tahab, et asi harilikus korras saaks arutatud, wastasel korral astub käskotsus jõusse.

Tagaselja otsuse peale wõib süüalune 7 päewa jooksul otsuse ärakirja kättesaamisest arwates, kaja anda, paludes asja uuesti arutada, ära seletades oma mitteilmumise põhjused. Leiab rahukohtunik mitteilmumise wabandawa olewat, määrab ta asja uuesti kuulamisele, ei leia aga ta seda, ütleb süüalusele ta palwe täitmisest ära, kuid annab süüalusele kolmepäewase tähtaja edasikaebuse sisseandmiseks selle määruse peale. Tagaselja tehtud otsuse peale wõib süüalune ka otseteed rahukogule appellatsiooni kaebuse anda, ilma et rahukohtunikule kaja oleks annud.

Erakaebused antakse järgmiste rahukohtunikkude määruste peale: 1) asja lõpetamise üle; 2) kui kohtunik keeldub lõpetatud asja uuesti arutamast; 3) süüaluse wahi alla wõtmise üle; 4) kaja wõi edasikaebuse mittewastuwõtmises; 5) asja aeglases toimetamises; 6) karistuse määramises mitteilmumise eest kohtusse; 7) edasikaebuse tähtaja mitteuuendamises; 8) kohtuotsuse korrapäratu täitmise üle.

Erakaebus antakse 7 päewa jooksul rahukohtunikule sisse, määruse kuulutamisest wõi teatamisest arwates, rahukogu nimele kirjutatult. Erakaebused wahialla wõtmise üle, niisama aeglases asjaajamises ja korratus otsuse täitmises, wõiwad antud saada asja kogu toimetuse wältel. Erakaebused aeglase asjaajamise, uue edasikaebuse tähtaja mitteandmise ja korratu otsuse täitmise üle antakse otse rahukogule. Üldjoontes on sama kord erakaebuste andmine kohtupalatisse 1. astme rahukogu määruse peale.

3. Tõendused kriminaalasjus.

Süüteo asjus on harilikult tõendusteks tunnistajad, kuid wõiwad olla weel mitmesugused asitõendused, mis süüteo kohalt wõi süüaluselt leitud, ka wõib tõenduseks olla süüaluse enese puhtsüdamline ülestunnistamine.

Tunnistajaks ei wõi olla: hullumeelsed, waimulikud mehed (neis asjus, mis süüalune patukahetsemisel neile rääkinud), niisama ka süüaluste kaitsjad.

Kaebealuse naine , mees, esimese liigi sugulased, niisama õed ja wennad, wõiwad tunnistuse andmisest ära ütelda. Kui nad aga tunnistust anda soowiwad, kuulatakse nad wandeta üle; niisama kuulatakse wandeta üle lapsed kuni 14 a. wanaduseni.

Wandeta kuulatakse üle, poolte tagandusel: 1) kõik õigused kaotanud isikud; 2) kahjusaaja, tema naine ja lähedalt sugulased, niisama kahjusaaja, kui ka süüaluse kolmanda ja neljanda astme sugulased ja kaheastme hõimlased; 3) isikud, kes mõnesugustes iseäralistes wahekorras, nagu hooldaja, wõõrasema, usaldusmees, wõi kellel ühegi asjaosalisega kohtuasjad ees.

Aegumisest ehk wananemisest.

e. Nõudmise asjus.

Harilik aegumise tähtaeg on 10 a. On keegi asja üle takistamata seaduses ettenähtud aja jooksul ennast, kui peremees üles näidanud ja seda heas usus teeb, ning õigluse nimel, siis aegub asi tema omanduseks (omanduseks wananemine). Ei tõsta keegi 10 a. jooksul oma õiguse teostamiseks nõudmist, siis kustub temal nõudmise õigus (nõude wanane-

mine). Kuid aegumine ei puutu mitte kõiki õigusi, näit., ei lähe kaduma wõlgniku õigus pandi wäljaostmise peale, nõudmised, mis kreposti raamatusse sisse kantud, perekonna õigused ja mõned teised, mis seadustes ette nähtud.

Mõnedel juhtumistel wõib aegumise kestwus seisma jääda, näituseks, kui isik alaealine, kui kohtuasutused sõjaolude tõttu kinni jne. Kui need takistused kõrwaldatud saawad, kestab aegumine edasi.

Aegumine wõib katkestatud saada, näituseks, kui nõudmine saab kohtule sisse antud, kui kohustatud isik nõudja õigust mingil wiisil ise tunnustab, kui nõudja oma rikutud õigust teostab.

Süüteo asjus.

Wähemad süüteod, millede eest karistus on märkus, noomitus, rahatrahw wõi arest, wananewad 6 kuu jooksul, näituseks omawoli, wastuhakkamised, kurja koera pidamine jne.

Metsa raiumine wananeb 1 aasta jooksul. Teised rahukohtuniku alla käiwad suuremad süüteod, wananewad 2 aasta jooksul.

Kuriteod mille eest karistus on turm, mõnesuguste iseäralikkude õiguste kaotamisega, ehk kindluswangistus, wananewad 5 aasta jooksul.

Kuriteod, mille eest karistatakse wangiroodu heitmisega ja kõikide õiguste kaotamisega, wananewad 8 aasta jooksul.

Kuriteod, millede eest karistus on sunnitöö ehk asumisele mõistmine ühes igasuguste õiguste kaotamisega, wananewad 10 aasta jooksul.

Administratiiwasjad.

1. Alluwus.

Kohtulik wõim administratiiw asjus on: rahukohtunikkudel, rahukogudel ja riigikohtul.

Õigus protesteerida on walitsusteasutustel ja ametnikkudel, kellel seaduse järele ülesandeks on tehtud omawalitsuse ehk teiste riigiasutuste seaduslikkuse järele walwata. Õigus kaewata on kõigil isikuil, seltsidel, ühisustel ja omawalitsuste asutustel, kui nende õiguslised ehk waranduslised huwid administratiiwasjus seaduswastaselt on puudutatud.

1) Rahukohtunikkudele alluwad: protestid ja kaebused kohaliste walla- ja alewinõukogude (wolikogude) ja -walitsuste otsuste peale; protestid ja kaebused kohaliste jaoskonna politseiülemate tegewuse peale kohalise rahukohtuniku piirkonnas.

2) Rahukogu 1. astmele alluwad: a) protestid ja kaebused linna- ja maakonnanõukogude (wolikogude) määruste ja otsuste peale; b) protestid ja kaebused linna- ja maakonnawalitsuste, nende osakondade (komisjonide), kui ka üksikute walitawate ametnikkude tegewuse peale.

3) Riigikohtule alluwad: a) kaebused üksikute ministeeriumide peale nende osakondade ja teiste kõrgemate administratiiwasutuste otsuste, korralduste ja määruste kaebused rahukohtunikkude ja rahukogude otsuste peale administratiiwasjus. Kõik riigikohtu otsused on lõpulikud.

4) Kaebused ja protestid antakse kohtule sisse tähtaegadel, mis seadustes eraldi on kindlaks määratud; neil juhtumistel aga, kus seaduses tähtaega ära tähendatud ei ole, kuu aja jooksul, arwatud sellest päewast, millal protesti ehk kaebust wäljakutsuw määrus, korraldus, ehk otsus, samuti ka tegewus, tegewusetus ehk hooletus kaebajale, ehk protestitõstjale teadwaks sai.

Protestid ja kaebused antakse kohtule kirjalikult sisse; neis peab sisal-

dumar: 1) kohtu nimetus, kellele nad antakse; 2) protesteerija ehk kaebaja eesnimi, perekonna nimi ja täieliik aadress; 3) ametniku ehk asutuse nimetus ja asukoht (aadress), kelle wastu kaebus sihitud; 4) asjaolu lühikene kirjeldus ühes selle korralduse, tegewuse äratähendamisega, mille wastu protest ehk kaebus sihitud; 5) täpipealne äratähendamine, mis just protesteerija ehk kaebaja nõuab; 6) juurelisatud paberite nimetus; 7) protesteerija ehk kaebaja allkiri.

Protestile ehk kaebusele tuleb ligi panna: a) selle otsuse, määruse ehk korralduse ärakiri, mille wastu protest, ehk kaebus tõstetud, ning peale selle kõik dokumendid, kas algustirjas ehk ärakirjas, mille peale kaebaja ennast toetab; b) kaebusest ja kõigist temale juurelisatud dokumentidest kas ärakirja, protestist ja kõigist temale juurepandud dokumentidest üks ärakiri.

Kohtusse ilmunud asjaosalised wõiwad ise, ehk wolinikkude kaudu kohtule seletust anda ja tõendusi ette panna. Nende mitteilmumine ei takista asja arutamist ja otsuse tegemist. Nende äraolekul tehtud otsust ei loeta tagaselja otsuseks.

Niihästi rahukohtuniku, kui ka rahukogu otsuste peale wõib rewisjonikaebuse ehk protesti teel riigikohtusse edasi kaewata ü h e k u u j o o k s u l, otsuse kuulutamise päewast arwates.

2. Edasikaebused.

Rewisjonikaebus ehk protest kirjutatakse riigikohtu nime peale ja antakse wastawale rahukohtunikule, ehk rahukogule riigikohtule edasisaatmiseks ühes kohtuaktiga.

Rewisjoniprotesti wõib tõsta ülewalweasutus ehk -ametnik; rewisjonikaebust anda wõiwad asjaosalised.

Rewisjoniprotest ehk kaebus peab eneses sisaldama: 1) põhjused, mispärast protestitõstja ehk kaebaja otsusega rahul ei ole; 2) palwe, et riigikohus otsuse tühjaks tunnistaks ehk muudaks.

Rewisjoniprotestile tuleb üks ärakiri kaebealuse tarwis juure panna. Rewisjonikaebusele tuleb juure panna 1000 marka rewisjonimaksu ja kaks ärakirja, millest üks wastasele poolele ja teine ülewalweametnikule ehk -asutusele saadetakse. On rewisjoniprotestile ehk kaebusele dokumendid juure pandud, siis tuleb ka dokumentidest wastaw arw ärakirju juure lisada.

Administratiiwkohtus kohtupõshliini ei wõeta ning asjaajamise eest pooltele kohtukulu ei määrata.

Eraisikud ja -asutused peawad administratiiwasjus tempelmaksu, kantseleipõshliini kui ka tunnistajate ja ekspertide tasu maksma, nagu seadus tsiwiilasjade kohta ette näeb — ja peale selle rahukohtunikkude otsuste peale edasikaebuse korral rewisjonimaksu 200 mk. ja rahukogude otsuste peale edasikaebuse korral 1000 marka.

Omawalitsusasutused on tempelmaksust wabad, kannawad aga kõik muud maksud ja kulud nagu eraasutusedki.

Ülewalwe-ametnikkude ja -asutuste protestid on kõikidest maksudest wabad. Isikud, kellele antud waesuse õigus, on maksudest wabastatud.

Rahukohtunikkude ja rahukogude otsuste peale wõib ü h e k u u j o o k s u l rewisjoni teel riigikohtusse edasi kaewata. Riigikohtu otsus on lõpulik.

Wekslitest.

Weksli tähendus. Weksel tähendab seaduses määratud korra järele iseäralikul maksulisel paberil allkirjaga antud rahamaksu tõotust, mida andja teatud ajal täitma peab, ilma et temal õigus oleks mingisuguseid wastuwaidlusi tõotuse maksmise kohta ette tuua.

Weksli wäljaandmine. Wekslid antakse oma ehk teise nimel wälja.

Esimesel korral kutsutakse weksli omaks; teisel puhul käskweksliks. Oma weksel on wõlglase rahamaksmise lubaduseks; käskweksel on teisele awaldataw käsk, weksliomanikule raha maksta.

Weksli kirjutamine. Weksel tuleb seaduslikule tempelpaberile kirjutada ja temas peab ülespandud olema: 1) weksli wäljaandmise koht ja aeg (aasta, kuu, päew); 2) nimetus, et ta weksel on; 3) weksliandja maksukohustus; 4) weksli saaja perekonna- ehk ärinimi; 5) weksli summa; 6) maksu tähtaeg; 7) weksliandja allkiri. — Wekslisumma peab tähtedega kirjutatud olema.

Weksli edasiandmine. Wekslisaaja wõib wekslit teisele isikule edasi anda. Seesama õigus on ka järgmistel wekslisaajatel. — Weksli edasiandmiseks kirjutab wekslipidaja oma nime weksli selja peale. Wekslipidajal on õigus weksile kitsendawat pealkirja teha „ilma minu wastutuseta". Niisama wõib wekslipidaja iseäralise pealekirjutusega ära keelata wekslit edasi anda. On weksel siiski edasi antud, siis ei ole edasiandel keelaja kohta mitte mõju.

Weksliandja õigus. Weksli pealekirjutaja ei ole mitte kohustatud järele katsuma, kas eelkäija pealkiri õige, s. o. algupäraline on.— Wekslipidajal on kõik wekslist tõusnud õigused, waatamata mis õigused tema eelkäijal olid. — Wekslipidaja wõib enese asemel teist isikut wolitada kes wolituse-pealkirja põhjal kõiki tarwilikka toimetusi ette wõib wõtta, nagu maksu nõuda, kohtus nõudmisi awaldada jne.

Weksli kohustus. Weksli kohustus käib kõikide kohta, kes wekslile alla ehk peale on kirjutanud, nagu oleks igaüks iseseiswa wõla kohustuse wälja annud. — Kui weksel mitte ära ei ole tasutud ja selle kohta seaduslikku korra järele protest on tõstetud, siis on wekslipidajal õigus oma heaksarwamist mööda wekslisumma kas kõigilt weksliwõlglastelt ühekorraga, ehk isiklikult [illegible] nõuda, misjuures tema oma õigust nende wastu, kelle wastu ta nõudmist ei olnud awaldanud, mitte ei kaota. — Kui keegi weksliandja ehk ühe teise weksliwõlglase nimel wekslile alla ehk peale kirjutab, ilma et temal tarwilikku wolitust oleks, siis wastutab tema isiklikult niisama, nagu arwataw wolitaja oleks wastutanud. See käib ka eestkostjate ja seaduslikkude asemikkude kohta. — Kui awalikuks tuleb, et weksliandja, weksli pealekirjutaja ehk wolituse pealekirjutaja allkiri wõltsitud on ehk selle isiku kohta, kelle poolt ehk nimel weksli alla- ja pealekirjutus on sündinud, mitte maksew ei ole, ehk wekslіwõimetu isiku poolt sündinud on, siis ei kustu seega mitte weel see wastutus, mis teistest allkirjadest ehk pealkirjadest tuleb.

Maksu-tähtaeg. Enne maksu tähtaega ei wõi wekslipidaja mitte weksli äramaksmist nõuda; ta ei ole ka kohustatud wekslimaksu wastu wõtma. — Weksel, mille maksu-tähtaeg kindlal päewal ehk kindla aja jooksul pärast wäljaandmist wõi ettenäitamist lõppeb, esitakse maksmiseks maksutähtpäewal ehk kahel järgmisel äripäewal.

Weksli maksmine. Wekslipidaja ei wõi pakutud osamaksu mitte wastu wõtmata jätta, aga weksel jääb wekslipidaja kätte, kuna maksja omalt poolt weksli peale maksu kohta tähenduse teeb. Täieliku maksu korral peab wekslipidaja maksjale weksli ühes selle peale kirjutatawa kwiitungiga ära andma. — Maksukohaks on weksli wäljaandmise koht, kui wäljaandja oma allkirja ees wekslis mitte teist maksukohta ära ei ole tähendanud. — Kui weksel maksmiseks ette andmata on jäänud ehk wekslipidaja maksu wastu ei ole wõtnud, siis on maksjal õigus protesti-aja möödaminekul järele raha wõimulise kohtu juure sisse maksta.

Protesteerimine. Kui wekslimaksu tasumata jätmise pärast protesti on

tõstetud, siis wõib wekslipidaja wekfli wäljaandjalt ehk pealekirjutajalt nõuda: 1) tasumata wekslisumma ühes 6% maksu tähtpäewast kuni maksupäewani, 2) protesti kulud, 3) terwest maksmata summast ¼% tasuraha. Maksmata jäänud wekslipidajal on õigus igalt pealekirjutajalt, järge tähelepanemata jättes, täielikku tagasimaksu nõuda. — Kui pealekirjutaja weksli ära on maksnud, siis on temal õigus eelkäiwatelt pealekirjutajatelt terwet wäljamakstud summat, ühes 6% maksuajast ja ¼% terwest summast tasuraha ning kohtu- ja asjaajamise kulusid nõuda. — Kui maksmata jäänud wekslit mitte ei ole protesteeritud, siis on kõik pealekirjutajad protesti tõstmata jätmisega oma wekslikohustusest wabastatud, weksli wäljaandja kohustus jääb aga kestma ja wekslipidajal on õigus temalt maksmata summa ühes 6% kaebamisepäewast arwates, nõuda.

Kaebamine. Wekslipidaja wõib weksli wäljaandjat 5 aasta jooksul pärast weksli maksu-tähtpäewa kohtusse kaewata, pealekirjutajaid käemehi aga ühe aasta jooksul weksli maksmata jätmise pärast tõstetud protesti järele. Kui kolm aastat möödas, ei wõi pealekirjutajate wastu enam kaebust tõsta.

Mõõdud ja kaalud.

1) Pikkusemõõdud.

a. Wanad pikkusemõõdud.

1 penikoorem = 7 wersta.
1 werst = 500 sülda = 1066 meetrit 84 sentimeetrit 5 millimeetrit.
1 süld = 3 arssinat = 7 jalga = 2 meetrit 13 sentimeetrit 3 millimeetrit.
1 arssin = 16 werssokki = 28 tolli = 71 sentimeetrit 1 millimeeter.
1 werssok = 4 sentimeetrit $4^2/_5$ millimeetrit.
1 jalg = 12 tolli = 30 sentimeetrit $4^7/_{10}$ millimeetrit.
1 toll = 10 liini 2 sentimeetrit $5^2/_5$ millimeetrit.
1 küünar = $^3/_4$ arssinat = 21 tolli = 53 sentimeetrit $1^9/_{10}$ millimeetrit.

b. Meetrimõõdud.

1 kilomeeter (km.) = 1000 meetrit = $468^7/_{10}$ sülda.
1 meeter (m.) = 100 sentimeetrit = 3 jalga $3^{37}/_{1000}$ tolli.
1 sentimeeter (cm.) = 10 millimeetrit (mm.) = $3^9/_{10}$ liini.
1 merepenikoorem (meresõlm) = 1 werst 369 sülda = 1851 meetrit.
1 geograafia penikoorem = $^1/_{15}$ kraadi ekwaatori peal = $6,_{958}$ wersta.
1 Wene penikoorem = 7 wersta, 1 Austria penikoorem = $7,_{1114}$ wersta.
1 Soome penikoorem = 10 wersta, 1 Rootsi penikoorem = $10,_3$ wersta.
1 Saksa penikoorem = $7,_{0304}$ wersta, 1 Daani penikoorem = $7,_{0080}$ wersta.
1 Inglise penikoorem = $1,_{5087}$ wersta.
Inglismaal ja Ameerikas on weel tarwitusel jard = 3 jalga = $91,_{44}$ cm.

2) Pinnamõõdud.

1 ruutwerst = 104, desjatiini = $113,_8$ hektari.
1 ruutpenikoorem = $55,_{962}$ ruutkilomeetrit.
1 desjatiin (tiin) = 3 Riia wakamaad = 6 Tallinna wakamaad = 2400 ruutsülda.
Lõuna-Eestimaal: 1 wakamaa = 25 lapamaad = 10.000 ruutküünart = $^1/_3$ tiinu.
1 tündrimaa = 35 lapamaad = 14.000 ruutküünart = $^1/_2$ tiinu.
Põhja-Eestimaal: 1 wakamaa = 400 seitsmejalalist ruuts. = $^1/_6$ tiinu.

Lõuna-Eestimaal arwatakse maahinda taaleri järele. Taaleri suurus on maa headuse järele mitmesugune. Allamalseisew tabel, kus Riia wakamaa mõõduks on wõetud, näitab, kui suur taaler maa headuse järele on.
1 Riia wakamaa on 10.000 ruutk. = $^{72}/_{100}$ Tallinna tündrimaad = $^{82}/$ Wene

$1^{40}/_{100}$ wakamaad 1. numbri põllumaad.
$1^{68}/_{100}$ " 2. " "
$2^{10}/_{100}$ " 3. " "
$2^{30}/_{100}$ " 4. " "
Muidu jaotatakse taaler weel 90 kenga peale.
$1^{40}/_{100}$ wakamaad 1. numbri heinamaad $26^{1}/_{2}$ kenga (kroSsi).
$1^{40}/_{100}$ " 2. " " $19^{1}/_{25}$ " "
$1^{40}/_{100}$ " 3. " " $14^{7}/_{25}$ " "
$1^{40}/_{100}$ " 4. " " $8^{7}/_{25}$ " "

1 ruutsüld = 49 ruutjalga = $4^{11}/_{20}$ ruutmeetrit.
1 adramaa = 80 taalerit = $4^{11}/_{20}$ ruutmeetrit.
1 adramaa = 80 taalerit = 12 päewamaad.
1 päewamaa = $6^{2}/_{3}$ taalerit.

c. Meetrimõõt.

1 hektar = 100 aari = 10.000 ruutmeetrit = $^{10}/_{11}$ dessatiini.
1 ruutmeeter = $10^{9}/_{10}$ ruutjalga.

a. Wanad wiljamõõdud.

1 tshetwert = 8 tshetwerikku = $3^{1}/_{3}$ wakka = 209,[illegible] liitrit.
1 tshetwerik = 8 karnitsat.
1 karnits = $2^{2}/_{3}$ toopi = $3,_{2798}$ liitrit = 200 kanttolli.
1 Riia tünder = 2 wakka = 12 külimittu = 108 toopi.
1 Tallinna sälbitus = 24 tündrit = 72 wakka.
1 Tallinna wakk = 3 külimittu = 36 toopi = 33,[illegible] liitrit.

3. Sõnjad mõõdud. b. Wanad wedelikumõõdud.

1 waat = 40 pange ehk wedro = $391,_{96}$ liitrit.
1 wedro = 10 toopi = $12^{3}/_{10}$ liitrit.
1 toop = 40 kortlit = 75 kanttolli = $1^{2}/_{9}$ liitrit.

c. Detsimaalmõõdud.

1 hektor = 100 liitrit = $81^{3}/_{10}$ toopi.
1 liiter = 100 tsentiliitrit = $^{4}/_{5}$ toopi.

4. Raskusmõõdud. a. Wanad raskusmõõdud.

1 berkowits (berkapuud) = 10 puuda = $163^{4}/_{5}$ kilogrammi.
1 puud = 40 naela = 16 kilogrammi 384 grammi.
1 nael = 32 loodi = 96 solotnikku á 96 dooli = $409^{3}/_{5}$ grammi.
1 leisik (pund) = 20 naela = 8 kilogrammi 192 grammi.

b. Detsimaalkaalud.

1 kilogr. = 10 hektogr. = 100 dekogrammi = 1000 grammi = naela $42^{1}/_{3}$ solotn.
1 gramm = 10 detsigrammi = 100 tsentigrammi = 1000 milligr. = $22^{1}/_{2}$ dooli.

Tonn.

1 meetriline (Prantsuse) tonn = 1000 kilogr. = 61 pd. 1 nael 89 solotn. 59 dooli.
1 Inglise tonn = 1016 kilogr. = 62 puuda 1 nael 11 solotn. $54,_{6180}$ dooli.
1 Ameerika tonn = 907,2 kilogrammi.
1 Preisi tonn linaseemn. jaoks = $129,_{30}$ liitrit = enam kui 106 toopi.
1 Hollandi tonn = $162^{3}/_{4}$ toopi.
1 Hamburi tonn soola jaoks 164,8 liitrit = $134^{2}/_{5}$ toopi.
1 laewa tonn = 1021 kilogr. = 62 pd. 2 naela 20 solotn. 59 dooli.
Tonn of Shipping New-Yorgis ja New-Orleanis, Ameerikas, harilikult raske kauba jaoks 2000 naela, kohwi jaoks (kotis) 1830 naela, naha ja tee jaoks 1000 naela.

Kilogrammide ümberarwamine naeladeks ja puudadeks.

Gramm	Wene: Naelad	Solotn.	Doolid
1	—	—	22,5
2	—	—	45
3	—	—	67,5
4	—	—	90
5	—	1	16,5
6	—	1	39
7	—	1	61,5
8	—	1	84
9	—	2	10,5
10	—	2	33
20	—	4	66
30	—	7	03
40	—	9	36
50	—	11	69
60	—	14	06
70	—	16	39
80	—	18	72
90	—	21	09
100	—	23	42
200	—	46	85
300	—	70	31
400	—	93	74
500	1	21	20
600	1	44	63
700	1	68	09
800	1	61	52
900	1	18	94
1000	2	42	41

Klgr.	Puud	Nael	Sol.
1	—	2	42
2	—	4	85
3	—	7	31
4	—	9	74

Kilogr.	Wene: Puud	Naelad	Solotn.
5	—	12	20
6	—	14	63
7	—	17	09
8	—	19	51
9	—	21	94
10	—	24	40
11	—	26	83
12	—	29	29
13	—	31	72
14	—	34	18
15	—	36	60
16	—	39	08
17	1	1	49
18	1	3	92
19	1	6	38
20	1	8	81
21	1	11	27
22	1	13	69
23	1	16	16
24	1	18	58
25	1	21	05
26	1	23	47
27	1	25	89
28	1	28	36
29	1	30	78
30	1	33	25
31	1	35	67
32	1	38	14
33	2	—	56
34	2	3	02
35	2	5	45
36	2	7	87
37	2	10	34
38	2	12	76
39	2	15	23

Kilogr.	Wene: Puud	Naelad	Solotn.
40	2	17	65
41	2	20	11
42	2	22	54
43	2	25	—
44	2	27	44
45	2	29	85
46	2	32	32
47	2	34	74
48	2	37	20
49	2	39	63
50	3	02	09
51	3	04	52
52	3	06	94
53	3	09	41
54	3	11	83
55	3	14	29
56	3	16	72
57	3	19	18
58	3	21	61
59	3	24	07
60	3	26	50
61	3	28	92
62	3	31	38
63	3	33	81
64	3	36	27
65	3	38	70
66	4	01	16
67	4	03	58
68	4	06	04
69	4	08	47
70	4	10	90
71	4	13	36
72	4	15	79
73	4	18	25
74	4	20	67

Kilogr.	Wene: Puud	Naelad	Solotn.
75	4	23	14
76	4	25	51
77	4	28	03
78	4	30	45
79	4	32	87
80	4	35	4
81	4	37	76
82	5	—	23
83	5	2	65
84	5	5	12
85	5	7	54
86	5	10	01
87	5	12	43
88	5	15	85
89	5	17	32
90	5	19	74
91	5	22	21
92	5	24	63
93	5	27	10
94	5	29	52
95	5	31	94
96	5	34	41
97	5	36	83
98	5	39	30
99	6	01	72
100	6	04	19
200	12	08	—
300	18	13	—
400	24	17	—
500	30	21	—
600	36	25	—
700	42	29	—
800	48	34	—
900	54	38	—
1000	61	02	—

Kilogr.	Wene: Puud	Naelad
2000	122	04
3000	183	06
4000	244	08
5000	305	10
6000	366	12
7000	427	14
8000	428	15
9000	549	17
10000	610	19
20000	1220	39
30000	1831	18
40000	2441	37
50000	3052	17
60000	3662	36
70000	4272	15
80000	3883	35
90000	5494	14
100000	6104	33
200000	12209	26
300000	18314	19
400000	21419	12
500000	30524	05
600000	36628	38
700000	42733	31
800000	48838	24
900000	54943	17
1000000	61043	10

1 tonn — 61 pd. 2 n.
1 „ — 1000 klgr.
1 klgr. — 1000 gr.

1000 gr. — 1 kilogr.
100 „ — 1 hektogr.
10 „ — 1 dekagr.
0,1 „ — 1 decigr.
0,01 „ — 1 centigr.
0,001 „ — 1 milligr.

Wilja- ja wedelikmõõtude wõrdlus.

Liiter	Riia wakk	Tsetwerik	Pang	Gallon
1	0,0145	0,038112	0,81305	0,21998
68,87	1	2,625	—	15,15
26,239	0,3809	1	—	5,722
12,299	—	—	1	2,7056
4,5460	0,066	0,1732	0,36961	1

Pikkusmõõdud.

Wanad mõõdud meetrimõõtudes.

Liin	Millimeeter	20	6,0960	40	21,3360	14	29,8704
1	2,54	30	9,1440	50	26,6800	15	32,0040
2	5,08	40	12,1920	100	53,3400	16	34,1376
3	7,62	50	15,2400	Arssin	Meeter	17	36,2712
4	10,16	60	18,2880	1/4	0,1778	18	38,4048
5	12,70	70	21,3360	1/2	0,3556	19	40,5384
6	15,24	80	25,3840	1	0,7112	20	42,6720
7	17,78	90	27,4320	2	1,4224	30	64,0080
8	20,32	100	30,4800	3	2,1336	40	85,3440
9	22,86	Wersk.	Meeter	4	2,8448	50	106,6800
10	25,40	1	0,0445	5	3,5560	60	128,0160
Toll	Millimeeter	2	0,0889	6	4,2672	70	149,3520
1/8	3,17	3	0,1334	7	4,9784	80	170,6880
1/4	6,34	4	0,1778	8	5,6896	90	192,0240
1/2	12,68	5	0,2223	9	6,4008	100	213,3600
1/4	19,02	6	0,2667	10	7,1120	Werst	Kilomeeter
1	25,4	7	0,3112	11	7,8232	1/4	0,2667
2	50,8	8	0,3556	12	8,5344	1/2	0,5334
3	76,2	9	0,4001	13	9,2456	3/4	0,8001
4	101,6	10	0,4445	14	9,9568	1	1,0668
5	127,0	11	0,4889	15	10,6680	2	2,1336
6	152,4	12	0,5334	16	11,3792	3	3,2004
7	177,8	13	0,5778	17	12,0904	4	4,2672
8	203,2	14	0,6223	18	12,8016	5	5,3340
9	228,9	15	0,6667	19	13,5128	6	6,4008
10	254,7	16	0,7112	20	14,2240	7	7,4676
11	279,4	Küünar	Meeter	30	21,3360	8	8,5344
12	304,8	1/4	0,1333	40	28,4480	9	9,6912
Jalg	Meeter	1/2	0,2667	50	35,5600	10	10,6680
1/4	0,0762	1	0,5334	60	42,6710	11	11,7448
1/2	0,1524	2	1,1668	70	49,7840	12	12,8016
1	0,3048	3	1,6002	80	56,8960	13	13,8681
2	0,6096	4	2,1336	90	64,0080	14	14,9352
3	0,9144	5	2,6670	100	71,1200	15	16,0020
4	1,2192	6	3,2004	Süld	Meeter	16	17,0688
5	1,5240	7	3,7338	1/4	0,4334	17	18,1356
6	1,8288	8	4,2688	1/2	1,0668	18	19,2024
7	2,1336	9	4,8006	1	2,1336	19	20,2692
8	2,4384	10	5,3340	2	4,2672	20	21,3360
9	2,7432	11	5,8674	3	6,4008	30	32,0040
10	3,0480	12	6,4008	4	8,5344	40	42,6760
11	3,3528	13	6,9342	5	10,6680	50	53,3400
12	3,6576	14	7,4676	6	12,8016	60	64,0080
13	3,9524	15	8,0010	7	14,9352	70	74,6760
14	4,2672	16	8,5344	8	17,0688	80	85,3440
15	4,5720	17	9,0678	9	19,2024	90	96,0120
16	4,8768	18	9,6012	10	21,3360	100	106,6800
17	5,1816	19	10,1346	11	23,4696	500	533,4000
18	5,4864	20	10,6680	12	25,6031	1000	1066,800
19	5,7912	30	19,0020	13	27,7368	5000	5334,00

Iga kuu õhu temperatuuri kõikumised Tartus wiimase 42 aasta jooksul C° järele.

Aasta	I. Maks. P.	I. Maks. C°	I. Min. P.	I. Min. C°	I. Keskm.	II. Maks. P.	II. Maks. C°	II. Min. P.	II. Min. C°	II. Keskm.	III. Maks. P.	III. Maks. C°	III. Min. P.	III. Min. C°	III. Keskm.	IV. Maks. P.	IV. Maks. C°	IV. Min. P.	IV. Min. C°	IV. Keskm.	V. Maks. P.	V. Maks. C°	V. Min. P.	V. Min. C°	V. Keskm.	VI. Maks. P.	VI. Maks. C°	VI. Min. P.	VI. Min. C°	VI. Keskm.
Normaal					—6,6					—6,7					—3,2					3,5					10,0					14,8
1927	29	5	14	-25	-8	2	2	21	-25	-0	16	8	24	-9	1	18	10	12	-2	3	24	18	12	2	7	19	27	13	4	14
1926	26		11	-26	-10	17	1	3	-23	-7	8	5	19	-17	-4	17	17	7	-9	3	23	28	5	-2	12	7	28	13	6	16
1925	19	5	24	-7	0	6	7	21	-9	0	21	3	16	-18	-4	26	19	6	-3	7	2	27	24	0	12	26	24	7	2	14
1924	26	1	25	-26	-10	1	1	25	-17	-8	6	5	13	-19	-4	17	12	3	-8	1	12	28	2	-1	12	20	28	4	5	15
1923	27	4	19	-11	-3	3	0	23	-21	-12	25	11	6	-18	-3	27	20	13	-6	1	27	28	5	-2	9	19	25	3	1	11
1922	2	0	10	-21	-10	28	4	7	-25	-7	7	5	21	-18	-3	28	19	3	-8	3	25	27	11	0	11	18	26	4	4	14
1921	8	4	10	-19	-6	28	4	17	-25	-8	30	15	8	-9	-1	25	24	2	-3	8	29	28	6	1	13	1	28	7	4	14
1920	9	2	25	-28	-8	6	4	22	-15	-2	26	13	16	-7	-2	14	23	2	-1	8	22	30	3	1	13	22	26	13	3	14
1919	7	8	29	-15	-5	22	3	27	-18	-7	12	4	21	-19	-5	17	17	7	-9	3	27	24	19	0	11	22	31	3	5	15
1918	21	3	15	-25	-7	3	3	23	-18	-5	23	8	28	-15	-3	20	22	17	-3	7	18	25	5	-5	8	23	23	3	4	12
1917	15	0	30	-25	-10	27	2	4	-30	-13	31	3	21	-24	-11	22	16	29	-6	3	30	28	1	-3	8	21	33	7	1	18
1916	26	3	15	-27	-4	17	2	24	-16	-4	28	8	24	-18	-4	29	20	8	-8	6	7	27	14	-1	9	11	28	1	-2	14
1915	16	2	7	-20	-7	14	2	6	-19	-6	24	4	9	-24	-8	21	20	3	-8	4	13	22	11	-2	9	30	30	19	2	13
1914	26	4	18	-30	-8	9	8	24	-15	-1	24	5	13	-10	-1	3	22	4	-3	5	26	27	2	-3	11	24	31	6	3	16
1913	1	4	22	-22	-7	9	3	14	-19	-5	31	14	2	-20	-0	27	22	16	-4	7	18	23	6	-3	9	8	27	1	1	14
1912	2	3	27	-25	-11	[illegible]	2	4	-25	-10	26	9	17	-6	-1	20	18	14	-12	2	24	28	9	-4	9	26	29	2	5	16
1911	18	2	4	-17	-5	24	3	7	-26	-10	31	8	21	-14	-2	21	22	5	-15	3	27	26	17	-2	12	26	31	11	0	13
1910	11	4	7	-20	-4	27	4	16	-15	-2	21	7	8	-6	-	14	17	2	-4	6	11	28	22	2	12	15	32	20	3	15
1909	5	[illegible]	1	-21	-5	26	0	11	-25	-11	30	6	12	-18	-3	27	16	5	-8	1	30	24	8	-4	6	24	28	15	3	15
1908	22	3	2	-28	-[illegible]	6	2	27	-12	-4	31	10	14	-16	-4	28	17	21	-4	4	31	27	5	-4	8	18	30	7	1	14
1907	9	1	21	-31	-10	22	2	9	-21	-[illegible]	28	9	13	-17	-3	5	12	16	-5	3	21	25	2	-1	8	30	30	1	1	15
1906	29	3	1	-19	-4	27	3	12	-14	-3	5	6	31	-15	-3	20	21	2	-9	6	18	30	14	3	15	21	28	7	3	15
1905	9	3	1	-24	-8	[illegible]	3	4	-18	-[illegible]	16	5	9	-10	-1	30	18	8	-7	2	3	25	22	1	12	18	34	9	4	18
1904	24	5	8	-13	-3	19	2	29	-22	-6	27	8	1	-19	-5	24	20	2	-14	4	31	18	22	0	8	16	25	8	3	12
1903	11	3	18	-18	-4	28	5	16	-19	-1	28	17	17	-7	-2	30	22	5	-7	6	31	28	10	0	11	10	29	7	8	17
1902	26	3	28	-18	-5	28	1	1	-20	-7	24	9	12	-24	-3	18	12	9	-12	0	31	28	12	0	9	1	28	3	5	13
1901	23	3	1	-2[illegible]	-4	28	1	13	-28	-9	23	5	26	-17	-5	29	19	8	-5	4	10	24	6	-3	11	25	31	13	7	17
1900	1	2	9	-23	-8	23	2	18	-32	-8	17	6	8	-23	-5	21	10	1	-6	2	25	30	11	-3	9	28	28	18	5	14
1899	2	4	9	-20	-5	1	3	9	-23	-5	15	6	7	-22	-6	30	20	4	-5	4	16	27	14	-2	9	17	25	4	1	11
1898	20	6	25	-19	-2	2	3	12	-17	-6	31	6	18	-17	-5	25	15	11	-6	2	22	25	1	-1	12	12	28	16	4	16
1897	2	2	13	-25	-10	2[illegible]	3	5	-25	-7	31	5	24	-13	-[illegible]	30	25	3	-1	5	2	27	9	4	15	1	28	10	5	15
1896	30	5	1	-23	-4	6	4	25	-18	-6	26	9	15	-12	-2	30	16	1	-7	3	2	28	13	-3	10	6	31	1	3	18
1895	17	1	28	-19	-6	19	-1	9	-27	-13	27	9	10	-20	-5	27	22	7	-9	3	11	26	14	1	12	20	31	2	2	16
1894	23	3	4	-20	-4	10	3	18	-15	-3	31	24	7	-11	-1	29	21	22	-3	8	16	28	25	1	11	30	27	1	3	14
1893	29	-2	15	-29	-15	28	3	3	-30	-14	29	7	9	-10	-3	8	10	1	-7	1	13	22	19	-2	9	30	26	2	4	15
1892	11	1	24	-29	-8	21	3	18	-19	-[illegible]	21	5	4	-21	-4	30	15	8	-10	2	28	24	8	-1	10	1	21	12	2	13
1891	1	2	7	-29	-8	15	2	14	-18	-3	12	6	24	-15	-2	9	1[illegible]	6	-11	[illegible]	27	28	7	-2	11	25	30	4	-1	14
1890	8	4	20	-16	-3	4	3	22	-5	-[illegible]	25	12	3	-1[illegible]	-[illegible]	29	23	3	-4	7	21	27	11	0	13	7	29	6	4	15
1889	5	1	2	-22	-7	24	0	5	-25	-9	7	5	5	-25	-7	30	15	2	-11	3	29	31	20	1	14	2	29	24	4	16
1888	7	1	31	-2[illegible]	-9	24	1	24	-23	-11	31	11	7	-27	-10	21	20	27	-7	3	18	22	12	-1	8	21	24	8	1	13
1887	29	3	19	-21	-4	4	5	22	-12	-3	1	6	13	-1[illegible]	-2	27	23	17	-6	4	27	31	10	-1	11	6	24	1	2	13
1886	6	1	29	-23	-8	10	0	26	-23	-1[illegible]	28	9	17	-19	-6	16	20	27	-4	6	28	28	1	-4	11	9	28	6	5	16
1885	31	2	18	-17	-4	2	4	27	-25	-4	30	7	14	-18	-3	24	19	14	-8	3	30	26	3	-4	9	26	30	13	2	14

Aasta	VII. Maks. P.	VII. Maks. C°	VII. Min. P.	VII. Min. C°	VII. Keskm.	VIII. Maks. P.	VIII. Maks. C°	VIII. Min. P.	VIII. Min. C°	VIII. Keskm.	IX. Maks. P.	IX. Maks. C°	IX. Min. P.	IX. Min. C°	IX. Keskm.	X. Maks. P.	X. Maks. C°	X. Min. P.	X. Min. C°	X. Keskm.	XI. Maks. P.	XI. Maks. C°	XI. Min. P.	XI. Min. C°	XI. Keskm.	XII. Maks. P.	XII. Maks. C°	XII. Min. P.	XII. Min. C°	XII. Keskm.	Aasta Keskm.
Normaal					17,0					15,1					10,6					4,9					—0,5					—4,8	4.5
1927	15	31	1	12	22	9	28	31	7	18	8	20	23	[illegible]	1[illegible]																
1926	14	29	17	8	1[illegible]	13	26	25	6	15	2	20	15	0	11	2	14	25	-8	3	8	10	3	-7	4	12	2	21	-22	-7	4,5
1925	27	31	11	11	20	12	26	25	8	1[illegible]	24	23	20	1	10	1	16	20	-6	4	20	5	27	-14	-2	30	4	3	-18	-6	5,3
1924	24	27	2	7	17	19	30	31	7	16	25	23	1	6	13	6	9	24	-1	7	1	9	8	-3	2	19	6	7	-15	-1	5,0
1923	13	30	2	7	17	2[illegible]	22	14	6	13	16	23	30	2	12	24	15	29	-4	7	14	10	29	-9	3	10	2	31	-17	-4	4,3
1922	7	33	13	8	17	3	26	17	7	15	1	23	23	1	10	11	12	29	-10	3	5	8	30	-12	-5	14	4	22	-14	-4	4,0
1921	30	25	20	7	16	4	32	26	5	15	10	23	19	0	10	7	17	31	-10	5	1	9	11	-17	-1	31	2	10	-24	-6	4,9
1920	4	33	23	9	19	4	2[illegible]	16	7	17	4	23	25	2	12	9	14	29	-10	3	16	10	6	-8	1	27	2	16	-19	-5	6,2
1919	11	29	2	9	18	30	28	25	6	14	7	26	30	1	12	6	17	30	-6	5	25	4	17	-15	-6	6	3	21	-25	-7	4,0
1918	4	31	19	7	17	10	24	20	5	14	3	20	8	0	10	14	20	21	-2	8	7	10	21	-7	2	17	3	14	-18	-4	4,9
1917	31	28	7	4	15	1	29	6	9	17	27	22	30	1	11	3	17	1	-2	7	3	7	26	-8	1	2	3	12	-16	-5	3,5
1916	10	29	13	11	18	21	24	11	4	13	9	18	30	-4	8	16	12	1	-4	3	9	10	16	-8	2	16	3	30	-18	-4	4,7
1915	19	28	12	9	17	4	24	21	6	15	4	21	20	1	10	1	15	29	-8	3	14	6	10	-14	-2	12	3	24	-26	-9	3,1
1914	24	32	1	8	21	11	27	21	3	14	12	22	6	0	10	17	12	28	-5	2	10	8	25	-10	-1	9	6	29	-11	-0	5,6
1913	10	29	28	7	18	31	27	7	6	17	2	27	25	-2	12	2	17	11	-8	5	2	10	28	-8	3	4	6	29	-18	-4	5,7
1912	29	29	7	7	17	9	31	30	5	17	5	21	29	-3	9	2	12	27	-12	2	1	6	7	-10	-1	22	5	13	-6	-0	4,2
1911	31	27	17	5	15	7	30	18	5	17	21	19	12	1	11	23	13	30	-6	5	17	10	27	-13	2	19	2	31	-16	-3	4,8
1910	5	29	17	6	17	2	27	13	4	13	12	23	22	-1	12	13	14	31	-6	4	17	5	15	-9	-2	19	5	5	-13	-1	6,0
1909	8	2[illegible]	2	7	1[illegible]	27	27	13	6	1[illegible]	21	25	12	4	12	4	18	9	0	9	2	9	30	-16	-2	1	3	23	-13	-1	4,2
1908	14	33	10	5	16	11	27	21	4	15	9	20	26	0	10	11	16	19	-5	5	4	5	10	-15	-4	9	3	29	-24	-4	4,1
1907	1	31	18	6	17	6	21	2	4	13	4	26	28	-2	10	16	19	28	1	9	8	7	23	-13	-2	7	1	27	-26	-12	3,4
1906	12	30	18	7	18	17	28	29	3	14	21	21	27	-4	9	18	13	27	-5	5	20	8	14	-11	2	4	3	31	-17	-5	5,7
1905	3	28	12	7	17	7	33	28	4	15	8	23	19	2	10	6	12	22	-3	4	3	6	18	-14	1	3	3	30	-16	-3	5,2
1904	16	27	18	4	15	2	26	12	6	14	8	20	18	1	10	1	19	31	-3	6	2	6	30	-12	-2	18	6	31	-25	-4	4,0
1903	29	28	22	7	16	24	23	15	6	14	7	25	17	4	12	3	14	15	-5	2	2	9	29	-10	1	2	4	14	-13	-3	6,0
1902	1	24	1	5	14	9	23	31	5	13	4	21	21	-2	9	17	11	24	-5	3	1	9	26	-17	-2	25	3	22	-26	-9	2,9
1901	28	32	4	7	20	3	31	26	6	17	24	28	13	3	12	2	18	20	-1	8	3	8	12	-13	-2	8	1	26	-25	-7	5,2
1900	8	27	28	6	16	25	31	29	5	17	20	25	8	1	10	4	17	26	-2	6	1	6	28	-12	0	22	6	31	-26	-4	4,0
1899	2	30	28	9	19	17	24	25	2	13	29	20	5	3	11	1	20	27	-5	6	4	12	24	-10	2	2	5	21	-17	-8	4,3
1898	8	26	21	7	15	10	32	21	5	16	18	19	17	2	10	3	14	19	-8	4	1	11	24	-8	2	2	8	17	-17	-1	5,3
1897	27	30	10	9	1[illegible]	10	30	8	7	16	3	23	16	0	10	17	15	1	-2	5	1	8	26	-12	0	31	4	25	-15	-4	5,1
1896	30	33	5	8	19	2	35	15	5	15	3	23	7	0	10	11	20	15	-2	8	1	7	15	-15	-4	28	2	2	-19	-5	5,2
1895	2	29	7	7	16	24	29	17	2	15	4	24	22	-2	11	3	20	27	-4	6	17	12	28	1	2	6	2	18	-21	-8	4,1
1894	11	29	4	7	16	4	28	27	5	15	1	18	22	-3	7	12	13	21	-10	3	6	9	9	-14	1	2	4	18	-16	-4	5,4
1893	28	29	5	6	17	1	31	30	4	15	20	17	19	0	9	8	21	22	-3	7	[illegible]	[illegible]	1	-10	-1	1	5	5	-13	-2	3,3
1892	23	24	4	7	16	25	30	22	7	16	29	22	24	2	12	1	13	22	-6	4	1	[illegible]	26	-14	0	18	2	24	-24	-7	3,8
1891	24	31	3	9	18	28	26	19	5	14	4	20	24	2	11	2	17	29	-4	6	2	[illegible]	6	-15	-3	6	5	20	-23	-[illegible]	4,9
1890	18	28	27	6	17	17	25	18	8	16	24	21	16	3	11	2	15	10	-5	4	[illegible]	9	25	-22	-2	2	2	27	-18	-6	5,7
1889	29	28	15	4	1[illegible]	3	24	29	5	15	10	18	16	-1	9	2	19	26	-9	7	6	8	30	-9	2	19	5	8	-20	-4	4,6
1888	26	26	1	7	16	29	26	14	5	15	11	25	29	-3	10	5	11	28	-5	4	17	7	6	-11	-1	8	5	25	-23	-6	2,7
1887	17	30	4	5	17	1	30	28	5	14	3	27	27	2	12	1	11	10	-5	3	5	9	4	-16	0	4	5	27	-20	-5	5,2
1886	28	30	2	6	17	26	25	31	5	16	2	25	21	1	10	3	12	23	-7	4	12	8	27	-8	2	1	4	21	-17	-2	4,8
1885	15	32	3	11	20	5	25	30	3	15	16	17	30	1	9	11	14	24	-11	5	5	8	28	-16	-1	5	4	13	-20	-3	4,9

Koduloomade tiinuse kalender.

1. Tiinuse aja rehkendus.

Tiinuse hakatus	Tiinuse ots			
	Hobustel	Weistel	Lammastel	Sigadel
1. Näärik. p.	2. Jõuluk. p.	8. Wiinak. p.	4. Jaanik. p.	23. Jürikuu p.
8. „	9. „	15. „	11. „	30. „
15. „	16. „	22. „	18. „	7. Lehekuu p
22. „	23. „	29. „	25. „	14. „
29. „	30. „	5. Talwek. p.	2. Heinak. p.	21. „
5. Küünlak. p.	6. Näärik. p.	12. „	9. „	28. „
12. „	13. „	19. „	16. „	4. Jaanik. p.
19. „	20. „	26. „	23. „	11. „
26. „	27. „	3. Jõuluk. p.	30. „	18. „
4. Paastuk. p.	2. Küünlak. p.	9. „	5. Lõikusek. p.	24. „
11. „	9. „	16. „	12. „	1. Heinak. p.
18. „	16. „	23. „	19. „	8. „
25. „	23. „	30. „	26. „	15. „
1. Jürikuu p.	2. Paastuk. p.	6. Näärik. p.	2. Mihklik. p.	22. „
2. „	9. „	13. „	9. „	29. „
15. „	16. „	20. „	16. „	5. Lõikusek. p.
22. „	23. „	27. „	23. „	11. „
29. „	30. „	3. Küünlak. p.	30. „	19. „
6. Lehekuu p.	6. Jürikuu p.	10. „	7. Wiinak. p.	26. „
13. „	13. „	17. „	14. „	2. Mihklik. p.
20. „	20. „	24. „	21. „	9. „
27. „	27. „	3. Paastuk. p.	27. „	16. „
3 Jaanik. p.	4. Lehekuu p.	10. „	4. Talwek. p.	23. „
10. „	11. „	17. „	11. „	30. „
17. „	18. „	24. „	18. „	7. Wiinak. p.
24. „	25. „	31. „	25. „	14. „
1. Heinak. p.	1. Jaanik. p.	7. Jürikuu p.	2. Jõuluk. p.	21. „
8. „	8. „	14. „	9. „	28. „
15. „	15. „	21. „	16. „	4. Talwek. p.
22. „	22. „	28. „	23. „	11. „
29. „	29. „	5. Lehekuu p.	30. „	18. „
5 Lõikusek. p.	6. Heinak. p.	12. „	6 Näärik. p.	26. „
12. „	13. „	19. „	13. „	29. „
19. „	20. „	26. „	20. „	6. Jõuluk. p.
26. „	27. „	2. Jaanik. p.	27. „	13. „
2. Mihklik. p	3. Lõikusek. p.	9. „	3. Küünlak. p.	20. „
9. „	10. „	16. „	10. „	27. „
16. „	17. „	23. „	17. „	3. Näärik. p.
23. „	24. „	30. „	24. „	10. „
30. „	31. „	7. Heinak. p.	3. Paastuk. p.	17. „
7. Wiinak. p.	7. Mihklik. p.	14. „	10. „	23. „
14. „	14. „	21. „	17. „	3. Küünlak. p.
21. „	21. „	28. „	24. „	10. „
28. „	28. „	4. Lõikusek. p.	30. „	17. „

Tiinuse hakatus	Tiinuse ots.			
	Hobustel	Weistel	Lammastel	Sigadel
4. Talwek. p.	5. Wiinak. p.	11. Lõikusek. p.	7. Jürikuu p.	24. Küünlak. p.
11. "	12. "	18. "	14. "	3. Paastuk p.
18. "	19. "	25. "	21. "	10. "
25. "	26. "	1. Mihklik. p.	28. "	17. "
2. Jõuluk. p.	2. Talwek. p.	8. "	6. Lehekuu p.	24. "
9. "	9. "	15. "	13. "	31. "
16. "	16. "	22. "	20. "	7. Jürikuu p.
23. "	23. "	29. "	27. "	14. "
30. "	30. "	6. Wiinak. p.	2. Jaanik. p.	21. "

2. Tiinuse aeg.

Keskmiseks tiinuse- ehk kandmise ajaks arwatakse: hobustel 330 päewa, weistel 285 päewa, lammastel ja kitsedel 154 päewa, sigadel 120 päewa, koertel 63 päewa, kassidel 56 päewa.

Kõige pikem tiinuseaeg on: hobustel 410 päewa, weistel 321 päewa, lammastel ja kitsedel 158 päewa, sigadel 138 päewa.

Kõige lühem tiinuseaeg on: hobustel 280 päewa, weistel 240 päewa, lammastel ja kitsedel 146 päewa, sigadel 109 päewa.

3. Paarimise aeg.

Hobune, lehm ja lammas tarwitawad 22—36 tundi, siga 30—35 tundi. — Kui nad paaritud ei saanud, siis otsib hobune 8—10 p. párast, lehm 21—28 p. pärast, lammas 14—21 p. pärast ja siga 21—28 p. pärast. — Poegimise järele otsib hobune 14 p. pärast, lehm 28 p. pärast ja siga 35—42 p. pärast.

4. Haudumise aeg.

Kanad hauduwad 19—24 p., haned 28—32 p., kalkunid 36—42 p. ja pardid 28—32 päewa.

5. Sugutamise aeg.

Täkku wõib 5 aastast kuni 20 aastani sugutamiseks tarwitada, mära 4 a. kuni 12 aastani, pulli 2 a. — 7 aastani, lehma 18 kuu — 10 aastani, kulti 1 a. kuni — 4 aastani, emist 9 kuust — 8 aastani, oinast 2 a. — 6 aastani ja lammast 2 a. — 8 aastani.

6. Emaloomadearw.

Ühe isalooma jaoks arwatakse emaloomi: hobusel 35—40 tükki, weisel 40—60 t., sambal 35—40 t., kitsel 60—80 t., seal 25—30 t., kanal 15—20 t., pardil 10—12 t., kalkunil 8—12 t., hanil 5—8 t., tuwil 1 ainukene.

Seemnete idanemise aeg.

2—4 päewa: Sinep, rõikad, naerid, õlinaerid ja linad.

4—7 päewa: Kapsad, kaalikad, peedid, salat, sigurid, kõrwits, melonid, hapuoblik, talwespinat, tatrad, kassijaba, kane, ristikhein, rukkid, oder ja nisu.

7—10 päewa: Oad, herned, läätsad, arbusid, sibulad ja kaer.

10—15 päewa: Kartulid, kööwned, petersellid ja porknad.

Nisu, rukis, oder, kaer, läätsad, ristikhein, naeris ja rõigas tarwitawad kõige wähemalt + 4° R. sooja, porknad ja oad + 5° R., herned ligi + 6° R., tatrad + 7° R., tubakas + 9° R., kõrwits + 10° R. Mida enam sooja, seda rutemini idanewad seemned.

Eesti Wabariigi waldade nimekiri.

Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab	Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab
Aakre	Tartu	Puka	Harku	Harju	Harku
Aaspere	Wiru	Kadrina			r. Tallinn
Abja	Pärnu	Abja	Heimtali	Wiljandi	Wiljandi
Abruka	Saaremaa	Kuresaare	Hellamaa	Saaremaa	Muh Hellam.
Adawere	Wiljandi	Põltsamaa	Hellenurme	Tartu	Pritsu r. Elwa
Ahja	Tartu	Ahja	Helme	Walga	Soe
Aidu	Wiljandi	Paistu	Holdre	Walga	Holdre
Alatskiwi	Tartu	Alatskiwi			r. Tõrwa
Alawere	Harju	Kehra	Holstre	Wiljandi	Wiljandi
		r *) Raasiku	Hummuli	Walga	Soe
Albu	Järwa	Albu	Härjanurme	Tartu	Jõgewa
		r. Arawete	Häädemeeste	Pärnu	Häädemeeste
Aleksandri	Wõru	Wõru	Iisaku	Wiru	Iisaku
Alliku	Järwa	Kärewere	Illuka	Wiru	Kuremäe
		r. Türi-Alliku	Imawere	Wiljandi	Wõhma
Ambla	Järwa	Ambla	Ingliste	Harju	Lelle
Anija	Harju	Kehra	Irboska	Petseri	Irboska
		r. Raasiku	Juuru	Harju	Juuru
Anna	Järwa	Anna r. Paide	Järwakandi	Harju	Järwakandi
Antsla-Wana	Wõru	Antsla	Järwe	Wiru	Kohtla-Järwe
Antsla Wastse	Wõru	Antsla	Järwesuu	Petseri	Wärska
Are	Pärnu	Are r. Pärnu	Jäärja	Pärnu	Kil.-Nõmme
Aru	Tartu	Elwa	Jõelehtme	Harju	Raasiku
Asuküla	Lääne	Haapsalu	Jõgeweste	Walga	Tõrwa
Audru	Pärnu	Pärnu	Jõgewa	Tartu	Jõgewa
Auwere Joala	Wiru	l.*) Auwere	Jõgisoo	Lääne	Silla
		t. j. r. Merek.	Jõhwi	Wiru	Jõhwi
Awanduse	Wiru	Simuna	Jööpre	Pärnu	Pärnu
Awinurme	Tartu	Mustwee	Kaagjärwe	Walga	Walk
Einmanni	Järwa	Einmanni	Kaarepere	Tartu	Kaarepere
		r. J.-Jaani	Kaarli	Wiljandi	Wiljandi
Elistwere	Tartu	Tartu	Kaarma Suur	Saaremaa	Kuresaare
Emmaste	Lääne	Emmaste	Kabala	Harju	Rapla
Enge	Pärnu	P.-Jakobi	Kabala	Wiljandi	Wõhma
Erastwere	Wõru	Kanepi	Kaelaste	Pärnu	Kaelaste
Erra	Wiru	Erra			r. P. Jakobi
		r. Lüganuse	Kahkwa	Wõru	Räpina
Esna	Järwa	Peetri	Kaisma	Pärnu	Kõrgu
Haanja	Wõru	Wõru	Kaiu	Harju	Kaiu
Haaslawa	Tartu	Tartu	Kalju	Lääne	Risti
Hageri	Harju	Hageri	Kalwi	Wiru	Rabala
		r. Kohila	Kambja	Tartu	Kambja
Haimre	Lääne	Märjamaa	Kapu	Järwa	Rakke
Haljala	Wiru	Rakwere	Karilatsi	Wõru	Põlwa
Hallinga	Pärnu	P.-Jakobi	Karksi	Pärnu	Nuia

*) l. = liht, t. = täht, r. = rahasaadetised.

Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab
Karula	Walga	Karula
Karula	Wiljandi	Wiljandi
Kasepää	Tartu	Mustwee
Kasaritsa	Wõru	Wõru
Kastre-Wõnnu	Tartu	Wõnnu
Kawastu	Tartu	Kawastu
Kawilda	Tartu	Tartu
Keeni	Walga	Keeni r. Sangaste
Kehtna	Harju	Keawa
Keila	Harju	Keila
Keina	Lääne	Keina r. Tatermaa
Kernu	Harju	Kernu r. Ellwa
Kihelkonna	Saaremaa	Kihelkonna
Kihnu	Pärnu	Kihnu
Kiiu	Harju	Kiiu r. Raasiku
Kilingi	Pärnu	Kil.-Nõmme
Kioma	Wõru	Põlwa
Kirbla	Lääne	Kasari
Kirepi	Tartu	Elwa
Kirna	Järwa	Türi-Alliku
Kloostri	Harju	Kloostri
Kodasuu	Harju	Raasiku
Kodijärwe	Tartu	Nõu
Kogula	Saaremaa	Laimjala
Kohila	Harju	Kohila
Kohtla	Wiru	Kohtla t. r. Kohtla Järwe
Koigi	Järwa	Koigi
Koiola	Wõru	Põlwa
Kokora	Tartu	Kallaste
Kolga	Harju	Kolga
Koluwere	Lääne	Risti
Konguta	Tartu	Elwa
Koonga	Pärnu	Koonga r. Pärnu Jak.
Kooraste	Wõru	Kanepi
Koorküla	Walga	Koorküla r. Tõrwa
Kose	Wiru	Narwa
Krabi	Wõru	Krabi r. Wõru
Krüüdneri	Tartu	Krüüdneri r. Kambja
Kudina	Tartu	Palamuse
Kuikatsi	Walga	Puka

Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab
Kuimetsa	Harju	Kuimetsa
Kuiwajõe	Harju	Kose
Kukemaa	Järwa	Kukemaa r. Järwa-Jaani
Kulje	Petseri	Warsta
Kunda-Walla	Wiru	Kunda
Kuremaa	Tartu	Palamuse
Kurista	Wiljandi	Põltsamaa
Kurna	Harju	Tallinn
Kähri	Wõru	Põlwa
Kärgula	Wõru	Sõmerpalu r. Wõru
Kärla	Saaremaa	Kuresaare
Kärstna	Wiljandi	Kärstna r. Tarwastu
Käru	Järwa	Jõeküla r. Käru
Küti	Wiru	Wiru-Jakobi
Kõlleste	Wõru	Kanepi
Kõnnu	Harju	Koiga
Kõo	Wiljandi	Wõhma
Kõou-Suure	Wiljandi	Wiljandi
Kõrgessaare	Lääne	Kõrgessaare
Laanemetsa	Walga	Hargla
Laatre	Pärnu	Wiõ jaskila
Laatre	Walga	Sangaste
Laewa	Tartu	Laewa r. Tartu
Laiksaare	Pärnu	Laiksaare
Laimjala	Saaremaa	Laimjala
Laitse	Harju	Laitse
Laitsna Wana	Wõru	Wõru
Laiuse	Tartu	Laiuse
Laius-Tähkwere	Wõru	Torma
Lasswa	Wõru	Wõru
Laura	Petseri	Laura
Leebiku	Walga	Leebiku r. Tõrwa
Lehtse	Järwa	Lehtse
Leisi	Saaremaa	Leisi
Lelle	Pärnu	Lelle
Lihula	Lääne	Lihula
Liigwalla	Järwa	Ratke
Linnamäe	Wõru	Sõmerpalu r. Antsla
Lohusuu	Tartu	Lohusuu r. Mustwee
Loodi	Wiljandi	Wiljandi

Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab
Loona	Saaremaa	Kuresaare
Loosi	Wõru	Lepasaare r. Wõru
Luiste	Lääne	Luiste r. Silla
Luke	Tartu	Nõo
Lustiwere	Wiljandi	Põltsamaa
Luunja	Tartu	Tartu
Lähtru	Lääne	Lähtru r. Haapsalu
Lõwe	Walga	Tõrwa
Lümmadu	Saaremaa	Kihelkonna
Maasi	Saaremaa	Orissaare
Maidla	Wiru	Lüganuse
Martna	Lääne	Martna r. Haapsalu
Massu	Lääne	Karuse
Meeksi	Wõru	Räpina
Meeri	Tartu	Nõo
Meremäe	Petseri	Petseri
Misso	Wõru	Misso r. Wastseliina
Moisekatsi	Wõru	Põlwa
Muhu, Suur	Saaremaa	Muhu, Hellamaa
Mustajõe	Wiru	Aunwere t. j. r. Mereküla
Mustjala	Saaremaa	Kuresaare
Mäe	Petseri	Wärska
Mäetaguse	Wiru	Mäetaguse
Mäksa	Tartu	Tartu
Mäo	Järwa	Paide
Märjamaa	Lääne	Märjamaa
Mõniste	Wõru	Mõniste r. Hargla
Nabala	Harju	Tallinn
Naissaare	Harju	Tallinn
Narowa	Wiru	N.-Jõesuu
Nehatu	Harju	Tallinn
Nursi	Wõru	Wõru
Nõmmküla	Järwa	Nõmmküla r. Ambla
Nõwa	Harju	Wasalema
Olustwere	Wiljandi	Tääksi r. Suure-Jaani
Orajõe	Pärnu	Kabli
Orawa	Wõru	Petseri
Oru	Lääne	Räägu r. Haapsalu
Paadremaa	Lääne	Paadremaa

Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab
Paaswere	Wiru	Laekwere r. Simuna
Paatsalu	Lääne	Paatsalu
Pada	Wiru	Kabala
Paju	Walga	Walga
Pajusi	Wiljandi	Põltsamaa
Pakri	Harju	Baltiski
Pala	Tartu	Kallaste
Paliwere	Lääne	Paliwere r. Haapsalu
Palmse	Wiru	Wõsu
Palupere	Tartu	Pritsu r. Otepää
Pangodi	Tartu	Elwa
Passlepa	Lääne	Passlepa r. Haapsalu
Pati	Pärnu	Kilingi-Nõmme
Patküla	Walga	Tõrwa
Peetri	Wiru	Mereküla
Peipsiääre	Tartu	Kolkja
Peningi	Harju	Peningi r. Raasiku
Penuja	Pärnu	Abja
Pori	Wõru	Põlwa
Petseri	Petseri	Petseri
Pihtla	Saaremaa	Kuresaare
Piirsalu	Lääne	Risti
Pilkuse	Tartu	Otepää
Pindi	Wõru	Wõru
Polli	Pärnu	Nuia
Porkuni	Wiru	Porkuni
Pornuse	Pärnu	Halliste
Prangli	Harju	Tallinn
Puiatu	Wiljandi	Wiljandi
Puurmanni	Tartu	Jõgewa
Päidla	Tartu	Otepää
Päri	Wiljandi	Wiljandi
Pärsamaa	Saaremaa	Leisi
Pärsti	Wiljandi	Wiljandi
Pöögle	Pärnu	Nuia
Pühajärwe	Tartu	Otepää
Püssi	Wiru	Lüganuse
Põlgaste	Wõru	Põlgaste r. Kanepi
Põltsamaa-Uue	Wiljandi	Põltsamaa
Põltsamaa-Wana	Wiljandi	Põltsamaa
Raadi	Tartu	Tartu

Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab	Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab
Raasiku	Harju	Raasiku	Senno	Petseri	Senno
Rae	Harju	Lagedi t. ja			r. Irboska
		r. Tallinn	Sinalepa	Lääne	Haapsalu
Raikküla	Harju	Rapla	Sipa	Lääne	Märjamaa
Rakwere	Wiru	Rakwere	Skarjatina	Wiru	Skarjatina
Ranna	Tartu	Kallaste			r. Wasknarwa
Rannu	Tartu	Elwa	Sooniste	Lääne	Ellamaa
Rapla	Harju	Rapla			r. Risti
Rasina	Tartu	Rasina r. Ahja	Sooru	Walga	Walga
Rawila	Harju	Kose	Soosaare	Wiljandi	Kolga-Jaani
Reiu	Pärnu	Pärnu	Sootaga	Tartu	Woldi
Riidaja	Wiljandi	Kärstna	Suigu	Pärnu	Tori
		r. Tarwastu	Suislepa-Uue	Wiljandi	Tarwastu
Riisipere	Harju	Liiwa	Suislepa-W.	Wiljandi	Tarwastu
Rikholdi	Lääne	Haapsalu	Sutlepa	Lääne	Paslepa
Roela	Tartu	Roela			r. Haapsalu
Roela	Wiru	Wiru-Roela	Suure-Kõpu	Wiljandi	Wiljandi
		r. Wiru-	Suuremõisa	Lääne	Heltermaa
		Jakobi	Suur-		r. Kärdla
Rogosi	Wõru	Wõru	Kaarma	Saaremaa	Kuressaare
Roosa-Wana	Wõru	Wõru	Suur-Muhu	Saaremaa	Heltermaa
Roosa-Wastse	Wõru	Mõniste	Sõrewere	Järwa	Türi-Alliku
		r. Wõru	Sürgawere	Wiljandi	Suure-Jaani
Rootowa	Petseri	Rootowa	Sõmeru	Wiru	Rakwere
		r. Petseri	Sõmmerpalu	Wõru	Sõmerpalu
Ropka	Tartu	Tartu			r. Wõru
Ruhnu	Saaremaa	Kuressaare	Taagepera	Walga	Taagepera
Rutikwere	Wiljandi	Põltsamaa	Taali	Pärnu	Sindi
Rägawere	Wiru	Rakwere	Taebla	Lääne	Paliwere
Räpina	Wõru	Räpina			r. Haapsalu
Rõngu	Tartu	Rõngu	Taewere	Wiljandi	Suure-Jaani
Rõuge	Wõru	Wõru	Tahewa	Walga	Tahewa
Saadjärwe	Tartu	Woldi			r. Hargla
Saaluse	Wõru	Wastseliina	Tahkuranna	Pärnu	Pärnu
Saare	Tartu	Roela	Talli	Pärnu	Talli
Saksi	Wiru	Tapa	Tammiste	Pärnu	Tori
Saku	Harju	Saku	Tammistu	Tartu	Tartu
		r. Tallinn	Tarwastu	Wiljandi	Tarwastu
Salla	Wiru	Salla r. Rakke	Timmo	Wõru	Põlwa
Sangaste	Walga	Sangaste	Toolamaa	Wõru	Räpina
Saru	Wõru	Mõniste	Torgu	Saaremaa	Kuressaare
		r. Hargla	Tori	Pärnu	Tori
Satserinna	Petseri	Petseri	Torma	Tartu	Torma
Saue	Harju	Saue	Triigi	Harju	Kose
Sauga	Pärnu	Pärnu	Tsooru	Wõru	Tsooru
Saulepi	Lääne	Saulepi			r. Antsla
		r. Paatsalu	Tudulinna	Wiru	Tudulinna
Seli	Pärnu	Seli			r. Iisaku
		r. Tõstamaa	Tuhalaane	Wiljandi	Tuhalaane

Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab
Tähkwere	Tartu	Torma
Tähtwere	Tartu	Tartu
Tännasilma	Wiljandi	Wiljandi
Tõlliste	Walga	Sangaste
Tõstamaa	Pärnu	Tõstamaa
Uderna	Tartu	Elwa
Ulila	Tartu	Tartu
Undla	Wiru	Kadrina
Urwaste	Wõru	Antsla
Uue-Kariste	Pärnu	Abja
Uuemõisa	Saaremaa	Orissaare
Uue-Põltsam.	Wiljandi	Põltsamaa
Uue-Suislepa	Wiljandi	Tarwastu
Uue-Wändra	Pärnu	Wändra
Uue-Wõidu	Wiljandi	Wiljandi
Uulu	Pärnu	Pärnu
Uusna	Wiljandi	Wiljandi
Waabina	Wõru	Antsla
Wahastu	Järwa	Wahastu
Waikna	Lääne	Silla
Waimastwere	Tartu	Pedja t. j. r. Jõgewa
Waiwara	Wiru	Sillamäe
Walgjärwe	Wõru	Kanepi
Walguta	Tartu	Rõngu
Wana-Antsla	Wõru	Antsla
W.-Kariste	Pärnu	Abja
Wana-Kuuste	Tartu	Kambja
W.-Laitsna	Wõru	Wõru
Wana-Otepää	Tartu	Otepää
Wana-Põltsamaa	Wiljandi	Põltsamaa
Wana-Roosa	Wõru	Wõru
W.-Suislepa	Wiljandi	Tarwastu
Wana-Tännasilma	Wiljandi	Wiljandi
W.-Wändra	Pärnu	Wändra
Wao	Wiru	W.-Maarja
Wara	Tartu	Wara
Warangu	Wiru	Kunda
Warbola	Harju	Warbola r. Liiwa
Wasknarwa	Wiru	Wasknarwa
Wastemõisa	Wiljandi	Suure-Jaani
Wastseliina	Wõru	Wastseliina

Walla nimetus	Maakond	Kust asutusest posti saab
Wastse-Antsla	Wõru	Antsla
Wastse-Kuuste	Tartu	Ahja
Wastse-Roosa	Wõru	Mõniste r. Wõru
Wee	Pärnu	P.-Jakobi
Weinjärwe	Järwa	Koeru
Welise	Lääne	Märjamaa
Weltsa	Lääne	Weltsa r. Kasari
Wenewere	Wiru	Wenewere r. Simuna
Weriora	Wõru	Wõru
Wesneri	Tartu	Tartu
Wigala	Lääne	Wigala
Wihterpalu	Harju	Wihterpalu r. Wasalemma
Wihula	Wiru	Wihula r. Rakwere
Wiimsi	Harju	Piirita r. Tallinn
Wiiratsi	Wiljandi	Wiljandi
Wiitina	Wõru	Wõru
Wiljandi	Wiljandi	Wiljandi
Wilo	Petseri	Wilo r. Petseri
Willuwere	Pärnu	Körgu
Wohnja	Wiru	Wohnja
Woka	Wiru	Toila
Woltweti	Pärnu	Kil.-Nõmme
Worbuse	Tartu	Tartu
Wormsi	Lääne	Wormsi r. Haapsalu
Wändra-Uue	Pärnu	Wändra
Wändra-Wana	Pärnu	Wändra
Wääna	Harju	Wääna r. Tallinn
Wäätsa	Järwa	Wäätsa r. Paide
Wõhmuta	Järwa	Järwa-Jaani
Wõidu-Wana	Wiljandi	Wiljandi
Wõisiku	Wiljandi	Kolga-Jaani
Wõlla	Pärnu	Pärnu
Wõnnu	Lääne	Haapsalu
Wõru	Wõru	Wõru
Õisu	Wiljandi	Wiljandi

Posti ja telegraafi asutuste nimestik.

Lühenduste seletused:

Posti-telegraafi-telefoni kontor	ptk.	Postijaam	pj.
Posti-telefoni agentuur . . .	pfa.	Liht aadetised	l.
Postiagentuur	pa.	Tähtsaadetised	t.
Raudteejaam	rj.	Raha- (väärt) ja pakisaadetised	r.
Wallamaja	wm.		

Asutuse nim. ja liik	Maakond	Asutuse nim. ja liik	Maakond	Asutuse nim. ja liik	Maakond
				Irboska IV	Petseri
Adumäe	Wiru. rj.	Ellam.-Wakf.pa.	Lääne rj.	Irb.-wlj. ptk. V	Petseri rj.
Aitre pa.	Tartu wm	Elwa ptk. III	Tartu.	Janeri-Rael. pa	Harju tal.
Aaspere pa.	Wiru wm.	Emmaste ptk. V	Lääne	Joa pa.	Harju as.
Abja ptk. III	Pärnu.	Enge pa.	Pärn. wm.	Juuru ptk. V	Harju
Ahaja pa.	Järwa	Erastwere pa.	Wõru wm.	Jädiwere pa.	Lääne pj.
Aruka pa.	Saare. wm	Erra pa.	Wiru wm.	Jäneda pa.	Järwa rj.
Adawere pa.	Wilj wm	Esna pfa.	Järwa rj.	J.-Jaani ptk. IV	Järwa
Aegwiidu ptk. V	Järwa	Etela-Tall. ptk. V		J.-Kabala pa.	Järwa
Aeso pa.	Pärnu pft.	Haabaare pa.	Wõru pft	Järwak. pa.	Harju wm.
Ahja ptk. IV	Tartu	Haanja pa.	Wõru wm	Järwe pa.	Harju rj.
Aidu pa.	Wilj. pft.	Haapsalu ptk. II	Lääne	Jäärja pa.	Pärn. wm.
Aimla pa.	Wilj. m. tekst.	Haapsa uraadj.	Lääne	Jõeküla pa.	J.-Kärn wm.
Aabe pa.	Wiru	Haeska pa.	Saaremaa rj.	Jõelehtme pa.	Harju wm.
Alawere pa.	Harju wm.	Harju pa.	Harju rj.	Jõepere	Wiru rj.
Albu pa	Järwa wm	Holstre	Wilj. wm	Jõgewa ptk. III	Tartu
Aleksandri pa.	Wõru wm.	Hageri pa.	Harju wm.	Jõgeveste pa.	Walg wm.
Alliku pa.	Järwa wm	Haugdi pa.	Harju rj.	Jõgisoo pa.	Lääne wm.
Aluste pa kt.	Pärnu	Haljala pfa.	Wiru wm	Jõhwi ptk. III	Wiru
Ambla ptk. IV	Järwa	Hag.-Maidla pa	Harju	Jõhwi	Wiru rj.
Anija pfa.	Harju wm.	Hargla pfa.	Walga	Jõõpre pa.	Pärn. wm.
Anna pa.	Järwa wm	Holstre pa.	Wilj wm	Kaagjärwe pa.	Walga rj.
Annikwere pa.	Wiru	Härküla pa.	Harju	Kaanso pa.	Wilj. erakrt.
Antsla ptk. IV	Wõru	Halliste ptk. V	Pärnu	Kihme pa.	Järwa
Arawete ptk. V	Järwa	Hargla ptk. V	Walga	Kreenh. ptk. V	W. Kreen. m.
Are pa.	Pärn. wm	Harj.-Kab.pa.	Harju	Kärgu ptk. V	Pärnu
Atu	Wiru rj.	Harju-Rannm. pa.	Harju erakpl.	Kärgu pfa.	P. Kais. w.
Aruküla pa.	Harju rj.	Heimtali pa.	Wilj. wm	Kärkna pa.	Tartu rj.
Aula pa.	Tartu	Hellenurm pa.	Tartu wm.	Kaarep. pa	Tartu rj.
Aseri ptk. V	Wiru	Helterm. pa.	Lääne end. pj.	Kaarli pfa.	Wilj. wm
Asuküla pa.	Lääne wm	Hiiu	Harju rj.	Kabala ptk. V	Wiru
Audru pa.	Pärnu wm	Hirmuse	Wiru rj.	Kabli ptk. V	Pärnu
Auwere pa.	Wiru rj.	Holdre pa.	Walga wm	Kadrina ptk. IV	Wiru
Awinurme pa	Tartu wm.	Husari	Wõru rj.	Karinu pa.	Järwa
Baltiski ptk. IV	Harju	Hädem. ptk. V	Pärnu	Karlowa pa.	Wiru
Dreim. pa.	P. era-kri	Juuru ptk. V	Harju	K.-Wõnnu ptk V	Tartu
Eidap pa.	Pärnu rj.	Ida pa.	W. Kose wm.	Kiidjärwe pa.	Tartu
Eikla pa.	Saarem. tal	Iisaku ptk. V	Wiru	Kikerpere pa.	Pärnu
Einmanni pa.	Järwa wm	Ilmjärwe pa.	Tartu erakpl.	Kiwisoo pa.	Harju
Eiwere pa.	Järwa m. kse	Imawere pa.	Wiljand	Kursi pa.	Harju
Elistwere pa.	Tartu wm.	Ingliste pa.	Harju wm	Kõrewere pa.	Tartu
Ellam.-P. pa.	P. erakpl.	Ippa kk.	Tartu erakpl.	Käsukonna pa.	Wiljandi

Asunduse nim. ja liik	Maakond	Asunduse nim. ja liik	Maakond	Asunduse nim. ja liik	Maakond
Kaelaste pa.	Pärn. wm.	Koeru ptk. IV	Järwa	Küttejõud	Wiru rj.
Kahkwa pa.	Wõru wm.	Kohila ptk. IV	Harju	Kölleste pa.	Wõru wm.
Kaiu pa.	Harju wm.	Kohila	Harju rj.	Kõmsi ptk. V	Lääne
Kallaste ptk. IV	Tartu	Kohtla	Wiru rj.	Kõnnu pa.	Harju wm.
Kalliwere pa.	W. haridus-s.	K.-Järwe ptk. V	Wiru	Kõo pa.	Wiljandi
Kalwi pa.	Wiru wm.	Koigi ptk. V	Järwa	Kõrgesaar pfa.	Lääne wm
Kamali pa.	Pärnu	Koiküla pa.	Walga rj.	Kõrkwere pa.	Saar. küla
Kambja ptk. V	Tartu	Koimla pa.	Saar.	Kõõru pa.	Saar. K. küla
Kanaküla pa.	Pärnu erakpl.	Kolga ptk. IV	Harju	Laanemetsa	Walga rj.
Kanepi ptk. V	Wõru	K.-Jaani ptk. V	Wiljandi	Laekwere pfa.	Wiru wm.
Kapu pa.	Järw wm.	Kolga-Leesi pa.	Harju	Laewa pa.	Tartu wm.
Karilatsi pa.	Wõru wm.	Kolkja ptk. V	Tartu	Laguja pa.	Tartu
Karjatnurme pa	Walga Laag.	Kolu pa.	Järwa pj.	Lahu pa.	Järwa pj.
Karksi pa.	Pärn. wm	Kolu	Järwa rj.	Laitsaare pa.	Pärnu wm
Karula pfa.	Walga rj.	Koluwere pa.	Lääne wm.	Laiks.-jaam pa.	Pärnu rj.
Kasari ptk. V	Lääne	Koobassaare pa.	Walga m. kuts	Laimjala ptk. V	Saaremaa
Kasaritsa pa.	Wõru wm.	Koogiste pa.	Pärnu rj.	Laitse pa.	Harju wm.
Kasepää pa.	Tartu wm.	Koonga pa.	Pärnu wm	Laiuse pfa.	Tartu wm.
Kauksi pa.	Wiru pj	Kooraste pa.	Wõru wm.	L.-Tähkwere pa.	Tartu
Kawastu ptk. IV	Tartu	Koorküla pa.	Walg. wm.	Lasnamäe pa.	H. erakpl.
Kaw. as. T. pa.	Tar. erkpl	Kopli ptk. III	Harju	Laswa pa.	Wõru wm.
Kawilda pa.	Tartu wm	Kose ptk. IV	Harju	Laupa pa.	Järwa pj.
Keawa pa.	Harju rj.	Krabi pa.	Wõru wm	Laura ptk. V	Petseri
Keeni pa.	Walga rj.	Krüüdneri pa.	Tartu wm.	Leebiku pa.	Walga wm
Kehra pa.	Harju rj	Kudina pa.	Tartu wm	Leesi fa.	Harju
Kehra pa.	H. erakp.	Kudina pa.	Trt. erakpl	Leewaku	Wõru ltnaw.
Kehtna pa.	Harju wm.	Kuimetsa pa	Harju wm.	Leewi pa.	Wõru
Keila ptk. III	Harju	Kuimaste ptk. V	Saaremaa	Lehtse ptk. V	Järwa
Keila	Harju rj.	Kuisema pa.	Järwa wm	Lehtse pa.	Järwa rj.
Keina ptk. V	Lääne	Kulse pa.	Pets. wm	Leisi ptk. K	Saaremaa
Kernu pfa.	Harju wm	Kunda ptk. III	Wiru	Lelle ptk. IV	Pärnu
Kihelkon. ptk. V	Saaremaa	Kuremäe ptk. V	Wiru	Lepassaare pa.	Wäru rj.
Kihme pa.	Järwa	Kurenurme pa.	Wõru rj.	Lewala pa.	Saar. erkort.
Kihnu pa.	Pärn. wm	Kuresaar ptk. II	Saaremaa	Libatse	W. Roodi
Kiisa pa.	Harju rj.	Kures.-Park	Saar. rj.	Lihula ptk. III	Lääne
Kiiu pa.	Harju wm.	Kuri pa.	Lääne	Liiwa ptk. IV	Harju
Kildo	Wilj. koolim.	Kurista pa.	Wilj. wm.	Liiwa	Harju rj.
Kil.-Nõm. ptk III	Pärnu	Kurna pa.	Harju wm.	Liiwamäe	Petseri rj.
Kil.-Nõmme	Pärnu rj.	Kuusalu pfa.	H. Kars.-selts	Lilastw.-Kilpaw. pa.	Tartu
Kiltsi ptk. IV	Wiru	Kärdla ptk. IV	Lääne	Lilleoru pa.	Harju tal.
Kioma pa.	Wõru wm.	Kärewere pa.	Järwa rj	Lilli pa.	Pärnu
Kirepi pa.	Tartu wm.	Kärku ptk. V	Pärnu	Linnamäe pa.	Wõru wm.
Kiriküla pa.	Harju	Kärgula pa.	Wõru wm.	Linte pa.	Wõru
Kiwimäe	Harju rj.	Kärtna pa.	Tartu rj.	Lisje pa.	Pets. talus
Klooga pa.	Harju rj.	Kärksi-Tart. pa.	Tartu	Lohusei pa.	Harju Lohu rj.
Klooga-Kulbi	H. erakpl	Kärla pa.	Saare wm	Lohusuu pfa.	Tartu wm.
Kloostri pa.	Harju wm.	Kärstna pa.	Wilj. wm.	Loksa ptk. IV	Harju
Kodasuu pa.	Harju wm.	Käru ptk. IV	Järwa	Lokuta pa.	P. Lelle wm
Kodijärwe pa.	Tartu wm	Käru pa.	Jär. wm	Loobu pa.	Wiru as.
Kogula pa.	Saar. wm.	Käsmu pa.	Wiru	Loodi pa.	Wilj. rj.

Asunduse nimi ja liik	Maakond	Asunduse nimi ja liik	Maakond	Asunduse nimi ja liik	Maakond
Loona pa.	Saar. wm.	Nina pa.	T. erakpl.	Pihtla pa	Saar. wm.
Luhtamäe pa.	Pärnu	Nuia ptk. IV	Pärnu	Piiometsa pa.	Järw kool.
Luiste pa.	Lääne wm	Nursi pa.	Wõru wm	Piiri pa.	Petseri tal.
Luke pa.	Tartu wm	Nurste pa.	Lääne	Piirisaare pa.	Tartu
Lunja pa.	Tartu wm.	Nõmküla pa.	Järwa wm	Piirsalu pa.	Lääne wm.
Lähtru pa.	Lääne wm	Nõmme ptk. III	Harju	Pikasilla pa.	Walga erk.
Lüganuse ptk. IV	Wiru	Nõmme-Wäike	Harju rj.	Piilsi pa.	Tartu
Lüllemäe pa.	Walga	Nõo ptk. IV	Tartu	Pikajärwe pa.	Wõru
Lümatu	Wiru rj.	Nõwa pa.	Harju wm.	Pikewere pa.	Järwa pü.
Lümmada pa.	Saar. wm.	Oiu pa.	Wilj. postü	Pilistw. ptk. IV	Wiljandi
Lööla pa.	Järwa	Ollewa pa.	Wilj. Ollepa	Pilsi	Wiru rj.
Lõwe pa.	Walga wm	Olustwere pa.	Wilj. erak.	Pirita pa.	Harju erk.
Maardu pa.	Harju krofim.	Oonurme-Wir. pa.	Wiru	Piusa pa.	Wõru rj.
Maasi pa.	Saar. wm.	Orajõe	Pärnu rj.	Polli pa.	Pärn. wm.
Malla pa.	Wiru wm.	Orawa pa.	Wõru wm.	Porkuni pfa.	Wiru wm.
Martna pa.	Lääne erk.	Orissaar ptk. V	Saaremaa	Prangli pa.	Harju wm.
Massiaru	Pärnu rj.	Ortuma pa.	Wõru L. wm.	Priipalu pa.	Walga erk.
Masju pa.	Lääne wm.	Oru pa.	Wiru rj.	Pritsu pa.	Tartu rj.
Meeksi pa.	Tartu wm.	Otepää ptk. IV	Tartu	Puhja	
Madise pa.	Harju	Puurm. pa.	Tartu wm.	Pulatu pa.	Wilj. wm.
Mereküla pfa.	Wiru	Paadr. pa.	Lääne wm.	Puka ptk. IV	Walga
Merimäe pa.	Pets. wm.	Paatsalu ptk. V	Lääne	Purtsi pa.	Tartu erk.
Metsküla pa.	Saar.	Paide ptk. II	Järwa	Puru pa.	Wiru J. w.
Mihkli pa.	Lääne apt.	Paide rj.	Järwa	Puurmanni pfa	Tartu wm.
Moisekatsi pa.	Wõru wm.	Paistu ptk. V	Wiljandi	Puurm. pa.	Tartu wm
Muhu-Hellam. pa.	Saar. wm.	Pajusi pa.	Wilj. wm.	Paiola pa.	Tartu wm.
Muhu-Suur pa	Saar. wm	Palri pa.	Harju wm.	Päinurme pa.	Järwa
Murru	Wiru rj.	Pala pa.	Tartu wm.	Päriwere	Pärnu as.
Mustjala pa.	Saar. wm.	Palade pa.	Lääne	Pärnu ptk. I	Pärnu
Mustjõe	Järwa rj.	Palamuse ptk. IV	Tartu	Pärnu	Pärnu rj.
Mustla-N. pa.	Järwa tal.	Paliwere pa.	Lääne rj.	P.-Jakobi ptk. V	Pärnu
Mustwee ptk. III	Tartu	Palmse pa.	Wiru	Pärsama pa.	Saar. wm.
Mäe pa.	Pets. wm	Palu pa.	Järwa pl.	Päästküla pa.	Harju rj.
Mäetag. ptk. V	Wiru	Paluwera pa.	Tartu wm.	Pöögle pa.	Pärn. wm.
Mägiste pa.	Walga rj.	Palupera	Tartu rj.	Pühajärwe pa.	Tartu wm.
Mäksa pa.	Tartu wm.	Pangodi pa.	Tartu wm.	Põluba pa.	Wiru
Männiku	Harju rj.	Panikowitshi pa	Pets. erak.	Põhu pa.	Tartu
Mäo pa.	Järwa wm	Papiniidu	Pärnu rj	Põlga pa.	Petseri
Männaste pa.	Wiljandi	Paslepa pa.	Lääne wm.	Põlgaste pa.	Wõru wm.
Mänispää pa.	Lääne	Pedja pa.	Tartu rj.	Põltsam. ptk. III	Wiljandi
Märjam. ptk. IV	Lääne	Peedu	Tartu rj	Põlwa ptk. IV	Wõru
Mõisak. ptk. IV	Pärnu	Peedu pa.	Järwa	Raasiku ptk. III	Harju
Mõniste pa.	Wõru rj.	Peetri pfa.	Järwa	Rae pa.	Harju wm.
Nabala pa.	Harju wm.	Peetri ptk. V	Järwa	Raiküla pfa.	Harju wm.
Naissaare pa.	Harju wm.	Peningi pa.	Harju wm.		
Naroowa pa.	Wiru wm.	Peresaare	Wiru rj.		
N.-Jões. ptk. III	Wiru	Petseri ptk. III	Petseri		
Narwa ptk. I	Wiru				
Nehatu pa.	Harju wm.				
Niidaste pa.	Pärnu				

Asunduse nimi ja liik	Maakond	Asunduse nimi ja liik	Maakond	Asunduse nimi ja liik	Maakond
Rakke ptk. III	Järwa	Sauga pa.	Pärn wm.	Tallinn p.-postk.	Harju Tal.
Rakwere ptk. I	Wiru	Saulepi pa.	Lääne wm.	Tallinn p.-telgr.	Harju Tal.
Ranna pa	Tartu wm.	Seli pa.	Pärnu	Tall. Aeronaut	Harju Tal.
Rannametsa pa. sp.	Pärnu erk.	Sigaste pa.	Pärnu rj.	T.-Eteka ptk. V.	Harju Tal.
Rannametsa sa.		Sikana pa.	Pärnu		
Rapla ptk. III	Harju	Sikeldi pa.	Harju	Tall.-Reisib. pa.	Harju Tal.
Rasina pa.	Tartu wm	Silla ptk. IV	Lääne	T.-Sadam ptk. II	Harju Tal.
Raudalu pa.	H. Liiwa rj.	Sillamäe ptk. IV	Wiru	T.-waksal ptk. II	Harju Tal.
Reiu pa.	Pärn. wm.	Simuna ptk. IV	Wiru	Tallinn I pa.	Harju Tal.
Ridala pa.	Lääne erak	Sinalepa pa.	Lääne erk.	Tallinn II pa.	Harju Tal.
Riidaja pa.	Wilj. wm.	Sindi ptk. IV	Pärnu	Tallinn III pa.	Harju Tal.
Riigiküla pa.	Wiru tül.	Sinialliku	Wilj. rj.	Tallinn IV pa.	Harju Tal.
Riisaküla pa.	Pärnu	Sinijärwe pa.	Pärnu	Tammistu pa.	Tartu wm.
Riisselja	Pärnu rj	Sipa pa.	Lääne wm.	Tammealu psa.	Järwa rj.
Rikholdi pa.	Lääne wm.	Sirtsu	Wiru rj.	Tapa ptk. III	Järwa
Risti ptk IV	Lääne	Slamja pa.	Wiru kpl.	Tartu ptk.	Tartu
Ristiküla pa.	Pärnu erk.	Starjatina psa.	Wiru wm.	Tartu-waks. pa.	Tartu rj.
Ristiküla	Pärnu rj	So[illegible] psa.	Walga	Tartu I pa.	Tartu erak
Roela psa.	Tartu wm	Soldino pa.	Wiru rj.	Tarwastu ptk.	Wiljandi
Roela pa.	W. Roela	Sompa pa.	Wiru rj.	Tipu pa.	Wilj. kool.
Rogosi pa.	Wõru wm.	Sonda pa.	Wiru rj.	Tatermaa pa.	Lääne erk.
Rohuküla	Lääne rj.	Sonda ptk. V	Wiru	Tõmmkanaal	Pärnu rj.
R.-Alliku pa.	Järwa	Soo pa.	Petseri t.	Timo pa.	Wõru wm.
Rootowa pa.	Pets. wm.	Sooniste pa.	Harju rj.	Toila ptk. V	Wiru
Roosa pa.	Tartu rj.	Soonja pa.	Walg. wm.	Toolamaa pa.	Wõru wm.
Rutka pa.	Harju as.	Spitham pa.	Lääne koolim.	Torgu pa.	Saar. wm.
Rutikwere pa.	Wilj. wm.	Suigu pa.	Pärn. wm.	Tori ptk. V	Pärnu
Rägawere pa.	Wiru wm	Surju pa.	Pärnu rj.	Torma ptk. V.	Tartu
Räpina ptk. IV	Wõru	S.-Jaani ptk. III	Wiljandi	Torma-jaam pa.	Tartu
Räägu psa.	L. Oru wm.	S.-Kõpu pa.	Wilj. wm.	Tornimäe pa.	Lääne tul.
Rõika pa.	Wiljandi	Suuremõisa pa.	Lääne erak	Triigi pa.	Harju wm.
Rõngu ptk. V	Tartu	Suuropi psa.	Harju	Tsiistre pa.	Wõru
Rõuge ptk. V	Wõru	Sänna pa.	Wõru rj.	Tsooru pa.	Wõru wm.
Rõuja pa.	Pärnu	Sätsuwere pa.	Tartu tal.	Tudu pa.	Wiru rj.
Saaluse pa.	Wõru wm.	Sürgawere pa.	Wiljandi	Tudulinn pa.	Wiru wm.
Saare pa.	Tartu wm	Sõmerp. pa.	Wõru rj.	Tuhala pa.	Harju wm.
S.-Närla pa.	Saar. wm.	Sõru pa.	Lääne	Tuhalaane psa.	Wilj. wm.
S.-Wõhma pa.	Saar.	Sõmeru pa.	Wiru wm	Tuudi pa.	Lääne
Sagadi pa.	Wiru	Sõrwe pa.	Harju rj.	Täätsi pa.	W. Ol. wm.
Satsi pa.	Wiru wm.	Taebla pa.	Lääne rj.	Türi ptk. III	Järwa
Saku pa.	Harju rj.	T.-Näitus ptk.	Tallinnas	Tõhela pa.	Pärnu
Salesje pa.	Petseri	Tallinn I pa.	Tallinnas	Tõrwa ptk. III	Walga
Salla pa.	Wiru wm.	Taagepera pa.	Walga	Tõrwaaugu pa.	Wiljandi
Sangaste ptk. V	Walga	Taaliku pa.	Saar kool.	Tõstamaa ptk. V	Pärnu
Sarja pa.	Pärnu	Tabawere	Tartu rj.	Tõdwa-K. pa.	Tartu
Saru pa.	Wiru wm	Taebla pa.	Lääne rj.	Uderna pa.	Wiru
Sarwi pa.	Pärnu	Tagawere pa.	Saar. tal.	Uuria pa.	Tartu wm.
Saserin. pa.	Pets. wm.	Tahewa pa.	Walga wm	Ulwi Tartm. pa	Wiru kool.
Saue pa.	Harju wm	Tahkur. pa.	Pärn. wm.	Uue-Wõidu pa.	Wilj. wm.
Saue-waks. pa.	Harju rj.	Talli psa.	Pärn. wm.	Ulila pa.	Tartu

Asunduse nimi ja liik	Maakond	Asunduse nimi ja liik	Maakond	Asunduse nimi ja liik	Maakond
				Wiitsu pa.	Lääne pj.
Umbusi pa.	Wilj.	Warbla pa.	Lääne	W.-Jakobi ptk. V	Wiru
Urwaste pa.	Wõru wm.	Warbola pfa.	Harju wm.	W-Maidla pa.	Wiru wm.
U.-Kariste pa.	Pärn. wm	Warnja pa.	Tartu erk.	W-Nigula fa.	Wiru Pada pj.
U-Lõwe pa.	Saarema	Wasalem pa.	Harju rj.	W.-Peetri pa.	Wiru wm.
Uuemõisa pa.	Saar. wm.	Wastnarw ptk. V	Wiru	W.-Roela pa.	Wiru wm.
Uue-Suislepa pa.	Wilj. wm	Wasknääm. pa.	Pärnu rj.	Wodja pa.	Järwa
Uulu pa.	Pärn. wm	Wastem. pa.	Wilj. wm.	Wohnja pa.	Wiru wm.
Undwa pa.	Saar. tal.	W-Kuuste pa.	Tartu wm.	Wola pa.	Wiru wm.
W.-Kariste pa.	Pärn. wm.	Wastsel ptk. V	Wõru	Woldi ptk. V	Tartu
Waabina pa.	Wõru wm.	W-Otepää pa.	Tartu wm.	Woore ka.	Tartuerak.
Waekiila pa.	Wiru rj.	W-Roosa pa.	Wõru wm.	Wormsõ pa.	Lääne wm.
Wahastu pa.	Järwa wm	Watsla	Harju rj.	Wägewa ptk. V	Järwa
Waida pa.	Harju erk.	Wenewere pa.	Wiljandi	W.Maarj. ptk. IV	Wiru
Waikna pa.	Lääne wm	Wee pa.	Pärn. wm.	Wängi pa.	Tartu kool.
Wallina pa.	Wiru wes	Welise pa.	Lääne wm.	Wäluste pa.	Wilj. erak.
W.-Wõidu pa.	Wilj. wm.	Weltsa pa.	Lääne wm.	Wändra ptk. IV	Pärnu
Wasawere pa.	Wiru, tui	Wenewere pa.	Wiru wm	Wärska ptk. V	Petseri
Wajangu	Järwa rj.	Weriora pa.	Wõru wm.	Wääna pa.	Järwa rj.
Walgjär. pa.	Wõru wm.	Wesneri pa.	Tartu wm.	Wäätsa pa.	Lääne wm.
Walguta pa.	Tartu wm.	Wigala ptk. V	Lääne	Wägewa pfa.	Järwa rj.
Walk ptk II.	Walga	Wihterp. pa.	Harju wm.	Wõnnu Läänm.	Lääne wm.
Walk-waksal pa.	Walga rj	Wihula pa.	Wiru wm.	Wõhma ptk. III	Wiljandi
Waltu pa.	H. Rapla rj.	Wiimsi pa.	Harju wm.	W.Willew. pa	Wilj. wll.
Wana-Kariste pa.	Pärn. wm.	Wiinistu pa.	Harju	Wõhmuta pa.	Järwa wm
W-Kuuste pa.	Tartu wm.	Wiitina pa.	Wõru wm	Wõlla pa.	Pärn. wm.
W-Laitsna pa.	Wõru wm.	Wilama pa.	Harju l.m.	Wõnnu pa.	Tartu wm.
W-Roosa pa.	Wõru wm	Wiljandi ptk. I	Wiljandi	Wõru ptk. II	Wõru
W-Suisl. pa.	Wilj. wm	Widrike pa.	Tartu	Wõsu ptk. IV	Wiru
W-Tänasil. pa	Wilj. wm.	Wigala pfa.	Lääne wm	Wõõbsu pa.	Wõru erk.
Wapramäe	Tartu rj.	Wiio pa.	Petj. wm.	Ülemiste	Harju rj.
Wara pa.	Tartu wm.	Wilum. pa.	Pärn. wm.	Oisu pa.	Pärnu rj.
Warangu pa.	Wiru wm.	Wirtsjärwe pa.	T. Rannu wm.	Õisumõisa pa.	Wilj. asun.

Posti-telegraafi-telefoni kontorid toimetawad operatsioone:

A) Posti alal:

1) Kõik posti operatsioonid kõigis asutustes, wälja arwatud V kl. kontorid, äripäewadel kella 9—15. Telegraafiliste rahatransfertide wastuwõtmine kestab kella 9–13 ühes arwatud V kl. kontorid.

2) Samad operatsioonid V kl. kontorites kella 9—$14\frac{1}{2}$.

3) Liht ja tähitud kirjaposti saadetiste wastuwõtmine, wäljaandmine ja markide müük äripäewadel:

a) Tallinna ja Tartu peakontorites kella 9—20.

b) Teistes asutustes, wälja arwatud V kl. kontorid, kella 9—17.

c) V kl. kontorites kella 9—$14\frac{1}{2}$ ja 17—18.

4. Liht ja tähitud kirjaposti saadetiste wastuwõtmine, wäljaandmine ning markide müük pühapäewadel kõigis asutustes kella 9—11.

Märkus: Maa postiasutused toimetawad sellel ajal ka wäärtoperatsioone.

5. Peale seda on markide müük telegraafis tema lahtioleku ajal.

6. Postiasutused on täiesti suletud Riigikogu poolt 7. dets. 1922. a. wastuwõetud seaduses ettenähtud päewadel.

B) Telegraafi ja telefoni alal:

1. Tallinnas, Tartus, Narwas, Pärnus, Wõrus, Wiljandis, Walgas, Rakweres, Haapsalus, Kuresaares, Paides ja Petseris äri- ja pühapäewadel:

a) peakontorites 24 tundi.

b) linnade abitelefoni-keskjaamades, kui nende abonendid linnadele määratud põhimaksu maksawad 24 tundi.

c) linnade abipostkontorites — telefoni kõnepunktid ja telegraaf-postoperatsioonide toimetamise ajal.

2. Teistes I., II., III. ja IV. klassi kontorites ning nendes V klassi postkontorites, kus abonentide arw üle 10:

a) äripäewadel kella 8—22;

b) pühapäewadel kella 9—14 ja 17—18;

3. V klassi postkontorites, kus abonentide arw 10 ehk wähem:

a) äripäewadel kella 9—14½ ja 17—18;

b) pühapäewadel kella 9—11.

Nende kontorite telefoni kommutaatorite kaudu wõib äripäewadel kõnesid saada ühekordse maksu eest kella 8—20 ka asutuse kinnioleku ajal.

Märkus 1: Kõik telefoni keskjaamad on kohustatud ka wäljaspool selles määruses tähendatud aega kõnesid andma mittesundusliku asutuste lahtioleku ajal ettenähtud kõrgendatud maksu eest.

Märkus 2: Kui kohalikud olud nõuawad, et operatsioone teistel tundidel määratud piirides toimetama peab, siis tuleb selleks teedeministri luba nõutada.

Abiasutused.

A) Postiagentuurid:

Postiagentuuride seadus („R. T." Nr. 44—1922 a.).

Postioperatsioone toimetatakse postiagentuurides igal äripäewal mitte alla 6 tunni päewas kohalistele oludele wastawalt; riigiasutustes — töötundide jooksul; mujal — posti peawalitsuse poolt kindlaksmääratud tundidel; jaamades aga wõimalikult ka rong de läbisõiduajal.

Postiagentuurides toimetatakse liht- ja tähitud postioperatsioone ja postimaksu wahendite müüki.

B) Telefoniagentuurid:

Kõik telefoni agentuurid on sunduslikult lahti iga päew kella 8—14 ja 18—20-ni

D) Telefoni kõnepunktid:

Telefoni kõnepunktidel ei ole kindlat sunduslikku lahtioleku aega. Kõnepunkti kõnede ülesandmine ja nende eest wõetaw maks oleneb ära selle keskjaama sunduslikust lahtioleku ajast, kelle abonendiks ta kuulub.

E) Telefoni kollektiiw keskjaamad:

Telefoni kollektiiw keskjaama lahtioleku aeg määratakse selle tarwitajat eneste poolt kindlaks, ja keskjaam, kelle abonendiks kollektiiw keskjaam kuulub annab sellele ühendust kõigi teiste abonentide kohta makswate määruste kohaselt

Posti taksid.

I. jagu. Post.

	Sisemaalised	Läti ja Leedu. wahetatawad	Wälismaalis.
	Mk.	Mk.	Mk.
1. **Kirjad:**			
esimese 20 gr. päält	10	10	20
iga järgmise 20 gr. ehk selle osa päält	5	5	12
2. **Postkaardid:**			
üksikud	5	5	12
wastusega	10	10	24
3. **Ristpaelasaadetised** (trükitöö, äripaberid, kaubaproowid):			
iga 50 gr. päält	2	2	4
alammäär äripaberite eest	10	10	20
„ kaubaproowide eest	5	5	8
4. **Ilma markideta kui ka puudulikult maksustatud saadetiste** eest nõutakse aadressaadi täest puuduw postimaks kahekordselt, kuid mitte wähem kui	5	5	8
5. **Tähtsaadetised:**			
pääle kaaluraha wõetakse iga saadetise päält tähitusmaksu	10	10	20
6. **Rahakaardid:**			
Kindel taks iga rahatransferdi päält	10	20	20
Pääle selle taks rahatransferdi summa iga 1000 mk. ehk selle osa päält	5	5	5
Lendpostiga saatmise eest pääle harilikude postimaksude wõetakse lisamaks lendpostmarkides:			
a) kirjade eest iga 20 gr. ehk selle osa päält	10	20	20
b) postkaartide eest	5	15	15
d) ristpaelsaadetiste eest iga 50 gr. ehk selle osa päält	15	45	45
7. **Wäärtkirjad:**			
Kaalu ja tähitusmaks [1])			
Kinnitusmaks iga 1000 marga ehk selle osa päält	20	20	—
Kinnitusmaksu alammäär			—
Sisemaal — wäärtuse ülemmäär — 1.000.000 mrk.			
8. **Postpakid:**			
Kaaluraha: kuni 1 kg.	50	—	—
1—5 kg.	100	[2])	[2])
üle 5 kg. iga 5 kg. ehk selle osa päält	100	„	„
Kinnitusmaks wäärtpakkide eest. [3])			
9. **Lunamaks** (järelmaks):			
Kindel taks iga saadetise päält	10	20	20
pääle selle taks lunasumma iga 1000 mk. ehk selle osa päält	5	5	5
10. **Ajalehed ja ajakirjad:**			
tellimine: tellimise hinnast	5%	[4])	[4])
11. **Ladumaks:**			
pakkide hoidmise eest iga paki päält päewas	10	10	10

[1]) Nagu tähitud kirjade eest. [2]) Eritaksi järgi. [3]) Nagu wäärtkirjade kinnitusmaks. [4]) Erilise korra järgi.

Kant- (kubik) jala tabel ümarguste palkide tarwis, ladwaotsa läbimõõdu järele.

Pikkus jalgades	Läbimõõt tollides 4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Pikkus jalgades
	Kantjalad																	
7	0,7	1,0	1,5	2.0	2,8	3,4	4,0	5,0	6,0	7,0	8,9	9,3	10,6	12,0	13,7	15,1	16,7	7
8	0,8	1,2	1,7	2,3	3,2	3,7	4,6	5,8	6,8	8,0	9,3	10,6	12,1	13,7	15,6	17,5	19,3	8
9	0,9	1,4	2,0	2,6	3,4	4,3	5,4	6,5	7,8	9,2	10,7	12,4	14,1	16,0	18,0	19,8	21,9	9
10	1,0	1,6	2,2	3,0	3,9	4,9	6,0	7,3	8,7	10,3	12,0	13.8	15,7	17,8	20,0	22,1	24,4	10
11	1,2	1,8	2,5	3,3	4,3	5,4	6,7	8,1	9,7	11,4	13,3	15,3	17,4	19,7	22,1	24,4	26,9	11
12	1,3	2,0	2,8	3,7	4,7	5,9	7,4	8,9	10,6	12,5	14,5	16,7	19,1	21,5	24,2	26,7	29,4	12
13	1,5	2,2	3,1	4,0	5,2	6,5	8,0	9,7	11,6	13,6	15,9	18,2	20,7	23,5	26,8	29,1	32,0	13
14	1,6	2,4	3,3	4,4	5,7	7,1	8,7	10,5	12,5	14,7	17,1	19,7	22,4	25,5	28,4	31,4	34,5	14
15	1,8	2,6	3,6	4,8	6,1	7,7	9,4	11.4	13,5	15,9	18,5	21,2	24,1	27,3	30,5	33,7	37,1	15
16	1,9	2,8	3,9	5,2	6,6	8,3	10,1	12,2	14.5	17,0	19,8	22.7	25,9	29,2	32,7	36,1	39,7	16
17	2,1	3.1	4,3	5,6	7,1	8,9	10.9	13,1	15,5	18,2	21,1	24,5	27,6	31,1	34,9	38,5	42,3	17
18	2,2	3,3	4,6	6,0	7,6	9,5	11,6	14,0	16,5	19,4	22.5	25,8	29,4	33,1	37,1	40,9	44,9	18
19	2,4	3,6	4,9	6,4	8,1	10,1	12,4	14.9	17,6	20,6	23,9	27,4	31,1	35,1	39,4	43,3	47,5	19
20	2,6	3,8	5,2	6,8	8,6	10,7	13,1	15,7	18,6	21,8	25,3	29,0	32,8	37,1	41,5	45,7	50,1	20
21	2,8	4,1	5.6	7,2	9,2	11,4	13,9	16,7	19,7	23,0	27,7	30,5	34,6	39,0	43,7	48,1	52,8	21
22	3,0	4,4	5,9	7,7	9,7	12,0	14,7	17,6	20,8	24,2	28,1	32,1	36,4	41,0	45,9	50,5	55,4	22
23	3,2	4,7	6,3	8,1	10,3	12,7	15,5	18,5	21,9	25,5	29,5	33,8	38,3	43,1	48,2	53,0	58,1	23
24	3,4	4.9	6.7	8,6	10,8	13,4	16,3	19,5	23,0	26,8	31,0	35,4	40,1	45,1	50,4	55,5	60,8	24
25	3,6	5,2	7,1	9,1	11,4	14,1	17,1	20,4	24,1	28,0	32,2	37,0	41,9	47,2	52,7	58,0	63,5	25
26	3,9	5,5	7,5	9,6	12,0	14,8	18,0	21,4	25.2	29,4	33,9	38,7	43,8	49,3	55,0	60,5	66,1	26
27	4,1	5,9	7,9	10,1	12,6	15,5	18,8	22,4	26.3	30,7	35,4	40,3	45,7	51,3	57,3	63,0	68,0	27
28	4,3	6,2	8,3	10,5	13,2	16,2	19,6	23,4	27,5	31,9	36,9	42,0	47,6	53,5	59,6	65,6	71,8	28
29	4,6	6,5	8,7	11,0	13,8	16,9	20,5	24,4	28,6	33,3	38,3	43,7	49,4	55,6	61,9	68,0	74,6	29
30	4,9	6,9	9,1	11,6	14,4	17,7	21,4	25,4	29,8	34,6	39,9	45,5	51,4	57,7	64,3	70,7	77,4	30
31	5,1	7,2	9,5	12,1	15.0	18,4	22,2	26,4	31,0	36,0	41,5	47,2	53,3	59,9	66,7	73,2	80,1	31
32	5,4	7,5	10,0	12,6	15,7	19,2	23,2	27,5	32,2	37,4	43,0	48,9	55,2	62,0	69,1	75,8	83,0	32
33	5,7	7,9	10,4	13,2	16.4	20.0	24,1	28,5	33,4	38,8	44,6	50,7	57,2	64,2	71,4	78,5	85,9	33
34	6,0	8,3	10,9	13,8	17.0	20,8	25,1	29,6	34,7	40,1	46,2	52,5	59,2	66,4	73,9	81,1	88,6	34
35	6.3	8.7	11.4	14.3	17.7	21.6	26.0	30,7	35.9	41.5	47.7	54,3	61,2	68,6	76,3	83,5	91,5	35

Aadressside tarwitajale.

Kalendris olewate aadressside kohta tähendab kalendri toimetus, et oleme püüdnud koguda aadresse igalt elualalt, nõnda et kalendri tarwitaja wõimalikult kõik oma tarbed ja juhtuwad wajadused aklendri juhi läbi wõib leida. Oleme püüdnud ära hoida, et kalendris ei oleks aadresse, kes, wõib olla, warsti oma tegewuse lõpetawad ja rahwaga tegemist teha ei soowigi. Meie püüdmine on iga aasta ikka kindlamaid ja paremaid aadressa esitada, nii palju kui meie odaw kalender neid mahutada wõiks. Kõik täiendused, mis meile wäljaspoolt saata tahetakse, palume saata iga aasta enne esimest oktoobrit. Aadressid, mida kalendri toimetus peab tingimata wajalikuks, awaldakse maksuta, kes aga ise peab oma aadressi awaldamist tarwilikuks, saatku aadressiga ühes 200 marka.

Pealinna juht.

Riigikogu.

Riigikogu istumised, Toompea lossis.
Wabariigi walitsuse kantselei, Toompea lossis.
Riigiwanema ja peaministri kabinett, Toompea lossis.
Riigi raamatukogu, Toompea lossis.

Siseministeerium.

Siseministri kabinett, Toompea lossis.
Administratiiw asjade peawalitsus, Toompeal.
Omawalitsuse asjade peawalitsus, Toompeal.
Politsei peawalitsus, Toompea lossis.
Harju maakonnawalitsus, S. Roosikrantsi tän. 12.

Wälisministeerium.

Kohtu tän. 1, — Toompeal, end. rüütelkonna lossis.
Osakonnad sealsamas:
Wälisministri ja tema abi kabinetid.
Wälisministeeriumi juriidilise, informatsiooni- ja paki-osakonna juhataja.
Wälisministri sekretäri kabinett.

Kaubandus- ja tööstusministeerium.

W. Pärnu m. 4.
Sama ministeeriumi end. alluwad asutused:
Kaubandus osakond.
Kauba-, arwe-, sise- ja wäliskaubanduse jaoskonnad.
Patentide ja kaubamärkide jaoskond.
Kaubandusministeeriumi tööstusosakond.
Statistika osakond.

Sadamate jaoskond, Uus Sadama t.
Proowikoda, Lai tän. 54.
Mereasjanduse peawalitsus, sadama tollimajas.

Töö- ja hoolekandeministeerium.

Toompea, Kooli tän. 7.

Teedeministeerium.

Rahukohtu tän. 1, Toompeal.

Posti peawalitsus.

Kreutzwaldi tän. 10.
Peapostkontor, Wene tän. 9.

Riigi raudtee walitsus.

Soo tän. 22.

Sõjaministeerium.

Pagari tän. 1.

Põllutööministeerium.

Wismari tän. 7.
Põllumajanduse peawalitsus, I. Kohtu tän. 5.

Haridusministeerium.

Tõnismägi 11.
Majandus-, kunsti- ja kooliosakondadega.

Rahaministeerium.

Kohtu tän. 8.
Temale alluwad:
Waluuta kontroll.
Otsekoheste maksude peawalitsus, Kohtu tän. 8.
Riigikassa peadirektor sealsamas.
Tolli peawalitsus, sadamas, tollimajas.

Kohtuministeerium.

Toompea loss.
Kriminaalpolitsei, Pikk tän. 63.
Riigikontroll, S. Roosikrantsi t. 10-a.

Wälisriikide esitajad.

Inglise konsulaat, Lai tän. 17.
Daani konsulaat, Wabaduse puiestee 1.
Itaalia konsulaat, Jaan Poska t. 8.
Kreeka konsulaat, Narwa mnt. 50-a.
Hollandi konsulaat, Suur Karja t. 18.
Leedu saatkond, Kiriku tän. 6.
Ungari saatkond, Pikkjalg 14.
Argentiina konsulaat, Pikk t. 43.
Meksiko konsulaat, Narwa mnt. 86.
Belgia konsulaat, Tina tän. 18.
Tsheho-Slowakkia konsulaat, Estonia puiestee 15.
Austria konsulaat, S. Tatari t. 28.
Läti saatkond, S. Tatari t. 32—34.
Läti sõjawäe esitaja, S. Tatari 34.
Poola saatkond, Kohtu tän. 10.
Prantsuse saatkond, Alendri tän. 8.
Soome saatkond, Pikkjalg 14.
Rootsi konsulaat, Müüriwahe 34.
Saksa saatkond, T.-Kuninga tän. 11.
Shweitsi konsulaat, Narwa mnt. 27.
Wene Nõukogude wabariigi esitus, Pikk tän. 19.
Norra konsulaat, Wiru tän. 18.
Saksa konsulaat, S. Brookusmägi 14.
Ameerika ühisriikide konsulaat, Wiru tän. 5.

Üldtarwilised asutused.

Aadressilaud, Wene tän. 23.
Arestimaja, Wene tän. 23.
Börse juhatus, Pikk tän. 17.
Eeluurimise wangla, Wene tän. 23.
Karistuswangla, S. Tartu mnt. 75.
Linna komandantuur, S. Tartu mnt. 59.
Linna laboratoorium, Rüütli t. 24.
Linna majand. kom., Mundi tän. 2.
Linna politseiwalitsus, Pikk tän. 63.
1. politsei jaoskond, Soo tän. 23.
2. politsei jaosk., Jakobsoni tän. 44.
3. politsei jaosk., S. Tartu m. 43.
4. politsei jaosk., Kaupmehe t. 15.
5. politsei jaosk., Paldiski mnt. 23.
6. politsei jaosk., Pühawaimu t. 11.
Linna raamatukogu, Wabaduse pst. 4.
Linna tööbörse, Wene tän. 23.
Linnawalitsus, raekoda, telefon 1-32, awatud kella 8—4.
Peapostkontor, post, telegraaf, telefon, Wene tän. 9.
Linna ehitusosakond, Nunne tän. 2, telef. 1-31.
Linna terwishoiu osakond, Nunne t. 2, telef. 4-38.
Linna majandusosakond, Mundi t. nr. 2, telef. 5-37.
Linna haridusosakond, Nunne t. 2, telef. 5-71.
Linna korteriosakond, Nunne tän. 2, telef. 3-32.
Linna hoolekande osakond, Wabaduse puiestee 4, telef. 4-62.
Linna gaasi- ja weewärk, Rannawärawa pst. 27 (sealsamas kontor).
Linna elektrijaam, Rannawärawa puiestee 27.
Linna tapamaja, Wilmsi 27, tel. 96.
Linna pandimaja, Maneeshi t. 4. telefon 3-35.
Linna apteek, Jaani tän. 6.
Linna mustuse woor, Paldiski mnt. nr. 56, telefon 1-17.
Perekonna seisu amet, Raekoja pl. 9.
Statistika büroo, Raekoja plats 9.
Ratsa politsei reserw, Polgu tän. 7.
Rentei (Eesti panga jsk.), Harju 35.
„Riigi Teataja" kontor, Riine t. 11.
Riigi trükikoda, Riine tän. 11.
Sadama postitelegr. kontor, Narwa mnt. 63.
Sõjawäe haigemaja, Juhkentalis.
Tuletornide walitsus, sadamas.
Kohtu prokuratuur, Jaani tän. 7.
Ringkonnakohus, Jaani tän. 7.
Rahukogu, Jaani tän. 7.

Kohtu-uurijad.

1. jaosk. uurija, Rahukohtu tän. 3.
1. jaoskonna tähtsamate asjade kohtu-uurija, Jaani tän. 7.
2. jaosk. uurija, Rahukohtu 3.
2. jaoskonna tähtsamate asjade kohtu-uurija, Jaani tän. 7.
3. jaosk. kohtu-uurija, Rahukohtu 3.
4., 5. ja 6. jaoskonna kohtu-uurija, Rahukohtu tän. 3.
Tallinna-Haapsalu krepostijaosk., Rahukohtu tän. 3.
Tallinna-Haapsalu ringk. kohtunikud: 3., 4., 5., 6., 7., 8. ja 12. jaosk. kohtu kohtunikud, Rahukohtu t. 3.

Õppe- ja kaswatusasutused Tallinnas.

Linna keskkoolid.

Poeglaste humanitaargümnaasium, S. Kloostri 16.
Poeglaste realgümn. Wabaduse p. 2.
Poeglaste kommertsgümn., W. Pärnu mnt. 19-a.
1. tütarl. gümnaasium, Narwa m. 1.
2. tütarl. gümnaasium, Jaani 13.
Ühisgümnaasium, Narwa m. 1.
Tütarl. kommertsgümn., Jaani 13.
Wene ühisgümn., Narwa m. 6-a.

Era-keskkoolid.

J. Westholmi poegl. human. gümn., Kordese 4.
E. Lenderi tütarl. humanit. gümnaasium, Maakri 28.
H. Kubu ühisgümn., Imanta tän. 6.
Prantsuse lütseum, Tehnika t. 16-b.
Nahwaülikoolide selts „Kolledz", S. Kloostri tän. 16.
Wene ühisgümn., Narwa m. 6-a.
O. Amoretti ühisgümnaasium, Tõnismägi 8.
K. Eberlingi keskkooli õhtukursused, Karu tän. 16.

Linna kutsekoolid.

Poegl. kaubanduskool, W. Pärnu m. nr. 19-a.
Tütarl. kaubanduskool, Jaani t. 13.
Naiskutsekool, Tui t. 12, S. Pärnu mnt. 18.
Õhtused kaubanduslised kursused, W. Pärnu m. 19-a.

Era-kutsekoolid.

Konserwatoorium, Müüriwahe t. 12.
Wene akadeem. grupi politehnilised kursused, Narwa m. 6-a.
N. Reite naiskutsekool, Koidula t. 13.
E. Hirschi muusikak., Duglase 2—10.
Eesti Draamastuudio ühingu teaterkunstikool, Jannseni tän. 5—1.
Naistööstusõpilaste kool, Waestekooli tän. 3.
E. Jansoni käsitöö õppetöökoda, Gonsiori tän. 13.
E. Tolmatsi kunstkäsitöö õppetöökoda, Narwa m. 26.
S. Mölder-Kowalenko joonistamise, juurelõikamise ja õmbluskool, Wene tän. 12—2.
Wigast. sõjam. ühingu kingsepa õppetöökoda, Narwa m. 9.
W. S. ü. rätsepa õppetöökoda, Narwa mnt. 9.
Seltsi „Wene kool Eestis" ilulugemise ja kõnekunsti klass, Narwo mnt. 6-a.
E. Taska kuldamise, naha woolimise ja ilukõite õppetöökoda, Harju 48.
Eesti ühistegelise Liidu üheaastalised ühistegelised kursused täiskaswanutele, Lai t. 39/41, E. T. K.
O.-ü. „Ökonomisti" kauband. õhtukursused, Pikk tän. 15.

Linna algkoolid.

1. algkool, Kooli tän. 2.
2. „ Endla tän. 42.
3. „ Pühawaimu tän. 6.
4. „ Uus tän. 15.
5. „ Weerenni tän. 2-a.
7. „ Tõnismägi 8.
8. „ Endla tän. 29.
9. „ Wabriku tän. 10.
11. „ Kaasani tän. 8.
12. „ S. Tartu mnt. 44.
13. „ S. Tartu m. 33.
14. „ Tatari tän. 17.
15. „ Waestekooli tän. 3.
16. „ Girgensoni tän. 6.
17. „ Telliskiwi tän. 19.
18. „ Lai tän. 25.
19. „ Pikk tän. 69.
21. „ Raua tän. 31.
22. „ Aia tän. 18.
24. „ Rentmanni tän. 6-b.
25. „ Riisepere mõis.
26. „ Koplis, W.-B. teh. koloonii nr. 22.
27. algkool S. Pärnu mnt. 47.
29. „ Jaani tän. 13.
1. õhtu algkool, Lai tän. 25.
2. õhtu algkool, Pühawaimu tän. 6.
Abikool, Tui tän. 12-a.
2. algkoolide käsitöö klass, Liiwalaia tän. 6.
Tütarl. täienduskool, Raua t. 31.
Poegl. täienduskool, Kloostri t. 7.

Era-algkoolid.

Balti puuwillawabriku algkool, Kopli tän. 21.
L. Studemeistri algk., Tõnismägi 7.
K. Fürbergi algkool, S. Tartu m. 9.

J. Westerbergi algkool, Imanta 34.
Rootsi algkool, Rüütli tän. 9.
Seltsi „Wene lapse kodu" algkool, Imanta tän. 33.
J. Westholmi algk., Kordese tän. 4.
E. Lenderi algkool, Maakri tän. 28.
Kaarli kog. algkool, Süda tän. 9.
H. Kubu algkool, Imanta tän. 6.
Prantsuse lütseumi algkool, Tehnika tän. 16-a.
Wene algkool, Narwa m. 6-a.
Ühendatud Üsliktude Hariduseltsi algkool, Karu tän. 16.

Linna lasteaiad.

1. lasteaed, Koplis, Wene-Balti tehas.
2. lasteaed, Soo tän. 15.
3. „ S. Pärnu mnt. 79.
4. „ Lennuki tän. 11.
5. „ Poska tän. 6.

Linna lastekodud.

Dr. Martin Lutheri nim., S. Tartu mnt. 62.
Jaan Poska nim., S. Pärnu m. 29.
Piiskop Plato nim., Riisepere mõis.

Era-lasteaiad.

Anna Nasackini lasteaed, Pikk 49-2.
M. Willigi lasteaed, Wiru t. 22-3.
M. Stroehmi lasteaed, Wana Wiru tän. 3—2.
Ew. karskuse seltsi „Sinise Risti" lasteaed, Luise tän. 11.
Tall. wäikeste laste hoiuseltsi lasteaed, S. Juhkentali tän. 1.
F. Holtsi lasteaed, Narwa m. 63-2.
P. Hunniuse lasteaed, Lai t. 19—2.
Olewiste kiriku juures wäikeste laste hoiukoha ülespidamiseks asutatud seltsi „Huhni" lasteaed, Gonsiori tän. 6.
G. Grühni lasteaed, Falgi tee 4.
W. Treueri lasteaed, W. Pärnu mnt. 13—2.
L. Kirussk'i lasteaed, Toom-Kooli tän. 2—2.
Tall. Kristlik noorte naisühingu lasteaed, Lai tän. 5.
M. Kendleri lasteaed, Lühikejalg nr. 6—2.
Ameerika Piiskopliku kiriku lasteaed, S. Pärnu mnt. 19—5.

Saksa kultuurwalitsusele alluwad asutused.

Poeglaste gümn., Wabaduse pl. 2.
Tütarlaste gümn., Wene tän. 15.
23. algkool, Endla tän. 2-a.
Toomkool, Toomkooli tän. 11.
Eliise kool, Toompuiestee 3.
Saksa kooliabiandm. seltsi eelkool, Toomkooli tän. 4.
Hansakool, Toompuiestee 3.
Hansa algkool, Toompuiestee 3.
Saksa naisliidu täienduskursused, Toompuiestee 3.
Era lastekodu „Olga-Heim", Magdaleena tän. 9.

Juudi kultuurwalitsusele alluwad koolid.

Juudi gümnaasium, Karu tän. 16.
Juudi algkool, Karu tän. 16.

Haridusministeeriumile alluwad õppeasutused.

Tehnikum, Pikk tän. 20.
Tehnikagümnaasium, Imanta t. 6.
Merikool, Narwa m. 63.
Kunsttööstuskool, S. Tartu mnt. 11.
Tööstuskool, Endla tän. 19, Tehnika tän. 16-b.
Õpetajate seminar, Wene tän. 31.
Pedagoogilised kursused, Wene t. 22.
Seminari harjutuskool, Wene t. 22.

Arste.

Armsen, Paul, sisem. haig., Wiru 18.
Bartels, Julius, sisem. haig., Suur Kloostri tän. 14, telef. 14-37.
Bekman, kõrwa-, nina- kurguhaig., Waksali pst. 1. Wastuwõtmine 9—11 ja ½4—5.
Boldin, P., sisehaig., Koplis, Bekkeri teh. 12-a—10, kõnet. 11—1 ja 6—7, telef. 37-12.
Dreyer, Harry, naha-, põie- ja suguhaig., Harju tän. 44.
Girgensohn, Erich, naiste- ja sisem. haig., Narwa mnt. 52-a—1, telefon nr. 24-77, kõnetunnid ½10—½11 ja 4—5.
Gromulinsky, N., sünnitusabi, naiste ja lastehaig., kõnet. 12—1 ja 4—6, tel. 1-29, S. Roosikrantsi tän. 15—1.

Hold, H., kopsuhaig. ja Röntgeni kabinett, W. Pärnu mnt. 9, kõnet. ½1—½2 ja 4—6. Telef. 16-98.
Isatchik, Simon, naistehaig. ja sünnit. abi, W. Tartu mnt. 29.
Keerd, Alfred, sisem. ja külgehalkawad haigused, W. Posti t. 7—8.
Keller, Friedrich, silmahaigused, S. Karja tän. 4.
Kompus, Max, naha- ja suguhaig. eriarst, Harju t. 45—7, kõnet. 11—1, 5—7½, telefon 74.
Knüpfer, Herbert, naistehaig., sünnitusabi, Wene tän. 12—9.
Kraft, A., sisehaig. ja Röntgeni kiired. Koidula t. 2, tel. 40-51, kõnetunnid k. 10—11 ja 5—6.
Kurrikoff, kõrwa-, nina- ja kurguh., Jaani tän. 6—9, kõnet. 10—11 ja 4—5, telef. 2-50.
Leesment, H., naistearst, Lembitu 9.
Lepason, nina-, kurgu- ja kõrwah., Narwa mnt. 42, kõnet. 8—5.
Lüüs, Karl, naha- ja suguhaigused, Kaarli puiestee 9, kõnet. 9—11 ja ½5—6.
Laur, Emil, sisemised ja lastehaig., Narwa mnt. 24.
Lepp, O., silmaarst W. Pärnu mnt. nr. 7—5, kõnetraat 27-00, wastuwõtm. 8—9 ja 3—5.
Luuk, R., põie-, naha- ja suguhaig., Rataskaewu tän. 6, krt. 4.
Mõttus, Alfred, sisem. ja nahahaig., Niguliste tän. 16—4.
Oldekopp, Arnold, naisteh. ja sünnitusabi. Füüsikaliste abinõudega rawitsemise kabinett, Diathermia jne., S. Karja tän. 2. Kõnet. 11—12 ja 5—7; tel. 4-67.
Palu, O., sünnitusabi, naiste- ja lastehaig., Müürivahe t. 31—1, kõnet. 11—12 ja 4—6, tel. 14-60.
Pedusaar, Paul, sisem. ja naisteh., S. Karja tän. 18—3.
Piiskop, J., naha-, põie- ja suguh., Harju tän. 26, wastuw. 2—3 ja 5—7.
Pihlak, Eduard, sisem. ja lastehaig., Wismari tän. 5, krt. 1, tel. 1-60, kõnet. 9—10 ja 4—5.
Prisko, E., laste- ja sisehaigused, Suur Kompassi t. 28—1, kõnet. 9—11 ja 4—6, telef. 41-36.
Prisko, Julius, kirurgia, ortopeedia ja kirurgiline tuberkuloosi eriarst, Suur Kompassi 28—1, kõnetraat 9—11 ja 4—6, telef. 41-36.
Rosendorf, A., sisehaigused, Mäekalda tän. 8. Kõnetunnid 9—2.
Rütman, Harry, Kentmani 2, krt. 3. Naha- ja suguhaigused. Kõnet. 9—11 ja 5—7.
Sibul, Karl, sisem. ja närwihaigused, Kirikuaia tän. 8.
Soonets, Ed., laste- ja sisehaig., S. Karja tän. 15. Kõnet. 10—11 ja 4—5, telef. 27-82.
Stepanow, P., Narwa m. 11, krt. 4, tel. 38-09, wastuw. 10—1 ja 4—6.
Tamm, Artur, sisem. ja suguhaigused, Kinga tän. 6—6.
Dr med. J. Wilms, naha-, sugu- ja põiehaig. Nõuanne abielluisaile ja pärilikkusküsim. K. 9—11 ja 5—½7. Narwa m. 11—3, tel. 15-92.
Wahl, Artur, naha- ja suguhaig., Rüütli tän. 6.
Wahtrik, Bruno, hamba- ja suuhaigused, Simeoni tän. 15—2.
Willingen, naistehaig., S. Tatari tän. 22—3, telef. 2-08.

Loomaarstid.

Dreyer, S., S. Tartu mnt. 2, telef. 32-72, wastuwõtmine 9—2 ja 4—7. Wäljasõitmised igal ajal.
Iljas, S., Wiru tän. 22—1, telef. 21-90.

Hambaarstid.

Kasemets, A., Janseni tän. 3-a, krt. 6, kõnet. 10—11 ja 4—6, telef. 17-90.
Peterson, Minna, Wana-Posti tän. nr. 7—2, tel. 33-66.
Steinberg, J., Liiwalaia tän. 34-a, tel. 11-61.
Stern, H., Toompuiestee 4.
Tamberg, Helmi, Kuninga tän. 4.

Ämmaemandad.

Karpenko, O., Narwa maant. 57—2, tel. 40-37.
Kalm, M., S. Tartu mnt. 29—1.
Neebre, A., Niguliste 8—5, telef. 29-24.

Kähn-Linson, Lydia, ämmaemand-massieerija, Gonsiori tän. 25—2, kõnet. 12—22.
Tomson, A., Woorimehe t. 5.

Massieerija.

Saar, E., Harju tän. 36—2, kätega ja elektriga.

Adwokaate.

Bremen, wann. adw., Lai t. 12, tel. 4-51, kõnet. 9—10 ja 1—2.
Eldring, A., Harju t. 44, kõnet. ½9—½10 ja 5—7.
Eliaser, R., Jaani tän. 6, tel. 8-90.
Erik, Aug., Wana-Posti 8, k. 1, tel. 92.
Jürine, T., Wana turg 1.
Kann, A., wann. adw. Narwa mnt. nr. 23—4.
Kalm, Jüri, wann. adw. abi, Kuninga t. 3, krt. 4, tel. 25-92.
Kristelstein. W.-Posti tän. 6.
Kuusikmann, Rudolf, wann. adw., Wanaturg 1, tel. 26-25, kõnet. kella 5—7.
Limberg. W. Karja ja Sauna tän. nurgal 1, krt. 7, tel. 15-77, kõnet. k. 9—11 ja 5—6.
Margk, Walter, wann. adw., Lai tän. 12, telef. 4-51, kõnet. 9—10 ja 5—6.
Paabo, R., wann. adw., W.-Posti tän. 7—4, kõnet. 9—10 ja 4—6, telef. 8-39.
Paul, E., wann. adw. abi, Rumne tän. 8—1, telef. 28-16.
Roman, Helmut, wann. adw. abi, Wanaturg 1, kõnet. 9—10 ja 5—7. Telef. 26-25.
Ruubel, P., Harju 45, krt. 4, tel. 6-31.
Siwers, H., wann. adw., Lai tän. nr. 12, tel. 20-98, kõnet. ½11 kuni ½1.
Tannebaum, J., Uus tän. 3—2, wann. adw., kõnet. 6—7, kesk. ja laup. wastuw. ei ole.

Eraadwokaate.

Idell, O. J., Lai t. 7—4, kõnet. 9—10 ja 4—7.
Kalm, P., Gonsiori t. 25. kõnet. 4—6.

Eldring, A., Harju tän. 44—1, kõnet. ½9—½10 ja 5—7.

Notaariusi.

Hofmann, O., Harju 39, tel. 21-17.
Kristelstein, J., Wana-Posti tän. 6,
Riesenkampf, R., Kuninga tän. 9 telef. 13-45.
Uesson, M., Lai 12, tel. 9-06.

Muuseumid.

Eesti kunsti muuseum, Kadriorus lossis (Eesti muuseum Tall.).
Eesti sõjamuuseum, Wene tän. 5.
Prowintsiaal-muuseum, Kohtu t. 6.

Haigemajad.

Kopsuhaigete Sanatoorium „Nõmme". Waldeki t. 26, telef. Nõmme 1-36. Juhataja Dr. A. Krafft.
Tiisikusehaigete sanatoorium, Magdaleena tän. 6.
Linnakooli hambakliinik, Lai tän. nr. 40.
Eesti arstide erakliinik, Wanaturg nr. 3.
Kliinik, Wiru tän. 23.
Linna keskhaigemaja, Kirikuaia tän. nr. 8, telef. 76 (ööpäewa walwekord), sünnitusjaoskonna telef. 23-91 (ööpäewa walwekord).
Diagonissi-haigemaja, S. Pärnu m. nr. 52.
„Seewaldi" waimuhaigete maja, Paldiski mnt. 52.
Dr. Knüpfferi naiskliinik, Lembitu tän. 10-a.
Tallinna erakliinik, S. Roosikrantsi tän. 2-a.
Sanatoorium, Kadriorus, Poska t. nr. 15.
Tallinna nais-erakliinik, Narwa m nr. 52-a, telef. 41-41.
Sünnitamismaja, Lembitu tän. 10-a
Röntgeni kabinett Nõmme sanatooriumi juures. Waldeki tän. 26, telef Nõmme 1-36. Juhataja Dr. A Krafft.
Linna naha- ja suguhaiguste haigemaja, U.-Tatari tän. 25, telef. 4-47
Külgehakkawate haiguste haigemaja Magasini tän. 29, telef. 4-39.

Röntgeni kabinett, ultrawalgusturse üleswõtted ja arstimine, wastuwõtmine S. Roosikrantsi tän. 2-a.

Dr. A. Kraffti röntgeni kabinett, Koidula tän. 2, telef. 40-51. Juhataja Dr. A. Krafft.

Linna maksuta suguhaiguste nõuande koht ja ambulatoorium, Wene tän. nr. 21 (kombluswalwekoha ruumis). (Meesterahwastele igal esmaspäewal, kesknädalal ja neljapäewal, naisterahwastele igal teisipäewal ja reedel kella 4—5).

Linna tiisikushaigete ambulatoorium, Wene tän. 21. 9—11.

Linna nõuandekoht emadele ja wäikelastele, Lai tän. 40 (1., 2., 5., 6. jaosk.) ja Liiwalaia tän. 6 (3. ja 4. jaosk.).

Linna kooliõpilaste ambulatooriumid ja hambakliinikud, Lai tän. 40 ja S. Tartu mnt. 24.

Äri- ja tööstuskohte.

Aptegid.

E. Matson, end. R. Ficki aptek, Niguliste tän. 5.

Liiwalaia aptek W. Kuik, Liiwalaia tän. 34.

Aednikud.

R. Reichmann, Wismari tän. 5.

E. Reim, S. Pärnu m. 102, tel. 11-71.

Akna- ja peegliklaasi müüb P. Schiffer, Lai tän. 34.

Ehitus- ja tehnika-kontor „Estoruss", Zeren, K., W. Karja t. 1, tel. 5-00.

Ehituse tarbeainete müüja a.-s. „Masjoprodukt", S. Tartu mnt. 61-d, tel. 18-96.

Elektrimasinate wabrik a.-s. „Volta", Soo tän. 27.

Elektri tarbeasju müüb Tomberg, Hobuse tän. 10 ja raadio suuräri.

Elektrotehnika A. Kapsi ja Ko., Harju tän. 46, tel. 7-75, tel. 10-15. Osak. Tartus, S. Turg 12.

Faijans-, portselaan- ja emmailjekauba ladu Th. Kaarmann, Raekoja plats 10.

Grammofone müüb A. Tornrolen ja Ko., Harju tän. 37.

Graweerimise ja kummitemplite tööstus P. Blaufeldt, Nunne tän. 8, telefon 20-16.

Harja- ja pintsli-tööstus K. Kunsmann, Suur Tartu mnt. 44.

Harmooniume walmistab ja müüb J. Olbrei, S. Tartu mnt. 6.

Hanasambaid walmistab A. Jürgens, Kaupmehe tän. 7.

Hinged uste, aknate jne. jaoks ja muud ehitustarbeid O. Pallas ja Ko., Maakri tän. 6.

Höövelдamise wabrik a.-s. „Masjoprodukt", S. Tartu mnt. 61-a.

Jahiriistu ja laskemoona müüb A. Musso, Pikk tän. 13.

Jahu müüb Rotermanni tehased, Jaama tän. 1.

Jalgrattaid Kr. Saar ja Ko., Estonia puiestee nr. 27.

Jalgratta kummid o.-ü. „Tarmo", Narwa mnt. nr. 6.

Junksetööstus „Granberg", Lai tän. 7, tel. 20-12.

Kaale ja pomme walmistab A. ja O. Pirkop, Uus tän. 26.

Kalatööstus M. Allas, Kotzebue t. 5.

Kalanduse tarbeasju müüb R. Hanschmidt, Pikk tän. 48.

Kaltsu kauplus G. Kopeikin, Narwa mnt. 90.

Kantseleitarwitusi müüb Philip Schaefer, Harju tän. 21.

Karastusjooke walmistab W. Auster, Suur Kloostri tän. 18.

Katalsepp M. Miller, Heina tän. 33.

Kemikaaliate äri Mey ja Landesen, Wiru tän. 9.

Keemia laboratoorium a.-s. „Odor", Kiwimurru t. 2, tel. 4-93. Kauplus ja ladu S. Karja tän. 20.

Keemia laboratoorium „Estika", S. Gonsiori 21.

Keemia wabrik, Tallinna o.-ü. keemia wabrik „R. Mayer", Falkspargi tän. 31.

Kellaparanduse töökoda K. Netliw, Suurturg 12.

Kirjutusmaterjalid: Philip Schaefer, Harju tän. 21.

J. Ploompuu, Nunne tän. 11.

Kella- ja kullasepp P. Eichelmann, Wäike Karja tän. 2.

[illegible] A. Amberg ja Ko., Uus t. 28.
Klaas- ja kiwinõusid müüb Joh. Berner, Wäike Karja tän. 12.
Klawerid müüb J. Olbrei, S. Tartu mnt. 6.
Kiwikäsi müüb, J. Linde pärijad Merepuiestee 15.
Kiwiraiumise tööstus A. Jürgens, Kaupmehe tän. 7, tel. 23-16.
Kinnituse selts Põhja Kinnitus-Aktsiaselts, S. Karja t. 7, tel. 10-07.
Kingsepp „Klirkäik", Kopli tän. 16.
Kino tarbed „Estoonia-Film", Liiwalaia tän. 42
Kirjastaja J. Ploompuu, Nunne t. 11. Tel. 23-59.
Kiwitrükikoda J. Männik, Jahu t. 15.
Kliisheesid walmistab O. A. Thomson, Harju tän. 28.
Kompweki tööstus A. Brandmann, W. Tartu mnt. 4.
Konditorei G. Stude, Pikk tän. 16.
Kontori tarbed Ph. Schaefer, Harju tän. 21.
Klaff, Adolf, Harju tän. 20.
Koolitarbed: J. Ploompuu, Nunne tän. 11.
Kosmeetika, parfümeeria, seebid, Ald ja muud majandustarbeasjad, E. Günther, Kuninga tän. 8.
Köied, nöörid, „Estika" t.-m., Suur Karja ja Jaani tän. 20—8.
Korwide äri, K. Jürgenson, Kuninga tän. 5.
Kwassitehas L. Limberg, Riisenkampfi tän. 5-b.
Küünlatööstus „Stearin", W. Tartu mnt. 10.
Laki- ja polituuriwabrik G. Laurentius, Wäike Tartu mnt. 26.
Laenuraamatukogu, J. Ploompuu, Nunne tän. 11. Tel. 23-59.
Laskeriistade parandustöökoda A. Passup, W. Karja tän. 3, tel. 21-33.
Laste pildiraamatud, J. Ploompuu, Nunne tän. 11.
Laewatehased ja tarbed J. Linde pärijad, Merepuiestee 15.
Leiwawabrik „Rotermanni tehased", Jaama tän. 1.
Lillekauplus J. Daugull, Kullasepa 4.
Lukksepp E. Hurwitsch, Lai t. 4.
Maaler J. Lemberg, Lai tän. 6.
Majatarbete äri Th. Koarmann, Raekoja tän. 10.
Majandustarbeainete, kosmeetika, parfümeeria ja arstimiswahendite wabrik „Odor", Kiwimurru tän. 4, telefon 4-98. Oma kaupl. S. Karja 20.
Makaroni tehas „Irene", Baldiski 46.
Mänguasjade kauplus W. Tegeler, Raekoja plats 17.
Masinariistad ja tööstustarbed „Pioneer", Harju tän. 45, tel. 8-26.

Masinaid müüwad.

G. A. Wirkhaus, W. Karja tän. 1, k. 5.
W. Schneider ja Ko., Estonia p. 19
Kr. Saar ja Ko., Estonia psk. 27.
Lier ja Rossbaum, Wiru tän. 7.
Meesterahwariiete töökoda M. Johanson, Lühikejalg 6.
Mehaanika töökoda E. Hurwitsch, Lai tän. 4.
Mööblitööstus ja -äri a.-s. „Massoprodukt", S. Tartu mnt. 61-d, telefon 18-96.
Mööblitega toad „Eestimaa", Riisenkampsi tän. 1.
Muusikariistu ja noote „Esto-Muusika", Wiru tän. 2.
Nahatööstus Esimene Eesti kroomnahawabrik, kontor Weneturg 3.
Nahaparkimise tööstus „Linda", S. Pärnu mnt. 78.
Nahakauplus J. Bernstein, Wäike Karja tän. 5.
Niidiäri Eesti niidi manufaktuur, Kopli t. 21. Kontor Kaarli p. 9.
Noodi- ja muusikakauplus, Wiru t. 2.
Nõudekauplus T. Koarmann, Raekoja plats 10.

Ombluswmasinate ärid.

Singer ja Ko., Wiru tän. 12.
Kr. Saar ja Ko., Estonia puiest. 27.
Paberi- ja kirjutusmaterjalikauplus Philipp Schaefer, Harju t. 21.

Pagari- ja kondiitriärid.

E. Malström, Kullasepa tän. 6, S. Tartu mnt. 10 ja Narwa mnt. 32.
Pakkimispaberit müüb J. Ploompuu. Nunne tän. 11.

Pangad.

Eestimaa tööstus-kaubandus pank, S. Karja tän. 7.
Tall. Krediitpank. S. Karja tän. 23.

Pandimaja Tallinna linna pandimaja, Maneeſhi tän. 4.
Parfümeeria, kosmeetika, ſeebid ja majandustarbeaineid walmistab ja müüb a.-ſ. „Odor", Kiwimurru tän. 2. Kauplus ja ladu S. Karja tän. 20, tel. 14-23.
Patendibüroo O. Kangur, Narwa m. nr. 18.
Päewapildi tööstus J. ja P. Parikas, Kuninga tän. 1.
Peeglitööstus ja äri A. Luberg ja Ko., Uus tän. 28.
Pildiraami tööstus ja äri J. Klausſen, Dunkri tän. 3.
Pildiraamatud lastele, J. Ploompuu, Nunne tän. 11.
Piimaſaaduſte kauplus „Estonia" P. K. Üh., Jaani t. 4, Müüriwahe t. 10, Narwa m. 42, Tarabella t. 28.
Plekkasjade äri ja plekkſepp E. Hurwitſch, Lai tän. 4.
Papitööstus ja -äri a.-ſ. Räpina papi- ja paberiwabriku kontor Maakri tän. 2, Wõrgu tän. 27.
Pesukoda, Tallinna aurupeſumaja o.-ü. Narwa mnt. 19.
Päästeſelts, Balti päästeſelts, A.-S. Wana Sadama tän. 5.
Pottſepp E. Tamberg, Pikk tän. 15.
Prillitööstus, A. Amos, Jaani t. 11.
Puuwilja esſentſid, ſiirupid, kulinaarmaitſeained ja konſerwid A.-S. „Odor", Kiwimurru t. 2. Kauplus ja ladu S. Karja t. 20, tel. 14-23.
Puuſepp T. Ollis, Wene tän. 13.
Puuwiljakauplus Feldt, R., Jäger, A., Harju tän. 45.
Puupapiwabrik Põhja paberi- ja puupapiwabr. A.-S., S. Tartu m. 86-88.
Puutreial a.-ſ. „Masſoprodukt", S. Tartu mnt. 61-b.
Püsſide töökoda Pasſup, W. Karja t. 3.

Põllutööriistade ärid.

E. A. Wirkhaus, W. Karja t. 1, k. 5.
„Osta" a.-ſ., Estonia puiestee.
Kr. Saar ja Ko., Wiruwärawa pst. 27.
Raadio aparaadid ja oſad „Esto-Muuſika", Wiru tän. 2.
Tormolen ja Ko., Harju tän. 37.
Raamatukauplus J. Ploompuu, Nunne tän. 11. Tel. 23-59.
Raamatuköitmiſe äri, Nunne t. 11.
Raamatutöötus W. Kuſſo, Liiwalaia tän. 16.
Rätſepa äri M. Johanſon, Lühikejalg nr. 6, tel. 30-89.
Reiſikohwrite tööstus R. Jõsberg, Wiru tän. 8.

Raud- ja teraskaubad.

F. Wachtmeister, S. Tartu mnt. 1.
Schneider ja Ko., Wiruwärawa pst. 19.
Reiſibüroo „Eesti Reiſibüroo" A.-S., Pikk tän. 6, tel. 20-20.

Riidekauplused.

A. Mäeberg, Estonia all nr. 10.
R. Reichmann, Pikk tän. 25.
Riidewärwija „Union", W. Karja t. 1.
Riidekauba ladu Eesti teaatri „Estonia" all nr. 10.
Riiete töötuba naisterahwastele A. Paal, Rataskaewu tän. 14, kort. 7.
Restoraan „Ernest", Wiru tän. 18.

Rohu- ja wärwikauplused.

E. Günther, Kuninga tän. 8.
Ernst Buhre, Toompuiestee 3—14.
Saapawõideid walmistab „Estika", Raua tän. 13.
Saapapealſeid teeb S. Paul, S. Tatari tän. 13.
Saapakauplus M. Dubas, Jaani t. 6.
Saapaliistu tööstus „Kalew", Uus Kalamaja tän. 9-a.
Saeweski, lauawabrik W. Sanders, Uus Sadama tän. 11.
Saun, K. Saarmann, Paldiski m. 8.
Sawitööstus J. Oha, Ole tän. 27.
Seemnekauplus „Balti", lille- ja aiawilja ſeemnete kauplus, Estonia pst. nr. 25. Omanik Ant.
Seebiwabriku ladu A. Frederking, Brokusmägi nr. 6.
Seebiwabrik „Biko"", Imanta t. 34.
Segakauba äri J. Tusti, Walli tän. 4.
Sepikoda W. Kesler, Kotſebue tän. 2.
Shokolaadi tehas „Kawe", W. Rooſikrantſi tän. 8-a, tel. 11-38.
Shokolaadi ja marzipani wabrik Georg Stude, Pikk tän. 16.
Sinepi, äädika jne. walmistus „Alfa", Mardi tän. 7.
Sisſeſõidu hoow E. Heinrichſon, Suur Pärnu mnt. 5.
Sukawabrik O. Kilgas, Prii tän. 8.
Söögimaja P. Riimann, [illegible]

Speditöör J. Linde, Merepuiestee 15.
Spordiasjade äri o.-ü. „Esto", Pikk tän. 47, tel. 10-02.
Talurahwa kauplus, Tallinna Eesti majandusühisus, S. Pärnu m. 30.
Tapeedi äri, J. Ploompuu, Nunne 11.
Telliskiwi, ahjupottide ja sawinõude-tehas, Öle tän. 27.
Tindid, tuschid, tempel- ja rotaator-wärwid, kirjalakid jne. A.-S. „Odor", Kiwimurru t. 2, tel. 4-98. Kauplus ja ladu S. Karja tän. 20, tel. 14-23.
Toidunainete kauplus T. Kaarmann, Raekoja plats 8.
Toidunaineid müüb „Jwa", Nunne 11.
Töldsepp A. Berg, Narwa mnt. 19.
Tööriistade äri, F. Wachtmeister, S. Tartu mnt. 1.
Trükikoda „Ühiselu", Pikk tän. 42.
Tubaka tehas A. Reier, Pirita tee 6-b.
Tuletikuwabrik J. Trumm ja Ko., A.-S., S. Pärnu mnt. 82.

Tsementasjade tööstused.

J. Wanaweski, Telliskiwi tän. 4.
Tündersepp J. Pent, Alam-Luha t. 5.
Wahetalituse kontor Julius Kühle, Wiru tän. 2, tel. 14-35.
Wasewalamise tööstus J. Mittus, Ülem-Sõja tän. 31.
Wanaraua kauplus J. Mürk, Suur turg 10.
Wanaasjade kauplus E. Müürsepp, Wana Posti tän. 7.
Wärnitsa, wankrimäärde ja linaõli-tööstus „Extraktor", Telliskiwi t. 9, kontor S. Kloostri tän. 18.
Weoautod A.-S. „Osta", Estonia puiestee 27.
Weoäri J. Linde pärijad, Merepst. 15.
Wihmamantlid, wihmariided S. Kull, Wana Posti tän. 8.
Wiiliwabrik ja -äri Tallinna wiili-wabrik, W. Posti tän. 11.
Willaketraja Tallinna mehaan. kudu-misewab. ühisus, Weerenni t. 21, kontor Kinga tän. 3.
Wiltkaabud, P. Tomp, Heeringa 4.
Wineeriwabrik A.-S. A. Luther, S. Pärnu mnt. 27.
Wöörastemaja „Kuld Lõwi", Harju 40.
Worsti ja lihakonserwi tööstus „Estonia", S. Tartu mnt. 79.

Wabrikute walitsused ja esitused.

Hiiu Kärdla **kalewiwabriku walitsus,** Pikk tän. 8.
Kreenholmi puuwilla manufaktuuri osaühisuse peawalitsus, Pikk t. 68.
Aniliin-wärwiwabriku Kolle ja Ko. peaesitaja Eestis, Bekmann ja Ko., Pikk tän. 39.

Nõmme juht.

Linnawalitsus, Pärnu mnt. 77.
Politsei, Pärnu mnt. 32.
Postkontor, Pärnu mnt. 87.
Arst, A. Wastalu, Jaama t. 14.
Hambaarst, E. Apfelbaum, Pärnu mnt. 57.
Ämmaemand E. Grünthal-Ewert, Põllu tän. 5.
Adwokaat, G. Härm, Jaama t. 14.
Krediit-panga osakond, Raudtee t. 25.
Tiisikuse wastuwõitlemiseseltsi sanatoo-rium, Põllu tän
Supelasutus W. Wolkmann, Waldek tän. 24.
Aptek, Aptegi tän. 4.
Lauahoow A. Oit, Oie tän. 5.

Tartu juht.

Üldistarwilikud asutused.

Aadressilaud ja registreerimise büroo, Kompanii tän. 10.
Leitud asjade büroo, Kompanii t. 10.
Eesti rahwamuuseum, Raadi mõisa **lossis. Kantselei ja arhiiw-raamatukogu, Aia tän. 42.**
Eesti **Karskusliit, Jakobi** t. 8.
Ekspressi **kontor, Küüni** tän. 1.
Elektrijaam, Soola t. 34, tel. 148.
Gaasiwabrik, Aleksandri tän. 86—88, telefon 102.
Haigekassa, Rüütli tän. 8, tel. 25.

Tartu maak. ja rahwawäe ülem, Jaani tän. 6.
Linnawalitsus, Raekojas, 2. korral, tel. 79 ja 93.
Linna ja maakonna tööbörse, Kalamehe tän. 12.
Linna hoolekande osakond, Kalamehe tän. 12.
Linna terwishoiu osakond, Gildi t. 8.
Linna kooliwalitsus, Raekojas, 3. kord.
Linna tööstus- ja kaubandus-osakond, Raekojas, 1. korral.
Linna maksuinspektor 1. ja 2. jsk., Rüütli tän., tel. 185.
Maakonnawalitsus, Promenadi t. 2, end. Londoni wöörastemajas, ehk Aleksandri tän. 1, telef. 49.
Maakonna maksuinspektor 1., 2. ja 3. jsk., Lai t. 33, telef. 244.
Postkontor, Rüütli t. 15, telef. 14.
Pritsimaja, Söögiturg 2, telef. 6.
Rahvaväe komisjon, Jaani tän. 6.
Riigimaade ülem, Jaani tän. 1, tel. 171 ja 173.
Tapamaja, Pihkwa tän. Wana Kastani tän. lõpul, telef. 95.
Töökaitse komissari 5-da jaosk. kantselei, Suurturg 10, telef. 131.
Tartu ekspressiide kaastöötamise kontor, Suurturg 9.
Tartu telefoni magistraaljaam ja kõnekapid, Rüütli tän. 17.

Politseid.

Eesti wabariigi kaitsepolitsei, Tartu jaosk., Rüütri tän. 8, telef. 3-65.
Kriminaalpolitsei, Gildi t. 10, tel. 13.
Tartu-Walga prefektuur, Kompanii tän. 10, telef. 154.
Linnapolitsei 1. jsk., Jaani tän. 9, telef. 23.
Linnapolitsei 2. jsk., Karlowa tän. 9, telef. 144.
Linnapolitsei 3. jsk., Kalda 7, tel. 8.
Maakonnapolitsei 1. jsk., Riia tän. 77, telef. 247.
Maakonnapolitsei 4. jsk., Lai tän. 9, telef. 138.
Raudteepolitsei 2. jsk., Waksali maja nr. 4, telef. 306.

Kohtud.

Kõrgem riigikohus, Aia t. 35, tel. 31.
Tartu-Wõru rahukogu tsiwiil-jaosk., Weski tän. 32, telef. 180.
Rahukohtuniku 1. ja 2. jskd, Tähtwere tän. 4.
Rahukohtuniku 3. ja 4. jskd, Riia 41.
Rahukohtuniku 5. ja 6. jskd, Tiigi tän. 52.
Tartu-Wõru rahukogu kriminaal-jaoskond, Weski t. 32, telef. 180.
Tartu-Wõru rahukogu krepostijsk., Weski tän. 32, telef. 464.
Tartu-Wõru rahukogu seltside registreerimise jaosk., Weski tän. 32.
Tartu-Wõru rahukogu 1.—4. ja 6. jaosk. rahukohtunikud on kõik Weski tän. 32, telef. 464.
Waestelaste kohus, Weski tän. 32.
Tartu linna waestehoolekande kohus, Kalamehe tän. 12.

Kohtu-uurijad.

Tähtsamate asjade kohtu-uurija, 1.—6. jaosk. kohtu-uurijad, Rüütli tän. 27, telef. 331.
Sõjawäe ringkonna kohtu-uurija, Jaani tän. 6.

Kohtupristawid ja prokurörid.

Tartu-Wõru rahukogu 1. jsk. kohtupristaw Sarap, Savi tän. 1.
Tartu-Wõru rahukogu 2. jsk. kohtupristaw Pikat, Maarjamõisa t. 14.
Tartu-Wõru rahukogu 3. jsk. kohtupristaw asub Tallinna t. 67.
Tartu-Wõru rahukogu prokuröri wanema abi kabinett, Aia 35, tel. 221.
Tartu-Wõru rahukogu prokuröri wanema abi ja 1.—4. jsk. noorema abide kants., Aia t. 35, tel. 3-60.

Notaariused.

Kallas, J., Rüüni tän. 3, tel. 450.
Erakorter Puiestee tän. 64.
Siska, A., Suurturg 12, tel. 47.

Haigemajad ja kliinikud.

Sisehaiguste kliinik, haigete wastuwõtmine igal ajal, ambulants äripäewiti 9—10, juhataja: prof. E. Masing, Toomemäel, telef. 73.
Haawakliinik, haigete wastuwõtmine igal ajal, ambulants äripäewiti 9—10, juhataja: prof. K. Konik, Toomemäel, telef. 126.
Naistekliinik, sünnitajate ja haigete wastuwõtmine igal ajal, ambulants

äripäewiti ½12—1. Röntgeni kabinett, juhataja: prof. J. Miländer, Toomemäel, telef. 145.

Hospitaal-haawakliinik, haigete wastuwõtmine igal ajal, ambulants äripäewiti 10—1, juhataja: prof. R. Wanach, Maarjamõisa wäljal, telefon 342.

Hospitaal-sisehaiguste kliinik, haigete wastuwõtmine igal ajal, ambulants äripäewiti 11—12, ajut. juhataja: prof. L. Puusepp, Maarjamõisa wäljal, telef. 255.

Närwikliinik, haigete wastuwõtmine igal ajal, ambulants äripäewiti 11—12, juhataja prof. L. Puusepp, Maarjamõisa wäljal, telef. 255.

Waimuhaigete kliinik, haigete wastuwõtmine igal ajal, ambulants iga päew 11—12, juhataja: prof. k. t. M. Beresowsky, Tallinna t. 46 ja Puiestee tän. 1, telef. 52.

Silmakliinik, ambulants äripäewiti 8—10, juhataja: prof. E. Blessig, Maarjamõisa ja Wallikraawi tän. nurgal, telef. 398.

Lastekliinik, ambulants ja nõuandekoht emadele, äripäewiti 9—11, juhataja: Dr. med. A. Lüüs, Weski tän. 6, telef. 461.

Dermatoloogia- ja wenereoloogia-polikliinik, haigete wastuwõtmine äripäewiti 12—1, juhataja: prof. A. Paldrock, polikliin. hoone, Jakobi 2.

Lepramaja (pidalitõbiste) „Muuli", Weeriku alewis, juhataja: prof. A. Paldrock, Muuli talu, Weeriku al.

Sisehaiguste polikliinik, haigete wastuwõtmine äripäewiti 2—4, juhataja: prof. H. Koppel, Jakobi t. 2.

Kõrwa-, nina- ja kurguhaiguste polikliinik, haigete wastuwõtmine esmasp., kolmap. ja laup. 2—4, ajut. juhataja: prof. H. Koppel, Jakobi 2.

Tiisikushaigete nõuandekoht, wastuw. esmasp. ja kolmap. 2—5, Jakobi 2.

Linna haigemaja, haigete wastuwõtmine 10—12 ja 5—7, hädakorrabel igal ajal, Lina tän. 4 ja 6.

Linna haigemaja külgehakkawate haiguste jaoskond, Aleksandri tän. 86.

Linna haigemaja suguhaig. meester. jaoskond, Aleksandri t. 86, tel. 121.

Linna haigemaja suguhaig. naister. jaoskond, Puiestee tän. 87, tel. 56.

Linna koolide ambulants, Kalamehe tän. 12.

Hamba- ja suuhaiguste kliinik, Rüütli tän. 25, telef. 325.

2-se diwiisi laatsaret, Uus Sawi tän. 8—10, Sw. kesk.

Raudtee terwishoiu 3. abijaoskond, haigete wastuwõtmine iga päew 9—10, Wiljandi tän., waksali maja.

Mellini haigemaja ja põetajate kool, haigete wastuwõtmine igal ajal, ambulatoorium — Dr. Feldbach; haawahaigused 9—10; Dr. Meyer: naistehaigused 9—11 ja 6—7; Dr. Moritz: sisemised haigused 11—12; Dr. Vogel: silmahaigused 8—9; Dr. v. Zeddelmann: haawahaigused 10—12, Dr. v. Zeddelmann: kõrwa-, nina- ja kaelahaig. 6—7. Röntgeni kiirtega läbiwaatamine 11—12, Aia tän. 36, telefon 552.

Arstid.

Dr. Fischer, E., sisemised-, närwi-, laste- ja külgehakkawad haigused, kõnet. 9—11 ja 5—6, Tähe tän. 42.

Dr. Jüriado, K., kõrwa-, kurgu- ja ninahaigused, Holmi t. 12, kõnet. 10—12 ja 4—5

Dr. Kroll, G., sisemised ja lastehaigused, kõnet. 9—10 ja 4—5, Wene tän. 2, tel. 311 (linnaarst).

Dr. prof. Konik, K., haawahaigused, Lai tän. 34, kõnet. 3—4. (Ülikooli haawakliiniku juhataja.)

Dr. Kuriks, O., Dr. med., silmaarst, 10—12 ja 4—6, Promenadi tän. 3, telef. 8—54.

Dr. Lüüs, A., prof., lastehaigused, Wallikraawi t. 4, tel. 2-60, kõnet. k. 4—5 (Ülikooli lastekliiniku juh.).

Dr. Paldrock, A., prof., naha- ja suguhaigused. Tähe t. 7, (dermat. ja weneroloog. polikliiniku ja leepramaja „Muuli" juhataja). Kõnet. 10—11 ja k. 6 p. l.

Dr. Puusepp, L., prof., närwihaigused, närwikliinik Maarjamõisa wäljal, (närwikliiniku juhataja).

Dr. Reinhold, K., kõrwa-, kurgu- ja ninahaigused, Peterburi t. 6.

Dr. Silbermann, H., sisemised, suuõõnsuse ja hambahaigused, kõnet. 10—11 ja 5—6, Pepleri tän. 17.

Dr. Luuk, maakonna arst, Lihapoe t. 12.

Dr. Vogel, Karl, silmaarst, Wana t. 2, tel. 8-61, kõnet. 10—1 ja 4-6.

Dr. Soans, T., närwi- ja waimuhaig., Tallinna t. 46—48, telef. 52. Wastuwõtm. 11—12, kui kodus, igal ajal.

Dr. Väärsi, Ida, naistehaigused ja sünnitusabi, Pepleri t. 6, tel. 5-89. Kõnet. 10—11 ja 4—5.

Dr. Zimmermann, W., seedimisorganide haigused, uroloogia ja igasugused analüüsid, kõnet. 12—1 ja 4—5, Tähe tän. 5.

Loomaarste.

Heinrich, Gustaw, Tallinna tän. 2.

Ploom, August, Puiestee t. 90, k. 7.

Saral, Karl, Wene tän. 22.

Hambaarste.

Bulgakow, W., Pepleri tän. 18.

Hambakliinik, Rüütli tän. 25.

Dipping, P., Riia tän. 45, kõnet. 10—1 ja 3—5.

Roht, A., Tähe t. 37, kõnet. 10—1 ja 6—7.

Saarepera, J., Rüütli 23, kõnet. 9—6.

Ämmaemandaid.

Eller, A., Kalda tän. 1.

Kamsen, E., Jaani tän. 15.

Laabe, A., Lodja tän. 5—4.

Liibusk, E., Raatuse tän. 12—4.

Soosaar-Grünwald, E., Pihkwa t. nr. 5—2.

Masseerijaid.

Feigenbaum, M., Kroonuaia tän. 36, krt. 6.

Kamsen, E., Jaani tän. 15—3.

Meyer, Anna, Tähe tän. 75—2.

Adwokaate.

Hartmann, W., wann. adw., Wana tän. 2.

Jans, Johan, wann. adw., kõnet. 3—4, Jakobi tän. 34.

Kriisa, J., Jaani t. 2.

Laur, J., Rüütli t. 9.

Maim, N., Wabriku tän. 1.

Olesk, Lui, wann. adw., Rüütli t. 11.

Sild, Karl, wann. adw., Rüütli tän. 4—3.

Sumbak, wann. adw., Tiigi tän. 27.

Koolid.

E. W. Tartu ülikool, Jaani tän., tel. 1-47, kantseleid awatud 11—2 äripäewiti.

E. N. K. S. Tütarlaste gümnaasium, Wiljandi tän. 9, tel. 1-11.

Naisgümnaasium, Riia tän. 12, tel. 2.

Treffneri asut. gümnaasium, juhataja: K. Treffner, Rüütli tän., wastu postkontori, tel 53.

Kaubanduskool (ühiskommertsgümnaasium), Fortuna tän. 6/12.

Tartu linna ja maakonna aw. poegl. reaalgümn., Riia tän. 121-a.

Tartu tehnika ühisgümnaasium, Tolstoi tän. 4.

Tartu linna Ühtu-gümnaasium, Riia tän. 107.

Tartu linna Saksa ühisgümnaasium, Lai tän. 28.

Wene era-ühis-humanitaargümnaasium, Munga tän. 12.

Saksa ühisgümnaasium, Jakobi t. 13.

Walteri era-gümnaasium, juhataja: A. Walter, Magasini tän. 3—5.

Õpetajate seminar, Pepleri tän. 13, tel. 2-31. Kantselei Lai tän. 28, tel. 2-25.

E. J. Selli esimene keelte kool Eestis. — Eesti, Saksa, Inglse, Prantsuse, Wene ja Ladina keel mitmes astmes ja grupis, juhataja: E. J. Sell, Aia tän. nr. 46, Grassi gümnaasiumi ruumes.

Tartu kõrgem muusikakool, Lossi tän. nr. 15, tel. 308.

Kunstiühingu „Pallas'e" kunstikool, Karlowa tän. 2.

Teaatrikool, Tiigi tän. 31.

Naisterahwa kunstkäsitöö-kool, Kalamehe tän. 12.

Naisterahwa kunstkäsitöö-kool, Tähe tän. 65.

Joh. Daugulli puukool, (Aia) Jaama tän. 58.

Tartu linna puu- ja rauatöökool, Meltsiweski tän. 17, — Litwa t. 13.

Naisseltsi õmbluskool ja kangakudumise kursus, Jaani tän. 14.

Wigastatud sõjameeste ühingu Tartu osakond, Jaama t. 10, tel. 3-82.
Wigastatud sõjameeste ühingu puu- ja witsatööstuse eraõpetöökoda, Peterburi t. 12.
Põllutöökool „Wahi", Wahi mõisas, 2 wersta Tartust, tel. 2-54.
Tantsukunstikool, Lille tän. 1.
Hambaarsti kool, Rüütli tän. 25, tel. 3-25.
Mellini põetajate kool, Aia tän. 26.
Naisseltsi majapidamiskool, Jaani tän. 14.
Lasteaednikkude seminar, Lai tän. nr. 28.
Seminari algkool, Lai tän. 28.
Tartu linna õhtu-algkool, täiskasvanutele mõlemast soost, õhtutel kella 6—9, Jaani tän. 14.
Jürgensi eraalgkool, Hobuse tän. 2.
Juudi koguduse algkool, Karlowa tän. nr. 7.
1. linna algkool, Kroonuaia t. 7-a.
2. linna algkool, Kesk t. 19, tel. 87.
3. linna algkool, Puiestee t. 78 ja 45.
4. linna algkool, Jaani tän. 14.
5. linna algkool, Karlowa tän. 21.
6. linna algkool, Hobuse tän. 2.
7. linna algkool,, Karlowa mõisas.
8. linna algkool, Aia tän. 48.
9. linna algkool, Kewade tän. 5.
10. linna algkool, Peetri tän. 33.
11. linna algkool, Puiestee tän. 68.
12. linna algkool, Jaama tän. 32.
13. linna algkool, Fortuna tän. 20 (Wene).
14. linna algkool, Jakobi tän. 13 (Saksa).
15. linna algkool, Riia tän. 107, tel. nr. 3-47.
16. linna algkool, Sawi tän. 12.
Rätsepatööstuse ja juurelõikuse kool ning õpetöökoda, Lai tän. 33.

Aia-äri.

J. Daugull, Jaama tän. 46—50.

Aptegikaubad.

Lill ja Hakkaja, Peterburi tän. 6 ja Rüütli tän. 10.
Linna aptek, raeko as, alum. korral.

Arstiriistade kauplus.

A. Keis, Jaam tän. 7.
Automobiile müüb A. Rosenwald ja Co., Suurturg 8.

Kuld-, hõbeasjade ja kellade äri.

O. Hermann, Aleksandri tän. 2.

Elektri tarbeasjade äri.

P. Lall, Suurturg 2.

Fotograafia j. m. keemia kaubad.

Lill ja Hakkaja, Peterburi tän. 6 ja Rüütli tän. 10.

Jalgrataste ja õmblusmasinate parandus.

F. Saeberg, Peterburi tän. 35.

Import ja export (sisse- ja wäljawedu-) äri.

A. Laurson, Lodja tän. 5.

Kaalutööstus.

Ed. Sattelberg, Lossi t. 4. Tel. 6-41.

Kinnitusselts.

„Polaris", Tartu osakond, Lihaturg 7.

Kasukakauba ja nahkade tööstus.

„Ekt" o.-ü., Turu tän. 26.

Kellasepatöökoda.

H. Tillemann, Promenadi tän. 11.

Kiwiraiumine, hauasambad jne.

J. Jugar, Puiestee tän. 84.

Klaweritegija.

Oskar Heine, klaweriwabrik, Tähe tän. nr. 124, tel. 4-82.

Kingsepa töökoda.

Jauram, Rüütli tän. 23.

Kinga pealisnaha tegija.

P. Jakobson, Uue turu tän. 28.

Koloniaal- ja toiduainete kauplused.

K. Taklaja, Tähe tän. 6.

Kohwik.

„Linda", Suurturg 2.

Kompweki- ja biskwiiditööstus.

J. Truus, Raatuse tän. 33.

Korstnapühkimine.

K. Ölberg, Kalda tän. 17.

Köie- ja nööritööstus.

E. Puijat, Hallika tän. 3. Kauplus Poodi tän. nr. 6.

Kuduja.

R. Wiira, Pihkwa tän 114.

Kullasepad ja graweerijad.

Wennad Kippasto, Aleksandri tän. 4.

Leiwatööstus.

A. Sild, Rüütli tän. 12.

Lille- ja seemnekauplus.

Joh. Daugull, Suurturg 5.

Lina- ja wiljakauplus.

Tartu Eesti Majandusühisus, Holmi tän. 14—20, tel. 10.

Liha- ja piimasaaduste kauplus.
Luiga, Küüni tän. 3.

Limonaadi, mõdu ja alkoholita weinide tööstus.
J. Lõhmus, Tähtwere tän. 15. kõnetr. 699.

Laskeriistade äri.
Benn. Särg, (Kalew) Promenadi t. 2.

Maalritööstus.
Adler, Aia tän. 14.

Majandusline ühisus.
Lõuna-Eesti põllumeeste keskselts, Holmi tän. 12.

Masinate müük.
A. Wirkhaus, Peterburi tän. 42.

Masinate ehitus ja parandus.
Katnik, Pihkwa tän. 50.

Mehaanika ja lukusepa töökoda.
Treial, Riia tän. 4.

Metallpärgade tööstus.
Otsa, Kalamehe tän. 14—16.

Mööblikauplus.
Silder, Munga tän. 9.

Nahakauplus.
Mompus, Kaubahoow 9.

Nahatööstus, parkimine.
Raabu, Aleksandri tän. 114.

Nööri- ja lõngakauplus.
Puijat, Poodi tän. 6. Tööstus Halliku tän. 3.

Õli- ja wärwikauplus.
Günther, Kaubahoow 26.

Õmblusmasinate kauplus.
„Singer ja Ko.", Suurturg 12.

Ortopeedia ja arstimise riistade tööst.
Saks, Riia tän. 30.
„Berliini" konditorei, Rüütli 22.

Pandimaja.
Linna laenukassa ja müügisaal, Kiwi tän. 1.

Panga asutus.
Eestimaa tööst. ja kaubandl. panga osakond, Suurturg 9.

Päewapilditööstus.
Lomp, Wana tän. 6.

Pesuõmbleja.
E. Gern, Weski tän. 26.

Pesupesija.
P. Laurson, Tähe tän. 70.

Plekisepa töökoda.
Leib Spungin, Mäe ja Peterburi tän. nurgal 39, omas majas, tel. 6—96.

Postmarkide äri.
A. Sabler, Rüütli tän. 9.

Pildiraamitööstus.
K. Lukk, Promenadi tän. 4.

Põllutööriistade kauplus.
G. A. Wirkhaus Peterburi tän. 42.

Pruugitud asjade kauplus.
A. Eller, Uueturu tän. 24.

Puusärgi äri.
A. Enno, Raatuse tän. 2.

Raamatu- ja paberikauplus.
J. Raudsepp, Küüni tän. 1-a.

Raamatuköitmise tööstus.
„Postimees", Jaani tän. 11—13.

Reisuasjade ja m. peenenaha tööstus.
T. Lepik ja E. Wõsu, Aleksandri t. 45.

Rohukauplus.
Lill ja Hakkaja, Peterburi tän. 6 ja Rüütli tän. 10, rohukauba, fotograafia ja keemia laboratoorium.

Sadulsepa äri.
T. Must, Riia tän. 17.

Saeweski ja lauawabrik.
M. Gelb, Fortuna tän. 15.

Saun.
M. Jürlado, Liiwa tän. 9.
Wannid, Jaani tän. 1-a.

Sawinõude ja ahjukiwide tööstus.
W. Tillmann, Aleksandri tän. 111.

Seebi- ja küünlatööstus.
„Weronika", Peterburi tän. 40.

Sepa töötuba.
Loomaarsti teaduskonna õpesepikoda, terwete lapjade rautamine igal äripäewal kella 8—12 ja 1—5, haigete lapjade rautamine kella 10—12, Tallinna ja Peterburi tän. nurgal.

Sissesõiduhoow wõõrastele.
„Eestimaa", Kiwi tän. 2, tel. 64.

Spordiriistade äri.
A.-s. Balti spordi- ja wõimlemisriistade wabriku ladu, Aurulaewa t. 1.

Talurahwa kauplus.
Helene Alber, Peterburi tän. 65.

Tapeedi kauplus.
D. Holzschmidt, Rüütli tän. 14.

Tee- ja söögimaja.
R. Willemson, Küütri tän. 8.

Tõllasepp.
D. Rähn, Karlowa tän. 73.

Treial.
J. Pedajas, Kauba tän. 11.

Trükikoda.
„Postimees", Jaani tän. 11.

Tsementsaaduste tööstus.
Promenadi tän. 2, kõnetr. 78

Tubakawabrik.
„Helios", Uus Sawi tän. 1.

Weskikiwide tööstus.
P. Jänes, Ladumise tän. 6.

Wilditööstus.
Kadak ja Preeks (suurel ja wäiksel arwul), Peterburi tän. 70 (loomakliiniku wastas).

Worstitööstus ja maitseainete kauplus.
Hans Luiga, Kiüni tän. 3, tel. 203, tööstus Fortuna tän. 14.

Wärnitsa- ja linaõlitööstus.
„Astra", Karlowa tän. 63.

Wiilraiumise töökoda.
J. Sise, Aia tän. 2.

Wõõrastemaja.
„Eestimaa", Kiwi t. 2 ja 8, tel. 64.

Narwa juht.

Linnawalitsuse osakonnad:

Perekonnaseisu amet, raekojas.
Linnawalitsus, linna raekojas.
Peakantselei, raekojas, 2. korral.
Statistika osakond, raekojas, 1. kor.
Haridusosakond, raekojas, 2. korral.
Majandus- ja küttteosakond, raekojas, 1. korral.
Tööbörse, raekojas, 1. korral.
Rahaasjanduse osak., raekojas, 1 kor.
Hoolekande osak., raekojas, 1. korral.
Tehnika jaoskond, raekojas, 1. korral.
Hoolekande osak., raekojas, 1. korral.
Linna waestelaste kohus, raekojas, 2. korral.
Elektriosakond, Turu tän. 1, raekoja kõrwal.

Riigi- ja muud asutused:

Aadressbüroo, Posti tän. 36, 1. korral (politseiülema kantselei juures).
Prefekti kantselei, 3. ringkond, Narwa jsk., Kiriku tän. 10.
Eesti punase risti Narwa komitee. Malmi tän. 7.
Elektrijaam, Kreenholmis.
Emade ja rinnalaste kodu, Sepa t. 7.
Emade ja rinnalaste nõuande punkt, Waeselapse ja Moonaladu tän. nurgal.
Kaitseliidu Narwa malewa staap, Posti tän. 36, keldri korral.
Poliitilise politsei komissar Narwas, Posti tän. 36, 3-dal korral.
Kriminaalpolitsei, Posti tän. 36, 2-sel korral.
Kohtu-uurija 1. jaosk., Jaanilinnas, Aia tän. 9/11.
Kohtu-uurija 2. jsk., Tulewiku t. 10.
Kohtuwristaw. Rahu tän. 26.
Maksuinspektori kantselei, Posti tän. nr. 36, 3. korral.
Maakorralduse komisjon, Eha t. 8.
Metskonna ülem, Sepa tän. 17.
Piiripolitsei, Narwa punkt, raudteejaam.
Politseiülema kantselei, Posti t. 36, 1. korral.
Politsei 1. jsk. komissar, Posti t. nr. 36, 1. korral.
Politsei 2. jaosk. komissar, Uus liin 74, Jaanilinnas.
Politsei 3. jaosk. komissar, Kreenholm 31.
Postkontor, Posti t. 36, 1. korral.
Prokuröri abi, Tulewiku tän. 10.
Rahukohtunik 1. jsk., Posti t. 36, 2. korral.
Rahukohtunik 2. jsk., Posti t. 36, 2. korral.
Rahukohtunik 3. jsk., Walge tän. 5.
Rakwere-Paide rahuk., Posti t. 36, 2. korral.
Raudteepolitsei komissari abi, raudteejaam.
Telefoni keskjaam, Posti tän. 36. 2. korral.
Tollivalitsus, Koidu tän. 7.
Töökaitse komissar, Posti tän. 36, 3. korral.
Üldine haigekassa, Malmi tän. 1.

Arstid.

Antropow, K., Wabaduse tän. 33.
Dementjew, W., laste- ja sisehaig., Salme tän. 1.
Grigorjew, F., kirurgia, Westerwalli tän. 20.
Hölster, Irma, sisehaig., Waeselapse tän. 6.

Jakowlew, Woldemar, naiste- ja lastehaig., Westerwali tän. 27.
Märk, W., sisehaig., Haigemaja t. 41.
Lange, Woldemar, kirurg, Röntgenikiired, Rahu tän. 12.
Lindeberg, Magnus, kõrwa-, kurgu- ja ninahaigused, Walge tän. 5.
Mõttus, H., sise- ja naistehaigused, Suur tän. 28.
Sulg, Hans, sugu- ja nahahaig., Kraawi tän. 16.
Tennorist, E., sisehaig., Salme tän. nr. 2, krt. 6.
Tiberg, Jüri, sise- ja suguhaigused, Tallinna mnt. 5.
Weier, Wiktor, laste- ja sisehaig., linna haigemajas, Westerwalli 27.

Hambaarstid.

Laasikow, Salme, Suur tän. 10.
Turmilow-Nei, Marissa, Westerwalli tän. 34.
Olew, H., Hermanni tän. 15.
Tennmann, L., Suur tän. 14.

Ämmaemandad.

Tennmann, L., Suur tän. 14.
Bergfeld, Marie, linna haigemaja.
Melmann, Natalie, Kooli tän. 6.
R. Rein-Reimann-Tammik, Sepa tän. 34.

Õigusteadlased.

Frank, F., Mäe tän. 6.
Ruusk, J., wann. adw. abi, Suur tän. 13.
Sass, A., eraadwokaat, Posti t. 51.

Notaariused.

Hansing, J., Westerwalli tän. 6.
Meyer, R., Suur tän. 10.

Koolid.

Rahwaülikool ja kolledz, Lai t. 2.
1. ühisgümnaasium, Lai tän. 2.
2. Wene ühisgümn., Westerwalli tän. 24.
Ühiskommertsgümn., Wahe t. 11.
Käsitöökool, Lai t. Wäike Gildi m.
1. Eesti algkool, Moonaladu tän. 2.
2. Eesti algkool, Wabaduse tän. 14.
3. Eesti algkool, Helsingi tän. 9.
4. Eesti algkool, Pihkwa tän. 7, Jaanilinnas.
5. Eesti algkool, Ingeri tän. 14, Jaanilinnas.
6. Eesti algkool. Tallinna mnt. 30.
7. Eesti algkool, Kreenholmis.
8. Eesti algkool, Kalewiwabrikus.
1. Wene algkool, Eha tän. 10.
2. Wene algkool, Uus liin 1, Jaanilinnas.
3. Wene algkool, Peterburi tän. 5, Jaanilinnas.
4. Wene algkool, Linawabrikus.

Erakoolid.

Muusikakool, Lai tän. 2.
Kolledz, Lai tän. 2.
Ameerika kristl. noortemeeste ühingu keskkool, Suur t., Waasi maja.
M. Mihelsoni tütarlaste käsitöökool, Suur tän. 18.
Saksa koguduse algkool, Suur t. 8.
Hebrealaste algkool, Helsingi t. 6.

Pangad.

Eesti Pank, Narwa osak., Suur t. 1.
Eestimaa Tööstus-Kaubanduspank, Narwa osak., Rüütli tän. 24.
Narwa ühispank, Joala tän. 11.
Narwa wastastikune krediit ühisus, Suur tän. 18.
Tallinna Krediitpank, Narwa osak., Westerwalli tän. 6.

Haigemajad.

Linna haigemaja, Sepa tän. 34.
Kreenholmi wabr. haigemaja, Kreenholmis.
Linawabr. haigemaja, linawabrikus.
Kalewiwabriku haigemaja, kalewiwabrikus.

Ärid ja tööstuskohad.

Aptek, Malm tän. 1-a.
Elektri tarbeasjade-äri A. Fiegel, Wiru tän. 1.
Hülsiwabrik J. Kull, Paemurru t. 6, Peetri pl. 6.
Jahuweski P. Lemming, Uus liin 65.
Kangakudumise tööstus H. Bachblum, Posti tän. 27.
Kellasepatöökoda M. Wõhma, Posti tän. 51-a.
Klaas- ja kiwinõude kauplus Eichfuss, E., Suur tän. 24.
Kingsepp J. Adamson, Posti t. 54.
Koloniaalkauplus M. Femin, Suur tän. 18.
Kompwekitööstus N. Weselow, Joala tän. 3.

Köie- ja nööritööstus A. Tjern, Kesk-Aguli tän. 6.
Kudumise tööstus J. Karja, Peetri tän. 14.
Kübarategija L. Grinberg, Suur 23.
Lanalõikamine Kreenholmi wabriku o.-ü. Saeweski — Kulgu.
Leiwategija G. Tensing, Suur t. 9.
Manufaktuurkauplus K. Alt, Posti tän. 65.
Masinaehitus ja malmiwalamine F. Hahn ja J. Helder, Raudtee t. 10.
Moekauplus M. Luukas, Joala t. 13.
Muusikariistade kauplus M. Eljas, Posti tän. 69.
Mööblitööstus J. Kiwistik, Westerwalli tän. 28.
Nahakauplus J. Jwanow, Posti 55.
Naha- ja saapakauplus M. Larionow, Tallinna mnt. 10.
Nahaparkimise tööstus J. Hänilane, Raudsilla tän. 1—3.
Naisterahwa riiete walmistus A. Wirwe, Joala tän. 3.
Nööbitööstus „Omega", Kiriku t. 17.
Õmblusmasinaid müüb Singer ja Co., Suur tän. 21.
Pagari- ja kondiitritööstus A. Roop, Joala tän. 6.
Plekksepp J. Krashow, Turu t. 3.
Puuhoow „Külle", Tulewiku t. 9.
Puusärgitegija N. Asmus, Rüütli tän. 6.
Raua- ja majandusäri A. Nõmtak, Suur tän. 17.
Rätsep J. Eller, Posti tän. 48.
Rüetekauplus J. Berson, Joala t. 14.
Rüdewärwimise tööstus a.-s. „Will", Peetri t. 16/21, telef. 161.
Saapapealsete tegija B. Ferdmann, Suur tän. 5.
Saeweski S. Holtsmann, Surnuaia tän. 186.
Sepikoda S. Stepanow, Pihkwa 17.
Saapakauplus W. Lemberg, Balti tän. 8.
Silmkudumise tööstus Hugo Bachblum, Malmi tän. 9.
Saun J. Semenow, Hermanni t. 5.
Siguri- ja wiljakohwi tööstus J. Roots, Peetri tän. 10-a.
Söögimaja E. Pütsepp, Gümnaas. platsil.
Trükikoda L. Seermann, Rahu t. 18.
Worstitööstus L. Tõlpus, Tallinna mnt. 10.
Wõõrastemaja E. Teder, Tallinna mnt. 6.

Narwa-Jõesuu juht.

Alewiwalitsus, Poska tän. 27.
Arst, Dr. E. Salzmann, Mere t. 6.
Algkool, Mereküla tän. 9.
Postkontor, Wana tän. 5.
Politsei konstaabel, Mereküla t. 25.
Tolliameti osakond, W. Lootsi t. 2.
Ühiskauplus, Uus tän. 2.
Ühispank, Poska tän. 27.
Mööblitega toad suwisels hooajaks, Meriküla tän. 40. J. Semenow.

Pärnu juht.

Ühtarwilikud asutused.

Linnawalitsus, Nikolai tän. 3.
Maakonnawalitsus, Suur-Sepa t. 16.
Maakonnapolitsei linna jaosk. ülem, Posjeti tän. 12.
Kriminaalpolitsei, Posjeti tän. 12.
Maakonnapolitsei, Posjeti tän. 12.
Rahwawäe komisjon, Malmi ja Nikolai t. nurgal, sissekäik Malmi t.
Kaitseliidu Pärnu linna malewa staap, Rüütli tän. 40.
Posti-telegraafi kontor ja telefoni keskjaam, Rüütli tän. 21.
Riigi metsade ülem, Karja tän. 11.
Waestelaste kohus, linnawalitsuses.
Perekonnaseisu amet, linnawalitsus.
Wiljandi-Pärnu rahukogu 1., 2. ja 3. jsk. rahukohtunikud, Rüütli 19.
Pärnu linna ja maakonna 1. ja 2. jsk. kohtu-uurijad, Karja tän. 1.
Kohtupalati prokuröri noorem abi, Karja tän.

Linna ja maakonna maksuinspektorid, S. Sepa tän. 22.
Kritsimaja, Elewandi tän. 7.
Maakonna wangimaja, Sillutus t. 3.
Sadamawalitsus, Walli peal.
…apamaja, Rääma tän. 7.
Kaalukoda, turul.
Elektrijaam, Kalda tän. 4.
Haigemaja, Sillutus tän. 2.
Linna jaun, Riia tän.
Riigimaade ülem, Supelus tän. 19.
Kohtupristaw, E. Oja, Aisa tän. 2.
Töökaitse komissar, 8. jsk. Riia 42.
Tiisikuse wastuwõitlemiseseltsi nõuande punkt ja bakterioloogia laboratoorium, Kuninga tän. 7.

Arste.

Dr. E. Tumma, Esplanaadi t. 27 (linna haigemaja juhataja).
Dr. J. Kukk, linnaarst, naiste ja sisemised haig., Brackmani tän. 3.
Dr. H. Uustalu, Aia tän. 6 (maak. arst).
Dr. E. Kaar, Rüütli 47 (koolarst).
Dr. W. Mühlen, Nikolai tän. 17.
Dr. K. Mühlen, S. Sepa tän. 14.
Dr. Jürgens, Rüütli tän. 14.

Loomaarste.

…. Pajo, Karja tän. 11 (linna tapamaja juhataja).
…. Edur, maakonna loomaarst, Aisa tän. 18.

Ämmaemandad.

…. Järw, Suure Sepa t. 4.
M. Arnim, Riia tän. 60.

Hambaarste.

…. Tammann, Sääse tän. 5.
Helmi Meri-Niggol, poegl. gümnaas. taga, Wõimlemise tän., omas m.
…ilja Kubu, Kuninga tän. 40.

Adwokaadid.

…. Leesment, wann. adw., Aia t. 6.
…. Reimann, wann. adw., Aia t. 8 (linna juriskonsult).
…. Kuusner, wann. adw., Posjeti 4.
…. Soo, eraadw., Aia tän. 3.
…. Wiitok, eraadw., Aia tän. 3.
…. Soosaar, eraadw., Lubja t. 35.

Notaariused.

…. Tammann, Nikolai tän. 14.
…. Hansschmidt. Kuninga tän. 1.

Maamõõtja.

H. Pääs, maakonna maamõõtja, Supelus tän. 8.

Koolid.

Pärnu ühisreaalgümn., Kuninga ja Aia tän. nurgal.
Tütarl. reaalgümn., Nikolai t. 26.
Pärnu kaubanduskool, Esplanaadi pl.
Saksa õppeleelega era-ühisreaalgümn., Tallinna tän. 1.
1. linna algkool, Riia tän. 2.
2. linna algkool, Laada plats 2.
3. linna algkool, Aleksandri tän. 1.
4. linna algkool, Pühawaimu t. 26.
5. linna algkool, Karja tän. 6.
6. linna algkool, Suure-Jõe t. 18.
7. linna algkool, Raekülas.
8. linna algkool, Räämal, Rohu t.
9. linna algkool, Rüütli tän. 55.
Linna Wene õppekeel. algk., Põhja 1.
Linna lasteaed, Põhja tän. 1.
Lastekodu, Räämal.
Käsitöökool, Nikolai tän. 4.

Trükikojad.

A. Laane, Rüütli tän. 47.
„Kultuur", Hospidali tän. 14.
A. Jansen, Kuninga tän. 32.
„Oma", Hommiku tän. 2.

Raamatu ja kirjutusmaterjali kaupl.

J. Karu, Rüütli tän. 47.
A. Küng, Rüütli tän. 53.
W. Itter, Wee tän. 13.
Õpetajate o.-ü. „Liit", Rüütli t. 40.
„Kultuura", Rüütli tän. 26.
Emil Treufeldt, Rüütli tän. 16.
P. Must, Jänesselja tän.
Nuiso, Jänesselja tän.
„Pärnu Postimees", Rüütli t. 51.

Pangad.

Eesti panga Pärnu osakond (endine rentei), Kuninga tän. 5.
Eestimaa tööstuse ja kaub. panga osakond, Rüütli tän. 39.
Pärnu Eesti Laenu-Hoiu ühisus (ühispank), Rüütli t. 28 „Endla" teaatrimajas.
Pärnu Pank, a.-s., Rüütli tän. 44.
Pärnu Krediit-Pank (end. 2. wastast. krediit-ühisus), Rüütli t. 40.

Aptekid.

H. Adamson, Rüütli tän. 39.
Lõwi aptek, Nikolai tän. May. F. Kestner.

Üri- ja tööstusettevõtted Pärnus.
Kalanõude tööstuse kauplus „Union", Rüütli tän. 29.
Kaubamaja O. Obram ja Ed. Kikul, Uus tän. 14.
Kaubamaja, õlle- ja limonadiwabrik, Heinrich Puls, Kuninga t. 19.
Kella, kuld- ja hõbeasjade kauplus ja töötuba J. Karro, Rüütli t. 27.
Kinnitus asjad. Eesti Kindlustuse Seltsi Pärnu osak., Rüütli t. 28.
Kiwi- ja klaasnõude ja lampide kpl. G. Abras, Rüütli t. 25, tel. 244.
Koetud kauba, moodi- ja pudukauba ladu, J. Martin, Rüütli tän. 51.
Kõie ja masinarihmade tööstus J. E. Mahr, Wee tän. 9.
Kuld-, hõbe- ja uushõbe asjade kauplus ja tööstus, J. Raudsepp, Rüütli tän. 35.
Kübarate- moe- ja saapakauplus, S. Lewin, Rüütli tän. 27.
Lõbusõidu, purjepaatide ja süstade wäljaüürimine A. Laartson, Loosi all, Sadama tän. 8.
Maaler J. Wiškowsky, Hospidali t. 8.
Masinate ja jalgrataste kauplus O. Wiegand, Rüütli tän. 24.
Mööbli- ja sadulsepa tööstus G. Glüa, Nikolai tän. 16.
Õmblusmasinate ladu ja kauplus Singer Sewing Mashine Co., Rüütli tän. 36.
Pagariäri ja koogitööstus G. Tõlp, Nikolai tän. 11.
Pärnu linatööstuse a.-s. linawabrik, Rääma tän 6—8
Pärnu majandusühis., Jänesselja 8.
Pärnu majandusühisuse abikauplus, Riia tän. 20.
Päewapilditööstus J. Köstner, Kuninga tän. 40.
Puutööstuse artell, Wee tän. 11.
Raudtööstus M. Seiler, Pikk t. 7.
Rauaa- ja puutööstus L. Mühlmann, Pühawaimu t. 10—12, omas m.
Rätsepatööstus „Artell", Ringi t. 11.
Rätsepmeister J. Wilgats, Promenadi tän. 21, omas majas.
Riidekauplus K. Koppel, end. A. Sakatow, Rüütli tän. 14.
Riidekauba ladu G. Tõlp, Rüütli 33.
Rohukauplus F. Kestner, Rüütli ja Nikolai tän. nurgal.
Rohu-, wärwi-, napsi- ja liköõri kaupl. P. Parts, Rüütli tän. 27.
Saapatööstus wigast sõjam. ühingu asutus, Nikolai tän. 13.
Sawitööstus J. Kracht, Jänesselja nr. 48.
Seebiwabriku ladu A. Frederking, Wee tän. 11.
Segakauplus, wälis- ja Eestimaa firmade esitaja Rud. Plakin, Ringi tän. 11, telef. 210.
Summadanide, reisitarbete ja nahktaskute kpl. K. Lorenz, Rüütli 41.
Tulletikuwabrik P. Eiche, Wingi t. 1.
Wärwimise wabrik, Tallinna Posti t. 6—8, om. Pärnu linat. a.-s.
Wärwide ja keemiaainete keskladu, om. F. Kestner, Nikolai tän. 7.

Wõõrastemajad.

„Bristol". Rüütli tän. 45.
„Põhja", turu ääres nr. 7.

Walga juht.

Walitsusasutused.

Walga linnawalitsus, S. Sepa t. 1.
Walga linna- ja maakonnapolitseiwalitsus, Aia tän. 18.
Kriminaalpolitsei, Aia tän. 18.
4. jsk. kohtupriistaw, Lai tän. 10.
Kaitsepolitsei, Kesk tän. 27.
Raudteepolitsei 5. jaosk. kantselei, raudteejaamas.
[illegible] jsk. rahukohtunikud, Wabaduse tän. 6.
1. ja 2. jsk. kohtu-uurijad, Wabaduse tän. 6.
Kohtupalati prokuröri 4. jsk. noorem abi, Wabaduse tän. 6.
Walga jaosk. maksuinspektor, Aia tän. 16.
Walga aktsiisi jsk. juhataja, Aia tän. 16.
Walga Eesti Panga osakond, Aia tän. 16.
Walga rahwawäe komisjon, Kesk tän. 17.

Valga maakonna metsaülema kantselei, Kaagjärwe mõisas.
Valga linna waestel. kohus, raekojas.
Maakonnawalitsus, Wabaduse t. 6.
Valga linna hoolek. osak., raekojas.
Valga maakonna maamõõtja Kaitso elab Wabaduse tän. 6.
Tollimaja, Walga raudtee waksalis.
Piiriwalwe, Uus tän. 37.
Hobuste postijaam, Herrade t. 12.

Linna ettewõtted.

Linna tapamaja, Pikk tän.
Linna haigemaja, Puiestee tän. 16.
Linna waestemaja, Mäe tän. 2/17, allub linna hoolekande osak.

Adwokaate.

Villa, Th., Kesk tän. 15/17.
Peri, J., eraadwokaat, Lai tän. 8.

Notaarius.

Luul, H., Wabaduse tän. 6.

Arste.

Gross, Elmar, Wõru tän. 6.
Dr. Haynberg, P., sise- ja lasteh., Kesk tän. 23.
Dr. Heinrichsen, A., naistehaigused, Kungla tän. 7.
Dr. Jakobson, E., sise- ja naisteh., Tartu tän. 8.
Dr. Leisner, G., kõrwa-, nina- ja kurgu haig., Kungla tän. 13.
Dr. Müllerson, linna arst, Wabaduse tän. 26.
Dr. Polikowsky, J., naistehaig., Kuperjanowi 10.
Dr. Tamberg, A., Kuperjanowi 3, Maakonna arst.
Loomaarst A. Morel, Kuperjanowi tän. 3.

Apteegid.

Rücker, A., Kesk tän. 4.
Sõrmus, H., Wabaduse tän. 26.

Hambaarste.

Dr. Goerts, J., Kuperjanowi t. 10.
Dr. Räbis-Kihno, E., Wabaduse 10.
Dr. Karolin, M., Kesk tän. 27.

Ämmaemandaid.

Günter-Willalis, A., Lai t. 16—4.
Lambur, E., Kitsas tän. 1.
Schinmann, A., Lai tän. 13.
Soots, A., Sepa tän. 1.

Koolid.

Tööstuskool, Puiestee tän. 4.
Poeglaste gümn., Kuperjanowi 8-a.
Naisgümnaasium, Wabaduse 13.
Läti sega-gümn., Wee tän. 1.
Saksa era-gümn., Riia tän. 5.
Wene era-gümn., Uus tän. 27.
1. linna algkool, Kuperjanowi 53.
2. linna algkool, Lembitu tän. 23.
3. Läti algkool, Wee tän. 1.
4. Wene algkool, Uus tän. 27.
5. linna algkool, Kungla tän. 23.
6. linna algkool, Kesk tän. 3.
Eesti lasteaed, Poska tän. 23.
Lastekodu, Poska tän. 23.
Muusikakool, Wabaduse tän. 6.

Pangad ja rahaasutused.

Eestimaa kaubandus. ja tööst. panga osakond, Kesk tän. 15—17.
Walga pank, Wabaduse 6.
Walga 2. laenu-hoiu kassa, Kesk-tän. nr. 15—17.
Eesti Pank, Walga osak., Riia t. 16.

Äri- ja tööstusettewõtted.

Aptek C. Rücker, Kesk tän. 4.
Email- ja portselaanasjade kauplus, Pihkwa tän. 10.
Galanterii- ja riidekaupl., Moskwa tän. 12.
Hõbe- ja kuldasjade kauplus A. Zimbrot, Wabaduse tän. 25.
Jahuweski R. Mütt, Köie tän. 4.
Jahiriistade, teras- ja pudukauplus K. Wender, Moskwa 15—17.
Kellasepa töökoda K. Kein, Kesk 18.
Kingsepp O. Hänilane, Kesk tän. 29.
Kompwekitööst. „Aurora", Riia 12.
Kondiitri- ja pagariäri R. Kaur, Kuperjanowi tän. 5.
Lauawabrik M. Gross, Pikk tän. 7.
Lina- ja takuketramise wabrik M. Schames, S. Sepa tän. 8.
Linaseemne ja wilja kauplus J. Põder, Moskwa tän. 23.
Liha- ja worstikauplus, Pihkwa 27.
Maaldritööstus J. Lawin, Mesipuu tän. nr. 6.
Manufaktuurkaupl. W. Gross, Moskwa tän. 20—6.
Mehaanika töökoda H. Grindol, Kesk tän. 1.
Mütsitöökoda J. Segel, Kesk t. 9/8. kauplus Moskwa 13.

Rahakauplus W. Saral, Pihkwa 6.
Naisriiete õmbl. töökoda A. Bendiks, Uus tän. 3.
Õmblusmasinate kauplus Singeri Ko., Kesk tän. 14.
Pagaritööstus H. Suia, Wabaduse tän. 36.
Pesumaja A. Treu, Matuseaia 8.
Plekisepp H. Altin, Tartu tän. 44.
Puutööstus R. Uibopuu, Pihkwa 5.
Rätsepatööstus J. Kuiwas, Wabaduse tän. 16.
Riidekauplus R. Dorsch, Moskwa 12.
Riidewärwija O. Lutus, Riia t. 13.
Saun J. Riit, Perwe tän. 6.
Sadulsepatööst. W. Sumberg, Kesk tän. 5.
Seebi, pesusooda ja wankrimäärde tööstus V. Glückmann, Wõru 20.
Sepikoda H. Altin ja J. Hanson, Tartu tän. 44.
Silmkudumise tööstus P. Liiw, Wõru tän. 28.
Sõiduriistade tehas E. Kiwi ja M. Grofs, Kuperjanowi tän. 28.
Söögimaja A. Kiis, Pihkwa tän. 29.
Tinditööstus J. Lillipuu, Kungla 6.
Tubaka- ja koloniaalkauplus A. Neuland, Pihkwa tän. 6.
Walmisriiete ja mütsikaupl., Moskwa tän. 2.
Worstitööstus W. Klau, Moskwa 19.
Wildikauplus W. Schwalbe ja Kurg, Riia tän. 10.
Wasesepa ja masinate parandustöökoda K. Laar, Mesipuu tän. 5.
Willatööstus K. Jürgenson, S. Sepa tän. 9.
Wilditööstus K. Hoppe, Kesk tän. 5.

Wiljandi juht.

Valitsusasutised (?) teated.

Wiilitsed asutused.

Linna politsei, Oru tän. 8.
Maakonna politsei, Lossi ja Posti tän. nurgal.
Wiljandi kriminaalpolitsei, Lossi 9.
Wiljandi kaitsepolitsei, Lossi tän. 9.
Wiljandi maak. 1. jsk. politsei, Lossi ja Posti tän. nurgal.
Raudtee politsei 6. jsk. kantselei, Wiljandi raudteejaam.
Wiljandi riigimaksuamet, Lossi 31.
Wiljandi maak. rahwawäe ülem, Lossi tän. kasiinos.
Wiljandi maak. riigimaade ülem, Wiljandi uus loss.
4. jaosk. tööinspektor, Posti 14.
Postkontor, Posti tän. 28.
Telefoni keskjaam, Posti tän. 11.

Omawalitsuse asutused.

Wiljandi linnawalitsus, Linnu t. 1.
Wiljandi maakonnawalitsus, Pikk 8.
Wiljandi wallawalitsus, Tartu 15.

Rahukohtunikud.

1. ja 2. jsk. rahukohtunikud, Wiljandi rahukogu majas, Posti 22.
Wiljandi-Pärnu rahukogu, Posti 22.
Wiljandi kohtupristaw, Lutsu t. 6.
Wiljandi-Pärnu kreposti jsk., rahukogu majas.

Kohtu-uurijad.

1. ja 2. jsk. kohtu-uurija, Pikk t. 1.

Koolid.

Wiljandi linna gümn., Linnu t. 2.
1. linna algkool, Suurturg 4.
2. linna algkool, Suurturg 5.
3. linna algkool, Waksali tee 15.
4. linna algkool, Jakobsoni tän. 28.
Rahwaülikool, Wiljandi mõisa uus loss.
Linna lasteaed, sealsamas.
Wiljandi Eesti haridusf. naisgümn., Jakobsoni tän. 36.
Wiljandi poegl. reaalgümn., Uueweski tän. 1.
Wiljandi Saksa era-ühisgümnaasium, Wäike tän. 12.

Haigemajad.

Wiljandi linna ja maak. haigemaja, Wäike tän. 6.
Wiljandi linna suguh. haigemaja, Wäike tän. 6.
Linna lastekodu, Jakobsoni tän. 1.

Arstid.

Dr. Nõges, M., sisem. haig., Kauba tän. 7.

Dr. Reiman, O., silmaarst, Tallinna tän. 9-a.
Dr. Liller, A., lastearst, C. R. Jakobsoni tän. 22-a.
Dr. Laos, A., närviarst, C. R. Jakobsoni tän. 15-a.
Dr. Reimann, T., maak. arst, Pikk tän. 5.
Dr. Wares, Lossi tän. 35.
Dr. Tomson, B., Oru tän. 7.
Dr. Kristjansen, mitmes. haigused, Tallinna t. 9-a.
Dr. Sellheim, Oru t. 17.
Dr. Gernhardt, E. Lossi tän. 5.
Dr. Kerstens, sisem. haig., Wäike t.
Maska, R., loomaarst, Suurturg 3.
Lewin, J., Lossi t. 23 (närwiarst).
…ing, Posti tän. 28.

Hambaarstid.

Kirilson, Lossi tän. 35.
…aur, Lossi tän. 15.
Lewin-Koskin, E., Lossi tän. 23.

Ämmaemandad.

Jermolajewa, Suurturg 1.
…oosing, Kauba t. 7.
…rfeldt, Jakobsoni tän. 22.

Notaarius.

Kalts, G., Lossi tän. 24.

Adwokaadid.

Kalts, G., wann. adw. abi. Lutsu 6.
Saars, K., wann. adw., Lossi t. 22.
Jung, A., wann. adw., Jakobsoni 19.
Lamberg, H., wann. adw. abi, Lossi tän. 22.
…onno, E., Jakobsoni tän. 11.

Maamõõtjad.

…ühka, Oru tän. 15.
Schmidt, M., Leola t. 4, omas m.

Äri- ja tööstuskohad Wiljandis.

Aptek H. Jürgens, Suurturg 10.
Elektrimaterjali kauplus, Lossi 31.
Eestimaa tööst. ja kauband. panga osakond, Kauba tän. 8.
Elektromehaanika tööstus, wennad Märtson, Wäike Turu tän. 4.
Habemeajaja A. Rebane, Tartu 5.
Hülsiwabrik H. Riet, Lossi t. 14-a.
Jahuweski J. Polikarpus, Pärnu mnt. 13.
Jalgrataste ja nende osade kauplus J. Suits, Tartu tän. 53.
Kellasepa ja optika töökoda J. Ratas, Tartu tän. 9.
Kingsepp J. Karu, Tartu tän. 5.
Kullasepa tööstus K. Hellsing, Lossi tän. 24.
Linatööstus, Lossi t. 41.
Lukksepa- ja sepatööstus A. Eldring, Posti tän. 10.
Majakraami ja mööblikauplus A. Parnitzki, Suurturg 9.
Manufaktuurkauplus S. Goldberg, Lossi tän. 9.
Masinawabrik U. Pohrt, Waksali t.
Nahatööstus G. Johns, Tartu t. 28.
Naisteriiete õmbl. töökoda A. Saar, Waksali tän. 8.
Õmblusmasinaid müüb Singer ja Co., Tartu tän. 9.
Pagar J. Lutsberg, Oru t. 30-a.
Päewapiltide tööstus J. Riet, Koidu tän. 10.
Pesuõmblemise tööstus M. Treufeldt, Tartu t. 8.
Plekksepp A. Saal, Waksali t. 14.
Puutööstus K. Kink, Ilmarise 4.
Rätsepatööstus A. Mikk, Tartu 7.
Riidewärwimine, wanutamine, pügamine ja pressimine J. Rebane, Tartu tän. 22, telef. 55.
Rohukauba ladu ja wärwikauplus prowisor G. H. Jürgens, Suurturg 10.
Saapapealsete tööstus H. Unter, Lossi tän. 2.
Saeweski J. Luts, Tallinna t. 42.
Saun J. Laidoner, Tartu tän. 47.
Sepikoda J. Palo, Pärnu tän.
Saia- ja leiwaäri M. Kallak, Tartu tän. 5.
Silmkudumise tööstus A. Laos, Tartu tän. 22.
Terasasjade ja pudukauplus M. Fürst, Tartu tän. 13.
Tubaka- ja koloniaalkauplus H. Riiet, Lossi tän. 25.
Tulesikuwabrik A/S. Ed. Pohl, Waksali tän. 31.
Wasksepp H. Adamson, Posti 13-a.

Wärwi- ja wärwikauplus E. Günther, Tartu tän. 9.
Willatööstus A. Arm, Oru tän. 2.
Willatamise wabrik M. Pärtel, Uusturg 1.
Worstitööstus A. Mutli, Tartu 10.

Wõru juht.

Üleüldistarwilikud asutused.

Linnawalitsus kõigi osakondadega, Jüri tän. 7.
Posti-telegr. kontor, Jüri tän. 38-a.
Telefoni keskjaam, Jüri tän. 38-a.
Rentei, Karja tän. 24.
Wõru jaosk. maksuinspektor, Kreutzwaldi tän. 15.
8. aktsiisi ringk. ülem, Kreutzwaldi tän. 38.
Wõru maakonna riigimaade ülem, Kasarmu tän. 5.
Wõru ja Petseri ringkonna metsa rewident, Kreutzwaldi tän. 5.
Wõru maakonnawalitsus kõigi osakondadega, Jüri tän. 12.
Wõru-Petseri prefektuur, Kreutzwaldi tän. 52.
Wõru jaoskonna politseikomissar, Kreutzwaldi tän. 52.
Kriminaalpolitsei, Kreutzwaldi tän. 51.
Wõru 1. jsk. kohtu-uurija, Jüri t. 31.
Wõru 2. jsk. kohtu-uurija, Jüri t. 31.
Wõru 1. jsk. rahukohtunik, Kasarmu 3.
Wõru 2. ja 3. jaosk. rahukohtunikud, Aleksandri tän. 8.
Tartu-Wõru rahukogu 3. jaosk. kohtupristaw, Paju tän. 5.
Wõru maakonna rahwawäe komisjon ja rahwawäe ülem, Kreutzwaldi 1.
Wõru maakonna kaitseliidu staap, Kasarmu tän. 1.
Wõru metskonna metsaülem, Kasarmu tän. 5.
Wõru maakonna hobuse-postijaam, Jüri tän. 12.
Wõru maak. waestek. kohus, Jüri t. 7.
Wõru maak. loomakliinik, Jüri t. 12.
Wangimaja, Aleksandri tän. 26.
1. Eesti kinnitusseltsi Wõru osakond, Aleksandri tän. 34.
Wõru raudteejaam, umbes 2½ w. linnast.

Linna ettewõtted.

Linna aptek ühes rohu- ja wärwipoega, Wabaduse tän. 11.
Wõru linnahaigemaja, Kreutzwaldi tän. 22; haig. wastuw. igal ajal.
Linna elektrijaam, Jüri tän. 7.
Linna tapamaja, Karja tän. 2.
Linna lugemistuba, Jüri tän. 7.

Maamõõtjad.

Maakonna maamõõtja J. Kääparin, Jüri tän. 21.
Wanem maamõõtja J. Luik, Liiwa 16.
Noorem maamõõtja A. Rosenberg, Petseri tän. 5

Adwokaate.

Beick, W., wann. adw., Tartu tän. 21.
Luik, P., eraadw., Kreutzwaldi tän. 41.
Joab, J. ja Arak, E., eraadwokaadid, Jüri tän. 26.

Notaarius.

Sermat, A., Kasarmu tän. 3.

Arstid.

Dr. Mälton, J., Wõru maakonnaarst, Wabaduse tän. 13.
Dr. Kolon, sise- ja suguhaig., Wabaduse tän. 13.
Dr. Lutzuwet, A., naistehaig., Jüri 17.
Dr. Krause, A., sise-, naha- ja suguh., Aleksandri tän. 3.
Pelowas, J., Wõru maakonna loomaarst, Tartu tän. 7.

Hambaarstid.

Kusmenkow, M., Jüri tän. 17.
Suursaar-Lindeberg, Linda, Jüri 26-a.
Sirk, A., Tartu tän. 17.

Ämmaemandad.

Reismann, M., Kreutzwaldi tän. 28.
Tannebaum, P., Kreutzwaldi tän. 16.
Jahu, O., Wabaduse tän. 5.

Koolid.

Opetajate seminar, Turu tän. 1.
Poeglaste reaalgümn., Jüri tän. 42.
Tütarlaste reaalgümn., Jüri tän. 42.
Linna poeglaste algkool, Karja t. 22.
Linna 1. sega-algkool, Jüri tän. 39.
Linna 2. sega-algkool, Turu tän. 1.
Muulaste algkool, Pargi tän. 3

Äri- ja tööstusettewõtted Wõrus.

Aptek B. Kerich, Kreutzwaldi tän. 15.
Harjatööstus R. Kuhi, Kasaritsas.

Jahuweski M. Judeikin, Wabriku t. 6.
Jalanõude kauplus, J. Pantalon, Jüri tän. 18.
Kaubatarwitajate ühisuse segakauplus, Jüri tän. 20-b.
Kellasepaäri Julius Tibbing, Jüri t. nr. 16, telef. 1-33; kulla-, kella-, optika-, elektri-, õmblusmasinate, jalgrataste, laskeriistade tööst. ja kpl.
Keemialaboratoorium, J. Riilus, Katarina tän. 4.
Kingsepp J. Olesk, Kreutzwaldi 45.
Kübaratöökoda S. Kaplan, Jüri t. 25.
Liha, worsti ja loomade eksport, E. Tuhk, Jüri tän. 11.
Lina ülesostmine W. Luks, Tartu t. 4.
Lauawabrik M. Körge, Suur Põllu t.
Leiwategija J. Kawer, Tartu tän. 22.
Maaldritööstus P. Himma, Tartu 22.
Mee- ja pudukauplus, A. Steinmann, Kreutzwaldi tän. 26, metallpärgade ja walatud raudristide esitus.
Mehaanika töökoda A. Eiche, Kreutzwaldi tän. 36.
Mütsi- ja pudukauplus P. Silm, Jüri tän. 9.
Naisriiete õmbl. töökoda E. Naag, Kreutzwaldi tän. 35.
Nahawabr. M. Goldberg, Wabaduse 1.
Plekisepp B. Kusnerow, Niila tän. 22.

Põllutööriistade ja -masinate parand. Waga ja Luukas, Kreutzwaldi t. 42.
Põhja panga osakond, Jüri tän. 16-a.
Puutööstus M. Mäok, Jüri tän. 40.
Pudu- ja kübaraäri A. Höhne, Jüri 5.
Rätsepatööstus A. Berg, Kreutzwaldi tän. 43.
Riidekauplus A. Schutz ja F. Berg, Tartu tän. 15.
Riidewärwija K. Reitler, Kasarmu 1.
Saapakauplus W. Tallus, Jüri t. 15.
Sadulsepatööstus Jakob Meiel, Kreutzwaldi tän. 44.
Saun E. Jaason, Karja tän. 40.
Söögimaja L. Müürsepp, Kreutzwaldi tän. 36.
Telliskiwitehas ja laua[illegible], Kasarmu tän. 5.
Teemaja J. Kelp, Kreutzwaldi tän. 17.
Toiduainete kauplus K. Kaart, Kreutzwaldi tän. 56-a.
Tubaka- ja koloniaalkauplus E. Eber, Tartu tän. 9.
Wärwi- ja rohukauplus E. Reins, Tartu tän. 11.
Worstitööstus J. Ziehr, Kreutzwaldi tän. 32.
Worsti- ja lihakauplus H. Ziehr, Kreutzwaldi tän. 41.
Wõõrastemaja „London", Kreutzwaldi tän. 52.

Rakwere juht.

Üleüldistarwilikud asutused.

Linnawalitsus, Tallinna tän. 5.
Linna haigemaja, Tallinna t. 44.
Maakonnawalitsus, Pikk tän. 15.
Postkontor, Tallinna tän. 28.
Eesti panga osakond (end. rentei), Tallinna tän. 3.
Pritsimaja, Pikk tän. 51.
Aktsiisiwalitsuse 3. ringk., Kauba t. 6.
Riigimaade ülem, Rakwere mõis.
Maksuamet 1. ja 2. jsk., Waksali t. 38.

Politsei jaoskondade kantseleid.

Prokuratuur, Pikk tän. 46.
Rakwere linnapolitsei, Rohuaia t. 11-a.
Kriminaalpolitsei, Tallinna tän. 38.
Maak. politseiwalitsus, Rohuaia tän. nr. 11-a.
Maakonna politseiwalitsus, Rakwere jaoskond, Rohuaia tän. 11-a.

Rakwere-Paide rahukogu, Rohuaia 8.
Rakwere-Paide 1. jsk. rahukohtunik, Tallinna tän. 47.
Rakwere-Paide 2. jsk. rahukohtunik, Tallinna tän. 47.
Rakwere-Paide 1. jsk. kohtu-uurija, Tallinna tän. 47.
Rakwere-Paide 2. jsk. kohtu-uurija, Tallinna tän. 47.
Rakwere wangimaja, Rohuaia tän. 6.
Rahwawäe komisjon, Weemi tän. 1.
Linna komandantuur, Weemi tän. 1
Rakwere ühine haigekassa, Pikk t. 32
Loomakliinik, Laada tän.

Arstid.

Martinson, Johanna, naishaig., Pikk tän. 13.
Dr. Hildebrand, Pikk tän. 23.
Eberhardt, A., sisem. haig., Pikk t. 34.

Hoffman, Ed., sünnit. abi, Pikk t. 58.
Lepp, O., Waksali tän. 19.
Oja, W., Parkali tän. 9
Wiren, R., linnaarst, Tallinna t. 25.
Dr. Tiiwas, Pikk 20, Silberbergi m.
Haho, J., maak. arst, Pikk tän. 30

Adwokaadid.

Waldmann, E., Pikk tän. 27.
Haho, K., Weski tän. 4.
Kütt, G., kohtupristaw, Waksali t. 29.
Teuneberg, A., notaarius, Tallinna 12.
Kruuse, Nikolai, wann. adw., Pikk 13.
Kutti, Martin, Pikk tän. 46.
Mägi, W., Pikk tän. 30.
Leps, A., Lai tän. 7.
Loomaarst H. Heinrichson, Wilmsi pst., loomakliinik.

Hambaarstid.

M. Juurik-Gerberson, Tallinna t. 8.
B. Zlaff, Tallinna tän. 6, wastuwõtmine 9—1, 4—6.

Ämmaemandad.

K. Ajastu, Tallinna tän. 50.
K. Normann, Pikk tän. 17.

Maamõõtja.

Rajos, E., Pikk tän. 72.

Äri- ja tööstusettewõtted Rakweres.

Linna aptek, Pikk tän. 14.
Hõbe- ja kuldasjade kauplus H. Stahlberg, Tallinna tän. 18.
Jalanõude- ja nahakauplus J. Tenneberg, Pikk tän. 26
Kingsepp A. Kuningas, Tallinna t. 12.
Kudumisetööde kauplus K. Seiboth, Tallinna tän. 10.
Kukusepatöökoda W. Mannow, Aleksandri tän 8.
Linawabrik, Wabriku tän.
Majanduse ühisus, Lai tän. 18.
Metallide autogeneetiline kokkukeetmine, J. Pikk, Lai tän. 8.
Nahaparkimise tööstus A. Tamm, Tartu tän. 5.
Rööritööstus D. Grunberg, Saue t. 3.
Optika- ja segakauplus J. Amos, Pikk tän. 26.
Pagaritööstus G. Remmelgas, Pikk tän. 1.
Plekisepp J. Jaskal, Aleksandri t. 6.
Polstermööbli, ukse ja akna eesriiete töökoda Gustaw Jõe, Pikk 28.
Pudu- ja mööblikauplus M. Draw, Pikk tän. 13.
Puusärgitööstus W. Kuldwere, Pikk tän. 37.
Rauakauplus G. Limberg, Tallinna tän. 22
Rätsepatööstus Ed. Weinberg, Pikk t. 21.
Riide- ja pudukauplus J. Grube, Pikk tän. 64.
Riidewärwija A. Pedriks, Pikk t. 31.
Sadulsepatööstus M. Lusenberg, Tallinna tän. 30.
Saeweski T. Saarepera, W. Põllu 6
Saun K. Kallas, Sauna tän. 3.
Sepikoda K. Ubjus, Waksali tän. 23.
Silmkudumise töökoda A. Aren, Pikk tän. 1.
Söögimaja E Grosberg, Waksali 4.
Tärklisewabrik „Wiru“, Konstantini 3.
Tubakawabrik „Kungla“, Jaama pst. 11.
Wankritööstus J. Bachmann, Laada tän. 4.
Walmisriiete kauplus J. Karu, Pikk 6.
Weskiliwide tööstus A. Mikiwer, Waksali tän. 27.
Wärwi- ja rohukauplus, Pikk tän. 12.
Willawabrik G. Stahl, Pikk t. 31.
Wiljakohwi- ja siguritööstus „Estika“, Parkali 4.
Wärwi- ja segakauplus Haase ja Nieländer, Pikk tän. 5.
Worstitööstus J. Baumann, Rohuaia tän. 13.
Wöörastemaja „Euroopa“, Lai t. 26.

Paide juht.

Üleüldistarwilikud asutused:

Linnawalitsus, Turu pl. 9.
Linna haigemaja, Aia tän. 16.
Rahwaraamatukogu, Pikk tän. 30.
Posti-telegraafi kontor, Pikk tän. 17.
Pritsimaja, Lai tän. 3.
Elektrijaam, Prääma mõis.
Järwamaa riigimaksu amet, Tallinna tän. 6.
Aktsiisi 2. ringkond, Waimu tän. 13.
Järwa maakonna telefoni-telegraafi wõrk, Pikk tän. 17.

Rahwawäe ülema kantselei, Turu plats 6.
Järwa maakonnawalitsus, Tallinna tän. 6.
Järwa maakonna politsei, Wee tän. 4.
Järwa maakonna haigemaja, Pärnu tän. 10.
Linna haigemaja, Wäike aia tän. 14.
Kriminaalpolitsei, Tallinna tän. 10.
Riigimaade ülema kantselei, Weski tän. 10.
Eesti Pank, P. O., Turu platsil.
Järwa kaitseliidu ülema kantselei, Tallinna tän. 24.
Kohtu-uurija Rüütli tän. 8.

Adwokaadid:

Era-adwokaat Rudolf Lepp, Turu plats 3.
Notaarius Joh. Wihalem, Pärnu tän. 24.

Arstid:

Dr. P. Naaris, Tiigi tän. 7. Järwa maakonna terwishoiuosakonna juhataja. Maakonna tütarlaste ja poeglaste reaalgümnaasiumi, wangimaja, riigiteenijate usaldusarst.
Dr. O. Schilling, maakonna haigemaja kirurg, Pikk tän. 2.
Dr. K. Sööt, linna haigemaja juhataja, linnaarst, Lai tän. 10.
Wöörmann, hambaarst, Turu pl. 3.
E. Raudsepp, lomaarst, Pärnu t. 15.

Ämmaemandad:

Laaberg, Pikk tän. 23.
Estental, Pikk tän. 11.
L. Olep, linna haigemajas ka masseerija.

Koolid:

Paide ühisgümnaasium, Posti tän. 72.
Paide Saksa õppkeelega era-reaalgümnaasium, Pärnu tän. 39.
Paide linna algkool, Tallinna tän. 14.

Lastekaitse ühingu lasteaed, Pärnu tän. 41.
Kunstkäsitööde õpetaja pr. M. Laas, Pärnu tän. 24.
Kunstkäsitööde õpetaja prl. A. Neumann, Wäike Aia tän. 13.

Raamatukauplused:

Kaubatarwit. üh. „Jwa" raamatuosakond, Pikk tän. 1.
H. Seidelberg, Pärnu tän. 6.
H. Leesment, Turu plats 13.

Äri- ja tööstusettewõtted Paides:

Apteek Lindke, Turupl. 13.
Jahitarbete ja uuride kauplus, E. Laas, Turuplats 11.
Kaubatarwitajate ühis. „Jwa" kauplus, Pikk tän. 1.
Koloniaalkauplus J. Leithammel, Tallinna tän. 12.
Kompweki- ja biskwiiditööstus H. Trautmann, Tallinna tän. 10.
Lihakauplus Joh. Bergmann, Pikk 2.
Nahakauplus J. Schwarz, Pikk tän. 2.
Nahawabrik H. Kõwa, Parkali tän. 14.
Plekksepp M. Spungin, Pärnu tän. 7.
Pleki- ja pudukauplus A. Judelowitsch, Pärnu tän. 6.
Piimaäri A. Einpaul, Wee tän.
Riide- ja pudukauplus J. Kritt, Tallinna tän. 5.
Riidewärwija J. Stefan, Parkali t. 16.
Sawitööstus Grünberg, Prääma t. 4.
Saeweski H. Kõwa, Parkali tän. 14.
Segakauplus A. Ahlmann, Tallinna tän. 5.
Singer ja Ko., Jmblusmasinate müük, Turu plats 10.
Tunnikellade kauplus, M. Adamson, Turu plats 18.
Ühispank, Tallinna tän. 10.
Willa- ja jahuweski O. Simson, Parkali tän. 4.
Worstitööstus J. Septer, Pikk tän. 2.
Wöörastemaja „Grand", Teliskiwi 4.

Kuresaare juht.

Üleüldistarwilised teated.

Linnawalitsus, Kubermangu tän. 1.
Linna politsei, Kubermangu tän. 14.
Maawalitsus, Lossi tän. 1.
Maapolitsei, Kubermangu tän. 14.
Kriminaalpolitsei, Kubermangu t. 14.
Kaitsepolitsei, Allee tän. 4.
Rahwawäe komisjon, Pikk tän. 42.
Rahukohtunik P. Parts, Uus tän. 5.
Posti-telegraafi-telefoni kontor, Kubermangu tän. 8.
Riigimaade ülem, Kubermangu t. 7.

Maakonna metsaülem, Kubermangu tän. 23.
Maksuamet, Kubermangu tän. 14.

Linna ettewõtted.

Elektrijaam, Tolli tän. 12.
Saaremaa maakonna haigemaja, Toris, Loode mnt. ääres, tel. 28.
Waestemaja, Waestemaja tän. 9.
Rinnalaste kodu, Kubermangu t. 5.
Linna lasteaed, Kubermangu t. 23.

Arstid.

Dr. Russow, K. S., linnaarst, Pargi tän. 6.
Meierzejewsky, J., Allee tän. 11, naisarst.
Dr. Martinson, H., maakonnaarst, Pargi tän. 2.
Dr. Hoffmann, W., Kuresaare jaoskonnaarst, Kohtu tän. 14.
Dr. Faure, J. S., Sadama t. 23.

Hambaarst.

Berendson, A., Kauba tän. 12.

Silmaarst.

Lachschewitsch, T., Pikk tän. 59.

Ämmaemandad.

Bielbusch, E., Uus tän. 14.
Lember, S., Suur Põllu tän. 10.

Loomaarst.

Stange, G., Pikk tän. 23.

Adwokaadid.

Wann. adw. Stakelberg, Kubermangu tän. 10.
Jõeäär, A., Lossi tän. 3.

Kohtud.

Saaremaa 1. ja 2. jaoskonna rahukohus, Lossi tän. 2.
Saaremaa maamõõtja rewident, Komandandi tän. 1.
Notaarius, Lulla, A., Pargi t. 5.

Koolid.

Saaremaa ühisgümn., Kohtu t. 19.
Saksakeelne era-ühishumanitaargümnaasium, Pikk tän. 26.
Linna algkool, Kubermangu tän. 3.
Prl. A. Reichardi eraalgk., Uus Romassaare tän.
Kuresaare merikool, S. Põllu t. 4.
Ehitus-instruktorite kool, Kohtu t. 22.

Ärid ja tööstusettewõtted Kuresaares.

Apteek, A. Allik, Turu tän. 8.
Autojuht, F. Laht, Lossi tän. 10.
Jahu- ja saewesk, J. Kahu ja Ko., kontor Kauba tän. 16.
Kirjastusühis. „Saaremaa", Pruuli tän. 1.
Majandusühisuse segakauplus, Kauba tän. 10.
Mehaanik, F. Wachstein, Uus t. 47.
Mudasupelusasutus, Allee tän. 11.
Notaarius, A. Lulla, Pargi tän. 5.
Rauakauplus, K. Bergmann, Lossi tän. 5.
Raamatukauplus, T. Liiw, Pruuli tän. 9.
Tarwit. ühisus, Kohtu tän. 1.
Trükikoda, O. Liiw, Pikk tän. 6.
Ühispank, Lossi tän. 11.
Wärwimise töökoda, A. Kitt, Suuresillal.
Willa-, jahu- ja saewesk, Parkali tän. 2.
Wõõrastemaja „Kuld oda", Lossi tän. 9.

Haapsalu juht.

[illegible] asutised.

Linnawalitsus, Kooli tän. 2.
Linna-, Maakonna- ja Kriminaalpolitsei, Wiedemanni tän. 26.
Rahwawäe komisjon, Kalda t. 37.
Lääne maakonna Haapsalu jaoskonna rahwawäe ülema kantselei, Kalda tän. 37.
Kaitseliidu staap, Karja tän. 6.
Posti-telegraafi kontor, Kalda t. 8.
Riigimaade ülem (Lääne maakonna), Jaani tän. 6.
Waestelaste kodus, Kooli tän. 2.
Tallinna-Haapsalu rahukogu, Saue tän. 18.
Kohtu-uurijad, Wiedemanni t. 15.
Maakonnawalitsus, Suur Lossi t. 43.
Maakonna metsa ja saarte rewident, Wõnnu tän. 8.
Eesti panga Haapsalu osakond, end. rentei, Karja tän. 27.
Tallinna Krediitpanga osakond, Turuplats 4.

Eestimaa tööstuse ja kaubanduse panga jaoskond, Karja tän. 6.
Maksuinspektorite kantselei, Kooli t. 3.
Vangimaja, Wiedemanni tän. 16.
Kohtumaja, Karja tän. 20.
Haapsalu telefoni keskjaam, Kalda tän. 8.
Maakonna haigemaja, Waba tän. 8.

Arstid.

Dr. Alver, H., Saue t. 9. Sisemised ja närwihaig.
Dr. Parker, Joh., Läänemaa haigem. Eriala: Ortopäädia, haawa-, kõrwa-, nina- ja kurguhaigused.
Reikmann, K., linnaarst, Kreuzwaldi tän. 6.
Dr. Riesenkampf-Lindström, L., Saue tän. 16.

Hambaarstid.

Laots, M., Wiedemanni tän. 29.
Aleksejewa, Kooli tän. 7.

Loomaarstid.

Erler, M., Jaani tän. 6.
Jakowlew, Metsa tän. 4.

Koolid.

Läänemaa ühisgümnaasium, Kalda t. 6.
Haapsalu 1. algkool, Ehte t. 14/16.
Haapsalu 2. algk., Wiedemanni t. 20.
Kalja erakool, Lossi tän. 41.

Mitmesugused ametid.

Akermann, A., notaarius, Wiedemanni tän. 24.
Korris, A., adwokaat, Wiedemanni tän. 23.
Aptek, ühisaptek, Turuplats 7.
Eestimaa tööst. ja kauband. panga osakond, Ehte tän. 2.
Kompwekitööstus J. Riismann, Wilkeni tän. 4.
Linna saeweski, tapamaja hoowis.
Mehaanikatööst. J. Lapmann, Uus tän. 16.
Naha- ja wanaraua kauplus B. Joffe, Karja tän. 24.
Päewapilditööstus J. Grünthal, Karja tän. 27.
Prillide ja kellade kauplus M. Riimann, Posti tän. 11.
Raamatu ja kirjutusmaterjali kaupl. „Lääne“, Karja tän. 14.
Riidewärwija K. Ett, Sadama t. 31.
Singeri õmblusmasinate kauplus, Karja tän. 27.
Supelusasutus, Suur Mere t. 20.
Tubaka- ja segakauplus A. Prikk, Posti tän. 6.
Willa- ja jahuweski W. Medell, Mäe tän. 8.
Wõõrastemaja „Salong“, Turupl. 6.

Petseri juht.

Linnawalitsus, Turuplats 16.
Maawalitsus, Butõrka tän. 2.
Kaitse- ja Kriminaalpolitsei, Pihkwa tän. 27.
Postkontor, Turuplats 8.
Maksuamet, Tiigi tän. Karlsoni m.
1. jaosk. rahukohtunik, Riia tän. Remmeli maja.
2. jaosk. rahukohtunik, Pihkwa t. 16.
Kohtu-uurija, Pihkwa tän. 16.
Arst J. Kelder, Aia t. oma maja.
Loomaarst G. Swidinsky, Waksali t. Dondukowi m.
Adwokaat A. Warul, Wõru tän. 5.
Notaarius Johan Piip, Riia tän. 20.
Gümnaasium, Waksali tän. 5.
Eestimaa tööstuse ja kauband. panga osakond, Riia tän. 1.
Aptek, A. Meomuttel, Riia t. 5.
Ühispank, Tartu tän. 7.
Trükikoda „Täht“, Tartu tän.

Paldiski juht.

Üldtarwilised asutused.

Linnawalitsus, Katarina tän. 27, telef. 8.
Waestelastekohus, sealsamas.
Linna waestemaja, Kiwi tän. 14.
Linna elektrijaam, Peetri tän. 36.
Posti-telegr. kontor ja telefoni keskjaam, Katarina tän. 30.
Politsei jaosk., Peetri ja Kauba t. nurgal 15.
Arestimaja, Kiwi tän. 2 (end. supelusasutuses).

Rahukohtunik, Keila jaosk., Keilas.
Kohtu-uurija, Harjumaa 2. jaosk. Tallinnas.
Tolliamet, Nikolai tän. 4.

Terwishoid.

Linna terwishoiuarst Dr. P. Studemeister, Jüri tän. 13.
Ämmaemand E. Mäggi, Pakerortis.

Koolid.

Ühisreaalgümn., Sadama tän. 5, end. merekooli majas.
6-klassiline algkool, Peetri tän. 36.

Ühisused ja seltsid.

Ühispank, Elisabeti tän. 20.
Paldiski Kalameeste selts.
Koorejaama ühisus, Elisabeti t. 35.
Tuletõrje selts, Nikolai tän. 7.

Äri- ja tööstusettewõtted Paldiskis.

Aptek, E. Kuil, Jüri tän. 18.
Kalatööstus V. Heek, Peetri t. 18.
Kiwimurd J. Odres, Kiwi tän. 6.
Mitmesuguse kauba pood K. Kukk, Elisabeti tän. 27.
Pagariäri Joh. Lüwe, Jüri tän. 11.
Plekksepa ja lukksepa töökoda, A. Koch, Elisabeti tän. 31.
Soolatud kalade ladu A. Treugut, Sadama tän. 10.
Suitsukalade tööstus G. Tusar, Mere tän. 32.
Wõõrastemaja J. Dewid, Peetri 25.

Põltsamaa juht.

Linnawalitsus, Weski tän. 1.
Politseikomissar, Lossi tän. 7.
Rahukohtunik J. Were, Lossi tän. 7.

Arstid.

M. Saar-Glasunow, Jõgewa mnt. nr. 14.
K. Ruus, Pargi tän. 2.
Loomaarst W. Laante, Weski tän.
Hambaarst A. Smironin, Lossi t. 7.
Adwokaat H. Kongas, Lossi tän. 18.
Haigemaja, Pajusi mnt. 1.
Hobusepostijaam, Lossi tän. 15.
Kohtupriistaw J. Soo, Lossi t. 20.
Ühisgümnaasium, Weski tän.
Ühispank, Lossi tän. 4.
Masinaparanduse töökoda, Jõgewa mnt. 1.
Majandusühisus, Jõgewa mnt. 11.
Riidewärwimise tööstus S. Lebedew, Lossi tän. 12.
Päewapilditööstus A. Mik, Jõgewa mnt. 28.
Üüriauto omanik J. Moorits, Lossi tän. 17.
Willawabrik, jahu ja saeweski O. Teppor, Weski t.

Tapa juht.

Adwokaat P. Lainewool, Kesk t. 7.
Aptek, J. Pari, Pikk tän. 9.
Arst E. Walter, Waksali tän. 10.
Loomaarst A. Ein, Kesk t. 18.
Hobusepostijaam, Pikk tän. 21.
Kohtu-uurija O. Sild, Waksali t. 8.
Linnawalitsus, Waksali tän. 10.
Linna algkool, Kooli tän. 13.
Rahukohtunik O. Linno, Pikk t. 25.
Politsei abikomissar, Ambla tän. 12.
Ühispank, Esplanaadi tän. 12.
Worstitööstus Otto Baumann, Pikk tän. 5.
Riidekauplus O. Lasberg, Pikk t. 19.
Mehaanika töökoda J. Keise, Ambla tän. 9.
Nahaparkal Blumfeldt, Weski t. 5.

Türi juht.

Aptek, Paide tän. 4.
Arst, Dr. Wöhrmann, S. Pärnu t. 55.
Loomaarst K. Kärner, Paide t. 1.
Põhja panga osakond, Jaama t. 17.
Politsei abikomissar, Paide tän. 3.
Linnawalitsus, Paide tän. 7.

Tõrwa juht.

Arst, Dr. T. Bergmann, Tartu t. 10.
Loomaarst A. Neumann, Tartu t. 27.
Linnawalitsus, Tartu tän. 16.
Ühisgümnaasium, Puiestee tän. 1.
Linna algkool, Walga tän. 3.
Linna politsei jaosk. kantselei, Weski tän. 7.
Ühispank, Tartu tän. 2.
Hobusepostijaam, Tartu tän. 25.
Postkontor, Walga tän. 7.

Alewid, millel on samanimeline postkontor ja omawalitsus.

Antsla — Wõrumaal, Elwa — Tartum., Jõhwi — Wirum., Kallaste — Tartumaal, Kilingi-Nõmme — Pärnum., Kunda — Wirum., Kärdla — Hiium., Mustwee — Tartum., Mõisaküla — Pärnum., Otepää — Tartum., Sindi — Pärnum., Wõhma — Wiljandim., Wööbsu — Petserimaal.

Tarwilikuma sisu juhataja.

Eesti riigi tulewik.

I.

Eesti riik. — Kuulsin seda nimetust esimest korda wist juba 1895 aasta kewadel, pealegi wäga iseäralikus olukorras. Selle sõna tollekordne wäljendaja ei olnud ka mõni haritud unistaja ega patriootline õhulosside ehitaja, waid harilik labane talupoiss, kelle nimi kahjuks ununenud.

Olime, Harju maakaitsewäelased, käsutatud üheks kuuks Tallinna wäeõppusele. Harjutusi peeti Ülemiste järwe kaldal, n. n. Liiwal.

Olid parajaste käsil tüütawad marssimisharjutused, mida pidime tegema palawal kewadise päikese paistel, sügawas pehmes liiwas, umbkeelse jefreitori kamandusel. Seal'ep üks külapoisist-maakaitsewäelane, higi pühkides, wälja pahwataski:

„Mikspärast peame siin wõõra riigi käsu peale liiwas tampima? Asutame parem Eesti riigi, siis on ometi waewanägemiseks põhjus.“

Ajawiiteks ja jutujatkuks see oli öeldud ja niisugustena wõtsid neid sõnu kuuljadki, pakkudes naljatades kuninga ametit mõtte algatajale enesele.

Nüüd, kolmkümmend aastat hiljem, mil see juhtumine meeldub, pean tähtsaks, et tolkorral seda suurt mõtet, olgugi naljaks awaldatud, wäljendati siiski niisuguses olukorras, kus iseseiswa Eesti riigi tarwilikkus tugewalt end tunda andis. Pidulikus meeleolus wõi luuleunistuses igatahes neid sõnu ei öeldud.

Käsitan sellepärast Eesti iseseiswuse küsimust järgnewates ridades peamiselt tarwilikkuse ja kasulikkuse seisukohalt, kuigi tundeelulised ja meeleolulised põhjused kaaluwamateksgi tuleksid pidada.

Eesti riik on igale teadlikule kodanikule eneseestmõistetaw wäärtus, nagu seda on igale lapsele tema ema. Nii kui ei wõiks tõustagi küsimus: kumb on lapsele parem, kas rikas wõõrasema wõi kehw lihane ema, nõnda sama ei wõiks tõusta küsimus: kas wäikerahwal on parem elada wõõrasriigis wõi iseseiswa riigina.

Sest igale teadlikule kodanikule, kes end oskab tunda ja austada inimesena ning täiewäärtuslise kodanikuna, ei wõiks olla midagi alandawamat, kui elada kodumaata, nagu juut wõi mustlane. Weel kurwem on elada ühel rahwal oma enese kodumaal ilma kodumaata, nagu elasime terwe rea aastasadu, mil meie kodumaal ei olnud peremehed ega ueste walitsejad mitte me ise, waid sootu wõõrad. See oli ühe rahwa orjaseisukord teise walitsewa rahwa sunduse all, nagu oli kord inimori oma pärisisanda sunduse ja meelewalla all.

Neile, kellele Eesti riik ja tema olemasolu tundub suure wäärtusena, neile jääbki see niisuguseks, kuigi selle pidamine wast peaks nõudma

weelgi suuremaid koormaid ja kohustusi kui praegu. Sellepärast ei ole neudel Eesti riigi tulewiku küsimuse suhtes ka eitawat seisukohta, ega wõigi seda olla.

Ent mis puutub neisse, kes olukordi hindawad waid isiklise kasu ja käegakatsutawate labaste wäärtuste järele ja sellest seisukohast asuwad hindama ka Eesti iseseiswuse wäärtust ning otsustama Eesti riigi tulewiku küsimust, neilegi peab soowitama ainult ühte: enne otsusele jõudma, kui palju Eesti riikline iseseiswus omab käegakatsutawaidki wäärtusi, wõrreldes selle olukorraga, ja nende tingimistega, milles olime sunnitud elama enne iseseiswuse saawutamist.

Oleme, näiteks, wõrdlemisi lühikese iseseiswuse aja kestel unustanud sellegi suure orjuse, — wäeteenistuse kohustuse —, mille 30 aastat tagasi labane talupoiss ülekohtuseks koormaks pidas. Kui palju nõudis see kohustus meilt jõudusid ja elusid! Kahjuks puuduwad arwud, kuid igatahes oli nende noortemeeste arw kaunis suur, kes rahuajalgi 4—5 aastase wäeteenistuse kestel wõõrsil wiibides igasugustes wintsutustes hukka said. Näiteks selle arwu kohta wõiks nende ridade kirjutaja tuua seda tõsiasja, et juba üksinda tema koduringkonna 22-est koolipoisist kolm rahuajal wäeteenistuses Poolamaal surid.

Arwestamata jättes seda häwitawat laastamist, mida ilmasõja esimesed aastad Eesti elujõulistema meeste hulgas tekitasid, wõime weenduda, et juba harilik rahuaegne wäeteenistuse orjus ainuüksi meie iseseiswuse saawutamiseks tehtud jõupingutusi täiel määral tasub. Kujutlegem enestele, et meie nooreb rahwapojad peaksid tulewikus jällegi ei tea kus ilma ääres, wõõras kliimas ja wõõrais oludes, umbkeelsete õpetajate all mitmed aastad ühtjärge endid harjutama. Ja milleks? Et mõnda meile tundmata wõõrast rahwast meile waenulikule niisama wõõrale rahwale alla heita, allaheitmise wõitluseks isegi oma elu ohwriks tuues

Peaasjalikult selleks heidawadgi suur-rahwad wäikseid oma alla, et allaheidetud rahwas aitaks jälle teisi allaheita.

Kas wõime mõelda, et see saatus meie lastele kord jälle peale langeks?

Peawäärtus, mida annab meile Eesti iseseiswus, on w a b a e d e n e m i s e t e e. Meie saame ise määrata, kuda me elama peame. Kui meie oma edutee walimisel eksime, siis on meie oma wõimuses, olnud eksitusest õppust wõtta ja tehtud wiga ära parandada. Kui tulewad aga wõõrad meile teesid määrama, siis, nähku me küll, kui ekslik ja ülekohtune kõik on, ei ole meil ometi wõimalust selle wääramiseks. Sakslastel olid kawad walmis, Eestimaale üle miljoni Saksa asuniku sisse wedada, isegi waldades hääleõigust anda ainult sakslastele ja saksastunuile. Kas oleme õieti järele mõtelnud, missugust ülekohut meie niisugusel

korral wõõra wõimu all olekfime saanud kannatada? Kas wõime mõtelda, et see kunagi meie lastele wõib kätte tulla?

Möödunud Wene surwe tundub meile wast sellepärast kergem mõtelda, et meie isade mälestusesse kuulub teoorjuse kaotamine ja mõned uuendused, mis mujal Europas ammu läbi wiidud olid. Aga kui wähegi hakkame mõtlema, teame, et Wene wõim oli see, mis pani meil kõige kangema pärisorjuse maksma, kaotas ära Rootsi aegsed talupoegade õigused ja alles 1739 aastal kuulutas seadusena, et talupoeg on kõige ihu ja hingega mõisniku oma. Wene wõim wiis Eesti rahwa orjastamise seaduslikult lõpule, kuna eelmised wiissada allaheitmise aastat oliwad jätnud ikkagi weel mingisuguse seadusliku inimese-õiguse alles.

Nii kui minewikus oli Wene wõimu alla sattumine eestlasele kõige suurem üleüldine õnnetus, niisama saaks selleks ka uus Wene alla heitmine, sünniks see kas kommunistlise wõi monarhistlise wõimu poolt; igal juhusel rõhuks see sündmus meid samasse metsikusse — weel sügawamale kui wenelased ise on.

Te ehk ütlete, et Eesti wõidakse ka alla heita päris demokraatlisele riigile, kes walitseks meie üle modern-demokraatlisel wiisil.

Mis tähendab, allaheidetud rahwa üle demokraatliselt walitseda? See tähendab, et walitsetakse rahwa oma isikute ja rahwa oma orgaanide läbi. See tähendab, et jääksiwad alles kõik need pahed, mille pärast meie oma iseseiswusest ei taha hästi lugu pidada, ainult nende pahede muutmise, kõrwaldamise, parandamise wõimalused oleksiwad raskemad. . Walitseksid saamatud, hooletud ja muude pahedega ametnikud, nende ametisse panek aga ei oleks ükski meie asi, waid oleneks juba ka ühtlasi „ülema" suurrahwa walitsuse heaksarwamisest.

Kõik pahed, mille all praegu kannatame, algades liiast maksu-koormast ja lõpetades hooletu ametnikuga, on paremine kõrwaldatawad meie iseseiswas riigis kui allaheidetud rahwana.

Pole mingisugust head, mis meile kui rahwale wõiks meeldida allaheidetud seisukorras. Peaks olema selge igal mõtlejale inimesele, et Eesti riiklik iseseiswus on wäärtus, mille alalhoidmiseks kõik muud wäärtused, wiimase hingetõmbamiseni, tulewad ohwerdada.

Kuda Eesti riik wõib langeda?

See meie iseseiswus wõib meil kaduma minna kas sisemistel wõi wälimistel põhjustel. Kõige suurem hädaoht on, et sisemised ja wälised põhjused ühes mõjuwad.

Sisemised põhjused aga on meile ligemal ja nende olemine annab wälistele kõige enam hoogu, sellepärast peame kõige pealt käsile wõtma, sisemised olud, kui oma riiklist iseseiswust tahame kindlustada.

Praegune seisukord on paljudele wäljakannatamata, weel ena-

matel puudub igasugune eduwõimalus, weel suuremad hulgad kaebawad majandusliſe kitsikuſe all. Wäga suur hulk on neid, kes ütlewad, et meil mingisuguseid lootusid ei ole oma tulewiku majanduslisеks kindlustamiseks. Siis peame otsima wäljawaateid, millega kindlustada oma riigi aluseid, see tähendab, mil teel saame wähendada nõndanimetatud pahesid.

Neid on ka meil, kes ütlewad, et kui tuleks meilegi oma Mussolini, kes kange käega paneks walju korra maksma, wähendaks wägiwallaga igasugust sõnadetegemist, sunniks surmahirmul kõik kõhklejad kohusetäitmisele.

Oleme Italiast selleks liiga kaugel, et õiget otsust teha, kui kasulik Mussolini tegewus isegi Italiale on olnud. Meie ei tea mitte, kui palju Mussolini poolehoidjate seas Italia riigiwargaid ja muid sarnaseid on, kellele waba sõna sulgumine meeltmööda. Aga et Eestis samaaadiline tegewus oleks iseäranis sulipoissa sigitaw, tõendab kõige pealt see, et esimene parempoolne riigipöörde tegija, kes nüüd kinni istub, just nende seast oli tulnud. Ja kui oleksgi meil üks waimustatud isamaalane, kellel oleks usku, et sarnasel teel isamaad päästa saab, siis meil wõiks ta oma seltsilisteks saada ainult sulipoissa. Ei ole ju meil ühtegi nii rikast isikut, kes oma waranduſt ohwerdades, suudaks midagi mõjuwat korda saata. Kui ilmuks siisgi tubli ja hakkaja mees, kes wähese jõuga, wõi koguni paljaste kätega, end Eesti Mussoliniks wälja kuulutaks? Kuigi see oleks ideaalne mees ja kui tema ettewõttel oleks tagajärgi näha, siis tormaks nagu nälginud koerte kari teda toetama kõiksugu saagiahnitsejad, kes Eesti riigi asutamisel weel ei ole midagi saanud, wõi kes eneſe arwates liiga wähe on saanud. Ausad inimesed, kes on harjunud ja tahawad seaduse järele elada, niisugust juhtumist toetama ei läheks. Küll aga igasugused sulid, kellel weel wärskelt meeles, kuidas Eesti riigi asutamise ajal hakkajad mehed mõnesugust saaki saiwad. Niisugused oleks suurel hulgal fascistlist abi pakkumas. Sarnane katse wõiks meil ainult kulusid teha, suurendada maksumaksja ja töödtegewa rahwa koormat, ja see on kõik.

Wõimuwalitsejal ei oleks tarwis arwestada muudega kui nendega, kes on juhtiwatel kohtadel; alam on juba sellega harjunud, et peab ülemuse sõna kuulma. Kõik alamad siis, kes kardawad kohalt „lendamist“, pakuks üksteise wõidu wõimuhaarajale oma teenistust. Meil wõiwad nad seda teha pealegi ausa mehena, sest meil pole ju ametwannetgi, millest üleastumine wõiks teda ausamate silmis näruseks tembeldada. Kui siis wõimul olejad keelaksiwad ära wastaste ajalehed, oma poolehoidjaid aga toetaksid riigilaenudega, wõiksiwad wõimule saanud sulipoisid julgesti riigi warasid oma wahel jaotada, ja seda weel isamaa päästmise nimel.

See oleks kõige halwem, mis Eestile wõiks juhtuda. Eesti iseseiswus oleks selle järel ka warsti otsas.

Aga kõneldakse ju ka töörahwa rewolutsioonist? Ehk niisugune suursündmus wõiks seisukorra ühe hoobiga parandada? Peksame laiali kõik ülearused ametnikud. Maakonnawalitsused paneme otsekohe kinni ja anname nende asjad kas wõi weneaegsete maakonnaülemate kätte, kes jälle ajaks asju kahe, kolme ametnikuga, nagu enne. Maksuinspektorilt wõtame ära tema kantselei kahekümne ametnikuga ja jätame temale ainult kaks kirjutajat, nagu oli Wene ajal. Riigiametnikkudest jaotame kõik ära, mis on rohkem, kui endiseid kubermangu ametnikke. Riigi maade ja metsade ülemate kohad ühendaksime kokku, niikauaks kui maid ja metsi weel on rahwale jaotamata. Peale jaotamist kaoks nende amet hoopis, ehk ühendatakse näituseks kas wõi politsei-ametiga, nii palju kui weel waja jne. jne. Rahwa maksukoorem kahaneks üle poole wõrra.

Aga seda just ei saa kätte rewolutsiooniga. Niisuguseks rewolutsiooniks meie ei saaks tegelasi. Nagu rewolutsioonide ja iseäranis Wene rewolutsiooni lugu näitab, on seal peategelasteks need, kes uue korra suures palgakohte tahawad saada ja nende rewolutsiooni kordaminekul ka saawad. Kui meie nüüd hakkaksime ametnikkude rohkuse wastu wõitlema rewolutsiooniga, peaksime lubama tegelastele ametikohad, ja tagajärg oleks halwem kui enne, oskamatu inimesed on saanud ametisse ja et nad ametit ei oska, peaksime neid weel suurema arwu ametisse panema. Rewolutsioon on ülepea wäga kulukas ja kahtlane rahwa elukorra parandamise abinõu. Kulukas sellepärast, et seal liiga palju rahwa jõudu raisku ja kaotsi läheb aga kahtlane iseäranis oma tagajärgede poolest. Sellele näituseks on Wene rewolutsioon Wenes kasulik olnud? Ainult mõnele sajale juhile ja mõnele harimata komissarile, kes ilma õppimata ja ilma eksamita saiwad suurepalgaliste kohtade peale, ainult selle eest, et neil rewolutsiooni ajal oli hea suuwärk, mis inimestele oskas pettepilta ette jahwatada. Ka kõige uskmatam Eestis on kõnelenud mõne Wenest tulnud töölisega ja on *oma kõrwaga* kuulnud, kuda Wene töörahwas nüüd nälgib ja waewleb ja on ilma õigusteta enam kui enne.

Ka rewolutsioonitee peame oma seisukorra parandamiseks kui kõlbmata kõrwale jätma ja peame walima omale edutee, mida on käinud teiste põhjamaade demokraatilised wäikerahwad, õppides suurrahwaste rewolutsioonidest ning oma elujärge uuendanud ja parandanud seaduslikul teel.

Ka Eesti põhiseadus, kuigi see on puudulik, noor ja kokkuseatud wähekogenud isikute poolt, näitab selle tee, kuda rahwal wõimalik on ise oma tahtmise järele oma seisukorda muuta.

Ka seegi tee on tehtud raskeks ja kulukaks, aga ta on siisgi odawam ja kergem kui rewolutsioonitee.

Demokraatline riigikord ei tähenda igakord, et rahwas walitseb, waid ainult seda, et rahwas selles riigikorras wõiks ise enamuses walitsusewõimu juhtida, *kui ta seda teha oskaks.*

Kui ta seda aga *mitte ei oska*, siis juhiwad walitsemist teised wõimud, wahel üsna wäike kildkond ehk õigem: mitu wäikest kildkonda.

Nagu rewolutsioonis silmapilkselt, nii on demokraatlise riigikorra juures alaliselt „hea suuwärk" wõimuandja ja ka wõimukandja

Kui tahawad rahwa nimel walitsema pääseda, need, kellel on hea suuwärk, tarwitawad seda ise, kellel mitte, palkab enese eest teise kõnes ja kirjas sõnu tegema. Kuna üksiku jõud kuigi pikale ikkagi ei ulata asutatakse salkkonnad, kus tõmbawad üks kõigi eest ja kõik ühe eest Rahwale üteldakse meelitusi — kiidetakse, et ta täiesti küps on ennast oma esemikkude läbi walitsema. Salkkonnale walitakse mingi üleüldiselt tõmbaw nimi ja mõnikord nimetakse ka mingisugune seltskonna kiht, kelle kasude eest salkkond parlamendis iseäranis tahab seista. Kus on proportsionaalne walimise wiis, nagu Eestis, seal pandakse nimekirja ette otsa need, kes parlamenti peawad tulema, ja tahapoole wähemad isikud. Kui nüüd hästi suud ja ka raha osatakse kulutada, sedamööda kujunewad walimiste tagajärjed. Nõndanimetatud parempoolsed kulutawad rohkem raha, pahempoolsed aga rohkem suid kui raha. Kui walimised mööda, siis seda mööda, kui suurel arwul ühelgi salkkonnal õnnestas wiia esitajaid parlamenti, hakatakse saaki jagama. Kõige osawamad saawad ministrikohte ja muid sarnaseid. Wähematele jagatakse wähemaid kohti, igaühele tema mõju ja teenuste järele. Ilma ei jää ka need, kes nimekirjas lõpuotsas oliwad ja parlamenti ei pääsenud, waid, kui ta oli osaw ja mõjuw mees agiteerima, siis jätkub ka temale midagi. Nagu öeldud, kes suurem, saab ministrikoha, järgmistele maakonnawalitsustes esimehe ja muud suurema palgalised, siis saawad sõja ajal peremeheta jäänud waranduste hooldajate kõrgepalgalised kohad, teistele jälle, kes tarwitawad, awatakse riigirahadest laenud odawamalt ja hõlpsamalt, kui harilik inimene wõib saada. Weel wähematele on jälle wähemad kohad ja kasulikud teenistused riigi-, maakonna- ja linnade ettewõtetes. Kõige wähematele aitab sellestgi, kui saawad korra wõi paari suuremate seltsis kas wõi tipsutadagi.

Kui siis jälle uued walimised lähenewad, siis lahkub minister, riigikontrolöör jne. kõik parteidesse kuuluwad riigitegelased riigi töö juurest ja rändawad paigast teise kihutustööd tehes. Tööd aga, mille eest riigilt palka wõetakse, oodaku walimiste möödumist.

Kohtade jaotus sünnib häältesaagi suuruse järele muidugi.

Nimekirja tagaotsas olnud agiteerijad, kes ei pääse rahwaesitusesse, saawad tasu wähematel kohtadel, kas riigiteenistuses, ehk ka maakondade ja linnade kulul. Igal pool agiteeriwad samad parteid ja kohtade jaotamisel on saajateks samad inimesed, nõnda et ka wäiksemadgi agiteerinud jõud ei jää ilma. Parteilised põhimõtted on suuremal osal ainult sildiks, mille taha rebasesaba peidetakse. Kui oleks neil inimestel põhimõtteid, siis peaksid nad nendest ka kinni ja ei hakkaks walimiste eel haisu wedama kus, pool on eelolewatel walimistel kõige rohkem wõidulootust, et siis sinna poole agiteerima hakata. (Sellest rohkem kirjutuses: „Eesti poliitilised parteid ja nende pärispüüded.")

Kui walimiste järele walitud rahwaesitajad kokku tulewad, siis ei hakata mitte rahwa tarwidusi harutama, waid hakatakse kisklema selle üle, kudas saaki jaotada, kelle waldamisele nüüd tuleksiwad riigikohad ja -warad.

Seesama lugu kordub ka maakondade-walimistel.

Mida enam selgub walimiste tagajärgedesi, et hääli ei ole saadud mitte poliitiliste põhimõtete, wõi rahwa küpse arusaamise mõjul, waid peaasjalikult agiteerimise oskusest ja rohkusest, seda häbematamaks lähewad wõitjad, seda julgemini jagawad riigiwarasid ja palgakohte, sellega omale kogudes järgmisteks walimisteks ikka rohkem jõudu, seda julgemini rõhuwad rahwast suurte maksudega ja seda wähem hooliwad sest, et rahwale maksude wastu wäärilist tasu anda. Nähtawasti lähewad kõik need Eesti riigi häwitamise peale wälja, kes meile panewad tuhandeid ametnikka ametisse, kus Wene ajal neid ei olnud, ega neid wajagi olnud.

Kus Wene ajal oli üks maksuinspektor kahe abilisega, seal on nüüd terwe ametkond 22 inimesega.

Igas maakonnas oli üks rahwakoolide inspektor. Nüüd on maakonna kooliwalitsus suure kantseleiga ja hulga nõunikkudega.

Niisama on metsawalitsused, riigimaadewalitsused, niisama on lugu teedeministeeriumis, nii igas ministeeriumis. Kui need ametisolejad, ja weel enam nende ametisse panejad, wähegi mõtleksiwad meie riigi tulewiku peale, siis mõistaksid nad ka, et meie rahwas ei suuda nii palju kanda. Töötegijaid on liiga wähe. Aga nähtawasti mõtlewad kõik ainult tänase päewa peale. Mis täna meie käes, see käes. Homme tulgu wõi weeuputus.

Kas nõnda saab meie riigil tulewikku olla?

Aga mis saame sinna parata; needsamad jõud on walimistel agiteerimas selle partei heaks, kes neid ametisse pani, ja küllap oma partei riigikogus juba walwab, et oma inimesi ei hakataks ametitest wähendama. Ennem wõime loota, et kelle partei wõidab, see oma partei tegelastele tänu täheks uusi kohte hakkab looma.

Põllumeestekogudel on juba sarnane kawatsus ammu käimas, põllutöökoja nime all, mille ametnikkude karja ülespidamiseks põllumeestele jälle sunduslikud maksud peale pandakse. Enne on juba olemas peale põllutööministeeriumi weel maakonna-põllumajanduslised osakonnad, siis Põllumeesse Keskselts ning Asunikkude ja riigirentnikkude liit.

Põllutöökoda oleks siis juba wiiendat laadi põllumeeste ametnikkude kogu.

Kas wiimaks peaks põllutöö juurde ka inimesi weel jääma? Ja kui jääbgi, siis tõesti tuleb neil raske ülesanne, kõigi põllutöö ametnikkude palga heaks ületundisid ja öötundisid teha. Ei ole imeks panna, kui juba mõni taluperemeesgi talu maha müüb ja wälja rändab, asunikkest kõnelemata.

Nõnda ei saa meie riigil tulewikku olla! Kõige selgem tunnistus meie parteide saagijagamise ihast on alalised walitsusekriisid. Enne kui Eesti riik 8 aastat wanaks sai, pandi ametisse 13-nes walitsus. Nõnda on iga walitsus keskmiselt wähem kui 9 kuud ametis olnud. Kas on kunagi uus walitsus parem saanud kui eelmine? Mitte kunagi! Aga tarwis oli wahetada, sest teised, kes eemal olid, kartsid, et neile ja nende poolehoidjatele jääb saaki wäheseks — siis tegiwad nad walitsusekriisi. Iga walitsus toimetas oma mehi kohtadele — sellepärast on meil nüüd ülearusid ametnikke palju.

Mis jaoks on meile asutatud tuhandetele inimestele ametikohte, mida Wene ajal mitte ei olnud? Rahwale ei tee nad niigi palju, kui tegiwad Wene ajal wähesed ametnikud. Tuhanded inimesed kirjutawad üksteisele palkasid wälja ja teised tuhanded on ametis, et selleks rahwa käest raha sisse nõuda. Sedasama, mida tegi Wene ajal üks ametnik, teewad nüüd mõnes paigas üheksa.

Mitte see pole halb, et ametnikka palju. Kui see palju teeks kasulikku tööd, siis tuleks see töö, mis oleks suurema wäärtusega, kui neile makstud palk, rahwa kasuks, ja rahwa üleüldine jõukus tõuseks. Aga see ongi meie õnnetus, et suurem osa sellest, mis nad teewad, pole midagi wäärt. Rahwas saab igast ilmaaegsest ametipidajast kolmekordse kahju. Töötegija on loowa töö juurest ära, kulutaja on aga olemas, kes teiste tööd elutarwitusteks kulutab, ja palka peab talle ka weel maksma.

Wiletsa palgaga ja wähese tööga ametnikkude pidamine sigitab aga kommuniste ja muud riigile kahjulikku ollust. Töö poolest jääb inimesele palju waba aega üle, kuna palga poolest puuduses elatakse — nõnda ei wõigi keegi korralikuks inimeseks areneda.

See kõik koormab töötegijaid maksumaksjaid, nii et nõrgemad hakkawad riigi wastu waenulikuks, mis on meie iseseiswusele hädaohtlikum kui wälised hädaohud.

Koondumisest, ametnikkude wähendamisest, kõneldakse ja kirjutatakse

valijatele, aga tõsiselt ei mõtle seda keegi, ehk ainult üksikute juures silmakirjaks.

Wahel kuuleme nõudmisest: palkasid wõidakse tõsta ainult ametnikkude arwu kahandamisel. Tegelikult aga tõstetakse palka ja ametnikkude arw jääb endiseks, kui mitte ei tõuse.

Ametnikkude kõrwale on asunud weel ametnikkude-kogud ehk komisjonid, kus ka palka maksetakse ja saadakse ja mis mõnikord „klunkriks" muutuwad.

Läheme mööda ametnikkude poolt toimepandud kelmustest, kuritarwitustest, raiskamistest, meelehea wõtmistest jne. Neist asjust loeme ajalehist kõiksugu lugusid.

Et kõiki neid kulusid katta, on tarwis kodanikkudele makse peale panna. Maksud on tõusnud, mõnel rohkem, mõnel wähem, aga keskelt läbi — wõrreldes Wene aegsetega — kolmekordseks. Wäike talu, kus maksti kõiki makse kokku enne 5 rubla, maksab nüüd 3000 mrk. Ettewõtjail, samasuguse tegewuse juures oli Wene ajal puhtakasu maksu 15 rubla, nüüd 10.000—20.000 mrk. Riigile hädaohtlikuks muutub see liig-maksustamine iseäranis sellepärast, et ta puutub wäga paljudesse. Ajalehis awaldatud rahaministri arwande järele teewad Eestis kõik maksud kokku iga hinge peale ligikaudu 4000 marka. Arwame, et kõigist hingedest on nooruse ja muul põhjusel pooled tööwõimetud, siis tuleb iga tööwõimulise hinge peale 8000 marka aastas. Kui weel arwame, et pooled tööwõimlistest on naisterahwad, siis tuleb umbkaudu keskmiselt iga tööwõimulise mehe kohta 16.000 marka maksusid. Kui mõtleme, et pool sellest maksust on ülearune, ja et iga keskmine mees saaks oma tööwiljast jätta 8000 marka oma elukorra parandamiseks ja uute tööabinõude muretsemiseks, siis selgub meile, kui palju rahwa rikkus nõnda kaswada wõiks. Kui on tuhande inimese wäikene waranatuke maksuwõla pärast üles kirjutatud. Kui tihti tuhanded inimesed maksawad makse mitte kõesolewast teenistusest, waid endisest ajast ülejäänud waranduse riismetest, siis laguneb meelekibedus ikka laiemale. Kodanikud põgenewad wälja wõi muutuwad riigile äärmiselt waenulikuks. Näiteks töömees, kes wiimase jõuga ostis omale kingsepamasina ning katsus teha ja parandada saapaid. Aasta pärast sunnitakse masinat ära müüma riigimaksude katteks. Nüüd kahetseb, et juba aasta waremalt wälja ei rännanud. Siis oleks olnud weel sõidupileti ostmiseks raha, nüüd aga on see osalt riigimaksudeks ära kulunud, osalt ära söödud, ja omal kulul enam sõita ei saa.

Tööwoorimees pidas 1923 aastal weel 8 hobust. 1924 aastal pidi maksude maksmiseks 3 ära müüma.

Wäga palju maksawad makse Wene ajal kogutud waradest, praegune sissetulek maksude maksmiseks ei ulata.

Ligi 600 miljoni marka on üksi Tallinnas politsei kaudu maksjailt

aastas sisse nõutud. Politsei hoolde on antud 72.602 mitmesugust maksunõudmist. Maksuwõla katteks on 971 juhtumisel inimese warandus üles kirjutatud.

Meie ametiasutused omas suures enamuses on halwasti ja kulukalt korraldatud.

Meil ei ole mitte wõimalik leida lähemal ajal inimesi, kes oskaksid paremine teha. Sellepärast on töötegijate inimeste nõudmine, et meie asutustest tuleks üks kolmandik kinni panna ja kakskolmandikku wähemaks teha, niikauaks kui jõuame inimesi leida, kes oskawad ja tahawad nõnda töötada, et sellest ka riigile ja rahwale tulu on

Seni on Eesti riiki tehtud peaasjalikult ametniku jaoks. Esimesed aastad on peale sõja kulunud selleks, et luua hulk büroosid, walitsuse ametikohte. Kõik maksud ja muud sissetulekud kuluwad suuremalt osalt selleks, et ametnikud saaksid ära elada. Et ametnikkudele maksmiseks raha oleks, selleks pandakse rahwale maksud peale. Kõneldakse küll, et rikaste peale pandawat suuremad maksud ja kehwadele wähem. Paberi peal ehk ka nõnda ongi, aga tegelikult tuleb nii wälja, et kõige rohkem maksab maksusid, kes kõige enam tööd teeb. Suurettewõttele, suurärile, suure maa pidajale, ei saa liiga maksu peale panna, sest seal on raamatupidamine, mis näitab, kui palju kasu on saadud, ja kasust ei ole wõimalik rohkem maksudeks määrata, kui ainult teatud protsent. Teisiti on aga wäikses ettewõttes, wäikses äris, wäikses majapidamises. Siin ei ole wõõrast raamatupidajat ametis, kes selgeks wõiks teha, et suurt kasu ei ole saadud. Aga kus on hoolsad töötegijad, kus on terwe perekond hoolikaid tööinimesi, seal on ikkagi ka warandust ja maksumäärajad määrawad wahel terwe aasta saagi maksudeks. Töötegija ei saa millegagi tõendada, et ta sel aastal nii palju kui maksumäärajad arwawad, saanud ei ole, ja kuna eluajal tehtud tööst paljugi alles on, siis nõutakse riisumise wiisil ikkagi sisse, nii palju kui maksumäärajad on heaks arwanud.

Nõnda siis: laisalt, hooletult, saamatumalt ei ole midagi wõtta. Rikkal, suurnikul, on paberid korras, nendelt ei saa palju wõtta, aga wäiksel töötegijal, kes eluajal on rohkem teinud kui kulutanud, sellelt wõetakse ülearu ja see maksmast ei pääse.

Kui aga tulewad walimised riigikogusse, maakonna- ehk walla-nõukogusse, siis on töötegija see, kes end kõige wähem maksma paneb. Ta on tööst wäsinud, ei suuda ehk ei ole aegagi eelkoosolekutel nõu pidamas käia. Weel wähem on tal mahti erakondade asutamisest wõi korraldamisest osa wõtta. Tal ei jää selleks kunagi aega üle. Ja kui walimise päewad käes on, siis on jällegi need kes walimistele tulematagi jääwad kõige töökamate inimeste seast — neid pidas üks wõi teine töö nii kinni, et meeldegi ei tulnud õigel ajal wälja minna. Ka on mõnigi töötegija heas lootuses, et saab hästi walitud ka ilma tematagi

Nõnda on töötegijate inimeste partei ajapuudusel asutamata, olewates parteides ei pääse nad mõjule, sest neil pole aega parteidesse minna ennast maksma panema. Walimiste eel ei ole neil aega selgust wõtta, missugune partei neile kõige kohasem oleks, ja nõnda langewad need, kes walimisele lähewadki, niisuguste kihutajate wõrku, kes sugugi töödtegewa rahwa käekäiku südames ei kanna, waid hoolitsewad selle kildkonna eest, kes on agiteerimiserahad kokku pannud.

Nõnda on lugu küll praegu, aga kas peab see nõnda jäämagi?

Kauaks küll nõnda ei wõi jääda. Warem wõi hiljem ärkawad ka kõige tuimemadki töötegijad. Kui juba kolm korda on walitud mehi, kes walimise järele hakkawad aga hästi palju sõpradele palgalisi kohte asutama ja töötegijate maksusid suurendama, siis neljandal korral peaksid juba olema silmad lahti ja peaks hakatama töötegijate parteid asutama ja töötegijat ennast maksma panema.

Töötegija rahwas peab asutama niisuguse partei, kelle sihiks on töötegemise wõimaluse laiendamine ja töötegijale maksude wähendamine.

Maksud wäheneksid ametnikkude wähendamisega. Toome ainult ühe näituse. Kui meie jaotaksime tööd tegewale rahwale, õiglase hinna eest, kõik riigi maad ja metsaribad, mis laiali talumaade wahel, mille hoidmine ja walwamine riigile ainult kulu sünnitab, siis jääks nende metsaametnikkude palga wõrra riigi kulu wäiksemaks, kuna sissetulek aga endiseks jääks, sest need, kelle kätte maad lähewad, maksawad heal meelel wähemalt sama palju riigikassasse, kui palju nende riigi käes pidamisega nendest tulu saadakse. Ja töötegewatele inimestele awaneksid uued tööalad uute ääremaade üleharimisega, kraawitamisega, maaparandusega. Talust, millele uusi ääremaid juurde tuleb, wõib kergesti kaks teha. See uuendus sünnitaks uut elu ja liikumisi. Jõukamad palkaksid palgatöölisi, wähem jõukad töötaksid ise. Inimesed, kellel weel sõjaajast on ülejäänud pead ja pihtu, wõiksid neid rakkesse panna awaramalt kui kunagi enne.

Tunneme töötegijaid, kellel julgust oli kahe palja käega ja hea tahtmisega Wenemaa raismikku asuda, kuid samaseid on Eestis ka nüüd weel. Antagu aga neile harimata maadki õiglase maksu eest kätte ja te wõite warsti näha, mis mees maast wõib teha, kui ta on oma maa peal.

Tuleb ära kaotada see eksimäärus, et loodusewarad on riigi omad. Sest meil ei ole loodusewarasid, millel oleks wäärtust ilma tööta. Kui töötegija annab loodusewarale wäärtuse, siis olgu see wäärtus töötegija oma, sest see on töö wili.

Töötegijal peawad olema loodusewarad seewõrd wabalt tarwitada, kuiwõrd neid kasutamata seisab. See aitaks tööpuudust kahandada ja palkasid tõsta.

Kellel on praegu Eestis hea elada ja kes soowiwad, et ikka nii jääks?

Esiteks ametnikul, kes on nii hea koha peal, et ta mujalt kui riigilt nii head kohta ei saa, ehk kellel on lootus sarnast kohta kord saada.

Aga niisuguseid on meil üsna wähe, kuna suurem osa ametnikkudest teeniwad waewalt elu ülespidamise. Maksud on juba niigi liiga kõrged, nii et neid ametnikkudele palgamaksmiseks enam kõrgendada ei wõi.

Teine liik rahulolejaid, kes soowiwad, et ikka, ikka nii jääks, on salakaubawedajad ja muud sarnased pimeduse jüngrid. Wene ajal oli ka salakaubawedajaid, kes sügisel tormiste ilmadega hinge pandiks pannes, teenisiwad wahel raske wõitluse waral suuremaid summe, kui labane meremees muidu teenida wõis. Aga ei siginenud salakaubaweost suuri rikkaid, waid mis salakaubawedaja ühekorraga wõitis, selle teisel korral kaotas. Nüüd aga on salakaubast siginenud harimata miljonäärisid paiguti paksult randades tegutsemas. Nad ei ole enam pisikese purjepaadi mehed, nagu Wene ajal, waid isegi Saksa lipu all sõitwate aurulaewade omanikkudena elutseb neid külades ja linnades. Ei lähe niisugused peamehed enam kunagi ise merele ega mujale hädaohtu, waid hädaohu ja sissekukkumise jaoks on neil palgatud wähemad wennad ja õed, kelle peale langeb kinnisattumise korral kohtukaristus.

Neil on wõimalik Eesti riigis rahwa elujõudu oma kasuks wälja imeda, aga riigimaksude maksjaks neist suurt asja ei ole.

Kellel aga Eesti riigis hoopis raske on elada, need on ausad tööd tegewad inimesed, kes peawad maksukoormat kandma rohkem kui õigus. Maksuaparat on niisugune, et see harjutab kelmusele ja petmisele.

Kes annab oma sissetulekud maksuametile õiglaselt üles wiimase margani, sellele lisab maksuamet weel omalt poolt juurde, nagu oleks ta muist ära salanud. Inimesed ei suuda kõik aastate wiisil korduwale lisamisele wastu panna ja hakkawad juurdepanemise jaoks maha salgama.

Nõnda harjutatakse inimesed kelmideks, petisteks, kuna ainult pettuses nähtakse wõimalust ülearusest maksukoormast pääsmiseks.

Kas ei ole haletsemise- ja naeruwäärne, kui wõrdleme ja waatame, et nii hea on salakaubawedajal ja kelmil, ja nii raske elu ausal töötegijal? Kas nõnda edasi kestes meie riigil wõib olla tulewikku?

Töötegijad, kellel on waremalt kogutud wähemaid warandusi, ei saa kosuda, sest maksuaparadid kisuwad mitte üksi praegusest sissetulekust, waid ka endisest ülejäägist ikka enam ja enam maksudeks maha.

Need töötegijad jälle, kellel peale igapäewase tööjõu mingisugust nimetamisewäärilist waranduft ei ole, neil ei saa olla tulewiku lootust, sest meil ei ole ametis kusagil töö- ja tegewuse korraldajaid, waid küll takistajaid ja tagasitõmbajaid.

Meie „kõige demokraatlikumas riigis" ei ole rahwal tegelikult walitsuse üle mingit wõimu. Mõnesgi kuningriigis on rahwa wõim palju tähtsam. Seda sellepärast, et meil rahwas tohib ainult erakonna ässade poolt ette pandud nimekirju walida. Rahwal ei ole mingit ütlemist selle kohta, et parlament täidetakse tööwõimetute inimestega, kes seal oma lõbuks sõimawad ja kaklewad. Wiimase walimisseaduse uuendusega wõeti rahwalt kandidaatide ettepanemise õigus ära, ähwardades selle õiguse tarwitajat 50.000 margalise karistusega.

Nüüd on kandidaatide ettepanemise õigus ainult rikkal organisatsioonil, sest waene organisatsioon ei jõua luua ülemaalist korraldust. Kommunistid suutsiwad seda teha Wenemaalt saadud rahaga.

Partei korraldamise ja nimekirja sisseandmise kulud kantakse meil loomulikult nende poolt, kes loodawad neid kulusid walimisesaagist katta. Kas sel teel, et pääsewad riigiwarade waldamisele, ehk palgakohtade jaotamisele.

Tahame omale saada õigeid rahwaesitajaid, *peab kandidaatide esitamine olema wõimaldatud maksuta ja rahwasaadikute kohusetäitmine sündigu palgata*, nagu see sünnib parlamendi algusmaal, Inglismaal.

Meie praegune parteiline walimisewiis, karjakaupa walimine, wõimaldab rahwaesitusesse pääsmist kõlwatutel inimestel. Ei soowitata rahwaesitajaks mitte isikut, inimest, waid parteid. On inimesi, kes oma ümbruskonnas on tuntud kõlwatute elukombete poolest, aga kui ta on hea suuwärk, käib ta seal agiteerimas, kus teda ei tunta, ja tema lähikonda tulewad agiteerima wõõrad. Partei ajakirjandus seletab, et inimese isik ei ole tähtjas, ei tohitawatki inimese isiklisesse ellu puutuda. Inimene wõida isiklikult halwasti elada, kuid rahwa- ja riigitegelaseks, isegi rahwaesitajaks, olewat niisugune inimene hea küllalt. Aga see on wale, sest kui inimene kohuseid ei täida oma lähemate kaasinimeste wastu, kellega temal olnud ja on lähemaid kokkupuutumisi, kuida wõib ta siis kohuseid täita nende wastu, keda ta ei tunne ega tea?

Meie nüüdne walimiseseadus wõimaldab, et riigikogusse on pääsenud armetu närakas — isa, kes jätab maha naise wiie lapsega, kõik alla 10 aastat — ja läheb elama teisega.

Walimiseseadus on wõimaldanud riigikogusse saada wargal, walerahategijal, kellel ei saagi olla mingit autunnet ega mingit kohusetunnet.

Seda kõik sellepärast, et meil walitakse karjakaupa, ja mitte ei saa isegi walida oma tuntud paremat isikut.

Tahame saada paremat rahwaesitust, *tuleb meil lahti saada karjakaupa walimistest* ja jõuda isikute walimisele.

Meie haritlastest on suur enamus neid, kes ei oska omale muud elukutset mõtelda kui riiklisi palgakohti, ja need ei mõista ka töötegijale

muud soowida kui palgatööd. Eesti mees tahaks aga saada peremeheks, kui ka wäikesekski peremeheks, kellel oleks oma kodunurk, kus ta oma tahtmise järele saaks tegutseda nii palju kui lihaksed wähegi wõtawad.

Meie riigil on palju maad, wõrreldawasti rahwa arwu kohta rohkem kui wast kusagil mujal. Miks ei tehta korraldusi, et sellest maast wõimalikult ruttu saaksid kõik kõlbulikumad kohad töötegijate kätte?

Isegi tööstuse asutuste lähikonnas on mõnes paigus riigimaid, kus tööline wõiks omale töö-waheaegadel aiamaad ja majaaset asutamas käia.

Kalurite külade läheduses on tihtigi riigimaid, mida kalurid wõiksid oma maade laiendamiseks ülesharida.

Siis on wäikekohte, mis elamiseks kitsad aga kus on lähikonnas harimata riigimaid, millest wõiks anda wäikekohtadele ülesharimiseks juurde õiglase tasu eest.

Suuri üksiktalusid, kus on peremehel poegi kaswamas, kes ei taha wälja rännata, wõiks tükeldada, neile harimisekõlblikku riigimaad õiglase hinna eest juurde andes.

Nõnda maasaamist laiendades laieneksiwad kõigi inimeste töösaamise wõimalused, sest jõukamad maasaajad tarwitaksiwad ka palgalist tööjõudu rohkem ja nõnda tõuseks mõnelgi pool suurem nõudmine palgatööliste järele, mis jälle nende tööhtuda tõsta aitaks.

Wenemaa raiesmikkudele asusid Eesti asunikud jõukamad ja kehwemad segi. Kehwemad käisid jõukamate juures wahel palgatöös, kui oma asutööst mahti saiwad, ja nõnda jõudsid kõik wähehaawal edasi. 10—15 aastaga oli asundus üleüldse jõukal järjel ja tihtigi oli endine palgatööline oma endisest palkajast mööda jõudnud.

Meie maaseadus tuleb nii täiendada, et igaüks, kes maa kallal tahab tööle asuda, wõib maad saada pärisomanduseks, kus juures maa peale wõlaks wõib kirjutada ainult selle wäärtuse, mis maa andis, ehk anda wõiks ilma tööta.

Meil on isegi pealinna läheduses wedelemas hulk harimiskõlbulikku maad, millele leiduks tarwilikke harijaid, ja mille ülesharimine mõjuks omakorda jälle pealinna turul saaduste rohkenemise läbi linnarahwa kasuks.

Kuna mujal ilmas püütakse maad wõtta harimise alla nii palju kui wõimalik, jäetakse meil endiseidgi haritud maid maha. Metsaülemad kiusawad endiste mõisnikkude eeskujul taga metsamaade asunikke.

Mitte üksi, et ei lasta asuda uusi elanikka, waid isegi wanu kohte on, kus mädanewad olewad hooned, aga inimeste tarwituseks ei anta (Sellest rohkem kirjutuses: „Ülekohtu ja rumaluse teod Eesti metsades).

Mikspärast on meie seisukord halatsemise wäärt? Mis põhjusel ei saa meie riigi ametitesse paremaid inimesi?

Wastus on lihtne. Tuleme selle küsimusega tagasi oma orjapõlwe juurde. Wähe oli läinud aastakümnetel ausaid töötegijaid, kes suutsiwad lapsi koolitades meile haritlaste kihti luua. Lastele haridust anda suutsiwad kõrtsmikud, mõisa walitsejad, aidamehed jne. Aga kui palju oli arenenud auususe tunne wõi aumõiste harilikus kõrtsmiku, mõisawalitseja jne. perekonnas?

Sellepärast näeme meie nõndanimetatud haritlaste wäljaastumistes nende auks olewat tihti mingisugune wäline hiilgus ja lugupidamise nõudmine, aga mitte sisemine wäärtus.

Sellega on seletatawad kõik sagedased riigiwargused, riigiwara raiskamised, altkäemaksu wõtmised ja altkäemaksu nõudmised ning muud pahed meie ülemas ametkonnas. Et meie seisukord tõesti on alandaw ja närune, wõib leida 1925 aasta ajalehtedest, kus just kui suurimaks pilkeks oli toodud kuidagi Rootsi lehte toimetatud kiituskirjutus meie politsei üle: Eesti politsei wõiks Rootsilegi eeskujuks olla. Ühtlasi on lehtedes sõnum, et kohus on mõistnud meie politsei peawalitsuse ülema 1½ aastaks wangiroodu.

Samal ajal tuli sõnum teedeministeeriumi kõrgema ametniku rahawäljapressimisest.

Samal ajal saadi teada börsekomitee sekretäri wõltsimisest ja raha raiskamisest.

Wene Nõukogude riigi ajakirjandus ülistab oma rewolutsiooni saawutusi, mis olewat annud wõimu proletariaadi, waese palgatöölise kätte, mis aga õieti on tühi sõnakõlks, kuna kasu saiwad wäike kildkond nooreid komissaarisid ja uusi ülemusi: töötegijad aga on suuremas wiletsuses kui enne.

Kas siis ka meie olukord peab olema analoogiliselt samasugune, et ülistame oma riigi iseseiswust nende 10.000 ametniku heaks, kes nüüd saawad rahuloldawa palga, ja nende 20.000 heaks, kes seda edespidi loodawad saada? Kas töötegijad inimesed peawad aga aina raskemat koormat kandma?

Mistarwis on meil isamaa? Mistarwis oleme loonud Eesti riigi? Kas mitte selleks, et meil kõigil oleks midagi, mille jaoks waja oleks tööd teha, rühmata, waewa näha, püüda, hoolitseda?

Et meil oleks keegi suurus, kes kõik pärib, kellele lõpuks kõik jääb, mida me oleme suutnud luua, peale selle, mis ise oleme ära kulutanud?

Kui meie seda isamaad armastame, Eesti riigist lugu peame, siis on iseenesest mõistetaw, et meie püüame nii elada, et riigil meist kasu oleks, et isamaa m e i l t midagi saaks.

Nõnda peaks olema. Aga kui ringi waatame, siis näeme wäga palju hoopis wastupidist, mis teeb meele kibedaks ning paneb riigi ja rahwa tulewiku üle pead wangutama.

Kui meil weel Eesti riiki ei olnud, siis leidus kooliskäinud inimeste seas wäga wähe neid, kes meie wäikest isamaad armastasid. Suurem osa nendest kõnelesid sellest isamaast teinekord iseäralise naerumuigega.

Aga kui aeg tuli ja meie päris tõsiselt hakkasime oma isamaale Eesti riiki looma, siis tuli neid endisi muigajaid suurel hulgal meiega kaasa.

Ja kui tulime wäeliinilt tagasi, siis leidsime, et neidsamu oli igale poole wäe seljataguste ja riigiametite peale asunud.

Nüüd selgus meile: Need olid saagijagajad! Saak oli neid ülesäratanud. Eesti riik oli mahajäänud Wene waranduste loomulik pärija ja siin tuli neil kohe jaole jõuda.

Siin on seletus, miks meie riigi algusel oli kodus kohe palju uusi awalikke isamaa tunnistajaid.

See saagi pärast isamaa armastamine ei piirdunud kahjuks mitte üksi riigiwara ülewõtmisega Wene jäänustest, waid see oli alles idu. Siis juurdus saagijagamine edasi — riigi asutustesse ja ametitesse, suurematesse ja wähematesse.

Mõnigi jättis maal põllud sööti ja ruttas isamaast saaki wõtma.

Seal on meil nüüd lõpuks käputäis inimesi, kellel Eesti riigist kui isamaast kasu on olnud. Wäike murdprotsent rahwast, kellel nüüd on elu lahedam, parem kui kunagi enne, kus juures kõigel töödtegewal rahwal on raskem kui enne. Ei ole kunagi tulnud oma tööst-waewast nii suurt osa ära anda maksudeks.

Meid trööstitakse küll sellega, et on sellepärast raske, et ehitame uut riiki. Aga kui waatame riigi eelarwet, siis näeme, et sellest ei lähe kuigi palju otsekohe riigi ehitamiseks, waid ära kulub ametnikke palkadeks ja weel mõne wähema asja jaoks, mis Wene ajal sama hästi aga wähema kuluga toimetati.

Kõik riigi ehitamine on läinud selle peale, et teha hästi palju kõiksugu walitsusi. Just kui wabariigi pilkeks on igas maakonnas suured majatäied walitsusi, mis kõik nõuawad kulukat ülespidamist, aga et töödtegewale inimesele kusagilt oleks awatud suuremaid töötegemise wõimalusi, seda ei näe meie mitte.

Metsad jaotatakse ära ametnikkude wahel nõnda, et metsa sissetulekust ligikaudu pool läheb metsaametnikke palkadeks. Kui asunik ehk muu ehitaja ostab 10.000 marga eest palke, siis läheb sellest summast 4000 marga ümber nii ütelda metsawahile.

Aitab neist näitustest. Need on otsekohesed saagijagajad. Kaudselt mõjuwate arw ei ole wist mitte wähem. Sest saagijagajad on ka kõik liiakasuwõtjad ja prassijad, kes rohkem kulutawad kui nad wäärtusi

loowad, kõik need, kes isamaale midagi ei anna, waid aga saada ja nautida tahawad.

See oleks wist meie riigi surma märk, kui meie nüüd niisuguse riigikorraga üsna rahule jääksime. Meie põeme kolme rasket haigust korraga: Pärisorjuse tagajärgi, halwa Wene kulturi tagajärgi, ja nüüd weel sõjaaegist kõlbluse-langemise tagajärgi. Need haigused on weel rahwal weres. Kui tõbekihwt peab wälja heidetama, siis peab palawik weel tõusma. Raskes haiguses ei lange palawik enne, kui isik haigusest juba üle hakkab saama, wõi palawik langeb ka siis, kui tõbe wastu wõitlemiseks jõud otsas ja surm möödapääsemata.

Meie rahwal peaks weel olema jõudu sisse tunginud haiguste kihwti wastu wõitlemiseks, selle mürgi wäljaheitmiseks. Sellepärast on meil õigus oletada, et palawik, ärewus peab tõusma—niikaua tõusma, kuni nende haiguste mürk meie riigi werest on wäljaheidetud. Ei sünni seda mitte, on surma oodata.

Ärewus, palawik, peab kestma nii kaua, kui saagijagajate asemele on tulnud töötegijad.

Riigi suur maksuaparaat, peale selle et ta on ise kulukas, sunnib kodanikka ilmaaegsid töösid tegema selgituse muretsemiseks, et liia maksumaksustamise eest pääseda. Tunnen kodanikku, kes kulutab 35.000 marga iga aastas tööd ja raha maksuametitele tõenduste muretsemiseks, et temal mitte niisugust sissetulekut ei ole, kui maksuametid tahaksid arwata. Nii läheb maksude selgitamine kodanikul pea samapalju maksma kui maksmine isegi. Selgitamisetööd ei wõi aga jätta tegemata, sest siis määrataks maksud mitu korda suuremad.

Kõik need lood on wäga hädaohtlikud meie riigi iseseiswusele. Raha on aga riigil tarwis ka selleks, et partei agiteerijatele, nende tuttawatele ja sugulastele, on raha ja palgakohte waja.

Mis peaksime tegema?

Wäga paljud peaksid edaspidi tegewuse lõpetama, kuna nende tegewus ainult elule takistuseks on olnud.

Meie asutused on loodud enne, kui meil tarwilikka inimesi oli, kes oleksid osanud asutustes kasulikud olla. Et põhjalikult uuendada, tuleksid esialgu jätta kindlalt ametisse aga need asutused ja ametikohad, mis oliwad enne ajal, ja sama palju ametnikkudega. Siis saaksime kindlasti mahutada teenistusesse üksi need inimesed, kes oskawad ja tahawad tööd teha. Kõik toolisoojendajad peaksid minema omale uut tegewuspõldu otsima.

Ärakaotawate kohtade hulka tuleksid kõige pealt arwata maakonnawalitsused ja nende ülesanded jaotada wastawate ministeriumide kätte. Kui nüüd näituseks Baltiski linn ehk Rakwere linn ajab oma asju mitte maakonna-

walitsuse kaudu waid otsekohe wastawa ministeriumiga ühenduses on, miks siis ei wõi sedasama teha näituseks Sinalepa wald wõi Tapa alew? Mis tarwis pidada kahekordselt ametnikka ministeriumis ja maakonna=walitsuses? Kas selleks, et kirjawahetust rohkendada? Miks ei wõi iga wald wõi alew pöörata samuti ministeriumi poole, nagu seda teewad linnad samades küsimustes. — Kui mitte ei osata targemat ametiasutuste wähendamise kawa wälja mõtelda, siis asutagu lihtsalt selle juurde mida Wene ajal ei olnud, see ära, niikauaks kui selle tarwilikkus enam selgub ja rahwale selle kandmiseks enam jõudu on kogunud. See pahe, et isiklistes huwides tükitakse rahwaesitusesse ja selleks asutatakse hulgani parteisid, see pahe on kõigis nooremates demokraatlise walitsusega maades. Üksi Inglismaal mitte. Meie wanad parteimehed hädaldawad ja õpeta=wad: waadake, õppige wanast Inglismaast, seal on rahwas tark ja po=liitiliselt küps, seal ei ole palju parteisid. Aga seda ei ütle meie wanad parteimehed mitte, et Inglismaa on seda sellepärast, et rahwasaadikutele palka ei maksetud. Rahwasaadik on oma kohuste eest wäljas, nagu sõja=wäelane: teda ei tohi kasu ega palgasaak huwitada. Meie walitsewad parteid aga ei taha Inglise parlamendi ajaloost õpetust wõtta, sest see õpetaks nende olemise aluseb, mis ei olegi muud, kui rahwaesitamisest kasu=, wähemalt palgasaamine. Et meie tahame pääseda ilmaaegsete parteide rohkusest, sellepärast seame nõudmise üles, et Riigikogu liikmetele ei pea palka maksetama. Kuda iga mees peab wäeteenistuse kohused täitma palgata, nõnda peab ka rahwaesitaja oma kohused täitma palgata. Ei ole tarwis neil aasta läbi koos istuda ega õppimata inimestel puudulikke ja ilma=aegseid seadusi teha. Seadusi teewad selle jaoks õppinud mehed, seaduste tundjad igast ministeriumist, kes kõik oma tööjõu kulutawad selle peale ja selle eest saawad palga. Rahwaesitajad lähewad kokku ainult 2—3 korda aastats, 1—2 kuuks korraga seadusetegijatele juhtnööre andma ja riigi eelarwet harutama.

Praegu on meil seadusi tegemas inimesi, kes seda mitte ei oska. Waidlewad kalli palga eest oma lõbuks hulk aega. Aga kui tuleb riigi eelarwe harutamine, siis on neil nii wähe aega, et ei suudeta peensustesse tungida ja rahwa rahasummade kohta tehtakse otsused pealiskaudselt ja umbropsu.

Mõni arwab, et kui oleks Riigikogu liikmeid wähem, siis oleks nende töö wiljakam. See ei ole õige, kui walimisewiis ja palgahuwi endiseks jääb. Üle pooled tulewad ikka olema niisugused, kellest midagi head pole. Enam kasu oleks, kui Riigikogu liikmeid oleks poole rohkem, aga ilma palgata. Siis oleks wõimalik eelarwe harutusel iga peensuse jaoks inimesi leida ja iga summa tarwilikkus saaks läbi uuritud. Praegu=sel korral tehtakse just see kõige tähtsam rahwaesituse töö kõige puuduliku=malt.

Siis saaksime Riigikogusse kõige paremad inimesed, kui neid taga ei kihutaks palgahuwid. Ei läheks keegi agiteerima oma kasu pärast, waid walijad ise määraksiiwad teades kohusetruud inimesed, kes peawad rahwaesitusesse minema. Meie oludes oleks täiesti mõistetaw, et rahwaesitaja ei saa palka.

Mitte üksi haritlane, waid iga walija peab tulewikus täiesti mõistma, mis tähendab demokraatline (rahwawalitsus). See tähendab, et iga üksik rahwaliige peab ka walitsemise õigustest ja kohustest osa wõtma. Kui kodanik läheb ainult kihutuse peale walima, seda, kelle sõnad kõige enam kõditasiwad, siis teeb ta küll seda, et oma õigused annab libedate sõnade eest kellegi kätte, kes siis saadud wolitusega oma meelsarwamise järele talitab. Et seniajani suurem kodanikkude hulk nõnda on walinud, ilma et waewaks oleks wõtnud walimiste waheaegadel oma walitute tegewust hoolsamalt tähelepanna, siis on selle tagajärg olnud, et meie oma walitute tegewusest nüüd kõige rohkem seda märkame, et meile on liiad maksud peale pandud. Head selle wastu märkame wäga wähe. Kui nõnda edasi kestab, et meie aga walime ja mitte waewaks ei wõta oma demokraatlikku õigust rohkem tarwitada, siis wõime julged olla, et meist rohkem ei hoolita, kui maksude lisamise suhtes.

Iga töötegija peab aga ka kulutama pisudki aega selle peale, et ise omale parteid luua ja ise leida parem mees oma tutwuskonnast, kelle mitte usaldada oma kanditaatide leidmine ja walimiseks ettepanemine.

Kui seda mitte ei tehta, siis meie elus paremat muutust ei tule. Meil ei tule nüüd õieti mingit uut Riigikogu walimist, waid walitsewad needsamad Riigikogu liikmed, kes walitsesiwad eelmises riigikogus. Sünnib nagu kilpla mäng: Ajalehed awaldawad laitust, Riigikogule on uuendust tarwis. Wana Riigikogu on oma aja ära elanud. Aga needsamad, kes lahkusiwad, tulewad jälle tagasi. Mingit uut Riigikogu pole walitud.

Walija peab niipalju õppima, et oma walitutelt ka nõuda teaks. Kui ta seda mitte ei tea, siis ei saa ta nendelt muud kui maksusid peale. Walitud ajawad taga oma huwisid, mis on kohtade jagamine ja riigiwarade kasulik walitsemine. Walijatel maksud muud kui tõusewadi

Tagajärg on, et meil nüüd on juba suurem ametnikkude klass, kui oli omal ajal mõisnikkude klass. Ja ametnikud tahawad niisamat, toredasti töötegijate kulul elada, nagu endised mõisnikudgi. Tahawad teha sõitusid wäljamaadele, terwisewetesse jne. kulukatesse kohtadesse. Kogusummas teeb see wiimaks rohkemgi wälja kui mõisnikud kulutasid. Mis ime siis, kui töötegija seisukord on nii raske, et kaotab lootusegi Eesti tulewiku sisse ja kipub wälja rändama.

Meie ametnikkude igasugune liialdus hakkab alles siis kahanema, kui Riigikogusse tulewad rahwasaadikud, kes seda nõuawad.

Niisuguseid rahwasaadikuid ei saa aga jälle mitte muidu, kui rahwas ise oma saadikutele seda nõudmist ette ei pane.

Kuidas aga seda nõudmist läbi wiia?

Tuleb asutada igasse külasse „Töörahwaliidu“ osakond, mis oleks ühenduses teiste osakondadega üleriiklikelt. Iga küla osakond aitab leida oma teada olewat kõige kohasemat inimest, kes töötegijate huwisid õieti mõistaks. Need kõige paremad püüaksid koos jälle eneste seast leida kõige paremaid, keda siis ette panna Riigikoguliikme kandidaatideks.

Ei tuleksgi niikaua oodata, kuni kõik maa oleks läbi organiseeritud, waid kui see liikumine ennast juba pisutgi tunda annaks, siis manitseks see nähtus iseenesest juba wanemaidgi parteisid meeleparandamisele. Aga senikaua kui midagi niisugust ei sünni, hirwitatakse iga parandusse nõudmise üle omawahel. Rahwale kõneldakse meelituseks ka wahel kokkutõmbamisest ja kokkuhoidmisest, mida aga tegelikult keegi ei mõtlegi täita.

Eesti rahwaesituse algpäewil tuli Tallinna rahwuskongressile kokku üle 1000 saadiku. Wiibisiwad siin mitu päewa, aga ei nende saatjad walijad ega walitawad ei seadnud üles palga wõi kulude küsimust. Ja need ei rutanud selle pärast koju minema, et palka ega kuluraha ei saanud. Ka nüüd tuldakse kokku kongressidele. Aga erakonna kongressidele. Need nüüdsed kongressid on mõnikord ka üsna arwurikkad, aga neil on sisuliselt teine ilme. Seal on enamuses inimesed, kelle tagamõtteks on saagijagamine. Kaalutakse, kui palju on loota riigikoguliikme kohte, et selle tagajärjel saada waldamisele muidgi „kohte“. Wäga wähe pandakse partei kongressidel rõhku kohuste peale, mis riigikoguliikmel rahwa wastu. Kui kohustest kõneldakse, siis enam nendest kohustest, mis liikmel on partei wastu.

1917 aasta rahwuskongressil olid esimest ja wiimast korda koos rahwasaadikute enamus, kes sinna ei tulnud isiklikult midagi saama, waid rahwasaadiku kohuseid täitma. Aga juba sinna ka oli tulnud niisuguseid, kellel algusest peale oli teadmine, et siin nüüd awaneb söödamaa, mis on kättesaadew sellele, kellel on küllalt osawust ennast esile tõsta ja teisi wälja suruda. Targad ninad hakkasid haisu wedama, missugune partei kindlustaks „kohad“.

Asutawa Kogu walimistel oli siis kohatahtjatel kõigil juba selge, missuguses tutwuses wõi rahwaliigis keegi loodab ennast läbi lüüa.

Asutawas Kogus oli kohatahtjatel juba kõigis parteides täis enamus ja siis loodi walimisseadus niisugune, nagu see kohatahtjatele kõige sündsam.

Asutawas Kogus selgus ka partei enamusele, missugused on kohaotsijad ja missugused mitte. Seal heideti siis ilma pikema kaalumiseta

he kõrwale Inglis rahwaesitajate ilma palgata kohusetäitmise eeskuju ja wõeti palgaeeskuju teistest maadest, kus rahwaesitus kunagi ei ole ujunenud Inglis parlamendi eeskujulikule korrale.

Määrati rahwaesitajale kõrgem haritlasepalk, mida liikmete enamus wäljaspool rahwaesitust oma „tööst" unesgi ei wõiks näha saada.

Tagajärg oli, et esimese Riigikogu walimise eel terawamad ninad segsasti hakkasiwad haisu wedama, kus pool oleks „koht" kindlustatud. Seni tunnustatud partei programmid oliwad tühjad sõnakõlksud, aga mitte mingisugused juhtmõtted, millest mees omas tegewuses peaks kinni pidama.

See on kordunud järgnewate walimiste juures ja tuleb korduma seni, kui on rahwaesitajateks palgalised, kes loodawad saada peale walimisi soojadele kohtadele aga mitte ei tule kohusetäitmisele, mille täitmise järele igaüks jälle peaks asuma oma harilikku igapäewase töö juurde.

Nüüdne Riigikogu liikmete palgaseadus on tehtud küll niisugune, et sellel oleks rahwa ees ilus nägu — nimelt: Riigikogu ise ei tohi oma liigetele palka määrata, waid seda peab tegema eelmine Riigikogu. Eelmises aga on enamuses just samad isikud, sest walimisseadus on niisugune, et tegelikult ei saa walimisele tulla muud isikud, kui enamuses needsamad, kes eelmises Riigikogus oliwad. Need siis seaduse kirjatähe järele küll ei määra palka iseenestele — tegelikult aga nimelt teewad seda.

Kui rahwasaadikud tuleksid kokku 2—4 korda aastas, 6—60 päewa kord, pikemaks ajaks eelarwe arutamisele. Kui neil ei oleks loota tsirkuslikult lõbusa waidlemislahingu päewade eest kõrget palka, waid igaüks tahaks t ö ö wõimalikult hästi walmis teha, et pääseda jälle oma ametitöö juurde, mis on teiste töötegijatega ühesugustes tingimistes — siis oleks meil loota paremateſt inimeestest Riigikogu.

Seaduseid walmistama aga peaksid Riigikogu poolt ametisse pandud selle kutse inimesed, kellel ei oleks waja Riigikogu kõnetoolis oma sõnaosawust proowida, waid wõiksid kõik oma jõu ja tähelpanu kulutada seaduste korralikule walmistamisele.

Sest praegusel kujul walmistatakse oskamata inimeste poolt nii kõlbmata seadused, et suur hulk aega kulub nende samade seaduste ümbertegemiseks — jälle nendesamade oskamata inimeste poolt. 1924. aastal tehti ja wõeti wastu ligi 100 seadust, 1925. aastal 147 seadust. Kes harilik inimene oskab lõpuks seal seaduste rägastikus elada ja liikuda?

Mis on tagajärjed?

Tarwitus suurema hulga ametnikkude järele.

Loowa töö ja selle tegijate paratamatu wähenemine.

Weidrate ja halenaljakate kokkupõrgete paratamatus seaduste ja itsa ausate kodanikkude wahel lõpmatu kirjawahetusega ja asjajamisega

walitsus=asutustes ja kohtudes, hulga päris mõtteta aja, raha ja tööjõukulutusega.

Kõige sellepärast kaswaw nurin ja rahulolematus.

Nõnda kirjutab sellest E. T. „Postimehes“:

„On weel hulk teisi warjundid neil tagajärgedel, näit.: tööpõlgamine, mureta ametniku=karjeeri tagaajamine, hoolimatuse kaswamine ja lugupidamise wähenemine seaduse enese wastu.

Kõige kurjem: Meie peame teistest kultuuriliselt tingimata maha jääma!

Kas wõiwadki seadused õiged ja head saada meie praeguse erakondlise elu eelduste ja aluste juures? Ühtluse puudus on paratamata. Iga seadus on kompromiss. Ehk jälle: Üks seadus on tasuks teise eest wastu wõetud. Käsi peseb kätt, aga mitte päris nii, kui ühe inimese käed.

Kust peawad waesed rahwasaadikud selle tarkuse, kogemuse, eriasjatundmise ja kõik muud wõtma, et tõesti eeskujulikka seadusi anda, mis pikemalt püsima jääwad?

Kas peawad seadused niisama lainetawa iseloomuga olema, nagu parlamendi rühmituste elu?

Tõesti, meil on imestamise wäärt suur usk seaduse imetegewa wõimu sisse. Nagu suudaks seadus midagi positiiwselt ära teha.

Tõepoolest on seadus möödapääsematalt eitawa laadiga. Iga seadus on oluliselt keeluseadus wõi piiramiseseadus. Sellepärast ei tohi ka õige seadus muud keelata ega piirata kui ülekohut, kultuurelu takistusi.

Seadus ei peaks mitte püüdma kodanikku uuesti alaealiseks teha, teda anda sagedasti pisikeste kohaliste wõimumeeste kätte. Ta ei peaks mitte kinnitama mingit põhimõttelist umbusaldust kodaniku wastu. Ta ei peaks mitte algatus= ja tegewuswabadust nii kangesti piirama, et käed ja jalad seotud on. Paraku on aga wähestele üksikutele wõi ka wäikestele ringkondadele iseäraliseks rõõmuks, niikaua sääski kurnata, kuni kaamelid nende kõhtu weerewad, olgu nad siis seaduste ja eeskirjade sepitsejad wõi käsitajad ehk „teostajad.“

Inglise parlament, see kõikide rahwaesituste eeskuju, annab õieti wähe seadusi. Ka meie rahwaesitusel peaks olema seaduseandluses ainult juhtnööride andmine walitsemiseks ja uute seaduste wastuwõtmine wõi tagasilükkamine.

Meie Riigikogu töö wõiks olla:

1. Talwine — weebruarikuul. Walitsusele juhtmõtete andmine ja waheajal tehtud uute seaduste wastuwõtmine.

2. Sügisene — kaks kuud, oktobrist detsembrini. Eelarwe wastuwõtmine.

3. Ajutine. Juhtuwal tarwilikkusel nädalaks kuni kaheks kokkukutsutud, ilma aega walimata.

Niisugune Riigikogu oleks meile otstarbekohane ja jõukohane.

Rahwaesitajaks kõlbawad ainult eeskujulikud töötegijad. Ja niisuguseid leiduks, kes kohusetäitmise pärast wõiwad aastas 3—4 kuud oma isikliku töö juurest ära olla. Sellest seisukohast peame oma parlamendi parandamise püüdes wälja minema. Teeme parlamendimõtte kodumaa, Inglismaa, eeskujul — ei saada sinna palgalisi —, alles siis saame täieste kõlbliku riigikogu.

Palgalised olgu alalised, kindlad töötegijad, kandku nende kogu Walitsewa Senati, Ülemkoja, wõi mis nime tahes. Praegu aga sõnutsewad küll ajalehed, parteikangelased ja nende eksiteele widud järelkäijadgi, et meil on palju wäikseid parteisid; waadake Inglismaal, wanal, targal parlamendimaal, ei ole enam kui 2—3 parteid, sellepärast neil hea, kindel walitsus.

Aga miks needsamad ei taha teha nõnda kui Inglismaa? Kui nad loeksid Inglise parlamendi ajalugu, siis leiaksid, et sellepärast ei ole seal oma kasu tagaajajate parteisid, et rahwaesitus ei ole seal tehtud rahateenimise, waid kõrgema kohusetäitmise asutuseks.

Kõik seletused, et siis kehwa mees ei saa rahwaesitusesse minna, et siis just langeb wõim rikaste kätte jne. — kõik need seletused on tühjad sõnad, nagu seda tõendab Inglise parlamendi lugu.

Mitte, et siis ei saaks sinna waesema kihi esitajaid, waid siis ei saaks sinna ilmaaegseid politikategijaid kalli palga eest iseenese huwides lõbutsema.

Waadake: kõik kaebtused demokraatlise korra langemise üle tulewad neilt mailt, kus rahwasaadikud on palgalised. Kus rahwasaadik ei saa palka, seal seda kaebtust ei ole.

Nüüd aga on wõimata õiget rahwaesitust saada. Nõutakse, et Riigikogu liige peab kõige jõuga selle tööle anduma. Aga meie küsime, mis inimene see siis on, kes nii waba on, et ta muudkui läheb ja hakkab seadusandlikku töösse? See on kõige saamatum ja räbalam, kellel wast muud pole, kui head lõuad, kellega wõib oma peale tähelpanu pöörda. Kõik paremad töömehed on ju oma töös nii kinni, et suur kaotus oleks, ennast sellest jäädawalt lahti kiskuda ja kutseliseks rahwasaadikuks hakata. Ja kui niisuguseid tegelasi leiduks, siis kaotaks see ka paari walimiseajaga rahwaesitaja mõtte, sest ta wõõrdub (wäljaarwatud mõni haruldane iseloom) warsti rahwast ära. Töörahwa arwates on demokraatline rahwasaadik see, kes rahwa hulgast tuleb ja sinna jälle tagasi läheb, rahwaga wahetpidamata ühenduses on. Ei saa siis mitte parteijuhatus keskkohalt rahwale kandidaatisid määrata, waid rahwas

walib omale tuntud isikutest paremaid ise wälja. Need astuwad kokku ja waliwad oma seast kõige paremad nimekirja ette otsa.

Praegu aga walitakse partei nimekirja järele tihti üsna tundmata isikuid, kes ise õieti midagi pole olnud. See saab kohe nii hea palga, et hakab lõbusat herraelu elama ja harjutab end wahel weel ainult kõnekoosolekutel rahwale mokka mööda kõnelemises.

Meil on juba täiesti näha, et rahwasaadikud rahwast wähe hooliwad ja oma mõttes ainult ülemistes ringides liiguwad. On rahuloldaw seisukord loodud ülematele ametnikkudele, on loodud hulk kulukaid ametkonde, kes tahawad kõrget palka, aga töötegewa inimese töösaamise ja edenemisewõimalused on raskemad kui kunagi enne.

Riigi turbatööstuse juhataja prof. A. Kink kirjutab „Eesti Majanduses“:

„Ei wõi ühe majanduslisele äärmiselt kahjuliku wiimaseaja nähtuse peale tähelpanu pöörmata jätta, ka riiklisi ettewõtteid, nii tööstuslisi kui rahalisi, hakata erakondade kaudu juhtima. Kõigil on weel meeles Eesti Panga juhatuse liikmete walimise lugu. Praegu on käimas erakondade heitlus kahe suurema riigiettewõtte seniste juhtide ümber. Kuhu meie sel teel jõuame? Selles suhtes oleme meie enamlastest ette jõudnud. Seal nimetati tegelikuks wabriku juhiks ikka „spets“ (asjatundja) ja temale kontrolliks partei komissar. Meil aga waadatakse Riigikogu, kui mingisuguse majanduslisete, tehniliste ja igasuguste teiste teaduste akadeemia peale, ja kes seal kolm eelarwet läbi on arutanud, loeb ennast eriteadlaseks igal alal ja kõlbulikuks iga direktorikoha peale. Arwesse wõttes meie põhiseaduse puudust selles suhtes, et meil ei ole Riiginõukogu, kuhu wõiks paigutada wäljateeninud poliitikategelasi pensioni peale, on äge wõitlus käimas olemasolewate wähese arwu Riigiettewõtete direktorikohtade pärast. See wõitlus töötab weel ägedamaks wälja kujuneda, sest prowintsist tulnud poliitikategelane ei soowi sealt 3 aasta pärast enam mustatööle tagasi minna. See isikute küsimus wõib saada wahest ehk saatuslikumaks meie riigiettewõtetele, kui mõned põhikirja puudused.“

Kas ei pea seadusega ärakeelama, et rahwasaadik ei tohi mitte mingit riigiteenistust ega sissetulekukohta wõtta, kus ta mitte enne Riigikogu liikmeks saamist ametis ei olnud? Rahwasaadik peab tulema rahwa seast ja peab oma kohustetäitmise waheaegadel jälle sinna tagasi minema aga mitte riigilüpsjaks hakkama.

Kes meid päästab?

Ei keegi muud kui me ise. Meie rahwa wiimase jõu ärahäwitamise hädaoht on suur nii kaua, kui walijatest ei ole läbitunginud see, mida wõiksime nimetada p o l i t i l i n e k ü p s u s. Walija peab olema

nii tark, et olgu agiteerija kui osaw tahes, walija ikkagi ära näha suudaks, mis kellegil agiteerijal oma osawate sõnade taga päriselt warjul on.

Arwame, et niisugusele küpsusele jõudmine wäga palju aega ei wõtagi. Kui inimesed korduwalt oma halwa walimise tagajärgede all otsekohe kannatada saawad; kui iga walimisega aina suuremat nuhtlust omale peale waliwad, siis ei wõi kümneid walimisi mööda minna, et walija arusaamisele ei jõuaks, kes teda ninapidi on wedanud.

Nagu paberiraha hinna langemise läbi rahwamajanduslistest wahekordadest arusaamine on palju selgemaks läinud, inimesed palju õppinud, nagu oleks nad mingisugusel rahaasjanduse kursusel käinud — niisama tuleb ka politiline arusaamine kord üleüldiselt.

Olgugi, et parteide agiteerijad ajajooksul weel osawamaks saawad — rahwa arusaamine edeneb ikkagi kiiremine.

Noorsugu iseäranis ei tule rahul olema meie senise alandawa wiisukorraga. Noortsugu hakkab wihastama see asjaolu, kui meie olukord edasi on üks maailma närumatest. Noored seawad üles küsimuse: Miks-pärast ei ole meie rahwas, meie riik, meie asutused, mitte maailma kõige paremateft? Meie riik on ju nii wäike, ülewaade sellest nii kerge, et üsna wäiksete jõududega wõidakse siin tähelepandawalt mõjuda. Wastaste seletus, et meie riik oma wäiksuse pärast ei saawat edeneda, pole õige, sest wäikest ühiskonda on kergem kui suurt seada niisugusele korrale, et selle ühiskonna liikmetel üksteisega ei ole ülekohtuseid wahekordi.

Noortest ootame päästjaid.

Ilmaasjata ei nimetata iga maa noortsugu „tulewiku lootuseks." Noored suudawad waimustatud saada tulewiku unistusest. Noored ihaldawad ja ka suudawad oma tulewiku-unistuste, ideaalide, teostamiseks wõidelda. Noorus igatseb ilusat, kõrget, head, ja on ka walmis selle kättesaamiseks raskuseid, waewa oma peale wõtma.

Meie noortele selgub kord, et neil on wõimalik teha meie riiki maailma eeskujulisemaks. Just sellepärast, et ta on wäike. Meie suudame oma piirist piirini näha kõike, mis on armetu ja halb sellepärast, et meie riik ei ole nii suur, kus wõiksiwad mõned nurgad tähelpanemata jääda. Meil kaalub iga tegutsewa inimese jõud silmanähtawalt palju ja kui meie kord hakkame oma wäikseid nurke puhtaks rookima, siis läheb see lühikese ajaga.

Kui Eesti iseseiswuses kaswanud noored saawad lähemal ajal tööealiseks, siis korraldawad nad endid ja pühiwad wälja ülemast astmest alamani kõik, mis on wäljapühkimise wäärt.

Wanemad, kes on wäljapühkimisega algust teinud annawad oma kogemused noortele üle, ja ei kulugi wast kolmekümmend aastat, kui meil on eeskujuline riik, kuhu wõiwad õppima tulla riigid ja rahwad, kes enne meid olid maailmas, aga kellele just nende suurus ja laius oli takistuseks, et nad eeskujulikuks riigiks ei saanud.

Alla 60 aastastel igatahes wõib weel lootus olla, meie riiki näha maailma eeskujulisema riigina.

Lähemal ajal saame suuremal arwul haritlasi, kes on üleskaswanud töötegemise õhkkonnas. Üliõpilaste seas on tõusnud tugew wool wana kõrtsikultuse, korporatsiooni wastu. Pääsewad wõimule tööaustajad noored, kelle huwides ei ole ilmaaegne mõnulemine ja prassimine, waid wäärtuste loomine. Ilmub noori haritlasi, kelle kõrgem lõbu tuleb olema selles tundes, et just nemad on need, kes saawad teha wäiksest Eesti riigist maailma ilusama ja paremine korraldatud riigi. Wõitlus meie riigielusse tunginud halwa wastu tuleb olema meeltülendaw ja huwitaw.

Aga mitte üksi noored haritlased, waid kõik, kellel on meie rahwa tulewik tõesti kallis, need on kohustatud eespool ettetoodud riiki häwitawate nähtuste wastu wõitlusesse astuma. Kes on asjast aru saanud, need ärgu leppigu sellega, et nad ise agitaatorite kihutuskõnesid ei wõta tõena, waid seletagu seda ka tutwale, naabrile, sugulasele. Niisama, nagu paberiraha hinnalangemise ajal iga targem õpetas, et ärgu kogugu keegi paberiraha, waid ostku selle eest wäärtuslisemat warandust — niisama ütelge ka walimise agitaatorite kohta: need on, kes tahawad, et meie neid wolitaksime meile maksusid peale panema. Seda peame tegema nii kaua, kuni oleme ise loonud omale partei, kes meie kasude eest wälja astub.

Meie edenemine lähemates aastates peab minema selles sihis, et awada töötawatele inimestele isetegewuse wõimalusi. Meil ei ole suuri tööstusi, kellele wõiksime, nõudmisi ette panna ja kes wõiks üles pidada suured hulgad palgatöölisi! Ei ole meil ka inimesi, kes oskaksiwad suurettewõtteid korraldada. Aga meil on praegu wäga palju waba maad, ja sellepärast peab olema wõimaldatud igale inimesele, kellel on pihta ja pead, et see wõib omale maad saada eluasemeks, harimiseks, asutamiseks igasuguseid ettewõtteid, mis aga kellegil meelde tuleks. Riigiametnikud, maawalitsused, metsaametnikud, ei tohi olla kusagil takistuseks, waid peawad olema edendajaks ja soowitajaks.

Meie iseseiswuse kaitseks ei tohi isegi sõjawäes ülearu kulutada. Meil on palju tähtsam, et rahwal oleks jõudu wasta panna päris sõjakorral, kui rahwa jõud ei oleks ära kulutatud sõja wastu walmistami-

ega. Tulewiku-sõjas on hoopis uued wõistluswiisid, mida seni mitte ei ole proowitud. Seal ei tule olema wäerinna esist ega seljatagust, waid waenlane wõib igalt poolt peale tungi. Aga teda wõib ka igal pool ära wõita, kus teadlikud kodanikud selleks tahtlikud on. Sest kuigi uute abinõudega waenlane wõib ilmuda igal pool, ei saa ta ometi ilmuda igale poole korraga, mispärast tulewikus kaitsesõjas mitte iseäranis raske ei ole wõitjaks jääda, kui kodanikkudel on wõidutahet. Sellepärast on riigi tulewikule iseäranis sõjaliseltgi tähtjas, kodanikkude waralise jõu hoidmine ja kaswatamine. Mitte wäikse tähtsusega ei ole riigikaitses ka kultuuriline üleolemine. Riigi piirist üle meie poole tulles peab olema silmaga nähtaw, et siin inimeste elukord on lahedam ja jõukam kui sealpool piiri. Sellepärast on tähtsam, et mõnegi suurtüki ostmise asemele saaks piiriäärsetes maades kaewatud sookuiwatuskraawe ja edendataks maaparandust.

Aga noored, kes tahawad wõistlusesse astuda selle rahwa waranduse häwitamise wastu, mis ilmub ülearuste ja kõlbmata ametnikkude pidamises, töötagu pühalikult, et nad oma ettewõtte wõidule wiiwad. Meie lipuwanne olgu: *keegi ausa inimesena ei ela üle seda aega, kui Eesti riiki mitte enam ei peaks olema.* Meie ei jää enne rahule, kui oleme läbi wiinud korralduse, et Eestis on ametnikke üksi meie jõu ja tarwiduse kohaselt. Seda on meie iseseiswuse kindlustamiseks tingimata tarwis, sest senisel wiisil on meie riigi iseseiswusele suuremaks hädaohuks ülearuste ametnikkude põhjal kõrgele kruwitud maksud.

Ülearused ametnikud on suurem hädaoht, kui kõik wälised waenlased kokku.

Kuidas Eesti riigil wõib tulewikku olla?

Kui kodanikkude enamusele oma riik on iseenesest mõistetaw wäärtus, nagu on igale lapsele tema ema.

Kui enamus on selles teadlik, et meie rahwa head ei tule loota mitte mingisugusest õnnekatsest, ega mingisugusest uuest proowimata õppekawast, waid peaasjalikult wisast, järeljätmata tööst ja edasiõppimisest. Wäga tähtjas on just õppida tarwitama oma demokraatlist riigikorda, et riigi asju ei tuleks ajama head lõuamehed, waid head töömehed.

Kui saame lähemal ajal nii kaugele, et rahwaesituse walimise tagajärjed ei olene enam agiteerimise rohkusest ja oskusest, waid rahwa oma küpsest arusaamisest ja tarwidusest.

Kui siis saame rahwaesitajad, kes enam ei lase olla oskamata inimesi riigikohtadel palka wastawõtmas, waid panewad wähemtarwilised asutused seniks kinni, kuni inimesi leidub, kes oskawad mingit asutust nii korraldada, et see riigile tema peale kulutatud wäärtuse järele ka tulu annaks. Niisugused rahwaesitajad ei laseks siis ka enamtarwilistes asutustes ilmaaegseid ametnikke olla.

Kui siis kokkutõmbamise tagajärjel maksud wähenewad ja rahwa warandus hakkab kaswama, et inimesed saawad omale muretseda paremaid töötegemise-abinõusid.

Siis edeneb elus ikka parem töötegija, osawam töökorraldaja, aga mitte salakaubawedaja, altkäemaksuwõtja, riigiwaras wõi ükskõik missugune kelm.

Siis wõime mõjuwalt kõike halba häwitada, kui saame omale paremad rahwaesitajad.

Seda saame kätte, kui rahwaesitajal enesel ei oleks mitte sihiks palgakoht, waid kohusetäitmine riigi ja rahwa wastu.

Kui rahwaesitaja tuleb Riigikogusse oma töö juurest 2—3 kuuks ja läheb jälle sinna tagasi, siis saab ta aru töötegemise seisukorrast ja tema otsused tulewad töö kasuks.

Kui meie aga laseme asjad praegust käiku edasi minna, siis ei mõteldagi ametlistes ringkondades paranduse peale. Kui nähtakse, et walimiseeelne sõnadetegemine ja paljas lubamine annab ikka samu tagajärgi, kui mingisugust wastuwoolu ei tõuse töötegewa rahwa seast, siis wõime julged olla, et jääb ka wana wiisi.

Siis pandakse töötegijale muud kui maksu peale, aga ametnikud, keda juhiwad walitsewad parteid, ei tarwitse muud kui palka wastu wõtta ja tarwilisel korral selle partei heaks agiteerida, kes teda kohal olemisel toetab.

Et meie paremad soowid täide läheksid, selleks on waja koguda p a r e m a i d i n i m e s i.

On neid, kes on enne töötanud ilma omakasu tagamõteta. Noorte seast tuleb neid palju juurde. Neid kõiki on waja koguda ja ühisele tööle kutsuda.

Eesti riigi tulewik nõuab, et igaüks peab tööd tegema, niipalju kui kellegi lihastes, niipalju kui kellegi ajudes ja niipalju kui kellegi hinges jõudu on.

Ja need, kes on meie riigi tegewuses, peawad meie wara ja jõudu äärmiselt kokku hoidma. Kes seda mitte ei taha, selle peame wälja wiskama.

Siis jääb Eesti riik kõigi riikide lõpuni seisma.

Trükitud „Kiri" trükikojas, Tallinnas. Lai tän. № 38.

Haruldased raamatud Ploompuu kaupluses Tallinnas.

Kirikumõisa Rebekka. A. L. Kielland. Hind 30 marka.
Känterwilli tont. Oskar Ualdi uudisjutt. Hind 80 marka.
Kiirte pärg. Alide Ertel. Hind 50 marka.
Katastroofid. Joh. Barbarus. Hind 50 marka.
Wõhumõõgad. A. Alwer. Hind 50 marka.
Eesti wanemad laulikud. Joh. Kunder. Hind 30 marka.
Walitud Eesti rahwalaulud. Alb. Saaberk. Hind 50 marka.
Wäiksed waatlused kodumaa wäljadel. A. Weizenberg. H. 30 m.
Üks õhtu. Guy de Maupassant. Hind 20 marka.
Sinilind. Maurice Maeterlinck. Prantsuse keelest Marie Under. Hind 100 marka.
Seisates. S. Wardi. Hind 100 marka.
Inimene ja sfinks. J. Barbarus. Hind 50 marka.
Jeesuse maapealne elu. Farrar. Hind 120 marka.
Ainus ja teised luuled. J. Ounap. Hind 40 marka.
Wäikene lillekimbukene. O. Großschmidt. Hind 10 marka.
Ohelikn onu jõulunägemine. Ernst Peterson. H. 25 m.
Hõiskamaa Jaagub. Ernst Peterson. Hind 25 marka.
Ben Hur ehk Kolgata. Romaan Kristuse ajast. Tõlkinud Jakob Kõrw. Hind 300 marka.
Kosjakangelased. Charles Dickens. Ingliskeelest. Hind 25 mk.
Elu pärast. Jakob Knudseni Daani jutustus. Hind 50 marka.
Oseni wiimane pasha. M. Jokai. Hind 40 marka.
Patu oinas. A. Tõnurist. Hind 20 marka.
Eluradadelt. M. Oorgu algupärased jutud. Hind 150 marka.
Onne pärast. A. Kann. Hind 40 marka.
Filoteo Giordano Bruno. Kirj. J. Järw. Hind 20 marka.
Kuningalossside saladused. Hind 50 marka.
Grigori Rasputin. Eesti keelde A. L. Parasmaa. Hind 25 mk.
Jakob Marrashi elukäik. Hind 25 marka.
Loomade taltsutajanna. A. Kull. Hind 20 marka.
Talupoja surm. Emil Zola. Tõlkinud J. Karu. Hind 10 mk.
Waidlemine. Heinr. Heine. Hind 10 marka.
Leo Tolstoi. **Kolm küsimust.** Hind 10 marka.
— **Assiria kuningas.** Hind 5 marka.

Operaamatud.

Uus esimene Moosese raamat. Wilhelm Bölsche. Piltidega. Hind 50 marka.
Tuntud ja tundmata maailmad. Bruno H. Burgel. Hind 50 m.
Kaubanduslugu. Morgenroth. 1. ja 2. jagu. Hind á 40 marka.

Trükisõna ja tsensuriamet. Hind 40 marka.

Psühholoogia õperaamat. Prof. G. Tshelpanow. Eesti keelde N. Kann. Hind 75 marka.

Tegelik kaswatus. C. H. Niggol. Hind 80 marka.

Bioloogia. M. Uniwer. Hind 50 marka.

Kummitööd. Hind 20 marka.

Kuidas wiljasaaki suurendada. Hind 20 marka.

Balti sooheinamaad. Hind 50 marka.

Elekter külas. Hind 35 marka.

Häkilised haigused. Dr. Leidin. Hind 40 marka.

Kuidas peab inimene hingama. Hind 30 marka.

Maal kaswawad arstirohud. Hind 5 marka.

Soola- ja mudawannid. Hind 20 marka.

Põhja-Ameerika ühisriigid. Hind 40 marka.

Komeedid ja tähesaod. J. Depmann. Hind 35 marka.

Kuidas kiwid laulawad ja kõnelewad. Hind 30 marka.

Maakera nabade saladused. Dr. Wilh. Meyer. Hind 40 marka.

Maawärisemised ja wulkaanid. Dr. Wilh. Meyer. Hind 40 mk.

Wastu tahtmist keisriks. Hind 30 marka.

Füüsika sõnastik. J. Lang ja O. Sulla. Hind 50 marka.

Eesti lugemise raamat. A. Grenzstein. Hind 30 marka.

Rooma wanem ajalugu. Kirj. A. Grube. Hind 50 marka.

Eesti kodumaa. M. Kampmann. 250 lehekülge, kõwas köites. Hind 120 marka.

Päriwus. M. Pill. Hind 60 marka.

Eestimaa ajalugu. Keskaeg ja uusaeg. M. J. Eisen. Hind 80 m.

Meie hümnuse käekäik. Tema algusest meie ajani. M. Kiwialune. Hind 50 marka.

Wenemaa riigiwõimu ajalugu. Prof. A. G. Timofejew. H. 30 m.

Rahwas ja maa. W. Buck. Hind 50 marka.

Solidarismus. Inimsoo loomulik pääsetee. Eesti keelde K. Päts. Hind 100 marka.

Rahwaste liikumised Euroopas 1848. a. Hind 50 marka.

Anarhismus. M. Menger. Hind 10 marka.

Lehekülg rahwa wabanemise ajaloost Schweitsis. S. Schiwaga. Hind 20 marka.

Usk. G. W. Plehanow. Hind 50 marka.

Wana ja uus usk. Dawid Straussi usutunnistus. Hind 100 mk.

Kurat. Ajalooline ülewaade kuradi sündimise, elu ja tegewuse kohta. Hind 50 marka.

Eesti Walk. Walga wabastamise mälestuseks kirjutatud. H. 30 m.

Soome sild. Eesti-Soome ühtlus aastatuhandete jooksul. H. 50 m.

Eestimaa autonoomia ja sotsialdemokraatia. M. Martna. 1917. Hind 40 marka.

Proletariaadi diktatuur. K. Kautsky. Hind 50 marka.

Eesti rahwameelne eduerakond. 1906. Hind 10 marka.

Eesti poliitiliste parteide programmid. Hans Kruus. 1917. Hind 35 marka.

Rahwapoliitik. Anton Menger. Hind 30 marka.

Rahwaraamat. Edenemise õpetus. Marxistline sotsialismus. Hind 20 marka.

Wabameelsus uuenduste teel. K. Päts. Hind 25 marka.

Tulgu meile sinu riik. Henry George. Hind 15 marka.

Jumal ja kirik. Dr. P. Strecker. Hind 20 marka.

Jumalik ja inimlik. Krahw Leo Tolstoi. Hind 10 marka.

Tõsine ristiusk. Ilmawaate küsimused. Prof. R. Seeberg. H. 40 m.

Sakslaste kallaletungimine Wenemaale. Sõja alguse aja piiride kaardiga. Hind 25 marka.

Saksa ajalugu peale keskaja lõppu. Franz Mehring. M. Martna tõlge. Hind 100 marka.

Üleüldine kultuuralugu. Dr. Reinhold Günther. Hind 40 mrk.

Tegelikud, tarwilikud raamatud.

Ämmamoori raamat. Kirj. professor B. S. Schultze, ämmaemandate kooli direktor Jenas. Hind 250 marka.

Naiste peegel. Hind 60 marka.

Rikkuse ja õnnetee saladused. Edward Bills. Rikkakssaamise õpetused. Hind 80 marka.

Kalakaswatus wäikestes tiikides. J. Ostrow. Hind 50 marka.

Kefir ehk rammupiim terwiseparandajaks. Kodune walmistamine. M. J. Eisen. Hind 40 marka.

Sugulisest kaswatusest ja enesekaswatusest. Arst M. J. Pokrowskaja. Hind 50 marka.

Algõpetused inimese kehaehitusest ja terwiseteadusest. Dr. O. A. Forsström. Hind 40 marka.

Hispaania haigus. Dr. F. Lepp. Hind 20 marka.

Elu algus ja lõpp. Dr. Albert Daibler. Hind 50 marka.

Feodalism. N. Kann. Hind 75 marka.

Koduste tarbepuude kokkuhoidmine. Emil Westerinen. H. 30 m.

Praktiline õpetus marja ja aiawilja hoidiste walmistamiseks. Therese Witismann. Hind 60 marka.

Friedrich Fröbel ja Maria Montessori seletused kaswatuse kohta. E. H. Niggol. Hind 40 marka.

E. Günther

Asut. 1854.

Tallinn, Kuninga tän. 8. Kõnetraat 15-99.
Tartus, Kaubahoow 26. Wiljandis, Tartu tän. 9.

Müük suurel ja wäiksel arwul.

Maalri ja tisleri tarbeid; riidewärwid, keemia-, kosmeetika-, toalett- ja kummikaubad. Mineraal- ja määreõlid, taime- ja söögiõlid. Kiluwürtsid ja kõik muud würtskaubad. Seebikiwi, kolophonium (waik) ja kõik muud majapidamise tarwidused sel alal.

E. GÜNTHER'i

uus must — riidewärw, kingakreem, nahamääre, naha-appretuur. Metalli puhastamise abinõu „Egalin". Peenelt õõrutud õliwärwid.

Tapeedikauplus

J. Ploompuu

Nunne tän. 11, TALLINNAS, vaksali lähedal.
Uued mustrid, suur valik, odavad hinnad.

MUUSIKARIISTAD:

Tiibklaverid, pianiinod, harmooniumid — parematest kodu- ja väljamaa vabrikutest.

Puhkpillid — kuulsatest Jul. Heinr. Zimmermann'i ja Bohland & Fuchs'i vabrikutest.

Grammofonid ja grammofoni plaadid — „ODEON“ ja „HIS MASTER'S VOICE“ — paremad ja tuntuimad vabrikud terves ilmas.

Keelpillid — viiulid, gitarrid, mandoliinid, tsitrid jne. suures valikus. **Raadio** — aparaadid, osad.

Ostetakse ikka meilt, sest meie valik on suurem kui kusagil mujal ning müügitingimised ja kauba väärtus väljaspool võistlust.

Tutvunege ja Teie veendute!

O.-Ü. ESTO-MUUSIKA

Tallinnas, Viru tän. 2.

---

100 marka | 100 | 100 marka

Sada marka

Kui ſee ſedel ſiit wäljalõigatakſe ja Ploompuu raamatukaupluſes Tallinnas, Nunnewärawas, ettenäidatakſe, ſiis makſab kauplus ſeile ſedeli eeſt

Sada marka

kui oſtate wähemalt wiieſaja marga eeſt ſiin kalendris nimetatud raamatuteiſt. Poſtiga tuleb ſaata 400 mk. ja ſee ſedel, ſiis ſaadetakſe tellija walitud raamatuid 500 marga eeſt koju kätte.

100 marka | (Seletus teiſel küljel.) | 100 marka

Ei unusta! — Mälestusraamat.

Toimetanud MESIKE PLOOMPUU. 400 lehekülge. Iluköites. Hind 300 marka.

Kogu on mõeldud mälestusraamatuks, nagu neid noored omale armastavad soetada. Raamat on jaotatud aasta, kuude ja päevade järgi. Iga kuu ja iga päeva kohta on püütud leida üks kirjandusline kalliskivi, peaasjalikult Eesti kirjandusest, aga ei puudu ka maailma tuntumad suurvaimud. Igal leheküljel leidub tarviline ruum mälestussalmide juurde kirjutamiseks, nagu neid noortel viisiks on üksteisele mälestuseks kirjutada.

Kogu ei ole ühekülgne, vaid on tähelepandud elu igasuguseid voolusid, sest kõigekülgne elu ja kõigekülgne ilu on täielik ilu. Kogu on tehtud noortele, nooruse maitses, et oleks midagi anda noortele mälestuseks, kas täisealiseks saamise ehk muu tähtpäeva puhul.

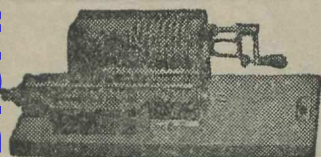
NÕUDKE IGAST RAAMATUKAUPLUSEST.

200 marka — **200** — 200 marka

Kaksſada marka

makſetakſe ſelle ſedeli eeſt teiſel pool küljel tähendatud kohas ſel põhjuſel, et töö ja aeg raha makſawad. Kui tehakſe tööd ja wiidetakſe aega wäheſe ſumma kallal, ſiis makſab ſelle peaſe kulutatud aeg mõnikord rohkem kui ali iſe wäärt. Kui aga kauplus ſaab ſama töö- ja ajakuluga ſuurema ſumma, ſiis wõib ſaadud kaſuſt oſtjale wõi tellijale muiſt tagasi maksta. Ära jäta ſiis wõimaluſt kaſutamata — kaksſada marka on tükk raha.

200 marka — **200** — 200 marka

Philipp Schaefer

TALLINN,

Harju tän. 21. Kõnetr. 12-12.

Suur valik:

Paberi-, kirjutus- ja joonistusmaterjalidest.

Ainuesitused Eestis.

„Underwood" kirjutusmasinad,
„Dalton" ameerika kirjutav arvemasin,
„Hannovera" ja **„Lipsia"** arvemasinad.

Soome raua- ja arhiivkapid, teraskambrisisseseaded ja soomusuksed firma „Merivaara".

Büroo-masinate parandustöökoda.

Eestimaa Tööstuse ja Kaubanduse Pank

Peapank: **Tallinnas,** S. Karja t. 7.

OSAKONNAD:

Haapsalus, Karja tän. 6.
Narwas, Rüütli tän 24.
Pärnus, Rüütli tän. 36.
Petseris, Riia tänaw 1.
Tartus, Suur Turg 9.
Walgas, Kesk tän. 15/17.
Wiljandis, Kauba tän. 8.

Aktsia-kapitaal Emk. 200.000.000.—
Tagawara-kapitaal Emk. 89.000.000.—

Telegrammi aadress: „Industriebank".

Pank toimetab kõiksugu pangaoperatsioone sise- ja wäljamaal.

Uus tapeedikauplus

Nunne t. 11, suure waksali lähedal, **Tallinnas.**

Kônetraat 23-59.

Tapeetidest ja bordedest,

suures walikus,

alati uued ja ilusad mustrid.

Hinnad wõistlemata odawad.

PLOOMPUU tapeedikauplus.

Kui lahtiste silmadega oma ümber ringi vaatame, siis näeme, et elus kõige paremini on edenenud need inimesed, kes raamatuid armastavad ja neid tarvitavad nii õpetuseks kui ka lõbuks, sest **kõige odavam, kõige mõnusam ja kõige kasulikum lõbu** on see lõbu, mis otsitakse ja leitakse raamatutest. Ostad omale kinopileti, ehk ükskõik missuguse pidupileti, siis on väljaantud raha paari tunniga lõpulikult otsas, kui os'ad aga sama raha eest raamatu, siis on raamat peale läbilugemist täielikult alles ja võib seda kümnetele ehk sadadele maitsmiseks edasi anda ja igaüks saab oma jao, ilma et asi ise kahaneks. Iga muu maitsmise korral lõpeb asi maitstes ära, raamatust võib aga lõbustada ennast ja asi jääb alles. Sellepärast harjuta ennast ja omakseid raamatutest lõbu tundma ja kõige pealt asuta omale kodune raamatukogu, ehk kui see juba on, siis täienda seda alati uute raamatutega. Selle jaoks on sulle siia kalendri lehtede vahel sedelites

300 marka ära peidetud.

Otsi see kätte ja lisa omalt poolt tarviline jagu juure ja suurenda sellega oma kodust raamatukogu, mida võid ise tarvitada kui ka omastele ja sõpradele laenata.

Kaaned trükitud A. Devis'e & J. Magnus'e trükikojas Tallinnas, Lai 38.